

ਆਈ. ਪੀ. ਐਲ. 3 ਜੇਤੂ	ਚੋਂਨਈ ਸੁਪਰ ਕਿੰਗਜ਼
ਟੈਸਟ ਆਈ. ਸੀ. ਸੀ.	ਭਾਰਤ ਪਹਿਲੇ ਥਾਂ
ਆਈਡੀਆ ਕੱਪ ਜੇਤੂ	ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ
ਹਾੱਕੀ	
ਮਹਿਲਾ ਏਸ਼ੀਆ ਹਾੱਕੀ ਕੱਪ	ਚੀਨ (ਭਾਰਤ ਹਰਾ ਕੇ)
ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਹਾੱਕੀ ਜੇਤੂ ਟਰਾਫੀ	ਆਸਟਰੇਲੀਆ
ਏਸ਼ੀਅਨ ਸ਼ਾਹ ਹਾੱਕੀ ਖੇਡ	ਭਾਰਤ ਤੇ ਕੋਰੀਆ
ਪ੍ਰਤੀਯੋਗਤਾ	
ਹਾੱਕੀ ਮਾਸਟਰ ਟਰਾਫੀ	ਜਰਮਨੀ
ਮਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ	ਅਰਜਨਟਾਈਨਾ
ਟੈਨਿਸ	
ਫੈਡ ਕੱਪ	ਇਟਲੀ
ਡੇਵਿਸ ਕੱਪ ਜੇਤੂ	ਸਪੇਨ
ਹੋਪਮੈਨ ਕੱਪ	ਸਪੇਨ
ਫੁੱਟਬਾਲ ਜੇਤੂ	ਵੀਨਸ ਵਿਲੀਅਮਜ਼
ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਕੱਪ (2010)	ਰੋਜਰ ਫੈਡਰਰ (ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ)
ਫਰੈਂਚ ਓਪਨ (2010)	ਆਰ ਨਾਦਲ ਮਰਦ (ਸਪੇਨ)
ਯੂ. ਐਸ. ਓਪਨ (2010)	ਕਿਮ. ਫਿਜ਼ੈਸਟਰਜ਼ (ਬੈਲਜੀਅਮ)
ਗੋਲਫ	
ਆਸਟਰੇਲੀਅਨ ਮਾਸਟਰਜ਼	ਟਾਈਗਰ ਵੂਡਜ਼
ਜੇਤੂ	
ਡਬਲਿਊ ਜੀ. ਸੀ. ਗੋਲਫ	ਫਿਲ ਮਿਕੈਲਸਨ (ਅਮਰੀਕਾ)
ਸਨਮਾਨ	
ਪਹਿਲਾ ਵਿਸ਼ਵ ਗੋਲਫ ਜੇਤੂ	ਇਟਲੀ
ਏਸ਼ੀਅਨ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟੂਰ	ਗਗਨਜੀਤ ਭੁੱਲਰ (ਭਾਰਤ)
ਆਵੇਥਾ ਮਾਸਟਰਜ਼ ਗੋਲਫ ਜੇਤੂ	ਐਡਰੀਓ (ਆਸਟਰੇਲੀਆ)
ਵਿਸ਼ਵ ਜੂਨੀਅਰ ਜੇਤੂ	ਵਿਰਾਟ ਬਧਵਾਰ
ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਪੀ.ਜੀ.ਏ.	ਅਰਜੁਨ ਅਟਵਾਲ
ਖਿਤਾਬ ਜੇਤੂ	
ਉਨੀ ਸਾਲ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਕ੍ਰਿਕੇਟ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ	ਆਸਟਰੇਲੀਆ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹਰਾ ਕੇ)
ਆਈ. ਸੀ. ਸੀ. ਮਹਿਲਾ 20-20 ਜੇਤੂ	ਆਸਟਰੇਲੀਆ (ਨਿਊਜੀਲੈਂਡ ਹਰਾ ਕੇ)
ਏਸ਼ੀਆ ਕੱਪ ਜੇਤੂ	ਭਾਰਤ (ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ)
ਆਈ. ਸੀ. ਸੀ. ਵਿਸ਼ਵ 20-20 ਜੇਤੂ	ਇੰਗਲੈਂਡ (ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਹਰਾ ਕੇ)

ਫੁੱਟਬਾਲ

ਐਸ.ਏ.ਐਫ.ਐਫ. ਜੇਤੂ	ਭਾਰਤ
ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ 2009	ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ
ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਕੱਪ ਜੇਤੂ	ਪੂਰਬੀ ਬੰਗਾਲ
ਫਿਫਾ ਫੇਅਰ ਪਲੇ ਪੁਰਸਕਾਰ	ਸਪੇਨ
ਸੁਨਹਿਰੀ ਬੂਟ ਜੇਤੂ	ਥਾਮਸ (ਜਰਮਨੀ)
ਸੁਨਹਿਰੀ ਬਾਲ ਜੇਤੂ	ਡਿਆਗੋ ਫੇਰੀਅਨ
ਸੁਨਹਿਰੀ ਗੱਲਵ ਜੇਤੂ	ਇਕਰ ਸੀ. (ਸਪੇਨ)

ਅਧਿਐਨ ਸਮੱਗਰੀ**ਖੇਡ ਦੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਦਾ ਮਾਪ**

1. ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਕੋਰਟ—ਡਬਲ ਖੇਡ ਲਈ 44 ਫੁੱਟ \times 20 ਫੁੱਟ ਅਤੇ ਸਿੰਗਲ ਖੇਡ ਲਈ 44 ਫੁੱਟ \times 14 ਫੁੱਟ।
2. ਬੇਸਬਾਲ—ਇਹ ਸਭ ਪਾਸਿਓਂ 90 ਫੁੱਟ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਰੁਖ 127 ਫੁੱਟ।
3. ਬਾਕਸਿੰਗ—12 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਤੋਂ 20 ਵਰਗ ਫੁੱਟ ਤੱਕ।
4. ਬਾਸਕਟਬਾਲ—85 ਫੁੱਟ \times 46 ਫੁੱਟ
5. ਹਾਕੀ ਦੇ ਖੇਡ ਦਾ ਮੈਦਾਨ—100 ਗਜ਼ ਲੰਬਾ ਅਤੇ 60 ਗਜ਼ ਚੌੜਾ।
6. ਫੁੱਟਬਾਲ—ਲੰਬਾਈ 100 ਗਜ਼ (90 ਮੀਟਰ) ਤੋਂ 130 ਗਜ਼ (120 ਮੀਟਰ)। ਚੌੜਾਈ 20 ਗਜ਼ (45 ਮੀਟਰ) ਤੋਂ 100 ਗਜ਼ (90 ਮੀਟਰ)
7. ਪੋਲੋ ਮੈਦਾਨ—300 ਗਜ਼ \times 200 ਗਜ਼।
8. ਵਾਲੀਬਾਲ—ਲੰਬਾਈ 18 ਮੀਟਰ \times ਚੌੜਾਈ 9 ਮੀਟਰ
9. ਕ੍ਰਿਕਟ—(੧) ਮੈਦਾਨ—ਗੋਲ ਜਾਂ ਅੰਡਾਕਾਰ (੨੨) ਵਿਕਟਾਂ—ਦੋਹਾਂ ਪਾਸਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਿਕਟਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਦੂਰੀ 22 ਗਜ਼। (੩੩) ਗੇਂਦ ਦਾ ਘੇਰਾ ੮ ੩/੧੦ ਤੋਂ 9 ਅਤੇ ਭਾਰ 5 1/2 ਔਂਸ ਤੋਂ 5 3/4 ਔਂਸ (੪੪) ਬੈਟ—ਚੌੜਾਈ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ 4 1/2 ਇੰਚ ਅਤੇ ਲੰਬਾਈ 38 ਇੰਚ। (੪੫) ਬੈਟ ਦਾ ਭਾਰ 2 1/2 ਪੌਂਡ। (੪੬) ਬਾਊਲਿੰਗ ਕ੍ਰੀਜ਼—ਲੰਬਾਈ ਵਿੱਚ 8 ਫੁੱਟ 8 ਇੰਚ (੪੭੭੭) ਪਾਪਿੰਗ ਕ੍ਰੀਜ਼—1 ਤੋਂ 4 ਫੁੱਟ।
10. ਕਬੱਡੀ—ਮੈਦਾਨ ਦਾ ਆਕਾਰ 12.50 ਮੀਟਰ \times 10 ਮੀਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
11. ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ—ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੈਚਾਂ ਵਿੱਚ ਮੈਟ ਦਾ ਆਕਾਰ 6 \times 6 ਮੀਟਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਮੈਟ ਦਾ ਆਕਾਰ 8 \times 8 ਮੀਟਰ।

12. ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ—ਮੇਜ਼ 2.74 ਮੀਟਰ ਲੰਬਾ ਅਤੇ 1.52 1/2 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
13. ਹੈਂਡਬਾਲ—ਮੈਦਾਨ 40 ਮੀਟਰ ਲੰਬਾ ਅਤੇ 20 ਮੀਟਰ ਚੌੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
14. ਮੈਰਾਥਨ ਦੌੜ—26 ਮੀਲ 385 ਗਜ਼।

ਖੇਡਾਂ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਕ ਸ਼ਬਦ

1. ਫੁੱਟਬਾਲ—ਆਫ ਸਾਈਡ, ਸਕੂਪ, ਪਨੈਲਟੀ ਕਿੱਕ ਜਾਂ ਗੋਲ-ਕਿੱਕ, ਡਰੌਪ ਕਿੱਕ, ਕਾਰਨਰ, ਕਿੱਕ, ਫਰੀ ਕਿੱਕ, ਡਿਬਲ, ਥਰੋ ਇਨ, ਸਟਾਪਰ।
2. ਗੋਲਫ—ਪੁੱਟ, ਹੋਲ, ਬੋਰੀ, ਫੋਰਸਮ, ਸਟਿਮੀ, ਟੀ, ਲਿਬਲਿਕ, ਕੈਂਡੀ, ਲਿੰਕਸ, ਪੁਟਿੰਗ ਦਿ ਗ੍ਰੀਨ।
3. ਹਾਕੀ—ਕੈਰੀਡ, ਸ਼ਾਰਟ ਕਾਰਨਰ, ਬੁਲੀ, ਸਟਿਕ, ਆਫ ਸਾਈਡ, ਪੈਨਲਟੀ, ਪੈਨਲਟੀ ਕਾਰਨਰ, ਪੈਨਲਟੀ-ਸਟਰੋਕ, ਸਡਨ ਡੈੱਬ, ਟਾਈ-ਬਰੇਕਰ, ਰੋਲ ਇਨ, ਸਟ੍ਰਾਈਕਿੰਗ ਸਰਕਲ ਅੰਡਰ ਕਟਿੰਗ, ਡਿਬਲ।
4. ਬੈਡਮਿੰਟਨ—ਡਰਾਪ, ਸਮੈਸ਼, ਨੈੱਟ, ਡਬਲ ਫਾਲਟ, ਮਿਕਸਡ ਡਬਲ, ਡਿਊਸ।
5. ਬਾਕਸਿੰਗ—ਹਿਟਿੰਗ, ਬਿਲੋ ਦੀ ਬੈਲਟ, ਅਪਰ ਕੱਟ, ਕਿਡਨੀ ਪੰਚ, ਰੈਬਿਟ ਪੰਚ, ਸਲੈਮ, ਨਾਕ ਡਾਊਨ, ਨਾਕ ਆਊਟ।
6. ਬੇਸਬਾਲ—ਪੁੱਟ ਆਊਟ, ਪਿਚਰ ਸਟਰਾਈਕ, ਹੋਮ, ਬੱਟਿੰਗ।
7. ਸ਼ਤਰੰਜ—ਗੈਬਿਟ, ਬਿਸ਼ਪ, ਚੈਕਮੇਟ, ਬੱਟਿੰਗ।
8. ਟੈਨਿਸ—ਸਰਵਿਸ, ਲੈੱਟ, ਗ੍ਰੈਂਡ ਸਲਾਮ, ਫੁਟ-ਫਾਲਟ, ਬੈਕ ਹੈਂਡ ਡਰਾਈਵ, ਵਾਲੀ, ਸਮੈਸ਼, ਹੈਂਡ, ਡਿਊਸ, ਹਾਫ ਵਾਲੀ।
9. ਵਾਲੀਬਾਲ—ਬੁਸਟਰ, ਡਿਊਸ-ਸਪਾਈਕਰਜ਼, ਸਰਵਿਸ।
10. ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ—ਹਾਫ ਨੈਲਸਡ, ਹੀਵ।
11. ਕ੍ਰਿਕਟ—ਐੱਲ. ਬੀ. ਡਬਲਿਊ, ਲੈਗ ਬਾਈ, ਗੁਗਲੀ, ਹੈਟ-ਟ੍ਰਿਕ, ਮੈਡਨ ਓਵਰ, ਡਰਾਈਵ, ਬਾਊਲਿੰਗ, ਡਕ, ਫਾਲੋਆਨ, ਕ੍ਰੀਜ਼ਿਜ਼, ਪਾਪਿੰਗ, ਕ੍ਰੀਜ਼ਿਜ਼, ਸਟੰਪਡ, ਦਿ ਬ੍ਰੇਕ, ਬਾਈ, ਲੈਗ ਸਪਿਨਰ, ਇਨ ਸਵਿੰਗ, ਆਊਟ ਸਵਿੰਗ, ਨੋ ਬਾਲ, ਲੈਗ ਬ੍ਰੇਕ ਗੱਲੀ, ਸਿੱਲੀ ਪੁਆਇੰਟ ਹਿਟ ਵਿਕਟ, ਲੇਟ-ਕੱਟ, ਸਲਿੱਪ, ਆਫ ਸਪਿਨਰ।
13. ਪੋਲੋ—ਬੰਕਰ, ਚਕ੍ਰ, ਸੈਲਟ।
14. ਰਾਈਫਲ ਸ਼ੂਟਿੰਗ—ਬੁੱਲਜ਼ ਆਈ (ਸੈਂਟਰ ਆਫ ਟਾਰਗੈਟ)
15. ਰਗਬੀ ਫੁੱਟਬਾਲ—ਡਰਾਪ, ਕਿੱਕ, ਸਕਰਮ।
16. ਸਕੀਇੰਗ—ਟੋਬੇਗਾਲਿੰਗ।

ਮੁੱਖ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀ

ਹਾਕੀ

1. ਹਾਕੀ ਜਾਦੂਗਰ ਧਿਆਨ ਚੰਦ	2. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ	3. ਹਰਮੀਕ ਸਿੰਘ
4. ਸੁਖਬੀਰ ਗਰੇਵਾਲ	5. ਏ. ਗੋਬਿੰਦਾ	6. ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ
7. ਪ੍ਰੀਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ	8. ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ	9. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
10. ਸ਼ੇਰ ਅਸਲਮ ਖ਼ਾਨ	11. ਬਿਓਬਾ ਸਿੰਘ	12. ਅਜੀਤ ਪਾਲ ਸਿੰਘ
13. ਐਮ. ਪੀ. ਸਿੰਘ	14. ਮਰਵਿਨ ਫਰਾਂਡਿਸ	15. ਰਾਜਬੀਰ ਕੌਰ
16. ਅਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ	17. ਰੂਪਾ ਸੈਨੀ	18. ਇਨੋਸੈਂਟ ਹੈਲਨ ਮੌਰੀ

ਵਾਲੀਬਾਲ

1. ਜਾਰਜ	2. ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ	3. ਏ. ਪਾਲਨੀ ਚਾਮੀ
4. ਨ੍ਰਿਪਜੀਤ ਸਿੰਘ	5. ਮਿਸ ਓ. ਸੀ. ਸਲਮਾ	6. ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੂਲਨੀ ਰੈਂਡੀ

ਫੁੱਟਬਾਲ

1. ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ	2. ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ	3. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
4. ਯੂਸਫ਼ ਖ਼ਾਨ	5. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ	6. ਚੰਨੀ ਗੋਸਵਾਮੀ
7. ਬਾਂਗਾ ਰਾਜ ਪੀ	8. ਮੇਵਾ ਲਾਲ	9. ਫੁੱਟਬਾਲ ਕਿੰਗ ਪੇਲੇ

ਹੈਂਡਬਾਲ

1. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ	2. ਰਾਮ ਲੁਭਾਇਆ	3. ਰੋਸ਼ਨ ਲਾਲ
4. ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ	5. ਮਲਕੀਤ ਸਿੰਘ	6. ਅਜਨਿਸ਼ ਕੁਮਾਰ

ਕ੍ਰਿਕੇਟ

1. ਨਵਾਬ ਮਨਸੂਰ ਅਲੀ ਖਾ ਪਟੌਦੀ	2. ਫਾਰੂਖ ਇਜ਼ੀਨੀਅਰ	3. ਵਿਜੇ ਹਜ਼ਾਰੇ
4. ਵੀਨੂ ਮਾਂਕੜੇ	5. ਸਲੀਮ ਦੁਰਾਨੀ	6. ਸੁਨੀਲ ਮਨੋਹਰ ਗਾਵਸਕਰ
7. ਗੁੰਡਪਾ ਵਿਸ਼ਵਾਨਾਥ	8. ਚੇਤਨ ਚੌਹਾਨ	9. ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ
10. ਕਪਿਲ ਦੇਵ	11. ਸਈਦ ਕਿਰਮਾਨੀ	12. ਯਸ਼ਪਾਲ ਸ਼ਰਮਾ
13. ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੰਧੂ	14. ਸਚਿਨ ਤੇਂਦੁਲਕਰ	15. ਸੰਜੇ ਮਾਂਜਰੇਕਰ
16. ਮੁਹੰਮਦ ਅਜ਼ਹਰੂਦੀਨ	17. ਦਲੀਪ ਵੈਂਗਸਰਕਰ	18. ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
19. ਮਦਨ ਲਾਲ	20. ਕੀਰਤੀ ਅਜ਼ਾਦ	21. ਕਿਰਨ ਮੌਰੇ
22. ਰਵੀ ਸ਼ਾਸਤਰੀ	23. ਏਕਨਾਥ ਸੋਲਕਰ	24. ਚੇਤਨ ਸ਼ਰਮਾ
25. ਨਰੇਂਦਰ ਹਿਰਵਾਨੀ	26. ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ	27. ਇਰਾਪਲੀ ਪ੍ਰਸੰਨਾ
28. ਕਰਸਨ ਘਾਵਰੀ	29. ਸ਼੍ਰੀ ਨਾਥ	30. ਸ਼੍ਰੀ ਕਾਂਤ
31. ਜੈ ਸਿੰਘਾ	32. ਸੁਬੋਰਤੋ ਬੈਨਰ ਜੀ	33. ਸਦੀਪ ਪਾਟਿਲ

34. ਬ੍ਰਜੇਸ਼ ਪਟੇਲ
37. ਸੁਰਿੰਦਰ ਅਮਰਨਾਥ
40. ਵੈਂਕਟਪਤੀ ਰਾਜੂ
43. ਨੈਣ ਮੋਹੀਆ
46. ਸੌਰਭ ਗਾਂਗੁਲੀ
49. ਅਜੈ ਜਡੇਜਾ
52. ਜ਼ਹੀਰ ਖ਼ਾਨ
55. ਗੌਤਮ ਗੰਭੀਰ

1. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਦੁਕੋਨੇ
4. ਦਿਨੇਸ਼ ਖੰਨਾ

1. ਸੁਧੀਰ ਭਾਸਕਰ ਰਾਓ
3. ਡੀ. ਐੱਸ. ਰਾਜ ਚੰਦਰਾ
5. ਉਸ਼ਾ ਬਸੰਤ ਨਾਗਕਾਰ
7. ਸ਼ੋਭਾ ਨਰਾਇਣ

1. ਮੇਹਰ ਸੈਨ
4. ਡੋਲੀ ਨਾਜਰ
7. ਰੀਮਾ ਦੱਤ
10. ਬੁਲਾ ਚੌਧਰੀ

1. ਸ਼ਾਂਤਾਰਾਮ ਯਾਦਵ
4. ਭੋਲਾਨਾਥ ਨਰਾਇਣ
7. ਅਸ਼ੋਕਡੀ ਸਿੰਦੇ
10. ਸੁਰਿੰਦਰ ਨਾਥ
13. ਤਜੇਸਵਨੀ

1. ਮਾਸਟਰ ਚੰਦਰੀ ਰਾਮ
4. ਸਤਪਾਲ
7. ਅਨੰਦਲਾਕਰ
10. ਮੁਖਤਿਆਰ

1. ਪ੍ਰੇਮਜੀਤ ਲਾਲ

35. ਲਾਲਾ ਅਮਰਨਾਥ
38. ਪ੍ਰਵੀਨ ਆਮਰੇ
41. ਵੈਂਕਟੇਸ ਪ੍ਰਸਾਦ
44. ਵਿਨੋਦ ਕਾਂਬਲੀ
47. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
50. ਰਾਬਿਨ ਸਿੰਘ
53. ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧੋਨੀ
56. ਪਟੌਦੀ
36. ਮਹਿੰਦਰ ਅਮਰਨਾਥ
39. ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ
42. ਅਨਿਲ ਕੁੰਬਲੇ
45. ਰਾਹੁਲ ਦ੍ਰਾਵਿੜ
48. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ
51. ਰਿਤਨੇਸ਼ ਸੋਢੀ
54. ਯੁਵਰਾਜ ਸਿੰਘ
57. ਮਨਸੂਰ ਅਲੀਖਾਨ

ਬੈਡਮਿੰਟਨ

2. ਦਵਿੰਦਰ ਆਹੂਜਾ
5. ਕਮਲ ਠਾਕੁਰ ਸਿੰਘ

ਬੋ-ਬੋ

2. ਸ਼੍ਰੀ ਰੰਜਨ ਜਨਾਰਦਨ ਈਨਾਮਦਾਰ
4. ਅਚਲਾ ਸੁਬਰਾਓ
6. ਬੀ. ਐਚ. ਪਾਰਿਖ
8. ਐੱਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਅਚਲਾ ਕੇਵਰੇ

ਤੈਰਾਕੀ

2. ਖਜ਼ਾਨ ਸਿੰਘ
5. ਬਰੇਜਨ ਦਾਸ
8. ਬੀ. ਲਾਰਸਨ
3. ਵਿੱਦਿਆ ਨਾਥ
6. ਆਰਤੀ ਗੁਪਤਾ
9. ਐਸਿਸ ਦਾਸ

ਕੱਬਡੀ

2. ਮੌਨਿਕਾ ਨਾਥ
5. ਰਮਾ ਸਰਕਾਰ
8. ਅਸ਼ਵਨੀ ਕੁਮਾਰ
11. ਦਿਨੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ
14. ਅਸ਼ੋ ਕਡੀ ਸਿੰਦੇ
3. ਮਾਇਆ ਕਾਸ਼ੀਨਾਥ
6. ਹਰਦੀਪ ਸਿੰਘ
9. ਵਿਸ਼ਵਜੀਤ ਪਟੇਲ
12. ਰਾਕੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ
15. ਪੀਰ ਗਨਸ਼ੋਣ

ਕੁਸ਼ਤੀ

2. ਮੇਹਰਦੀਨ
5. ਮਾਲਵਾ
8. ਭੀਮ
11. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ
3. ਨੇਤਰਪਾਲ
6. ਸੁਦੇਸ਼
9. ਮਾਰੂਤੀ ਮੀਨੇ
12. ਉਦੈ ਚੰਦ

ਟੈਨਿਸ

2. ਰਾਮਨਾਥਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਨ
3. ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਰਾਜ ਆਨੰਦ

4. ਨਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ
7. ਸ਼ਸ਼ੀ ਮੈਨਨ
5. ਵਿਜੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਾਜ
8. ਪਾਇਸ ਲੈਂਡਰ
6. ਜੈ ਦੀਪ ਮੁਖਰਜੀ
9. ਸਾਨੀਆ ਮਿਰਜ਼ਾ

ਸਾਫਟ ਬਾਲ

1. ਬੇਬ ਰੂਥ
4. ਜਿਮੀ ਫੋਕਸ
7. ਜਾਰਜ ਕੈਲੇ
10. ਅਲਸਮਿਥ
13. ਕੈਨ ਬਾਇਰ
2. ਹੋਨਸ ਵੈਗਨਰ
5. ਰੋਡੋ ਵਾਲੇਸ
8. ਗਿਲ ਨੈਕਡੋਗਲਡ
11. ਯੋਗੀ ਬੋਗ
14. ਰੁਏ ਬੋਨ
3. ਜਾਰਜ ਸਿਸਲਰ
6. ਬੁਕੀ ਵਾਲਟਰਜ਼
9. ਬੋਬੀ ਥਾਮਸਨ
12. ਵਿਕ ਪਾਵਰ

ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ

1. ਅਲੀਗੀਰ ਕਾਸਮ
4. ਮਨਜੀਤ ਦੂਆ
7. ਗੌਤਮ ਦੀਵਾਨ
10. ਕੇ. ਜੈਅੰਡ
2. ਦੀਪਕ ਵਡੇਰਾ
5. ਉਸ਼ਾ ਸਨੰਦਬਾਜ਼
8. ਐਨ. ਆਰ. ਬਜਾਜ
11. ਸੁਧੀਰ ਫੜਕੇ
3. ਕੋਟੀ ਚਾਰਜ ਮੈਨ
6. ਸ਼ੈਲਜਾ ਸੋਲਕੇ
9. ਐਫ ਬੋਦਜੀ
12. ਵਿਲਾਸ ਮੈਨਨ

ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ

1. ਡੀ. ਮੰਡਲ
4. ਵਿੱਠਲ
7. ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਸਿੰਘ
10. ਰੋਲੈਂਡ ਬਰੇਕਨਰ
2. ਸ਼ਾਮ ਲਾਲ
5. ਕਮੰਡੋ
8. ਮਨੰਦੂ ਦੇਵ ਨਾਥ
11. ਜੋਲਟਨ ਮਹਾਯਾਰ
3. ਡਲੇਲਾ ਡੇਵੀਡੋਵਾ
6. ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ
9. ਨਿਕੋਲਾਈ ਅੰਦਰ ਅਨੋਫ
12. ਨਤਾਲੀਆ

ਸਪੇਸ਼ਿਨਕਾਵਾਂ

13. ਨਾਰੀਆ ਕੋਮੇਨਾਚੀ
14. ਨੇਲੀ ਕਿਮ
15. ਮੈਕਸੀ ਗੁਨਾਕ
1. ਅਜਮੇਰ ਸਿੰਘ
4. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਮ
7. ਸ਼ਾਇਨੀ ਇਬਰਾਹੀਮ
2. ਪਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ
5. ਗੀਤਾ ਜੁਤਸ਼ੀ
8. ਕਮਲਜੀਤ ਸੰਧੂ
3. ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ
6. ਪੀ.ਟੀ. ਊਸਾ
9. ਅਨੁਸੂਈਆ ਬਾਈ

ਪ੍ਰਿੰਸਿਪ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ**ਹਾਕੀ :**

1. ਰੰਗਾ ਸਵਾਮੀ ਕੱਪ
4. ਲੇਡੀ ਰਤਨ ਟਾਟਾ ਟਰਾਫੀ
2. ਨਹਿਰੂ ਕੱਪ
5. ਆਗਾਖਾਨ ਕੱਪ
3. ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਕੱਪ
6. ਬਰਹਟਨ ਕੱਪ

ਵਾਲੀਬਾਲ :

1. ਨੈਸ਼ਨਲ ਵਾਲੀਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
2. ਨੈਸ਼ਨਲ ਜੂਨੀਅਰ ਵਾਲੀਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
3. ਅੰਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਾਲੀਬਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ
4. ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਕੱਪ
5. ਇੰਡੀਆ ਕੱਪ

6. ਸੁਪਰ ਚੈਲੰਜ ਕੱਪ**ਫੁੱਟਬਾਲ :**

1. ਸੰਤੋਸ਼ ਟਰਾਫੀ
4. ਡੀ. ਸੀ. ਐਮ. ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕੱਪ
2. ਡਰੰਡ ਕੱਪ
5. ਸਰ ਆਸੂਤੋਸ਼ ਮੁਖਰਜੀ ਟਰਾਫੀ
3. 9.6.1. ਸ਼ੀਲਡ
6. ਸੁਬੋਰਟੋ ਕੱਪ
7. ਰੋਵਰਜ਼ ਕੱਪ
8. ਮਡਰੇਕਾ ਕੱਪ
9. ਏਸ਼ੀਅਨ ਯੂਥ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ

ਕ੍ਰਿਕਟ :

1. ਰਣਜੀ ਟਰਾਫੀ
4. ਦਿਉਧਾਰ ਟਰਾਫੀ
7. ਵਿਲਜ਼ ਟਰਾਫੀ
2. ਰੋਹਿਟਨ ਬਾਰੀਆ ਟਰਾਫੀ
5. ਟੈਸਟ ਮੈਚਜ਼ ਸੀਰੀਜ਼
8. ਵਿਜੈ ਟਰਾਫੀ
3. ਸੀ.ਕੇ. ਨਾਇਡੂ ਟਰਾਫੀ
6. ਈਰਾਨੀ ਕੱਪ
9. ਚਾਰਮੀਨਾਰ ਚੈਲੰਜ ਟਰਾਫੀ
10. ਕੂਚ ਬਿਹਾਰ ਟਰਾਫੀ
13. ਸ਼ਾਰਜਾਹ ਕੱਪ
11. ਵਰਲਡ ਕੱਪ
14. ਇੰਦਰਾ ਪੀ. ਟਰਾਫੀ
12. ਏਸ਼ੀਆ ਕੱਪ
15. ਐਸ. ਗੋਲਡ ਕੱਪ

ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ :

1. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
2. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੂਨੀਅਰ ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
3. ਅੰਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
4. ਸਟੇਟ ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
5. ਓਪਨ ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਸਟੇਟ
6. ਜੈ ਲਕਸ਼ਮੀ ਕੱਪ
7. ਕਾਰਬੀਲੀਅਨ ਕੱਪ
8. ਸਵੈਥਲਿੰਗ ਕੱਪ।

ਤੈਰਾਕੀ :

1. ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਵਿਮਿੰਗ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
2. ਨੈਸ਼ਨਲ ਜੂਨੀਅਰ ਸਵਿਮਿੰਗ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
3. ਅੰਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਮੁਕਾਬਲੇ।

ਖੋ-ਖੋ :

1. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੋ-ਖੋ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
2. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੂਨੀਅਰ ਖੋ-ਖੋ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ

ਬੈਡਮਿੰਟਨ :

1. ਥਾਮਸ ਕੱਪ
3. ਸਰ ਇਬਰਾਹੀਮ ਰਹਿਮਤ ਉੱਲਾ ਚੈਲੰਜ ਕੱਪ
5. ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ ਕੱਪ
2. ਉਬੇਰ ਕੱਪ
4. ਅਗਰਵਾਲ ਕੱਪ
6. ਪ੍ਰਿੰਸ ਆਫ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕੱਪ

ਸਾਫਟ ਬਾਲ :

1. ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਾਫਟ ਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ (ਮੈਨ, ਵੋਮੈਨ)
2. ਅੰਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ (ਵੋਮੈਨ)
3. ਸਟੇਟ ਸਾਫਟ ਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
4. ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਸਾਫਟ ਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
5. ਇੰਟਰ ਕਾਲਜ ਸਾਫਟ ਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
6. ਇੰਟਰ ਕਾਲਜ ਸਾਫਟ ਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ

ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ :

1. ਭਾਰਤ ਕੇਸਰੀ
2. ਭਾਰਤ ਭੀਮ
3. ਰੁਸਤਮੇ ਹਿੰਦ
4. ਵਰਲਡ ਕੱਪ
5. ਵਰਧਮਾਨ ਕੱਪ
6. ਮੋਤੀ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਸਮਾਰਕ ਟਰਾਫੀ
7. ਏਸ਼ੀਅਨ ਫਰੀ ਸਟਾਈਲ
8. ਰੋਮਨ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ

ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ :

1. ਓਲੰਪਿਕ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਮੁਕਾਬਲੇ
2. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ (ਪੁਰਖ ਤੇ ਔਰਤਾਂ)
3. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੂਨੀਅਰ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
4. ਸਟੇਟ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
5. ਅੰਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ ਮੁਕਾਬਲੇ।

ਐਥਲੈਟਿਕਸ :

1. ਨੈਸ਼ਨਲ ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
2. ਅੰਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
3. ਸਟੇਟ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
4. ਅੰਤਰ ਵਿਭਾਗੀ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
5. ਏਸ਼ੀਅਨ ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ
6. ਓਲੰਪਿਕ ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਮੁਕਾਬਲੇ
7. ਏਸ਼ੀਆ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਮੁਕਾਬਲੇ।

ਖੇਡਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਥਾਨ

ਸਥਾਨ	ਖੇਡ	ਸਥਾਨ	ਖੇਡ
ਲਾਰਡਜ਼ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਕ੍ਰਿਕਟ	ਓਵਲ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਕ੍ਰਿਕਟ
ਟੈਂਟ ਬ੍ਰਿਜ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਕ੍ਰਿਕਟ	ਬ੍ਰਕਲੈਡ	ਫੁੱਟਬਾਲ
ਬਲੈਕ ਹੀਥ ਲੰਡਨ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਨਿਬੰਕਰਮ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਰਗਬੀ	
ਗਰਬੀ ਫੁੱਟਬਾਲ			
ਵੈਂਬਲੇ ਸਟੇਡੀਅਮ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਫੁੱਟਬਾਲ	ਵਿੰਬਲਡਨ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਲਾਨ ਟੈਨਿਸ
ਯਾਕੀ ਸਟੇਡੀਅਮ (ਨਿਊਯਾਰਕ)	ਬਾਕਸਿੰਗ	ਬਿਸਲੇ	ਸ਼ੂਟਿੰਗ
ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਸਟੇਡੀਅਮ (ਚੈਨਈ)	ਕ੍ਰਿਕਟ	ਐਪਸਮ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਡੱਰਬੀ ਹਾਰਸ
ਪਟਨੀ ਆਰਟਲੇਕ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੌੜ	ਬਰੁਕਲਿਨ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਬੇਸਬਾਲ
ਵਿਰੋਜਸ਼ਾਹ ਕੋਟਲਾ (ਦਿੱਲੀ)	ਕ੍ਰਿਕਟ	ਫਲੋਰੈਂਸ ਚੈਡਵਿਕ	ਸਕੀਇੰਗ

ਫਾਰਸੈਟ ਹਿੱਲਜ਼ (ਨਿਊਯਾਰਕ) ਟੈਨਿਸ ਬਰਮਿੰਘਮ (ਇੰਗਲੈਂਡ) ਪੌਲੇ
ਲੀਡਸ (ਇੰਗਲੈਂਡ) ਕ੍ਰਿਕਟ ਸੈਂਡੀ ਲਾਜ਼ ਗੋਲਫ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਮੈਦਾਨ

ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਮੈਦਾਨ	ਥਾਂ	ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਮੈਦਾਨ	ਥਾਂ
ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ	ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ	ਸਲਾਟ ਲੇਕ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਕੋਲਕਾਤਾ (ਪੰ. ਸਟੇਡੀਅਮ ਬੰਗਾਲ)
ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ	ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਹਾਕੀ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਲਖਨਊ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)
ਨਹਿਰੂ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਚੈਨਈ (ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ)	ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਮੁੰਬਈ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ)
ਵਾਨਖੇੜੇ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਮੁੰਬਈ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ)	ਨੇਤਾ ਜੀ ਇਨਡੋਰ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਕੋਲਕਾਤਾ (ਪੰ. ਬੰਗਾਲ)
ਬਾਰਬੋਰਨ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਮੁੰਬਈ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ)	ਕੀਨਾਨ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਜਮਸ਼ੇਦਪੁਰ (ਝਾਰਖੰਡ)
ਯਾਦਵਿੰਦਰਾ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਪਟਿਆਲਾ (ਪੰਜਾਬ)	ਬਾਰਾਮਤੀ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਕਟਕ (ਉੜੀਸਾ)
ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਇਨਡੋਰ ਸਟੇਡੀਅਮ	ਚਿਪਕ ਸਟੇਡੀਅਮ ਚੈਨਈ (ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ) ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ		
ਈਡਨ ਗਾਰਡਨਜ਼	ਕੋਲਕਾਤਾ (ਪੰ. ਬੰਗਾਲ)	ਗ੍ਰੀਨ ਪਾਰਕ	ਕਾਨਪੁਰ (ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)

ਖੇਡਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਟ੍ਰਾਫੀਆਂ ਅਤੇ ਕੱਪ

ਨਾਂ ਕੱਪ/ਟ੍ਰਾਫੀਆਂ	ਖੇਡਾਂ	ਨਾਂ ਕੱਪ/ਟ੍ਰਾਫੀਆਂ	ਖੇਡਾਂ
ਆਈ. ਐਫ. ਏ. ਸ਼ੀਲਡ	ਫੁਟਬਾਲ	ਜੀ.ਵੀ. ਰਾਜਾ ਮੈਮੋਰੀਅਲ	
ਫੁਟਬਾਲ			
	ਟ੍ਰਾਫੀ		
ਗੁਰਮੀਤ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਹਾਕੀ	ਈਰਾਨੀ ਕੱਪ	ਕ੍ਰਿਕਟ
ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਬੈਸਟ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਮੁਰਗੱਪਾ ਗੋਲਡ ਕੱਪ	ਹਾਕੀ	
	ਸਪੋਰਟਸਮੈਨ		
ਜੈ ਲਕਸ਼ਮੀ ਕੱਪ	ਨੈਸ਼ਨਲ ਟੇਬਲ	ਨਾਗਜੀ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਫੁਟਬਾਲ
	ਟੈਨਿਸ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ (ਮਹਿਲਾ)		
ਨਹਿਰੂ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਹਾਕੀ	ਨਿਜ਼ਾਮ ਗੋਲਡ ਕੱਪ	ਫੁਟਬਾਲ

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਵੇਮੈਨਜ਼

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੱਪ	ਹਾਕੀ (ਔਰਤਾਂ)	ਬੈਟਨ ਕੱਪ	ਹਾਕੀ
ਪ੍ਰਿਥੀ ਸਿੰਘ ਕੱਪ	ਪੋਲੋ	ਰਾਧਾ ਮੋਹਨ ਕੱਪ	ਪੋਲੋ
ਰਘਬੀਰ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਕੱਪ ਟੇਬਲ ਟੇਨਿਸ	ਰਾਮਾਨੁਜਮ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ (ਜੂਨੀਅਰ ਬਵਾਏਜ਼)	
ਬੰਗਲੌਰ ਬਲਿਊਜ਼ ਚੈਲੰਜ ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਕੱਪ	ਬਰਨਾ ਬੇਲਾਕ ਕੱਪ	ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ (ਪੁਰਸ਼)	
ਬਰਦਵਾਨ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਭਾਰ ਚੁੱਕਣਾ	ਬੰਬੇ ਗੋਲਡ ਕੱਪ	ਹਾਕੀ
ਰੰਗਾ ਨਾਇਡੂ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਹਾਕੀ	ਲੇਡੀ ਰਤਨ ਟਾਟਾ ਹਾਕੀ (ਮਹਿਲਾ) ਟ੍ਰਾਫੀ	
ਐਮ. ਸੀ.ਸੀ. ਟ੍ਰਾਫੀ ਹਾਕੀ	ਹਾਕੀ	ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੋਲਡ ਕੱਪ	
ਮੌਲਾਨਾ ਅਜ਼ਾਦ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਅੰਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਮੋਈਨੁਦੌਲਾ ਗੋਲਡ ਕੱਪ ਕ੍ਰਿਕਟ ਐਂਡ ਐਲਥੈਟਿਕਸ		
ਸੀਸ ਮਹਿਲ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਕ੍ਰਿਕਟ	ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਗੋਲਡ ਕੱਪ ਫੁਟਬਾਲ	
ਸੁਬਰੋਤੇ ਮੁਖਰਜੀ ਕੱਪ	ਫੁੱਟਬਾਲ (ਇੰਟਰ ਸਕੂਲ)	ਜੀ.ਵੀ. ਰਾਜਾ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਟ੍ਰਾਫੀ ਫੁਟਬਾਲ	
ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਗੋਲਡ ਕੱਪ ਰਣਜੀ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਹਾਕੀ (ਇਸਤਰੀ)	ਵਿਜੀ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਕ੍ਰਿਕਟ
ਰੋਹਿਟਨ ਬਾਰੀਆ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਨੈਸ਼ਨਲ ਕ੍ਰਿਕਟ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵਿਲਿਜ਼ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਕ੍ਰਿਕਟ	
ਰੋਵਰਜ਼ ਕੱਪ	ਕ੍ਰਿਕਟ (ਅੰਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ)	ਰੇਨੇ ਫਰੈਂਕ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਹਾਕੀ
ਸੰਤੋਸ਼ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਫੁੱਟਬਾਲ	ਸਾਹਨੀ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਹਾਕੀ
	ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੁਟਬਾਲ ਸਿੰਧੀਆ ਗੋਲਡ		ਹਾਕੀ
	ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਕੱਪ		
ਰਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਗੋਲਡ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਫੁੱਟਬਾਲ		
ਡੀ.ਸੀ. ਐਮ. ਟ੍ਰਾਫੀ	ਫੁੱਟਬਾਲ	ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਹਾਕੀ
ਡਾ.ਬੀ. ਸੀ. ਰਾਏ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੁਟਬਾਲ ਦਲੀਪ ਟ੍ਰਾਫੀ (ਜੂਨੀਅਰਜ਼)		ਕ੍ਰਿਕਟ
ਫੁਰੰਡ ਕੱਪ	ਫੁੱਟਬਾਲ	ਏਜਰਾ ਕੱਪ	ਪੋਲੋ

ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ

ਸਾਲ	ਸਥਾਨ	ਸਾਲ	ਸਥਾਨ
1896 ਈ.	ਏਥਨਜ਼ (ਯੂਨਾਨ)	1964 ਈ.	ਟੋਕੀਓ (ਜਾਪਾਨ)
1900 ਈ.	ਪੈਰਿਸ (ਫਰਾਂਸ)	1968 ਈ.	ਮੈਕਸੀਕੋ
1928 ਈ.	ਐਮਸਟਰਡਮ	1972 ਈ.	ਮਿਊਨਿਖ
1932 ਈ.	ਲਾਸ ਏਂਜਲਜ਼	1976 ਈ.	ਮਾਂਟ੍ਰੀਅਲ
1936 ਈ.	ਬਰਲਿਨ (ਜਰਮਨੀ)	1980 ਈ.	ਮਾਸਕੋ
1948 ਈ.	ਲੰਦਨ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	1984 ਈ.	ਲਾਸ ਏਂਜਲਜ਼
1952 ਈ.	ਹੈਲਸਿੰਕੀ	1988 ਈ.	ਸਿਓਲ
1956 ਈ.	ਮੈਲਬੋਰਨ	1996 ਈ.	ਅਟਲਾਂਟਾ (ਅਮਰੀਕਾ)
1992 ਈ.	ਬਾਰਸੀਲੋਨਾ	2000 ਈ.	ਸਿਡਨੀ (ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ)
1960 ਈ.	ਰੋਮ	2004 ਈ.	ਏਥਨਜ਼ (ਯੂਨਾਨ)
2008 ਈ.	ਬੀਜਿੰਗ (ਚੀਨ)	2012 ਈ.	ਲੰਦਨ (ਇੰਗਲੈਂਡ)
		2016 ਈ.	ਰੀਓ-ਡੀ ਜੇਨਰੀਓ (ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ)

30 ਵੀਂ ਓਲੰਪਿਕ ਖੇਡਾਂ ਲੰਦਨ (ਇੰਗਲੈਂਡ)

ਤਮਗਾ ਸਾਰਣੀ (ਦਸਵੇਂ ਸਥਾਨ ਤੱਕ)

ਦੇਸ਼	ਸੋਨਾ	ਚਾਂਦੀ	ਕਾਂਸਾ ਕੁੱਲ
ਅਮਰੀਕਾ	46	29	29 104
ਚੀਨ	38	27	23 82
ਬਰਤਾਨੀਆ	29	17	19 65
ਰੂਸ	24	26	32 82
ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ	13	08	07 28
ਜਰਮਨੀ	11	19	14 44
ਫਰਾਂਸ	11	11	12 34
ਇਟਲੀ	08	09	11 28
ਹੰਗਰੀ	08	04	06 18
ਆਸਟਰੇਲੀਆ	07	16	12 35

ਦੈਨਿਕ ਵਿਗਿਆਨ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1. ਚੁਨੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਦੁਧੀਆ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਗੈਸ ਬਾਹਰ ਕੱਢਦੇ ਹਾਂ। ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਚੁਨੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਦੁਧੀਆ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਚੁਨੇ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਫੂਕਾਂ ਮਾਰਨ ਨਾਲ ਉਹ ਦੁਧੀਆ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2. ਆਕਸੀਜਨ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਤੱਕ ਕਿਵੇਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹਵਾ ਰਾਹੀਂ ਆਕਸੀਜਨ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਹਵਾ ਨੱਕ ਅਤੇ ਸਾਹ ਨਲੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਸਾਡੇ ਫੇਫੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਲਹੂ ਰਾਹੀਂ ਆਕਸੀਜਨ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਗਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3. ਜਜ਼ਬ ਕੀਤੇ ਭੋਜਨ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਆਕਸੀਜਨ ਕੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਆਕਸੀਜਨ ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਸੋਖੇ ਹੋਏ ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਅਤੇ ਸਾੜ ਕੇ ਊਰਜਾ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਊਰਜਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4. ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ ਕੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਭੋਜਨ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਸਮੇਂ ਭੋਜਨ ਵਿੱਚੋਂ ਊਰਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਾਹ ਕਿਰਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5. ਪੌਦੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚੋਂ ਆਕਸੀਜਨ ਕਿਵੇਂ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਪੌਦਿਆਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਦੀ ਹੇਠਲੀ ਸਤ੍ਹਾ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੂਖਮ ਛੋਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਛੋਕੇ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਪੌਦੇ ਹਵਾ ਵਿੱਚੋਂ ਆਕਸੀਜਨ ਲੈਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6. ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਨਲੀ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਉਂਗਲੀ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰਨ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਹੇਠਾਂ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਡਿੱਗਦਾ ?

ਉੱਤਰ—ਜਦੋਂ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਭਰੀ ਨਲੀ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਉਂਗਲੀ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹਵਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਨਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਦੀ ਹਵਾ ਦਾ ਦਬਾਅ ਬਾਹਰ ਦੀ ਹਵਾ ਦੇ ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਲੀ ਵਿੱਚੋਂ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗਣ ਤੋਂ ਰੋਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਨਲੀ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਸਿਰੇ ਨੂੰ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਹਵਾ ਨਲੀ ਵਿੱਚ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਜੋ ਨਲੀ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਦਬਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਡਿੱਗਣ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7. ਜੇਕਰ ਹਰੇ ਪੌਦੇ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਛੱਡਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ ?

ਉੱਤਰ—ਜੇਕਰ ਹਰੇ ਪੌਦੇ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਲੈਣਾ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਛੱਡਣਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦੇਣ ਤਾਂ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ ਅਤੇ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਦਾ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿਗੜ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨਾਲ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਕਾਰਬਨ ਡਾਈਆਕਸਾਈਡ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਧਦੀ ਜਾਵੇਗੀ ਅਤੇ ਆਕਸੀਜਨ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘਟਦੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਖੀਰ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਆਕਸੀਜਨ ਇੰਨੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਘੱਟ ਜਾਵੇਗੀ ਕਿ ਜੀਵ ਉਸ ਵਿੱਚ ਸਾਹ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਾਰੇ ਜੀਵ ਮਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8. ਆਕਾਸ਼ ਨੀਲਾ ਕਿਉਂ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਨੀਲਾ ਰੰਗ ਸ਼ਾਰਟਵੇਵ ਲੈਂਬ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਧੂੜ ਅਤੇ ਜਲ ਕਣਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਇਸ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਖਰਾਅ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਆਕਾਸ਼ ਨੀਲਾ ਦਿੱਸਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9. ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਬਲੱਬ ਰੋਸ਼ਨੀ ਕਿਉਂ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਰੰਟ ਜਦੋਂ ਘੱਟ ਵਿਰੋਧ ਵਾਲੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਤਾਰ ਵਧੇਰੇ ਗਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ ਫੜ ਲੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਚਿੱਟਾ ਰੰਗ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10. ਸਿਆਹੀ ਚੂਸ ਸਿਆਹੀ ਕਿਉਂ ਚੂਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਸਿਆਹੀ ਚੂਸ ਇਸ ਕਾਰਨ ਸਿਆਹੀ ਚੂਸ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਵਿੱਚ ਛੋਕੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11. ਤਾਰੇ ਕਿਉਂ ਟਿਮਟਿਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਹਵਾ ਦੀਆਂ ਪਰਤਾਂ ਦੀ ਘਣਤਾ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਤਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਹਨਾਂ ਪਰਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰਦਾ ਹੋਇਆ ਅਪਵਰਤਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਤੱਕ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਟਿਮਟਿਮਾਉਂਦੇ ਦਿੱਸਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12. ਪਾਣੀ ਦਾ ਸਥਾਈ ਭਾਰੀਪਨ ਕਿਸ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਕੈਲਸ਼ੀਅਮ ਸਲਫੇਟ ਕਾਰਨ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸਥਾਈ ਭਾਰੀਪਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13. ਆਇਓਡਾਈਜ਼ਡ ਲੂਣ ਕਿਉਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਅਸੀਂ ਪਾਇਰਾਇਡ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਆਇਓਡਾਈਜ਼ਡ ਲੂਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 14. ਵਰਖਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਤਰੰਗੀ ਪੀਂਘ ਜਾਂ ਇੰਦਰ ਧਨੁਸ਼ ਕਿਉਂ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਲਟਕੇ ਹੋਏ ਕਣ ਪ੍ਰਿਜ਼ਮ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਉੱਤੇ ਸਾਨੂੰ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸੱਤ ਰੰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡੀ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਰਨ ਵਰਖਾ ਪਿੱਛੋਂ ਸਤਰੰਗੀ ਪੀਂਘ ਦਿੱਸਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 15. ਬੰਦ ਕਮਰੇ ਵਿੱਚ ਭਖਦੀ ਅੰਗੀਠੀ ਰੱਖ ਕੇ ਸੌਣਾ ਕਿਉਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਕੋਲੇ ਦੇ ਬਲਣ ਨਾਲ ਕਾਰਬਨ ਮੋਨੋਆਕਸਾਈਡ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਗੈਸ ਹੈ ਜੋ ਸਾਹ ਰਾਹੀਂ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਜਾਨ ਲੇਵਾ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 16. ਨਿੱਕੀ ਜਿਹੀ ਸੂਈ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਡੁੱਬ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇੰਨਾ ਵੱਡਾ ਜਹਾਜ਼ ਪਾਣੀ ਉੱਤੇ ਤੈਰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂ ?

ਉੱਤਰ—ਸੂਈ ਦਾ ਭਾਰ ਉਸ ਵਲੋਂ ਵਿਸਥਾਪਤ ਪਾਣੀ ਦੇ ਭਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜਹਾਜ਼ ਵਲੋਂ ਵਿਸਥਾਪਤ ਪਾਣੀ ਦਾ ਭਾਰ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਭਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਤੈਰਨ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 17. ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਜੰਗ ਕਿਉਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਆਕਸੀਜਨ ਅਤੇ ਨਮੀ ਦੇ ਮੇਲ ਨਾਲ ਆਇਰਨ ਆਕਸਾਈਡ ਬਣਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਜੰਗ ਲਾਉਣ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 18. ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨਣੇ ਕਿਉਂ ਠੀਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਕਾਲੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਗਰਮੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਜਜ਼ਬ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਰੀਰ ਗਰਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 19. ਸ਼ਾਰਟ ਸਰਕਟ ਕੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜਦੋਂ ਧਨ ਅਤੇ ਰਿਣ ਤਾਰਾਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਰੰਟ ਦੇ ਵਹਿਣ ਕਾਰਨ ਅੱਗ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ਾਰਟ ਸਰਕਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 20. ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਸੋਨਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—24 ਕੈਰੇਟ ਦਾ ਸੋਨਾ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 21. ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਵਿਖੰਡਨ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਯੂਰੇਨੀਅਮ ਉੱਤੇ ਨਿਊਟ੍ਰਾਨ ਵੱਜਣ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਊਰਜਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਵਿਖੰਡਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 22. ਥਰਮਸ ਫਲਾਸਕ ਵਿੱਚ ਠੰਢੀ ਵਸਤੂ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਠੰਢੀ ਅਤੇ ਗਰਮ ਵਸਤੂ ਗਰਮ ਕਿਉਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਥਰਮਸ ਫਲਾਸਕ ਦੀ ਰਚਨਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਗਰਮੀ ਬਾਹਰ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬਾਹਰ ਤੋਂ ਗਰਮੀ ਅੰਦਰ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 23. ਵਰਖਾ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕੱਪੜੇ ਛੇਤੀ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਸੁੱਕਦੇ ?

ਉੱਤਰ—ਵਰਖਾ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿੱਚ ਜਲ ਵਾਸ਼ਪ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਜਲ ਵਾਸ਼ਪ ਹਵਾ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸਮਾ ਸਕਦੇ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕੱਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵਾਸ਼ਪੀਕਰਨ ਕਾਫ਼ੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਜਲਦੀ ਨਹੀਂ ਸੁੱਕਦੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 23. ਰੇਲ ਦੀਆਂ ਪਟੜੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਥੋੜ੍ਹੀ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਕਿਉਂ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਹਾ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਪਟੜੀਆਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਛੱਡੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਲੋਹੇ ਨੂੰ ਫੈਲਣ ਲਈ ਕੁੱਝ ਥਾਂ ਮਿਲ ਸਕੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 24. ਚਲਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾਉਣਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕਿਉਂ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਚਲਦੀ ਗੱਡੀ ਵਿੱਚੋਂ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਪੈਰ ਵਿਰਾਮ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਰੀਰ ਦਾ ਬਾਕੀ ਭਾਗ ਗਤੀ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀ ਡਿਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 25. ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਲਾਲ ਕਿਉਂ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ ਕੇਵਲ ਲਾਲ ਰੰਗ ਹੀ ਪਰਾਵਰਤਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਰੰਗ ਸੋਖ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਲਾਲ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 26. ਪੈਂਡਲੂਮ ਵਾਲੀ ਘੜੀ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੁਸਤ ਕਿਉਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਧਾਤ ਦੇ ਪੈਂਡਲੂਮ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਘੜੀ ਸੁਸਤ ਚੱਲਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 27. ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਖਾਰਾ ਕਿਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਚੱਟਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿਹੜੇ ਖਣਿਜ ਨਦੀਆਂ-ਨਾਲਿਆਂ ਤੋਂ ਵਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਆਖਿਰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਤਲ ਦੀਆਂ ਚੱਟਾਨਾਂ ਅਤੇ ਤਹਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਲੂਣ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਪਾਣੀ ਖਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

2013 ਲਈ ਅਰਜੁਨ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਜੇਤਾ

ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਵਰਮਾ ਤੀਹ ਅੰਦਾਜ਼ੀ ਵੀ ਦੀਜੂ = ਬੈਡਮਿੰਟਨ

ਟਿਟੂ ਲੂਕਾ ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਗੀਤੂ ਆਨਬੋਸ = ਬਾਸਕਟਬਾਲ

ਐਚ.ਐਨ. ਰਿਕ ਗੀਸ਼ਾ = ਪੈਰਾਲਿੰਪਿਕ ਜੈ ਭਗਵਾਨ = ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼

ਰਵੀਚੰਦਰਨ ਅਸ਼ਵਿਨ = ਕ੍ਰਿਕਟ ਅਨਿਵਾਰਨ ਲਾਹਿੜੀ = ਗੋਲਫ

ਮਮਤਾ ਪੁਜਾਰੀ = ਕਬੱਡੀ ਸਾਜੀ ਥਾਮਸ = ਰੇਵਿੰਗ

ਹੀਨਾ ਸਿੱਧੂ = ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਟਾਮ ਜੋਸਫ = ਵਾਲੀਬਾਲ

ਅਨਾਕਾ ਅਲੰਕਾਮੋਨੀ = ਸਕਵਾਸ਼ ਰੇਣੂਬਾਲਾ ਚਾਨੂ = ਭਾਰ ਤੋਲਨ

ਸੁਨੀਲ ਰਾਣਾ = ਕੁਸ਼ਤੀ

ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਜੇਤਾ

ਮਹਾਵੀਰ ਪ੍ਰਸਾਦ = ਕੁਸ਼ਤੀ ਐਨ. ਲਿਮਪਾ = ਐਥਲੈਟਿਕਸ

ਜੀ. ਮਨੋਹਰਨ = ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਲਾਇਫਟਾਈਮ ਲਾਇਫਟਾਈਮ

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਗੋਗੀ = ਜੂਡੋ ਲਾਇਫਟਾਈਮ ਜੋਸ ਜੈਕਬ = ਰੇਵਿੰਗ ਲਾਇਫਟਾਈਮ

ਧਿਆਨਚੰਦ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਹਾਕੀ ਕੇ. ਪੀ. ਠੱਕਰ = ਤੈਰਾਕੀ ਗੋਤਾਖੋਰ

ਜੀਸ਼ਾਨ ਅਲੀ = ਟੈਨਿਸ

ਕੌਮੀ ਖੇਡ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਓ. ਐਨ. ਜੀ. ਸੀ. ਜਿਦਲ ਸਟੀਲ ਵਰਕਸ (ਜੇ. ਐਸ ਡਬਲਿਊ)

ਗੁਰੂ ਹਨੂਮਾਨ ਅਖਾੜਾ (ਦਿੱਲੀ), ਚਾਈਲਡ ਲਿੰਕ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ

ਆਫ ਇੰਡੀਆ (ਮੈਜਿਕ ਬਸ)

ਮੱਲਾਨਾ ਅਬੁਲ ਕਲਾਸ ਆਜ਼ਾਦ ਟਰਾਫੀ (2013-14)/ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ

ਰਵਿਚੰਦਰ ਅਸ਼ਵਿਨ ਕ੍ਰਿਕੇਟ

ਗੀਤੂ ਬਾਬਾ ਜੇਤੂ ਵੋਟ ਲਿਫਟਿੰਗ

ਮਮਤਾ ਪੁਜਾਰੀ ਕਬੱਡੀ

ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਵਰਮਾ ਤੀਹ ਅੰਦਾਜ਼ੀ

ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ ਰਾਣਾ ਕੁਸ਼ਤੀ

ਅਨੀਰਬੈਲ ਲਹਿਰੀ ਗੋਲਫ

ਟਾਮ ਜੋਸਫ ਵਾਲੀਬਾਲ

ਸਾਜੀਯਾਮਸ ਰੇਵਿੰਗ

ਗੀਤਾ ਐਨਾ ਜੋਸ਼ ਬਾਸਕਟਬਾਲ

ਰਿਨਾ ਸਿੱਧੂ ਸ਼ੂਟਿੰਗ

ਵੀ ਦਿਜੂ ਬੈਡਮਿੰਟਨ

ਅਨਾਰਾ ਅਲ ਕਿਨਾਸਕੀ ਸਕੂ ਐਸ

ਹੈ ਭਗਵਾਨ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ

ਦਰੋਣਾਚਾਰੀਆ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਜੇਤਾ-2014

ਐਨ ਲਿੰਗਪਾ ਅਥਲੈਟਿਕਸ

ਜੋਨਿਸ ਜੈਕਬ ਰੇਵਿੰਗ

ਧਿਆਨ ਚੰਦ ਪੁਰਸਕਾਰ ਵਿਜੇਤਾ 2014

ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ ਹਾਕੀ

ਕੇਪੀ ਠੱਕਰ ਤੈਰਨਾ ਤੇ ਗੋਤਾਖੋਰੀ

ਜੀਸ਼ਾਨ ਅਲੀ ਟੈਨਿਸ

ਕ੍ਰਿਕਟ

ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਿਸ਼ਵ ਕੱਪ

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਨੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕੱਪ ਮੈਲਬੋਰਨ ਵਿੱਚ 5 ਵੀ ਵਾਰ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਤੋਂ 29 ਮਾਰਚ 2015 ਨੂੰ ਜਿੱਤੀਆ।

ਬੋਰਡਰ ਗਾਵਸਕਰ ਟਰਾਫੀ 2014-15

ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਬੋਰਡਰ ਗਾਵਸਕਰ ਟਰਾਫੀ 2014-15 ਜਿੱਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਮੈਚਾਂ ਦੀ ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਦੋ ਮੈਚਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਦੋ ਮੈਚਾਂ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਬਰਾਬਰ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਮੈਚ 9 ਦਸੰਬਰ 2014 ਤੋਂ 10 ਜਨਵਰੀ 2015 ਤੱਕ ਖੇਡ ਗਏ।

ਮਹਿਲਾ ਜੈਵਰਧਨੇ ਦਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ

ਮਹਿਲਾ ਜੈਵਰਧਨੇ ਨੇ ਟੈਸਟ ਕ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਸਨੇ 149 ਟੈਸਟ ਮੈਚ ਖੇਡੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ 11814 ਦੌੜਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਉਸਨੇ 34 ਸੈਂਕੜੇ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 374 ਦੌੜਾਂ ਬਣਾਈਆਂ।

ਜੈਕ ਕੈਲਿਸ ਦਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ

ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕੀਆਈ ਖਿਡਾਰੀ ਜੈਕ ਕੈਲਿਸ ਨੇ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈ ਲਿਆ। ਉਹ ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਦੇ ਹਰੇਕ ਉਮਰ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਰਵਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਖਿਡਾਰੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।

ਜ਼ਹੀਰ ਖਾਨ ਦਾ ਤੇ ਸਹਿਵਾਗ ਦਾ ਕ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ

ਜ਼ਹੀਰ ਖਾਨ ਨੇ 18 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਕਟ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣ ਤੋਂ 2 ਦਿਨ ਬਾਅਦ 20 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ ਸਹਿਵਾਗ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲੈਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਤੀਸਰਾ ਸੈਂਕੜਾ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਮੈਚਾਂ ਤੇ ਆਈ. ਪੀ. ਐਲ ਤੋਂ ਸੰਨਿਆਸ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ 37 ਵੇਂ ਜਨਮ ਦਿਨ ਤੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 104 ਟੈਸਟ ਮੈਚ ਅਤੇ 251 ਵਨ ਡੇਅ ਮੈਚ ਖੇਡੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੈਸਟ ਮੈਚਾਂ ਵਿੱਚ 8886 ਦੌੜਾਂ ਬਣਾਈਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 319 ਦੌੜਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਹਨ। ਵਲ ਡੇ ਮੈਚਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਦੌੜਾਂ 8273 ਹਨ।

ਬੈਡਮਿੰਟਨ

ਬੀ. ਡਬਲਿਊ ਐਫ 2014 ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ

ਇਹ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ 25 ਅਗਸਤ 2014 ਤੋਂ 31 ਅਗਸਤ 2014 ਤੱਕ ਡੈਨਮਾਰਕ ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਲ ਚੇਨ ਲਾਂਗ (ਚੀਨਾ) ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਸਿੰਗਲ—ਕੈਰੋਲੀਨਾ ਲਹੇਗ (ਸਪੇਨ)

ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਡਬਲ—ਕੇ ਸ਼ੁੰਗ ਹਿਊਨ ਤੇ ਸ਼ਿਨ ਬੇਨ ਚਿਉਣੀ (ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ)

ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਡਬਲ—ਵਿਆਂਗ ਕਿੰਗ ਅਤੇ ਜਾਹੂ ਜੁਨਲੇਟੀ (ਚੀਨ)

ਮਿਸ਼ਰਤ ਡਬਲ—ਜਾਂਗ ਨਾਨ ਅਤੇ ਜਾਹੂ ਜੁਲੇਵੀ (ਚੀਨ)

ਦਲੀਪ ਟਰਾਫੀ 2014-15

ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦਾ ਫਾਈਨਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਦਲੀਪ ਟਰਾਫੀ ਦਾ 54 ਵਾਂ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 5 ਜੇਨਲ ਟੀਮਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਜੇਲ ਹਨ ਉੱਤਰੀ ਜੇਨ,

ਦੱਖਣੀ ਜੇਨ ਪੂਰਬੀ ਜੇਨ ਪੱਛਮੀ ਜੇਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਨ 1 ਇਹ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਨ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਜੇਨ ਨੂੰ 9 ਦੌੜਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਜਿੱਤਿਆ।

0 ਪਟੋਦੀ ਟਰਾਫੀ 2014

ਇਹ ਲੜੀ 9 ਜੁਲਾਈ 2014 ਤੋਂ 17 ਅਗਸਤ 2014 ਤੱਕ ਖੇਡੀ ਗਈ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੇਡ ਕੇ ਪਟੋਦੀ ਟਰਾਫੀ ਜਿੱਤੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਮੈਚ ਜਿੱਤੇ ਅਤੇ ਇਕ ਮੈਚ ਬਰਾਬਰ ਰਿਹਾ।

0 42ਵੀਂ ਦਿਉਦਰ ਟਰਾਫੀ 2014-15

ਦਿਉਦਰ ਟਰਾਫੀ 20 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 3 ਦਸੰਬਰ 2014 ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਪੰਜ ਜੇਨਲ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਇਆ। ਇਹ ਪੰਜ ਜੇਨਲ ਟੀਮਾਂ ਹਨ—ਉੱਤਰੀ ਜੇਨ, ਦੱਖਣੀ ਜੇਨ, ਪੂਰਬੀ ਜੇਨ ਪੱਛਮੀ ਜੇਨ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਜੇਨ। ਇਸ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿੱਚ ਚਾਰ ਮੈਚ ਹੋਏ। ਇਹ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਉੱਤਰੀ ਜੇਨ ਨੇ ਦੱਖਣੀ ਜੇਨ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਜਿੱਤਿਆ ਤੇ ਟਰਾਫੀ ਉੱਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ।

40ਵੀਂ ਰਣਜੀ ਟਰਾਫੀ 2014

40ਵੀਂ ਰਣਜੀ ਟਰਾਫੀ ਦਾ ਵਿਜੇਤਾ ਕਰਨਾਟਕਾ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਨੇ ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ।

13ਵੀਂ ਵਿਜੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਟਰਾਫੀ 2014-15

ਸਾਲ 2014-15 ਦੀ 13ਵੀਂ ਵਿਜੇ ਹਜ਼ਾਰਾ ਟਰਾਫੀ 2014-15 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 25 ਨਵੰਬਰ 2014 ਦਰਮਿਆਨ ਖੇਡੀ ਗਈ। ਇਹ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ 27 ਘਰੇਲੂ ਭਾਰਤੀ ਟੀਮਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਹੋਇਆ ਜੋ ਕਿ ਕਰਨਾਟਕਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ 156 ਦੌੜਾਂ ਨਾਲ ਹਰਾਕੇ ਜਿੱਤੀਆਂ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਰਚ ਦੀ ਮਦਦ

ਵਿਕਾਸਾਤਮਕ ਖਰਚ

ਸਿੱਖਿਆ — ਸਿਹਤ ਸੰਬੰਧੀ

ਆਵਾਜਾਈ — ਸਿੱਚਾਈ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ

ਖੇਤੀ, ਸਹਿਕਾਰਿਤਾ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣਾ — ਉਦਯੋਗ ਧੰਦੇ ਅਤੇ ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥ

ਗੈਰ ਵਿਕਾਸਾਤਮਕ ਖਰਚ

ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ — ਸਥਾਨਕ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ

ਪੈਨਸ਼ਨ ਤੇ ਫੁਟਕਲ — ਟੈਕਸ ਵਸੂਲਣ 'ਤੇ ਖਰਚ

ਕਰਜ਼ਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਆਜ —

ਸਿਹਤ ਬਾਰੇ ਅੰਕੜੇ

ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੀ ਸੰਖਿਆ

ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ — 219

ਪਸ਼ੂ ਹਸਪਤਾਲ — 1367

ਡਿਸਪੈਂਸਰੀਆਂ — 1453

ਸਿੱਖਿਆ ਬਾਰੇ ਅੰਕੜੇ

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ (ਸਣੇ ਪੰਜਾਬ ਖੋਜੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ)
ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਸਣੇ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਅਤੇ ਦੰਦਾਂ ਦੇ ਕਾਲਜ ਸਮੇਤ
ਸਾਇੰਸ, ਆਰਟਸ ਕਾਲਜ, ਹੋਮ ਸਾਇੰਸ 'ਤੇ ਕਾਂਮਰਜ਼ ਕਾਲਜ
ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ
ਹਾਈ ਸਕੂਲ
ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ
ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ

ਸਾਖਰਤਾ

ਸਾਖਰਤਾ ਫੀਸਦੀ 76.84%
ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 81.48%
ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਸਾਖਰਤਾ ਦਰ 71.34%

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਧਰਾਤਲ ਦੀ ਵੰਡ

ਧਰਾਤਲ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਚਾਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ—

1. ਪਹਾੜੀ ਅਤੇ ਚੋਆਂ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ
2. ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ (ਬੇਟ)
3. ਮੱਧ ਦਾ ਮੈਦਾਨੀ ਭਾਗ ਜਲੋੜ੍ਹ ਜਾਂ ਕਠਾਰੀ ਮੈਦਾਨ
4. ਉੱਚ ਭੂਮੀ ਦੇ ਜਲੋੜ੍ਹ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚਲੇ ਰੇਤਲੇ ਟਿੱਬੇ

ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਖੇਤਰ

ਪੰਜਾਬ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੈਦਾਨੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ—

1. ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰ
2. ਮੈਦਾਨ ਖੇਤਰ
3. ਰੇਤੀਲਾ ਖੇਤਰ ਜਾਂ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਖੇਤਰ।

ਮਿੱਟੀਆਂ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਿੱਟੀਆਂ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ—

1. ਪਹਾੜੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਮਿੱਟੀ
2. ਰੇਤਲੀ ਮਿੱਟੀ
3. ਚੋਮਟ ਮਿੱਟੀ।

ਜਲਵਾਯੂ ਅਤੇ ਵਰਖਾ

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਜਲਵਾਯੂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਗਰਮ ਅਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਠੰਡਾ ਹੈ। ਪੰਜਾ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੌਸਮ ਹਨ—

1. ਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਮੌਸਮ
2. ਵਰਖਾ ਦਾ ਮੌਸਮ

3. ਸਰਦੀਆਂ ਦਾ ਮੌਸਮ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਵਰਖਾ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮਾਨਸੂਨ ਨਾਲ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵਰਖਾ ਸਾਉਣੀ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੀ ਮਾਨਸੂਨ ਵਰਖਾ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਉੱਤਰ ਪੱਛਮੀ ਚੱਕਰਵਾਤਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤਰੀ ਵੰਡ

1. **ਮਾਝਾ**—ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਪਠਾਨਕੋਟ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਤਰਨਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਖੇਤਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਤੱਕ ਹੈ।

2. **ਦੁਆਬਾ**—ਇਹ ਖੇਤਰ ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

3. **ਮਾਲਵਾ**—ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹਰਿਆਣੇ ਅਤੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਾਗ ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਖੇਤਰ ਅਖਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਰੂਪ ਨਗਰ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਅਜੀਤਗੜ੍ਹ ਪਟਿਆਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਮੋਗਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਸੰਗਰੂਰ, ਮਾਨਸਾ, ਬਰਨਾਲਾ, ਬਠਿੰਡਾ, ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ—ਮਾਝੀ, ਮਲਵਈ, ਦੁਆਬੀ, ਪੁਆਧੀ, ਪੋਠੋਹਾਰੀ, ਮੁਲਤਾਨੀ।

ਪੰਜਾਬੀ ਦੀਆਂ ਉਪ-ਬੋਲੀਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ

ਦੁਆਬੀ-ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ—ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ)

ਮਾਝੀ-ਮਾਝੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ—ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਠਾਨਕੋਟ।

ਪੁਆਧੀ-ਪੁਆਧ ਦਾ ਇਲਾਕਾ—ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਰੋਪੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ, ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਗ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਗ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਗ।

ਮਲਵਈ-ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਇਲਾਕਾ—ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਗ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ ਦਾ ਕੁਝ ਭਾਗ।

ਪੋਠੋਹਾਰੀ-ਪੋਠੋਹਾਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ—ਦਰਿਆ ਜ਼ਿਹਲਮ ਤੋਂ ਪਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜ਼ਿਹਲਮ ਤੇ ਰਾਵਲਪਿੰਡੀ ਹੈ।

ਮੁਲਤਾਨੀ—ਮੁਲਤਾਨ ਦੇ ਆਸ-ਪਾਸ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਅਤੇ ਬਹਾਵਲਪੁਰ ਦਾ ਇਲਾਕਾ (ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ) ਹੈ।

ਵਣ

ਵਣ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਸਾਧਨ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਿਲਣ ਵਾਲੇ ਵਣਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ—ਇਸ ਵਿੱਚ (1) ਰਾਖਵੇਂ ਵਣ, (2) ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵਣ,

(3) ਅਵਰਗੀਕ੍ਰਿਤ ਵਣ, (4) ਸੰਨ 1900 ਅਤੇ ਸੰਨ 1927 ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਵਣਾਂ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਾਲਕੀ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਵਰਗੀਕਰਨ—ਇਸ ਵਿੱਚ (1) ਸਰਕਾਰੀ ਵਣ ਅਤੇ (2) ਨਿੱਜੀ ਵਣ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਵਣਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ—ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਵਿੱਚ ਰੂਪ ਹਨ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਵਣ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ—

(1) ਪਹਾੜੀ ਵਣ, (2) ਬਾਂਸ ਵਣ, (3) ਕੰਢੇਦਾਰ ਵਣ, (4) ਚੌੜੀ ਪੱਤੀ ਵਾਲੇ ਵਣ।

ਪ੍ਰਤੱਖ ਲਾਭ—(1) ਇਮਾਰਤੀ ਲੱਕੜੀ

(2) ਬਾਲਣ ਦੀ ਲੱਕੜੀ

(3) ਬੋੜੀ ਉਪਜ

(4) ਚਾਰਾ

(5) ਰੁਜ਼ਗਾਰ

(6) ਰਾਜ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ

(7) ਉਦਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਕੱਚਾ ਮਾਲ।

ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਲਾਭ—(1) ਹੜ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ, (2) ਅਨੁਕੂਲ ਜਲਵਾਯੂ।

ਖਣਿਜ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਖਣਿਜ ਅਤੇ ਊਰਜਾ ਦੇ ਸਾਧਨ ਇਹ ਹਨ—(1) ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ, (2) ਪਸ਼ੂ ਸ਼ਕਤੀ, (3) ਜਲ ਸ਼ਕਤੀ

(4) ਕੋਲਾ (5) ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਜਾਂ ਡੀਜ਼ਲ (6) ਅਣੂ ਸ਼ਕਤੀ

(7) ਸੂਰਜੀ ਸ਼ਕਤੀ (8) ਹਵਾ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ (9) ਗੋਬਰ ਗੈਸ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਘੇ ਕਿਲ੍ਹੇ

1. ਕਿਲ੍ਹਾ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ

2. ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ

3. ਫਿਲੌਰ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ

4. ਕਿਲ੍ਹਾ ਮੁਬਾਰਕ ਪਟਿਆਲਾ

5. ਕਿਲ੍ਹਾ ਮੁਬਾਰਕ ਫਰੀਦਕੋਟ

6. ਕਿਲ੍ਹਾ ਮੁਬਾਰਕ ਬਠਿੰਡਾ

7. ਸ਼ਾਹਪੁਰ ਕੰਢੀ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਪਠਾਨਕੋਟ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨਾਂ ਅਤੇ ਬੋਰਡ

ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ ਲੈਂਡ ਮਾਰਗੇਜ ਬੈਂਕ, ਪੰਜਾਬ ਬਿਊਰੋਜ, ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਪਾਵਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ

ਪੰਜਾਬ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ, ਮਾਰਕੈੱਡ, ਪੰਜਾਬ

ਪੋਲਟਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਲਿਮਟਿਡ

ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਸਮਾਲ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼, ਪੰਜਾਬ ਸਟੇਟ ਐਗਰੋ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਕੋਆਪਰੇਟਿਵ

ਮਾਰਕਿਟਿੰਗ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ, ਪੰਜਾਬ ਫਾਈਨੈਂਸੀਅਲ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ, ਪੋਲਟਰੀ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਦਿ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ

1. ਖੰਡ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ—ਬੁੱਢੇਬਾਲ, ਬਠਿੰਡਾ, ਜਗਰਾਓ, ਬਟਾਲਾ, ਨਕੋਦਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਭੋਗਪੁਰ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ, ਜ਼ੀਰਾ, ਮੋਰਿੰਡਾ, ਰੱਖੜਾ, ਪੂਰੀ, ਫਗਵਾੜਾ ਅਤੇ ਫ਼ਾਜ਼ਿਲਕਾ ਵਿੱਚ ਹਨ।

2. ਹੌਜ਼ਰੀ ਉਦਯੋਗ—ਲੁਧਿਆਣਾ।

3. ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਾ—ਲੁਧਿਆਣਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਫਗਵਾੜਾ, ਖਰੜ, ਅਬੋਹਰ ਅਤੇ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿੱਚ।

4. ਊਨੀ ਕੱਪੜਾ—ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਧਰੀਵਾਲ ਵਿੱਚ ਹਨ।

5. ਖਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ—ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਨੰਗਲ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਹੋਰ ਕਾਰਖਾਨੇ ਪੂਰੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਹਨ।

6. ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ—ਜਲੰਧਰ ਤੇ ਬਟਾਲਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ।

7. ਸਾਈਕਲ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ—ਲੁਧਿਆਣਾ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਅਤੇ ਮਾਲੇਰਕੋਟਲਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ।

8. ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨਾਂ—ਲੁਧਿਆਣਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਬਟਾਲਾ।

9. ਬਨਸਪਤੀ ਘਿਓ—ਖੰਨਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਰਾਜਪੁਰਾ, ਖਰੜ 'ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

10. ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ—ਕਪੂਰਥਲਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ।

11. ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਸਵਾਰੀ ਡੱਬੇ—ਕਪੂਰਥਲਾ (ਹੁਸੈਨਾਪੁਰਾ ਵਿਖੇ)

12. ਡੀਜ਼ਲ ਰੇਲਵੇ ਇੰਜਣਾਂ ਦੇ ਕਲ ਪੁਰਜ਼ੇ—ਪਟਿਆਲਾ।

13. ਸਕੂਟਰ—ਨਾਭਾ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

14. ਟਰੈਕਟਰ—ਪਟਿਆਲਾ, ਐਨ-ਏ-ਐਸ ਨਗਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਸੜਕਾਂ

1. ਜਲੰਧਰ ਪਠਾਨਕੋਟ, 2. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਠਾਨਕੋਟ, 3. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਨੰਗਲ ਭਾਖੜਾ

4. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਲੁਧਿਆਣਾ-ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਬੋਹਰ 5. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਪਟਿਆਲਾ-ਸੰਗਰੂਰ, ਬਠਿੰਡਾ-ਅਬੋਹਰ

6. ਪਟਿਆਲਾ-ਸੁਨਾਮ ਉਧਮ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ-ਮਾਨਸਾ ਬਠਿੰਡਾ, 7. ਲੁਧਿਆਣਾ ਬਰਨਾਲਾ-ਬਠਿੰਡਾ

8. ਬਠਿੰਡਾ-ਫਰੀਦਕੋਟ-ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ 9. ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ-ਮਲੋਟ ਤੋਂ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ 10. ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ 11. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਰੂਪ ਨਗਰ ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ (ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ) ਜਲੰਧਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 12. ਜਲੰਧਰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮਾਰਗ—10 ਅਪ੍ਰੈਲ 1973 ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਰਗ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਮਾਰਗ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਚੱਲ ਕੇ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ (ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ) ਤੱਕ ਹੈ। ਇਸੇ ਰਸਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਤੋਂ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਸਨ।

ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਮਾਰਗ ਜਾਂ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ—ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਮਾਰਗ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ

ਸ਼ਹਿਰਾਂ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਜੋੜਦੀ ਹੋਈ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਕੋਲਕਾਤਾ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸੜਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ

1. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕਾਂ (ਜੀ.ਟੀ.ਰੋਡ)
2. ਰਾਜ ਜਰਨੈਲੀ ਸੜਕਾਂ
3. ਸੀਮਾਵਰਤੀ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੜਕਾਂ
4. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲਿੰਕ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਸੜਕਾਂ
5. ਨਗਰਪਾਲਿਕਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਗਰ ਨਿਗਮਾਂ ਦੀਆਂ ਸੜਕਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਰੇਲ ਮਾਰਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ ਰੇਲ ਲਾਈਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ—

1. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਦਿੱਲੀ ਰੇਲ ਮਾਰਗ—ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਰਾਜਪੁਰਾ ਤੇ ਅੱਗੋਂ ਹਰਿਆਣਾ ਸੂਬੇ ਵਿੱਚ ਲੰਘ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

2. ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ-ਦਿੱਲੀ ਰੇਲ ਮਾਰਗ—ਇਹ ਵੀ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਾਰਗ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਹਰਿਆਣਾ ਸੂਬੇ ਤੇ ਅਗਾਂਹ ਦਿੱਲੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ।

3. ਪਟਿਆਲਾ-ਬਠਿੰਡਾ—ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਗਰੂਰ-ਜਾਖਲ (ਹਰਿਆਣਾ)

ਸਰਹਿੰਦ-ਨੰਗਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਪਠਾਨਕੋਟ, ਜਲੰਧਰ-ਪਠਾਨਕੋਟ-ਜੰਮੂ

ਉੱਪ੍ਰੇ ਹੇਠ ਮਾਰਗ ਹਨ—

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ, ਖੇਮਕਰਨ ਤੇ ਅਟਾਰੀ ਵੀ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ।

ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਨਕੋਦਰ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵੱਲ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਬਠਿੰਡਾ ਰੇਲ ਮਾਰਗਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਜੰਕਸ਼ਨ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਰੇਲ ਲਾਈਨ ਸਰਸਾ (ਹਰਿਆਣਾ) ਵਲੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਰਿਵਾੜੀ ਦੇ ਰਸਤੇ ਦਿੱਲੀ ਤੱਕ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਇੱਕ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਅਬੋਹਰ ਤੇ ਗੰਗਾਨਗਰ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਅਤੇ ਇੱਕ ਬੀਕਾਨੇਰ ਵੱਲ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਹੋਰ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਹੁੰਦੀ ਹੋਈ ਮੁਕਤਸਰ ਤੋਂ ਫਾਜ਼ਿਲਕਾ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਬਠਿੰਡੇ ਤੋਂ ਰਾਜਪੁਰਾ ਹੈ।

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ—ਹੁਣ ਇੱਕ ਹੋਰ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਵੀ ਚਾਲੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੱਕ ਹੈ। ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ-ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਵੀ ਚਾਲੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ

1. ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ।
2. ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ।
3. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
4. ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

5. ਬਾਬਾ ਸਾਹਿਬ ਅੰਬੇਦਕਰ ਟੈਕਨੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਜਲੰਧਰ।

6. ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਫਰੀਦਕੋਟ।

7. ਲਵਲੀ ਪ੍ਰੋਫੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਚਰੜ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ।

8. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਵੈਟਰਨਰੀ ਐਂਡ ਐਨੀਮਲ ਸਾਇੰਸਜ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ।

9. ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਨੈਸ਼ਨਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਲਾਅ, ਪਟਿਆਲਾ।

10. ਥਾਪਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ।

11. ਸੈਂਟਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਬਠਿੰਡਾ

12. ਚਿਟਕਾਰਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਝਾਂਸਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ।

13. ਗੁਰੂ ਰਵੀਦਾਸ ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ।

14. ਡੀ.ਏ.ਵੀ. ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਜਲੰਧਰ।

15. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ।

16. ਆਦੇਸ਼ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਬਠਿੰਡਾ (ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ 2012 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰ. 6 ਰਾਹੀਂ ਸਥਾਪਿਤ)

17. ਸੰਤ ਲੋਗੋਵਾਲ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਐਂਡ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ (ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਅਰਥਾਤ ਡੀਮਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦਾ ਦਰਜਾ)

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ

(1) ਰਿਜਨਲ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਜਲੰਧਰ। (2) ਸਰਕਾਰੀ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਬਠਿੰਡਾ। (3) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਕਾਲਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ। (4) ਥਾਪਰ ਇੰਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਐਂਡ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ, ਪਟਿਆਲਾ।

ਡਾਕਟਰੀ ਕਾਲਜ

(1) ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। (2) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਕਾਲਜ, ਫਰੀਦਕੋਟ। (3) ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ, ਪਟਿਆਲਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਬੈਚੂਲਰ ਆਫ ਡੈਂਟਲ ਸਰਜਰੀ ਦੇ ਦੋ ਕਾਲਜ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ—

(1) ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ (ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਭਾਗ, ਪਟਿਆਲਾ)।

(2) ਦੰਦਾਂ ਦਾ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹਸਪਤਾਲ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ

ਕਣਕ—ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਆਦਿ।

ਛੋਲੇ—ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ।

ਗੰਨਾ—ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ।

ਕਪਾਹ—ਬਠਿੰਡਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਫਰੀਦਕੋਟ, ਮੁਕਤਸਰ ਅਤੇ ਮੋਗਾ।

ਮੱਕੀ—ਲੁਧਿਆਣਾ, ਜਲੰਧਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਸੰਗਰੂਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਰੂਪਨਗਰ।

ਸਰ੍ਹੋਂ—ਬਠਿੰਡਾ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਸੰਗਰੂਰ।

ਝੋਨਾ—ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਪਟਿਆਲਾ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਜਲੰਧਰ ਤੇ

ਕਪੂਰਥਲਾ ਆਦਿ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦੁੱਧ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਅਤੇ ਖਪਤ

ਦੁੱਧ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ - 7,706 ਹਜ਼ਾਰ ਟਨ

ਅਨੁਮਾਨਤ ਵਸੋਂ (2011) - 1.7 ਕਰੋੜ

ਸਲਾਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਮਿਲਦਾ ਦੁੱਧ - 297.75 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ

ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪ੍ਰਤੀ ਜੀਅ ਮਿਲਦਾ ਦੁੱਧ - 825 ਗ੍ਰਾਮ

ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਤਿੰਨ ਹਨ—1. ਨਹਿਰਾਂ, 2. ਖੂਹ, 3. ਟਿਊਬਵੈੱਲ।

ਨਹਿਰਾਂ—ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਰੂਪਨਗਰ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਚਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਖੂਹ—ਇਹ ਆਮ-ਕਰਕੇ ਬੇਟ ਦੇ ਖੇਤਰਾਂ, ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਦੁਆਬਾ ਖੇਤਰ ਹੇਠਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਫ਼ੀ ਹਨ।

ਟਿਊਬਵੈੱਲ—ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਸੰਗਰੂਰ, ਪਟਿਆਲਾ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਟਿਊਬਵੈੱਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕੁਲ ਸਿੰਚਾਈ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰ = 6800000 ਹੈਕਟੇਅਰ

ਸਰਕਾਰੀ ਨਹਿਰਾਂ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰ = 1134000 ਹੈਕਟੇਅਰ

ਨਿੱਜੀ ਨਹਿਰਾਂ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰ = 4000 ਹੈਕਟੇਅਰ

ਟਿਊਬਵੈੱਲਾਂ ਅਧੀਨ ਖੇਤਰ = 2914000 ਹੈਕਟੇਅਰ

ਹੋਰ ਸਾਧਨ = 8000 ਹੈਕਟੇਅਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਨਹਿਰਾਂ

1. ਅਪਰਬਾਰੀ ਦੁਆਰ ਨਹਿਰ
2. ਬਿਸਤ ਦੁਆਬਾ ਨਹਿਰ
3. ਸਰਹਿੰਦ ਨਹਿਰ
4. ਸਰਹਿੰਦ ਫੀਡਰ ਦੇ ਰਾਜਸਥਾਨ ਫੀਡਰ
5. ਬੀਕਾਨੇਰ ਨਹਿਰ ਤੇ ਈਸਟਰਨ ਨਹਿਰ
6. ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ
7. ਮੱਥੂ ਨਹਿਰ
8. ਸ਼ਾਹ ਨਹਿਰ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆ

(੧) **ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ**—ਇਹ 450 ਮੀਲ ਲੰਬਾ ਦਰਿਆ ਹਿਮਾਲਾ ਪਰਬਤ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

(੨੨) **ਬਿਆਸ**—ਇਹ ਵੀ ਹਿਮਾਲਾ ਪਹਾੜ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ 'ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

(੩੩੩) **ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ**—ਇਸ ਉੱਤੇ ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਤਿੱਬਤ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸਰੋਵਰ ਝੀਲ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਹਿਮਾਚਲ ਵਿੱਚ ਵਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬਹੁਮੁਖੀ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ

1. **ਬਿਆਸ ਯੋਜਨਾ**—ਇਹ ਬਿਆਸ-ਸਤਲੁਜ ਲਿੰਕ ਯੋਜਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਡੈਮ ਬਿਆਸ

ਦਰਿਆ ਤੇ ਪੈਂਗ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਪੰਡੋਹ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬਿਆਸ ਵੱਲ ਮੋੜ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

2. **ਭਾਖੜਾ ਯੋਜਨਾ**—ਇਹ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।

3. **ਬੀਨ ਡੈਮ ਯੋਜਨਾ**—ਇਹ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਉੱਤੇ ਮਾਧੋਪੁਰ ਤੋਂ 20 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਉਪਰ ਵੱਲ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਾਹ ਨਹਿਰ ਸਮਝੌਤਾ, ਮੁਕੇਰੀਆਂ ਹਾਈਡਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ, ਸ਼ਾਨਨ ਵਿਸਥਾਰ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਅਤੇ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਹਾਈਡਲ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਹਨ।

ਬਰਮਲ ਪਲਾਂਟ

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਬਰਮਲ ਪਲਾਂਟ ਹਨ—

- (1) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਬਰਮਲ ਪਲਾਂਟ, ਬਠਿੰਡਾ
- (2) ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਬਰਮਲ ਪਲਾਂਟ, ਲਹਿਰਾ ਮੁਹੱਬਤ ਬਠਿੰਡਾ।
- (3) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸੁਪਰ ਬਰਮਲ ਪਲਾਂਟ, ਘਨੌਲੀ (ਰੂਪਨਗਰ)।

ਮੁੱਖ ਸ਼ਹਿਰ

1. **ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ**—ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਵੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਈ ਵੇਖਣਯੋਗ ਸਥਾਨ ਹਨ। ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਛੁੱਟ ਦੁਰਗਿਆਣਾ ਮੰਦਰ, ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲਾ ਬਾਗ, ਕੰਪਨੀ ਬਾਗ ਬਹੁਤ ਉੱਘੇ ਸਥਾਨ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਥੇ ਰਾਜਾ ਸਾਂਸੀ ਵਿਖੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੁਰਾਣੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਾਲਜ ਹਨ।

2. **ਜਲੰਧਰ**—ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਹ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਚਮੜਾ ਉਦਯੋਗ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ। ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਦਾਰੇ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਕਾਲਜ ਹਨ। ਇਥੇ ਆਕਾਸ਼ਵਾਣੀ ਅਤੇ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੋਈ 12 ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਛਪਾਈ ਦਾ ਵੀ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਹੈ।

3. **ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ)**—ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ 1995 ਵਿੱਚ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਇਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ-ਰੂਪਨਗਰ-ਜਲੰਧਰ ਸੜਕ ਉੱਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਚੌਦਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਅਲਾਉਂਦੀਨ ਖਲਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਰਦਾਰ ਨੌਸ਼ੇਰ ਖ਼ਾਨ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟਾਹਲੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮੰਜੀ ਸਾਹਿਬ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। 2012 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ ਦੇ ਨਾਂ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ।

4. **ਲੁਧਿਆਣਾ**—ਇਸ ਨੂੰ ਲੋਧੀ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਂ ਲੋਧੀ ਆਨਾ ਤੋਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇੱਕ ਮਸ਼ਹੂਰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਹੌਜ਼ਰੀ ਭਾਰਤ ਭਰ ਵਿੱਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਇਕ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਰੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨੇ ਉੱਚਾ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਉਦਯੋਗਿਕ ਪੱਖੋਂ ਉਨਤ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮਾਨਚੈਸਟਰ

ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

5. **ਪਟਿਆਲਾ**—ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਦੋ ਸ਼ਬਦਾਂ ‘ਪਟੀ’ ਅਤੇ ‘ਆਲਾ’ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਬੜਾ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਅਜ਼ਾਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੈਪਸੂ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਦੁੱਖ ਨਿਵਾਰਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਮੋਤੀ ਬਾਗ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਸੋਹਣੇ-ਸੋਹਣੇ ਭਵਨ ਤੇ ਬਾਗ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਥੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਾਲਜ ਹੈ।

6. **ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ**—ਇਹ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ 1992 ਵਿੱਚ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਹੀ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਔਰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ ਨੀਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਿਣਵਾ ਕੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਥੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਹਨ।

7. **ਬਠਿੰਡਾ**—ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉੱਘਾ ਵਪਾਰਕ, ਵਿੱਦਿਅਕ ਅਤੇ ਆਵਾਜਾਈ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬਰਮਲ ਪਲਾਂਟ ਵੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਈ ਝੀਲਾਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਥੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਖ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਮੰਡੀ ਹੈ।

8. **ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ**—ਸਰਹੱਦੀ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਰੇਲਵੇ ਦੀ ਵੱਡੀ ਵਰਕਸ਼ਾਪ ਹੈ ਅਤੇ ਰੇਲਵੇ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਦਫ਼ਤਰ ਵੀ ਇਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਸਮਾਰਕ ਵੀ ਸਥਿਤ ਹੈ ਜੋ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਮਾਧ ਵੀ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ ਪੰਜ ਕੁ ਮੀਲ ਦੂਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਹੱਦ ਉੱਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ।

9. **ਸੰਗਰੂਰ**—ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ 400 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੱਗੂ ਨਾਮਕ ਜੱਟ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਜੀਂਦ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਰਿਆਇਤੀ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਹਨ।

10. **ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ**—ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਸੰਗਰੂਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਮੁੱਖ ਨਗਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੇ ਉਦਯੋਗ ਹਨ। ਇਹ ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੀਵਾਨ ਖਾਨਾ, ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ ਤੇ ਮੋਤੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹਨ।

11. **ਰੂਪਨਗਰ**—ਸਤਲੁਜ ਨਦੀ ਕੰਢੇ ਵਸਿਆ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਸਤਲੁਜ ਨਦੀ ਉੱਤੇ ਬਣਿਆ ਬੰਨ੍ਹ ਤੇ ਝੀਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਵੇਖਣਯੋਗ ਥਾਵਾਂ ਹਨ।

12. **ਭਾਖੜਾ ਨੰਗਲ**—ਨੰਗਲ ਇੱਕ ਨਵਾਂ ਉਸਾਰਿਆ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਭਾਖੜਾ ਬੰਨ੍ਹ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਥੇ ਖਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਖ਼ਾਨਾ ਹੈ।

13. **ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ**—ਇਥੇ ਕਈ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਸ਼ੀਸ਼ ਮਹਿਲ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ। ਪੁਰਾਣਾ ਘੰਟਾ ਘਰ, ਬੱਸ ਅੱਡਾ ਤੇ ਬਾਗ ਬਗੀਚੇ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹਨ। ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਇਹ ਉੱਘਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਉੱਚੀ ਵਿੱਦਿਆ ਤੇ ਖੋਜ ਲਈ ਇਥੋਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਸ਼ੇਵਰਾਨੰਦ ਵਿਦਿਆਲਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

14. **ਕਪੂਰਥਲਾ**—ਇਹ ਉਦਯੋਗਿਕ, ਵਪਾਰਕ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਨਗਰ ਹੈ। ਇਹ ਕਪੂਰਥਲਾ

ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਸੁੰਦਰ ਮਹਿਲ ਤੇ ਇਮਾਰਤਾਂ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਸੈਨਿਕ ਸਕੂਲ ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ। ਸ਼ਾਲੀਮਾਰ ਬਾਗ, ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਮੰਦਰ, ਸਟੇਟ ਗੁਰਦੁਆਰਾ, ਸ਼ਾਹੀ ਮਸਜਿਦ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦੀ ਰੇਲ ਕੋਚ ਫੈਕਟਰੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

15. **ਫਗਵਾੜਾ**—ਇਹ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਕੱਪੜਾ ਅਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਇਥੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀਆਂ ਮਿੱਲਾਂ ਹਨ। ਖੇਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਦ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਈ ਯੂਨਿਟ ਹਨ।

16. **ਬਟਾਲਾ**—ਇਹ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਖੇਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਦ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਖ਼ਾਨੇ ਹਨ।

17. **ਪਠਾਨਕੋਟ**—ਇਹ ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ ਅਤੇ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਗੇਟਵੇ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦਾ 22ਵਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ 27 ਜੁਲਾਈ 2011 ਨੂੰ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਕਈ ਪਹਾੜੀ ਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੱਕੜੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਵਪਾਰਕ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਹਵਾਈ ਫੌਜ ਦੀ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਛਾਉਣੀ ਹੈ।

18. **ਫਰੀਦਕੋਟ**—ਬਠਿੰਡਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਰੇਲ-ਮਾਰਗ ਤੇ ਸਥਿਤ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਲਗਭਗ 700 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਾ ਮੋਕਲਸੀ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਫਰੀਦਕੋਟ ਰਿਆਸਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਣਨ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵੱਧ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਆ ਗਈ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਕਿਲ੍ਹਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਵ ਦੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਹਨ।

19. **ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਸਾਹਿਬ**—1995 ਈ. ਵਿੱਚ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾਬੰਦੀ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਇਹ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਮਾਘੀ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਭਾਰੀ ਮੇਲਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੀਸ ਗੰਜ ਅਤੇ ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ ਬੜੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੇ ਹਨ। ਮੈਡੀਕਲ ਦਾ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਕਾਲਜ ਵੀ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਸੋਹਣੀਆਂ ਤਿੱਲੇਦਾਰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ।

20. **ਅਜੀਤਗੜ੍ਹ (ਮੋਹਾਲੀ)**—ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਦਾ 19ਵਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜੋ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ 2006 ਵਿੱਚ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਇਹ ਮੁੱਖ ਉਦਯੋਗਿਕ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਦੀ ਅੱਠ ਮੰਜਲੀ ਇਮਾਰਤ ਵੀ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕਸਬਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਾਂਗ ਨਵੇਂ ਢੰਗ ਦਾ ਯੋਜਨਾਬੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ। 2012 ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾਲ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨਾਂ ਮੋਹਾਲੀ ਤੋਂ ਬਦਲ ਕੇ ਅਜੀਤਗੜ੍ਹ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।

21. **ਬਟਾਲਾ**—ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਉਦਯੋਗਿਕ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਖੇਤੀ ਸੰਬੰਧੀ ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਕਈ ਕਾਰਖ਼ਾਨੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਖੇਡ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਕਾਰਖ਼ਾਨਾ ਹੈ।

22. **ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ**—ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੇਂਦਰੀ ਸਰਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਇਸੇ

ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦਾ ਸਕੱਤਰੇਤ, ਸੁਖਨਾ, ਝੀਲ, ਰਾਕ ਗਾਰਡਨ, ਰੋਜ਼ ਗਾਰਡਨ, ਅਜਾਇਬਘਰ ਅਤੇ ਆਰਟ ਗੈਲਰੀ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਉਚੇਰੀ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਉੱਘਾ ਕੇਂਦਰ ਹੈ। ਡਾਕਟਰੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਸਿਖਲਾਈ ਲਈ ਪੀ.ਜੀ. ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕੇਂਦਰ ਇਥੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਹ ਸ਼ਹਿਰ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਰਾਹੀਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਲੰਧਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਜੁੜ ਗਿਆ।

ਦਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ

1. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (1469 ਈ. 1539 ਈ.)—ਇਹ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1469 ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਧਰਮ ਦੇ ਪਖੰਡਾਂ ਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰੇਮਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਉੱਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੇਸ਼-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ। ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ, ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟੀ, ਸੋਹਿਲਾ, ਆਰਤੀ, ਰਾਮਕਲੀ, ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ, ਦੱਖਣੀ ਓਂਕਾਰ, ਮਾਝ ਦੀ ਵਾਰ, ਮਲਹਾਰ ਅਤੇ ਪੱਟੀ ਆਦਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਲਿਖੀਆਂ। 1539 ਈ. ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ।

2. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ (1504 ਈ. 1550 ਈ.)—ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1504 ਵਿੱਚ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ ਲਹਿਣਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅੱਖਰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਕੀਤੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। 22 ਮਾਰਚ 1552 ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

3. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ (1470 ਈ. 1574 ਈ.)—ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 5 ਮਈ, 1479 ਵਿੱਚ ਬਾਸਰਕ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰਹੁ-ਰੀਤ ਦਿੱਤੀ। ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਆਨੰਦ ਸਾਹਿਬ (ਕੁੱਲ 869 ਸ਼ਬਦਾਂ) ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਆਪ 1574 ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

4. ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ (1534 ਈ. 1581 ਈ.)—ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ 24 ਸਤੰਬਰ 1534 ਨੂੰ ਚੂਨਾ ਮੰਡੀ ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਲ 638 ਸ਼ਬਦ ਛੰਦ ਆਦਿ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। ਉਹ 4 ਸਤੰਬਰ 1581 ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

5. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (1563 ਈ. 1606 ਈ.)—ਆਪਦਾ ਜਨਮ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1563 ਈ. ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ। ਗਾਉੜੀ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਬਾਰਹ ਮਾਰ ਆਦਿ ਬਾਣੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਹਰਮਿੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ। 1606 ਈ. ਵਿੱਚ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਘੀ ਰਚਨਾ ਹੈ।

6. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (1595 ਈ. 1664 ਈ.)—ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 14 ਜੂਨ 1595 ਈ. ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਵਡਾਲੀ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਤਲਵਾਰਾਂ ਪਹਿਨੀਆਂ ਤੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ 3 ਮਾਰਚ 1664 ਈ. ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

7. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਏ ਸਾਹਿਬ ਜੀ (1630 ਈ. 1661 ਈ.)—ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 30

ਜਨਵਰੀ 1630 ਈ. ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਪੁਰ (ਰੂਪਨਗਰ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 1661 ਈ. ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

8. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ (1656 ਈ. 1664 ਈ.)—ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1656 ਈ. ਵਿੱਚ ਕੀਰਤਪੁਰ (ਰੂਪਨਗਰ) ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 1664 ਈ. ਵਿੱਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾ ਗਏ।

9. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ (1621 ਈ. 1675 ਈ.)—1621 ਈ. ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 116 ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੇ ਸਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ 1675 ਈ. ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ।

10. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ (1666 ਈ. 1708 ਈ.)—ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜਨਮ 1666 ਈ. ਵਿੱਚ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ (ਆਧੁਨਿਕ ਬਿਹਾਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ) ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ।

ਖਾਲਸਾ ਸਜਾਇਆ—1669 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਅਸਥਾਨ ਰਚੇ—ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਫੰਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ, ਹੋਲਗੜ੍ਹ, ਲੋਹਗੜ੍ਹ, ਪਾਉਂਟਾ ਸਾਹਿਬ।

ਯੂਧ—ਭੰਗਾਣੀ, ਨਦੋਨ, ਹੁਸੈਨੀ, ਅਨੰਦਰਪੁਰ, ਚਮਕੌਰ, ਮੁਕਤਸਰ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ—1708 ਈ. ਵਿੱਚ ਨੰਦੇੜ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ) ਵਿਖੇ।

ਚਾਰ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ

(੧) ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

(੨੧) ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(੨੨੨) ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

(੨੨੨) ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦਾ ਫਤਿਹ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ

ਚਾਲੀ ਮੁਕਤੇ ਉਹ ਸੂਰਮੇ ਸਿੰਘ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨ—

1. ਭਾਈ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ

2. ਭਾਈ ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ ਜੀ

3. ਭਾਈ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

4. ਸ. ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

5. ਭਾਈ ਘਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

6. ਭਾਈ ਦਰਬਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

7. ਭਾਈ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

8. ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

9. ਭਾਈ ਕੁਸ਼ਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

10. ਭਾਈ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

11. ਭਾਈ ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

12. ਭਾਈ ਸਿੰਘਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

13. ਭਾਈ ਸੁਹੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ

14. ਭਾਈ ਚੰਬਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

15. ਭਾਈ ਗੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

16. ਭਾਈ ਸਮੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ

17. ਭਾਈ ਸੁਲਤਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

18. ਭਾਈ ਮਾਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ

19. ਭਾਈ ਮੱਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

20. ਭਾਈ ਸਰਜਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

21. ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ ਜੀ

22. ਭਾਈ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ

23. ਭਾਈ ਹਰਸਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

24. ਭਾਈ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

25. ਭਾਈ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ

26. ਭਾਈ ਧੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜੀ

27. ਭਾਈ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ

28. ਭਾਈ ਕਿਰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

29. ਭਾਈ ਲਛਮਣ ਸਿੰਘ ਜੀ 30. ਭਾਈ ਬੁੱਢਾ ਸਿੰਘ ਜੀ
31. ਭਾਈ ਕੇਸੋ ਸਿੰਘ ਜੀ 32. ਭਾਈ ਜਾਦੋ ਸਿੰਘ ਜੀ
33. ਭਾਈ ਸ਼ੋਭਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 34. ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ
35. ਭਾਈ ਭੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 36. ਭਾਈ ਜੰਗਾ ਸਿੰਘ ਜੀ
37. ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ 38. ਭਾਈ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
39. ਭਾਈ ਕਾਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ 40. ਭਾਈ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ

- (ੴ) ਭਾਈ ਦਇਆ ਸਿੰਘ ਜੀ
(ੴੴ) ਭਾਈ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
(ੴੴੴ) ਭਾਈ ਮੋਹਕਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
(ੴੴੴ) ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ
(ੴੴੴੴ) ਭਾਈ ਹਿੰਮਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਪੰਜ ਤਖ਼ਤਾਂ ਦੇ ਨਾਮ

- (ੴ) ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
(ੴੴ) ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
(ੴੴੴ) ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ ਕੀ
(ੴੴੴੴ) ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਪਟਨਾ ਸਾਹਿਬ
(ੴੴੴੴੴ) ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਨੰਦੇੜ।

ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਚਾਲਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ

- (1) ਸ਼ੰਕਰਾਚਾਰੀਆ (788-820 ਈ.) (2) ਰਾਮਾਨੁਜ (1016-1837 ਈ.)
(3) ਜੈ ਦੇਵ (4) ਚੈਤੰਨਯ ਪ੍ਰਭੂ
(5) ਨਾਮਦੇਵ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ)
(6) ਤੁਕਾਰਾਮ ਜੀ ਤੇ ਏਕਨਾਥ (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ)
(7) ਰਾਮਨੰਦ ਜੀ (8) ਸੰਤ ਕਬੀਰ ਜੀ
(9) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (1469-1539 ਈ.)

ਸਿੱਖ ਮਿਸਲਾਂ

1. ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ—ਸਰਦਾਰ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਅਧੀਨ ਸੀ।
2. ਘਨੂਈਆ ਮਿਸਲ—ਜੈ ਸਿੰਘ ਘਨੂਈਆ ਅਧੀਨ ਸੀ।
3. ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਮਿਸਲ—ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਅਧੀਨ ਸੀ।
4. ਫੂਲਕੀਆਂ ਮਿਸਲ—ਮੋਢੀ ਆਲਾ ਸਿੰਘ।
5. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ—ਮੋਢੀ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ।
6. ਫੈਜ਼ਲਪੁਰੀਆ ਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ—ਮੋਢੀ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ।
7. ਸ਼ਹੀਦ, ਨਿਹੰਗ ਸਿੰਘ ਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ—ਪਹਿਲੇ ਮੁਖੀ ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਨ।
8. ਨਿਸ਼ਾਨਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ—ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖੀ ਸੰਗਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ ਸਨ।

9. ਨੱਕਈ ਮਿਸਲ—ਮੋਢੀ ਸ. ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ
10. ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ—ਮੁਖੀ ਸ. ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਡੱਲੇਵਾਲੀਆ ਸੀ।
11. ਸ਼ੁਕਰਚੱਕੀਆ ਮਿਸਲ—ਮੁਖੀ ਸਰਦਾਰ ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੁਰਦੁਆਰੇ

- * ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ। * ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ)।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਰਾਮਸਰ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ * ਬਾਬਾ ਅਟੱਲ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਦੇ ਨੇੜੇ।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਲੋਹਗੜ੍ਹ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ * ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ-ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਵਡਾਲੀ- (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਨੇੜੇ) * ਗੁ. ਬਾਬਾ ਦੀਪ ਸਿੰਘ-ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਤਰਨਤਾਰਨ ਸਾਹਿਬ। * ਗੁ. ਬਾਬਾ ਬੀੜ ਬੁੱਢਾ ਜੀ।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਭੱਠਾ ਸਾਹਿਬ-ਰੋਪੜ ਸ਼ਹਿਰ। * ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ-ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹਿੰਦ-ਪਾਕ ਸੀਮਾ ਤੇ।
* ਤਖ਼ਤ ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ-ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ। * ਗੁ. ਪਤਾਲਪੁਰੀ-ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਤਲਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ-ਚਮਕੌਰ ਸਾਹਿਬ। * ਗੁ. ਗਨੀ ਖਾਂ ਨਬੀ ਖਾਂ ਮਾਛੀਵਾੜਾ।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ-ਸਰਹਿੰਦ। * ਗੁ. ਦੁਖ ਨਿਵਾਰਨ ਸਾਹਿਬ-ਪਟਿਆਲਾ।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ-ਮੁਕਤਸਰ। * ਗੁ. ਅਲਗਗੀਰ-ਲੁਧਿਆਣਾ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ 11 ਕਿ.ਮੀ

ਦੂਰ।

- * ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਮਾਤਾ ਭਾਗ ਕੌਰ-ਮੁਕਤਸਰ। * ਗੁ. ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਮੁਕਤਸਰ।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਟਿੱਬੀ ਸਾਹਿਬ-ਮੁਕਤਸਰ। * ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ, ਤਲਵੰਡੀ ਸਾਬੋ।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ। * ਗੁ. ਖੰਡੂਰ ਸਾਹਿਬ।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ।
* ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਚਰਨ ਕੰਵਲ ਮਾਛੀਵਾੜਾ

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ/ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ

ਅਰੰਭ—ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਤੋਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ 36 ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ।

1. ਪਰ ਇਸਤਰੀ/ਪੁਰਖ ਦਾ ਸੰਗ, 2. ਤੰਬਾਕੂਨੋਸ਼ੀ ਕਰਨਾ।
3. ਕੇਸਾ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ, 4. ਕੁੱਠਾ ਖਾਦਾ,

ਬਾਣੀਕਾਰ-ਛੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੀ—1. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, 2. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, 3. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ, 4. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ, 5. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ, 6. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ।

ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ—15 ਭਗਤ (ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ ਸਮੇਤ)

ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ—ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ, ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ, ਭਗਤ ਰਾਮਾਨੰਦ, ਭਗਤ ਜੈਦੇਵ, ਭਗਤ ਤੁਲੋਚਨ, ਭਗਤ ਪੰਨਾ, ਭਗਤ ਸੈਣ, ਭਗਤ ਪੀਪਾ, ਭਗਤ ਭੀਖਨ, ਭਗਤ ਸਧਨਾ, ਭਗਤ ਪਰਮਾਨੰਦ, ਭਗਤ ਸੁਰਦਾਸ, ਭਗਤ ਬੈਣੀ।

ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ—ਨਲ, ਭਲ, ਕੀਰਤ, ਬਲ, ਕਲਸ ਹਾਰ, ਸਲ, ਭੀਖਾ, ਗਯੰਦ, ਮਥਰਾ, ਹਰਬੰਸ ਆਦਿ।

ਗਵੱਈਏ—ਮਰਦਾਨਾ, ਸੱਤਾ ਅਤੇ ਬਲਵੰਡ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ—1604 ਈ.

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅੰਗ (ਪੰਨੇ)—1430 ਈ.

ਲਿਖਾਰੀ—ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ।

ਲੰਮੀਆਂ ਬਾਣੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ—ਜਪੁਜੀ, ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ, ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ, ਦੱਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰ, ਸਿਧ ਗੋਸ਼ਟਿ ਆਦਿ।

ਮਿਲਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਵਿ ਰੂਪ—ਅਸ਼ਟਪਦੀ, ਚੌਪਈ, ਪੱਟੀ, ਸੋਹਲੇ, ਛੰਤ, ਆਰਤੀ, ਥਿਤੀ, ਵਾਰ, ਕਾਫੀ, ਪੈਂਤੀ ਅੱਖਰੀ, ਬਾਵਨ ਅੱਖਰੀ, ਬਾਰਹ ਮਾਹ, ਰੁਤੀ ਬਿਰਹੜੇ, ਕਰਹਲੇ ਆਦਿ।

ਰਾਗ—31 ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕੁਲ ਸ਼ਬਦ, ਸਲੋਕ ਤੇ ਸਵੱਈਆਂ ਸਣੇ 5763 ਹਨ।

ਵਿਸ਼ਾ ਵਸਤੂ—ਇਸ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰਕ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਨਿਰੋਲ ਈਸ਼ਵਰ ਭਗਤੀ ਨਾਮ ਦਾ ਜਾਪ, ਮੁਕਤੀ ਜਾਂ ਸੱਚਖੰਡ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਅਧਿਆਤਮਿਕ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਲਈ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਸਮਾਧੀ

ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਸ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਦੀ ਸ਼ਹਾਦਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਹੁਸੈਨੀਵਾਲਾ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਤੋਂ 10 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਾਲੀ ਸਰਹੱਦ 'ਤੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਇਥੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਧੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ ਜਿਥੇ 23 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਹਰ ਸਾਲ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਭੇਂਟ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਗੀਤ

* ਸੁਹਾਗ * ਘੋੜੀਆਂ * ਸਿੱਠਣੀਆਂ * ਲੰਮੀਆਂ ਬੋਲੀਆਂ * ਟੱਪਾ * ਮਾਹੀਆ

* ਢੋਲਾ * ਸਤਵਾਰਾ * ਬਾਰਾਂਮਾਹ * ਸਿੱਠਣੀ * ਅਲਾਹੁਣੀ * ਬਿਸਨਪਦਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਲੋਕ ਸਾਜ਼

* ਢੋਲਕੀ * ਘੜਾ * ਵੰਝਲੀ * ਇਕਤਾਰਾ * ਬੁਗਦੂ * ਅਲਗੋਜ਼ਾ

* ਰਬਾਬ * ਛੈਣੇ * ਡਫ਼ਲੀ * ਕਾਟੋ * ਢੱਡ ਤੇ ਸਾਰੰਗ * ਚਿਮਟਾ

* ਟੱਲੀਆਂ * ਖੜਤਾਲਾਂ * ਝਾਰਾਂ ਆਦਿ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਲੋਕ ਕਲਾ

* ਫੁਲਕਾਰੀ ਦੀ ਕਲਾ * ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ਘੜਾਈ * ਲੱਕੜੀ ਦੀ ਸ਼ਿਲਪ ਕਲਾ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਨਾਚ

* ਗਿੱਧਾ * ਭੰਗੜਾ * ਸੰਮੀ * ਝੁੰਮਰ * ਕਿੱਕਲੀ * ਲੁੱਡੀ

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਦੇਸੀ ਖੇਡਾਂ

(੨) ਕਬੱਡੀ

(੨੨) ਖਿੱਦੋ-ਖੁੰਡੀ

(੨੨੨) ਪਿੱਠੂ

(੨੨੨) ਪੀਲ ਪਲਾਂਗੜਾ

(੨੨) ਬਾਰਾਂ ਟਾਹਣ

(੨੨੨) ਕੁਸ਼ਤੀ

(੨੨੨) ਗੁਲੀ ਡੰਡਾ

(੨੨੨੨) ਛਟਾਪੂ

(੨੨੨) ਕੋਟਲਾ ਛਪਾਕੀ

(੨੨੨) ਚੌਪੜ ਜਾਂ ਪਾਸਾ

(੨੨੨) ਬਿਲ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ

(੨੨੨) ਸੌਂਚੀ

(੨੨੨੨) ਘੋੜੀਆਂ ਸਵਾਰ

(੨੨੨੨) ਰੱਬ ਦੀ ਖੁੱਤੀ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖਾਰੀ

* ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ * ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ * ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਕਮਲਾ ਅਕਾਲੀ * ਪ੍ਰਿੰ. ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ * ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ * ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ * ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਹਿਤਕਾਰ

* ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੋਧੋਂ * ਪ੍ਰਿੰ. ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ * ਆਈ. ਸੀ. ਨੰਦਾ * ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ * ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ * ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ * ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ * ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ * ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ * ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ * ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ * ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ

ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਕੁੱਝ ਹੋਰ ਉੱਘੀਆਂ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ

* ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ * ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ * ਡਾ. ਦੀਵਾਨ ਸਿੰਘ ਕਾਲੇਪਾਣੀ * ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਅਟਾਰੀਵਾਲਾ * ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲੂਆ * ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ * ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਸ਼ੇਰਗਿਲ * ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ * ਭਗਤ ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ ਪਿੰਗਲਵਾੜਾ * ਦੀਵਾਨ ਮੋਹਕਮ ਚੰਦ * ਦੀਵਾਨ ਭਵਾਨੀ ਦਾਸ * ਅਤਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲਹਿਣਾ ਸਿੰਘ * ਸਿੰਧੀਆ ਵਾਲੀਏ * ਜਮਾਦਾਰ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ * ਸ. ਭਗਤ ਸਿੰਘ * ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ * ਸ਼ਹੀਦ ਉਧਮ ਸਿੰਘ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਘੇ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਖਿਡਾਰੀ ਤੇ ਐਥਲੀਟ

* ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਘ-ਪਹਿਲਵਾਨ * ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ-ਪਹਿਲਵਾਨ * ਰਾਮਾ-ਪਹਿਲਵਾਨ * ਪਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ-ਐਥਲੀਟਸ * ਮਿਹਰਦੀਨ-ਪਹਿਲਵਾਨ * ਸੋਮਨਾਥ-ਐਥਲੀਟਸ * ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਖਿਡਾਰੀ (ਐਥਲੀਟ) * ਨ੍ਰਿਪਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਖਿਡਾਰੀ (ਹਾਕੀ) * ਉਧਮ ਸਿੰਘ-ਖਿਡਾਰੀ (ਹਾਕੀ) * ਕਮਲਜੀਤ-ਦੌੜਾਕ * ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ-ਖਿਡਾਰੀ (ਹਾਕੀ) * ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ-ਖਿਡਾਰੀ (ਕ੍ਰਿਕਟ) * ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਖਿਡਾਰੀ (ਕ੍ਰਿਕਟ) * ਪ੍ਰਗਟ ਸਿੰਘ ਖਿਡਾਰੀ (ਹਾਕੀ)।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਗਿਆਨੀ

* ਡਾ. ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਖੁਸ਼ * ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ * ਬਾਵਾ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ * ਡਾ. ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ * ਸ੍ਰ. ਬਹਾਦਰ ਲਾਭ ਸਿੰਘ * ਪ੍ਰੋ. ਰਾਮ ਚੰਦਰਾ * ਡਾ. ਸ਼ਿਵ ਰਾਜ ਕੇਸ਼ਪ * ਸ਼ਾਂਤੀ ਸਰੂਪ ਭਟਨਾਗਰ * ਬੀਰਬਲ ਸਾਹਨੀ * ਸੁੰਦਰ ਲਾਲ ਹੋੜਾ * ਡਾ. ਖੇਮ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ * ਡਾ. ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਖੁਰਾਣਾ * ਡਾ. ਬਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ * ਡਾ. ਐਮ.ਐਸ. ਰੰਧਾਵਾ * ਡਾ. ਦਿਲਬਾਰ ਸਿੰਘ ਅਠਵਾਲ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੇਲੇ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰ

* ਲੋਹੜੀ * ਮਾਘੀ * ਵੈਸਾਖੀ * ਦੁਸਹਿਰਾ * ਦੀਵਾਲੀ * ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ * ਗੁਰਪੁਰਬ *

ਹੋਲਾ ਮਹੱਲਾ * ਤੀਆਂ * ਈਦ ਤੇ ਬਕਰੀਦ * ਜਗਰਾਵਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ * ਰੱਖੜੀ * ਗੁੱਗਾ ਨੌਮੀ
* ਸ਼ਰਾਧ * ਜਰਗ ਦਾ ਮੇਲਾ * ਹੈਦਰ ਸ਼ੇਖ ਦਾ ਮੇਲਾ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅਜ਼ਾਦੀ ਘੁਲਾਟੀਏ

* ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ * ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰਾਭਾ * ਸਰਦਾਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ * ਊਧਮ ਸਿੰਘ
* ਮਦਨ ਲਾਲ ਢੀਂਗਰਾ * ਸਰਦਾਰ ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ * ਬਾਬਾ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਭਕਨਾ * ਬਾਬਾ
ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ (ਸਰਹਾਲੀ) * ਬਾਬਾ ਖੜਕ ਸਿੰਘ * ਡਾਕਟਰ ਸੈਫ-ਉਦ-ਦੀਨ ਕਿਚਲੂ *
ਡਾਕਟਰ ਸਤਪਾਲ

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ

* ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ * ਪ੍ਰੋ. ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ * ਪਾਸ਼ * ਲਾਲਾ ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਤ੍ਰਕ * ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ
ਬਟਾਲਵੀ * ਐਸ. ਐੱਸ. ਮੀਸ਼ਾ * ਪ੍ਰੋ. ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ * ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ * ਬਾਬੂ ਫਿਰੋਜ਼ਦੀਨ ਸਰਫ *
ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ * ਡਾ. ਹਰਿਭਜਨ ਸਿੰਘ * ਲਾਲਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਾਗਰ * ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਵਲਕਾਰ

* ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ * ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ * ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ * ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀਤਲ *
ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ * ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ * ਨਰਿੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ * ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ * ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਨਰੂਲਾ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀਕਾਰ

* ਅਜੀਤ ਕੌਰ * ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ * ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ * ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ *
ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ * ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ * ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ * ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਕ * ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਟਕਕਾਰ

* ਗੁਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ * ਪ੍ਰੋ. ਈਸ਼ਵਰ ਚੰਦਰ ਨੰਦਾ * ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ * ਹਰਚਰਨ ਸਿੰਘ *
ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ * ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਫੁੱਲ * ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਸੂਜਾ * ਹਰਸ਼ਰਨ ਸਿੰਘ *
ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਘੁਮਣ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਭਾਈ
ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ 1604 ਈ. ਵਿੱਚ ਸੰਪੂਰਨ ਕੀਤਾ
ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਸੰਕਲਨ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ
ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ
ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਭਗਤਾਂ, ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਭੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਵਿੱਚ
ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ
ਵਿੱਚ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ
ਸਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਇਕ ਵਿਸ਼ਾਲ ਗ੍ਰੰਥ ਬਣ ਗਿਆ।
ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੱਚਾ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ
ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਮਹਾਨ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂਆਂ ਵਜੋਂ ਬਾਪਿਆ।

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇੱਕ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 18 ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ‘ਜਾਪ ਸਾਹਿਬ’, ‘ਅਕਾਲ
ਉਸਤਤ’, ‘ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ’, ‘ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ’, ‘ਸ਼ਸਤਰ ਨਾਮ ਮਾਲਾ’, ‘ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ’, ‘ਸ਼ਬਦ
ਹਜ਼ਾਰੇ’। ਇਹਨਾਂ 18 ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੱਖਰੀ-ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਚਾਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ
ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬ੍ਰਿਜ ਹਿੰਦੀ, ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਪਵਿੱਤਰ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ 1055
ਅੰਗ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਅੰਗ ਤੇ ਲਗਭਗ 23 ਪੰਕਤੀਆਂ ਜਾਂ ਸਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪੰਗਤੀ ਵਿੱਚ
ਲਗਭਗ 38 ਤੋਂ 41 ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਲਿਪੀ ਗੁਰਮੁੱਖੀ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ
ਦੇ ਅੰਤਮ ਅੰਗਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਫਾਰਸੀ ਅਤੇ ਲਿਪੀ ਗੁਰਮੁੱਖੀ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਆਇ
ਇਤਿਹਾਸ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਭਾਗ ਪੁਰਾਣਿਕ ਕਥਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ।

ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ

ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਮੁਗਲ ਸਮਰਾਟ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਇਕ ਪੱਤਰ ਫਾਰਸੀ
ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ
ਹੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਜ਼ਾਲਮ ਨੀਤੀ ਛੱਡ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ। ਇਹ
ਪੱਤਰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਫਾਰਸੀ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਇਹ
ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸੱਚ ਆਖਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਿੰਨੇ ਨਿੱਡਰ ਸਨ।

ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ

ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰੇ
ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ
ਜਨਮ, ਮੁੱਢਲੇ ਜੀਵਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਪਹਾੜੀ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਹਿੰਦੂ ਰਾਜਪੂਤ ਸ਼ਾਸਕਾਂ
ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਵੀ ਚੋਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ
ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਤਾ ਦਾ ਵੀ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਵਿੱਚ
ਵਰਣਿਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹਨ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ।
ਉਹਨਾਂ ਨੇ 39 ਵਾਰਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ
ਅਤੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਸਵੀਂ ਵਾਰ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਤੀਰਥ
ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ ਚਾਰ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ
ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਵਧੇਰੇ
ਵਿਸ਼ਵਾਸਯੋਗ ਹੈ।

ਹੁਕਮਨਾਮੇ

ਇਸ ਸ਼ਬਦ ‘ਹੁਕਮਨਾਮੇ’ ਦਾ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਆਗਿਆ-ਪੱਤਰ ਹੈ, ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ
ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਲਿਖੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਸ਼ਰਧਾਲੂਆਂ ਨੂੰ ‘ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ’ ਲਈ

ਰਸਦ, ਧਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਲਈ ਧਨ ਅਤੇ ਲੜਾਈ ਲਈ ਘੋੜੇ ਅਤੇ ਸ਼ਸਤਰ ਆਦਿ ਲਿਆਉਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਡਾ. ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤ ਸਦਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ‘ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ’ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ 89 ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 34 ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਅਤੇ 23 ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ।

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ

ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਨੇਕਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸੇਵਾ ਰਾਮ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕੁਝ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਖੀਆਂ ਹਨ। ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ।

ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਡਾ. ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 1926 ਵਿੱਚ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਵਾਸਤਵ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, ਦੋ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤੋਂ 17ਵੀਂ ਦੇ ਮੱਧ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਸੰਪਾਦਨ ਸੀ। ਇਹ ਪਹਿਲੀ ਸਾਖੀ ਵਲਾਇਤ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਤੇ ਦੂਜੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਨੇੜੇ ਹਫਜ਼ਾਬਾਦ ਨਾਮੀ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ “ਹਫਜ਼ਾਬਾਦ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ” ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮੂਲ ਸੋਮਾ ਹੈ, ਜਿੱਥੋਂ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਮਿਹਰਬਾਨ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਚੰਦ ਦੇ ਸੁਪੱਤਰ ਸਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਸਨ ਸੋਢੀ ਮਨੋਹਰ ਦਾਸ ਮਿਹਰਬਾਨ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 1584 ਈ. ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 1640 ਈ. ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਅਤੇ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀ ਸਨ। ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸਾਖੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਮੇਂ ਹੀ ਹੋਈ।

ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਸੰਧੂ ਜਾਤੀ ਦਾ ਜੱਟ ਸੀ। ਉਹ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਾਥੀ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਖੀ ਲਿਖਵਾਈ। ਭਾਈ ਬਾਲਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਦੱਸਦਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ‘ਸੋਧਾ’ ਜਾਤੀ ਦਾ ਪੈੜਾ ਨਾਮੀ ਵਿਅਕਤੀ ਲਿਖਦਾ ਰਿਹਾ। ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹਿੰਦਾਲੀਆ ਨੇ 1658 ਈ. ਵਿੱਚ ਲਿਖਵਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਘੱਟ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਕਬੀਰ ਤੇ ਬਾਬਾ ਹਿੰਦਾਲੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣਾ ਸੀ। ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਗਈ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਚੌਥੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੇ ਲੇਖਕ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ

ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਸਿੱਖ ਸਨ। ਇਹ ਸਾਖੀ ਸ਼ਾਇਦ 1675 ਈ. ਤੋਂ 1708 ਈ. ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਲਿਖੀ ਗਈ। ਇਹ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੰਬੰਧੀ ਗੱਲਾਂ ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸੰਬੰਧੀ ਬੜੇ ਕੀਮਤੀ ਸੋਮੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਿਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਭਗਤ ਮਾਲਾ

18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅੱਧ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਸਿੱਖ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ, ਮੁੱਖ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਂ, ਜਾਤੀਆਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਵਾਸ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਵਸਥਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵੱਡਮੁੱਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਭੱਲਾ ਨੇ 1776 ਈ. ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਨੇ ਜੋ ਤੀਜੇ ‘ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ’ ਦੇ ਵੰਸ਼ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ। ਇਹ ਗ੍ਰੰਥ ਪਦ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ‘ਵਾਰਤਕ’ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਸਥਾਰਪੂਰਵਕ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਬਿਰਤਾਂਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਸਮਾਜਿਕ ਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸੁਧਾਰ

ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ

ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸਵਾਮੀ ਦਯਾਨੰਦ ਸਰਸਵਤੀ ਸੀ। 1875 ਈ. ਵਿੱਚ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਅੰਦੋਲਨ ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਪਰ ਇਹ 10 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਗਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਸੱਚਾਈ ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵਵਿਆਪੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ‘ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪੁਨਰਜੀਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਦੇ ਖਾਸ ਖੇਤਰ ਸਨ। ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਨੇ ਡੀ.ਏ. ਵੀ. ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਇੱਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵਿੱਦਿਆ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਿਆ।

ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਸਭਾ

1889 ਵਿੱਚ ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਸਭਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਇੱਕ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੀ ਸਭਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਵੇਦਾਂ, ਸਿਮਰਤੀਆਂ, ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ, ਪੁਰਾਣਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸ਼ਾਸਤਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ, ਮਹਾਭਾਰਤ ਅਤੇ ਰਮਾਇਣ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦੇ ਸਮਰਥਕ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਉਦੇਸ਼ ਪੁਰਾਣੇ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ, ਸਨਾਤਨ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਸਾਰੀਆਂ ਲੇਖਣੀਆਂ ਲਈ ਇੱਕ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਾਲਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਵਾਂਗ ਕਈ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਗੁਲਾਬ ਦਾਸੀਏ

ਇਕ ਉਦਾਸੀ ਫ਼ਕੀਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾਸ ਦੁਆਰਾ ਗੁਲਾਬਦਾਸੀ ਮੱਤ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਚੇਲਾ ਇੱਕ ਗੁਲਾਬ ਦਾਸ ਨਾਂ ਦਾ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇੱਕ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤਾ ਜੋ ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮਾਨਵ ਵੀ ਉਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਦੇਵਤੇ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਏਪੀਕਿਊਰੀਅਨ (ਭੋਗਵਾਦੀ) ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੇੜੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੀਰਥ-ਯਾਤਰਾਵਾਂ, ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਰਸਮਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਉਦੇਸ਼ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇੰਦਰੀਆਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਉਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਖੰਡ ਅਤੇ ਬੂਨ ਨੂੰ ਨਿੰਦਿਆ। ਕਿਸੇ ਜਾਤੀ ਤੇ ਕੋਈ ਬੰਦਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਲੋਕ ਇਸ ਮੱਤ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਨਾਤੇਦਾਰੀ ਵਾਲੀ ਕੋਈ ਸਾਂਝ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਨਿਰੰਕਾਰੀ

ਇੱਕ ਖੱਤਰੀ ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਨੇ ਨਿਰੰਕਾਰੀ ਮੱਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਦੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲਈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਜਾਗਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰੱਬ ਨਿਰੰਕਾਰੀ, ਬਿਨ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਆਕਾਰ, ਰੰਗ ਜਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਚੇਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਖਾਣ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ੇ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਦਿਆਲ ਦਾਸ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਿਆ। ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ 1870 ਈ. ਵਿੱਚ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਭਰਾ ਰਤਨ ਚੰਦ ਗੱਦੀ ਬੈਠਿਆ, ਪਰ ਉਹ ਵੀ 1909 ਵਿੱਚ ਮਰ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਗੁਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਗੱਦੀ ਤੇ ਬੈਠਾ ਜੋ 1947 ਈ. ਵਿੱਚ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਿਆ। ਗੁਰਗੱਦੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿੱਚ ਚਲਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਮਤ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਕ ਲੱਖ ਹੈ, ਇਸ ਮਤ ਵਿੱਚ ਵੀ ਹਰ ਜਾਤੀ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਿਆਸ ਦੇ ਰਾਧਾ ਸਵਾਮੀ

ਸ਼ਿਵ ਦਿਆਲ ਰਾਧਾ ਸਵਾਮੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦਾ ਬਾਨੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਕਬੀਰ ਤੇ ਭਗਤ ਫ਼ਰੀਦ ਵਰਗੇ ਭਗਤੀ ਸੁਧਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਪਾਦਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਤੱਤ ਪਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਧਾ ਆਤਮਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵਾਮੀ ਉਸਦਾ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਰਾਧਾ ਸਵਾਮੀ ਦਾ ਪੁਜਾਰੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਇਸ ਮੱਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਆਗਰੇ ਰਿਹਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਇੱਕ ਚੇਲੇ ਜੈਮਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ ਇਕ ਸ਼ਾਖਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ। ਰਾਧਾ ਸਵਾਮੀ ਦਾ ਬਿਆਸ ਕੇਂਦਰ ਤੋਂ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ। ਰਾਧਾ ਸੁਆਮੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਅਗਰਾ ਦੇ ਕੇਂਦਰ ਮੰਦਰ ਜਾਂ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਬੇਸ਼ਕ ਬਿਆਸ ਦੇ ਰਾਧਾ ਸਵਾਮੀ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿੱਖ ਚੇਲੇ ਕੇਸਧਾਰੀ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਕੇਸਧਾਰੀ ਹੋਣ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ 'ਰਾਧਾ ਸਵਾਮੀ' ਕਹਿ ਕੇ

ਪੁਕਾਰਦੇ ਹਨ।

ਕੂਕੇ (ਨਾਮਧਾਰੀਏ)

ਭਗਤ ਜਵਾਹਰ ਮੱਲ ਦੁਆਰਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਾਂ ਕੂਕਾ ਅੰਦੋਲਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨਾ ਸੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਸ਼ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਕੂਕੇ ਸਿਰਫ਼ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਸੱਚਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਸਿਵਾਏ ਬਾਕੀ ਸਾਰੀ ਪੂਜਾ ਦੀ ਮਨਾਹੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਭਗਤ ਜਵਾਹਰ ਮੱਲ ਪਿੱਛੋਂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸੰਭਾਲੀ। ਉਸ ਨੇ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਪੁਨਰਜੀਵਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਲਟਣ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਪੱਗ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

ਕੂਕਿਆਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਝਗੜਾ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਸਾਈਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਸ਼ੱਕ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਚਾਰ ਕਸਾਈਆਂ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ 3 ਨੂੰ ਜਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਨੌਂ ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ। ਮਲੇਰਕੋਟਲੇ ਦੀ ਘਟਨਾ ਤੇ 49 ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਤੋਪ ਦੇ ਗੋਲਿਆਂ ਨਾਲ ਉਡਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੰਗਿਆਂ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਰੰਗੂਨ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ

ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ 1888 ਵਿੱਚ ਅਗਾਂਹ-ਵੱਧੂ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਸਭਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਉਦਾਰਵਾਦੀ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ, ਇਸਤਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਉੱਨਤੀ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਬਲ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੋਲ੍ਹੀਆਂ ਇਸ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 1892 ਈ. ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਸੀ।

ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ

ਆਪਣੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਝਗੜਿਆਂ ਕਾਰਨ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਤੇ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਇੱਕ ਧੱਕਾ ਲੱਗਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਇੱਕ ਨਵੇਂ ਸੰਗਠਨ ਚੀਫ਼ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੀਵਾਨ ਨੇ ਲਈ। ਇਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ 1902 ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਾਰੀਆਂ ਸਿੱਖ ਸਭਾਵਾਂ ਇਸ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਲਿਆਂਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਇਸ ਨੇ ਕਈ ਸਿੱਖ ਵਿੱਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ, ਕੰਨਿਆ ਮਹਾਂ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਚੀਫ਼ ਦੀਵਾਨ ਦੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵੀ 1940 ਈ. ਵਿੱਚ ਮੱਧਮ ਪੈ ਗਈਆਂ।

ਖ਼ਾਲਸਾ ਟ੍ਰੈਕਟ ਸੁਸਾਇਟੀ

ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਦੁਆਰਾ 1890 ਈ. ਵਿੱਚ ਖ਼ਾਲਸਾ ਟੈਸਟ ਸੁਸਾਇਟੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮਹਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਸਧਾਰਨ ਸੱਚਾਈਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਚਾਰਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਇਸ ਸੁਸਾਇਟੀ ਨੇ ਇਕ

ਧਾਰਮਿਕ ਸਪਤਾਹਿਕ ਦਾ ਖ਼ਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ।

ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ

ਲਾਲਾ ਹਰਦਿਆਲ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਗਦਰ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ। ਬਾਬਾ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਭਕਣਾ, ਮੌਲਵੀ ਬਰਕਤ ਉੱਲਾਂ ਤੇ ਪੰਡਿਤ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਇਸ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਨੇਤਾ ਸਨ।

ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ

ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਘਟਨਾ (1914) ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਖ਼ਾਸ ਥਾਂ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਘਟਨਾ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਉੱਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਉੱਥੇ ਆਉਣ ਤੇ ਕੋਈ ਇਤਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸਸਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮਿਲਦੇ ਸਨ ਪਰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੋ ਆਦੇਸ਼ ਪਰਿਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਕਿ ਹਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀ ਕੋਲ 200 ਡਾਲਰ ਹੋਣ ਤੇ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਟਿਕਟ ਕਟਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਆਇਆ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਤੇ ਪਤਨੀਆਂ ਲਈ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਿਆ, ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ ਵਸੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ ਰਾਹੀਂ ਕਿਰਾਏ ਲਏ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਹ ਮੁੜ ਭਾਰਤ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਤੇ ਆਇਆ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ 18 ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਗੋਲੀ ਨਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਰੋਸ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌੜਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਗੱਦਰ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਕਾਮਾਗਾਟਾਮਾਰੂ ਦੇ ਬਚੇ ਹੋਏ ਦੇਸ਼ ਭਰਤ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਤੱਕ ਲੈ ਗਏ।

ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਦਾ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ ਦਾ ਖ਼ੂਨੀ ਸਾਕਾ

ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ 13 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1919 ਈ. ਨੂੰ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਜਨ ਸਭਾ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਸਭਾ ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਬਹੁਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਾ ਸੁਣੀ ਗਈ। ਇਸ ਲਈ 20 ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਲੋਕ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਮਰਦ, ਔਰਤਾਂ ਅਤੇ ਬੱਚੇ ਸ਼ਾਮਿਲ ਸਨ, ਇਹ ਇੱਕਠੇ ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਸਭਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜਲ੍ਹਿਆਂਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਜਨਰਲ ਡਾਇਰ 150 ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨਾਲ, ਜੋ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਸਨ, ਬਾਗ਼ ਵਿੱਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਤਿੰਨ ਮਿੰਟ ਵਿੱਚ ਖਿੰਡ-ਪੁੰਡ ਜਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਅਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੋਈ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤਿਆ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਵਰਸਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੇ 1650 ਗੋਲੀਆਂ ਚਲਾਈਆਂ, ਜਿਸ ਨਾਲ 379 ਨਿਹੱਥੇ ਲੋਕ ਮਾਰੇ ਗਏ ਤੇ 1200 ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋਏ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸ. ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਬਚ ਗਿਆ ਅਤੇ 21 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਸਨੇ ਇਸ ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦਾ ਸਤਿਆਗ੍ਰਹਿ

ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਨਾ ਮੰਨਣ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਲਾਈ ਅਤੇ ਰੋਲਟ ਐਕਟ ਵਿਰੁੱਧ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਂਤੀਪੂਰਨ ਹੜਤਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਮਾਈਕਲ ਓਡਵਾਇਰ ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੂੰ ਕੁਚਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਜਨਤਾ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਪਰਿਸ਼ਦ ਵਿੱਚ ਸ਼ਰਮਨਾਕ ਫ਼ਿਕਰੇ ਕੱਸੇ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਕੁੱਝ ਦੇਰ ਪਿੱਛੋਂ

ਭਿਆਨਕ ਨਿਕਲਿਆ।

ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਉੱਪਰ ਮਹੰਤਾਂ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਸੀ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਹ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਭੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। 1921 ਈ. ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਵਿੱਤਰ ਸਥਾਪਨਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਉੱਪਰ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। 1922 ਈ. ਵਿੱਚ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਅਤੇ ਸ਼ਰਾਈਨ ਐਕਟ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਸਿੱਖ ਵਿਧਾਇਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਵੀ ਮੱਤ-ਭੇਦ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਦਾ ਹੈ? ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚਾਰ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਕਾਸ ਨਾ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਬਾਗ਼ ਮੋਰਚਾ ਅਤੇ ਜੇਤੂ ਮੋਰਚਾ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਐਸ. ਜੀ. ਪੀ. ਸੀ। ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸੰਸਦ ਬਣ ਗਈ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਤੇ ਕੰਟਰੋਲ ਕਰ ਲਿਆ ਜੋ ਅੱਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਸਤਕਾਂ

ਰਚਨਾਂ ਦਾ ਨਾਮ	ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਰੂਪ	ਰਚਨਾਕਾਰ
ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਰਾਜ	ਵਾਰਤਕ	ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤਲੜੀ
ਲਾਲ ਧਾਗੇ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ	ਵਾਰਤਕ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਮੇਰੀ ਇੰਗਲੈਂਡ ਯਾਤਰਾ	ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ
ਮੇਰਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ	ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ	ਬਲਰਾਜ ਸਾਹਨੀ
ਰਸੀਦੀ ਟਿਕਟ	ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਨੰਗੀ ਧੁੱਪ	ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ	ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ
ਕੂੜ-ਕਬਾੜਾ	ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ	ਅਜੀਤ ਕੌਰ
ਖਾਨਾਬਦੋਸ਼	ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ	ਅਜੀਤ ਕੌਰ
ਅੱਧੀ ਮਿੱਟੀ ਅੱਧਾ ਸੋਨਾ	ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ	ਵਣਜਾਰਾ ਬੇਦੀ
ਮੇਰੀ ਦੁਨੀਆ	ਸਵੈ-ਜੀਵਨੀ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਲੂਣਾ	ਮਹਾਕਾਵਿ	ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ
ਰਾਣਾ ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ	ਮਹਾਕਾਵਿ	ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ
ਸਤਿਗੁਰ ਮਹਿਮਾ	ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਸਾਕਾ ਪੰਜਾਬ ਸਾਹਿਬ	ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਸਾਕਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ	ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਆਰਤੀ	ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ
ਸੋਗ	ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ
ਲਾਜਵੰਤੀ	ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ
ਦਰਦਮੰਦਾਂ ਦੀਆਂ ਆਹਾਂ	ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ
ਆਟੇ ਦੀਆਂ ਚਿੜੀਆਂ	ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਚਿਓ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਚਿੱਟਾ ਲਹੂ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਨਾਸੂਰ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਪਵਿੱਤਰ ਪਾਪੀ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਕਾਗਤਾਂ ਦੀ ਬੇੜੀ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਮਤਰੇਈ ਮਾਂ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਫੋਲਾਦੀ ਫੁੱਲ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਗਰੀਬ ਦੀ ਦੁਨੀਆ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਖੂਨ ਦੇ ਸੋਹਿਲੇ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਅੱਗ ਦੀ ਖੇਡ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਚਿੱਤਰਕਾਰ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਪੁਜਾਰੀ	ਨਾਵਲ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਅਣਹੋਏ	ਨਾਵਲ	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ
ਅੱਧ ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ	ਨਾਵਲ	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ
ਅਨੰ ਘੋੜੇ ਦਾ ਦਾਨ	ਨਾਵਲ	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ
ਮੜੀ ਦਾ ਦੀਵਾ	ਨਾਵਲ	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ
ਪਰਸਾ	ਨਾਵਲ	ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ
ਸੱਚ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ	ਨਾਵਲ	ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ
ਤੋਸ਼ਾਲੀ ਦੀ ਹੰਸੇ	ਨਾਵਲ	ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ
ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ	ਨਾਵਲ	ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ
ਬਰਫ਼ ਦੀ ਅੱਗ	ਨਾਵਲ	ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ
ਭਵਾਨੀ	ਨਾਵਲ	ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਕੰਵਲ
ਹਨੇਰਾ ਹੋਣ ਤੱਕ	ਨਾਵਲ	ਨਰਿੰਜਨ ਤਸਨੀਮ
ਲਹੂ ਮਿੱਟੀ	ਨਾਵਲ	ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸੇਖੋਂ
ਏਹੋ ਹਮਾਰਾ ਜੀਵਣਾ	ਨਾਵਲ	ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ
ਦੂਸਰੀ ਸੀਤਾ	ਨਾਵਲ	ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ
ਲੰਘ ਗਏ ਦਰਿਆ	ਨਾਵਲ	ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਟਿਵਾਣਾ
ਇਕ ਸਰਕਾਰ ਬਾਝੋਂ	ਨਾਵਲ	ਨਰਿੰਦਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਏਤਿ ਮਾਰਗ ਜਾਣਾ	ਨਾਵਲ	ਨਰਿੰਦਪਾਲ ਸਿੰਘ
ਕੋਠੇ ਖੜਕ ਸਿੰਘ	ਨਾਵਲ	ਰਾਮ ਸਰੂਪ ਅਣਖੀ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ	ਨਾਵਲ	ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ
ਉਹ ਦਿਨ	ਨਾਵਲ	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ
ਸ਼ਰਾਬੀ	ਨਾਵਲ	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ
ਯਾਦਗਾਰ	ਨਾਵਲ	ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਧੀਰ

ਗੋਰੀ	ਨਾਵਲ	ਅਜੀਤ ਕੌਰ
ਡਾਕਟਰ ਦੇਵ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਜੈ ਸ਼ਿਰੀ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਪਿੰਜਰ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਆਲ੍ਹਣਾ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਇਕ ਸਵਾਲ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਅਸੂ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਬੰਦ ਦਰਵਾਜ਼ਾ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਬੁਲਾਵਾ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਚੱਕ ਨੰਬਰ ਛੱਤੀ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਇਸ ਸੀ ਅਨੀਤਾ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਦਿੱਲੀ ਦੀਆਂ ਗਲੀਆਂ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਧੁੱਪ ਦੀ ਕਤਾਰ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਜਲਾਵਤਨ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਧਰਤੀ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਸਿੱਪੀਆਂ	ਨਾਵਲ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ
ਇੱਕ ਚਾਦਰ ਅੱਧੋਰਾਣੀ	ਨਾਵਲ	ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੇਦੀ
ਕੱਕਾ ਰੇਤਾ	ਨਾਵਲ	ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ
ਜੂਠੀ ਰੋਟੀ	ਨਾਵਲ	ਬਲਵੰਤ ਗਾਰਗੀ
ਸਧਰਾਂ ਦੇ ਹਾਰ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਹੰਝੂਆਂ ਦੇ ਹਾਰ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਮਿਧੇ ਹੋਏ ਫੁੱਲ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਠੰਢੀਆਂ ਛਾਵਾਂ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਸੁਨਹਿਰੀ ਜਿਲਦ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ
ਇਕ ਛਿੱਟ ਚਾਨਣ ਦੀ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ
ਇਕ ਦਿਲ ਵਿਕਾਊ ਹੈ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ
ਕਰਾਮਾਤ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ
ਦਰਦ ਨਾ ਜਾਣੇ ਕੋਇ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੁੱਗਲ
ਸ਼ਹਿਰ ਤੇ ਗਰਾਂ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਿੰ: ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ
ਸਭ ਰੰਗ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਿੰ: ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ
ਦੁੱਖ ਸੁੱਖ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਿੰ: ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ
ਨਰਕਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਿੰ: ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ
ਮਨੁੱਖ ਤੇ ਪਸ਼ੂ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਿੰ: ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ
ਨਵਾਂ ਰੰਗ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਿੰ: ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ

ਲੜਾਂਗੇ ਸਾਬੀ	ਕਾਵਿ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪਾਸ਼
ਪੱਬੀ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ
ਪਲਕਾਂ ਓਹਲੇ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ
ਪੱਖੋਣ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ
ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੀਤ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ
ਬਣ ਕਪਾਸੀ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ
ਖਾੜੀ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ
ਮਧਿਆਂਤਰ	ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ	ਪ੍ਰਭਜੋਤ ਕੌਰ

ਅਧਿਐਨ ਸਮੱਗਰੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1. ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਰਿਆ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ, ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਸਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅਤੇ ਮੰਡਲ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੁੱਲ 22 ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਅਤੇ 4 ਮੰਡਲ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4. ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਾਂਤ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਿਤ ਰਾਜ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁੱਲ 29 ਪ੍ਰਾਂਤ ਅਤੇ 7 ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਰਾਜ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੁੱਲ ਖੇਤਰਫਲ 50,362 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6. ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਕਣਕ, ਛੋਲੇ ਤੇ ਤੇਲ ਦੇ ਬੀਜ ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7. ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਸਾਉਣੀ, ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਗੰਨਾ, ਕਪਾਹ, ਚਾਵਲ, ਮੱਕੀ, ਜਵਾਰ ਬਾਜਰਾ ਤੇ ਦਾਲਾਂ ਮੁੱਖ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8. ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਪੰਜ ਮੁੱਖ ਉਦਯੋਗਿਕ ਬਸਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ—ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਗਰੂਰ, ਬਠਿੰਡਾ, ਮੋਗਾ, ਅਜੀਤਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9. ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਕੰਪਲੈਕਸ ਕਿੱਥੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਕੰਪਲੈਕਸ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਖੰਡ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਚਾਰ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ—(1) ਫਗਵਾੜਾ (2) ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ (3) ਬੁੱਢੇਵਾਲ (4) ਬਟਾਲਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11. ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦੋ ਕੇਂਦਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦੋ ਕੇਂਦਰ ਨੰਗਲ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪੁਰਾਣੀ ਸੜਕ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ (ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਮਾਰਗ) ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣੀ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੜਕ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਖੇਤੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 14. ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਉਦਯੋਗ ਵਿੱਚ ਉਨੱਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਸਾਈਕਲ, ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਹੌਜ਼ਰੀ ਉਦਯੋਗ ਦੀ ਬੜੀ ਉਨੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 15. ਜਲੰਧਰ ਕਿਸ ਉਦਯੋਗ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜਲੰਧਰ ਖੇਡਾਂ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 16. ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਸਮਾਰਕ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਸਾਰਾਗੜ੍ਹੀ ਸਮਾਰਕ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 17. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਬਟਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 18. ਮਾਘੀ ਨੂੰ 40 ਮੁਕਤਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਮੇਲਾ ਕਿੱਥੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਮੁਕਤਸਰ ਵਿੱਚ ਮਾਘੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ 40 ਮੁਕਤਿਆਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿੱਚ ਮੇਲਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 19. ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਕਦੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੋੜ ਮੇਲਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 20. ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 21. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਗਰ ਕਿਸ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨਗਰ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 22. ਹੌਜ਼ਰੀ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਬਹੁਤ ਵਿਕਾਸ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—ਹੌਜ਼ਰੀ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 23. ਨੈਸਲੇ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਨੈਸਲੇ ਇੰਡੀਆ ਲਿਮਟਿਡ ਮੋਗਾ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 24. ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦਾ ਬਾਨੀ ਕੌਣ ਸੀ ? ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ ?

ਉੱਤਰ—ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਸਨ ਅਤੇ ਕੁਰਾਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 25. ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲਾ ਬਾਗ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ।

- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 26. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਬਣੀ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—1966 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦੀ ਰਾਜ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 27. ਸਿਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਕੌਣ ਸਨ ?
ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਸਨ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 28. ਪੰਜਾਬ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1849 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਰਾਜ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਿਆ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 29. ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—ਹਜ਼ਰਤ ਮੁਹੰਮਦ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ 570 ਈ. ਵਿੱਚ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 30. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1716 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 31. ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ ਦਾ ਖੂਨੀ ਸਾਕਾ ਕਦੋਂ ਵਾਪਰਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1919 ਈ. ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 32. ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ?
ਉੱਤਰ—ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਮਤਾ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਨੇ 1940 ਈ. ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤਾ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 33. ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ ਜਿਸਦਾ ਭਾਵ ਹੈ ਸੱਤਾਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ।
ਉੱਤਰ—ਸਪਤ ਸਿੰਧੂ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 34. ਕਿਹੜੀ ਨਦੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—ਸਰਸਵਤੀ ਨਦੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 35. ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ?
ਉੱਤਰ—ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਿਕੰਦਰ ਨੇ 326 ਈ. ਪੂ. ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 36. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ?
ਉੱਤਰ—ਪੰਜ ਕਕਾਰ ਹਨ—ਕੇਸ, ਕੰਘਾ, ਕੜਾ, ਕਿਰਪਾਨ ਅਤੇ ਕਛਹਿਰਾ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 37. ਪੰਜਾਬ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—ਫ਼ਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 38. ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਪੰਜ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਧਰਤੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 39. ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ?
ਉੱਤਰ—ਮੈਸਾਪੋਟਾਮੀਆ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 40. ਮੱਧਕਾਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ?
ਉੱਤਰ—ਸੂਬਾ ਲਾਹੌਰ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 41. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿਹੜਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ?
ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 42. ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰ ਕਿਹੜੇ ਰਸਤਿਆਂ ਪੰਜਾਬ ਆਏ ?

- ਉੱਤਰ—ਦੱਰਾ ਖ਼ੈਬਰ ਤੋਂ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 43. ਬੋਲਾਨ, ਕੁੱਚ, ਟੋਚੀ ਅਤੇ ਗੋਸਲ ਦੱਰੇ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ ?
ਉੱਤਰ—ਬਲੋਚਿਸਤਾਨ, ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਅਫ਼ਗਾਨਿਸਤਾਨ ਨਾਲ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 44. ‘ਦੁਆਬ’ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—ਦੋ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ ਦੁਆਬਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 45. ਬਿਸਤ ਦੁਆਬਾ ਦਾ ਇਹ ਨਾਂ ਕਿਉਂ ਪਿਆ ?
ਉੱਤਰ—ਦਰਿਆ ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 46. ਬਾਂਗਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—ਘੱਗਰ ਅਤੇ ਯਮਨਾ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਇਲਾਕੇ ਨੂੰ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 47. ਹਿਮਾਲਿਆ ਪਰਬਤ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਦੋ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੱਸੋ।
ਉੱਤਰ—ਨਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਉਪਜਾਊ ਬਣਾਉਣਾ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 48. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭੂਗੋਲਿਕ ਸਥਿਤੀ ਕਰਕੇ ਕਿਹੜੇ ਫ਼ੈਸਲਾਕੁੰਨ ਯੁੱਧ ਲੜੇ ਗਏ ?
ਉੱਤਰ—ਤਰਾਇਣ ਦੇ ਦੋ ਯੁੱਧ ਅਤੇ ਪਾਨੀਪਤ ਦੇ ਤਿੰਨ ਯੁੱਧ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 49. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹਨ ?
ਉੱਤਰ—ਕੁਲ 39 ਵਾਰਾਂ ਹਨ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 50. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਵਾਰਾਂ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀਆਂ ਹਨ ?
ਉੱਤਰ—ਪਹਿਲੀ ਅਤੇ ਗਿਆਰਵੀਂ ਵਾਰ ਹੈ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 51. ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਕੀ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਆਤਮ ਕਥਾ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 52. ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਕੀ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਪੱਤਰ ਹੈ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 53. ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ‘ਤੇ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ?
ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 1604 ਈ. ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 54. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ?
ਉੱਤਰ—ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਨੇ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 55. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹਨ ?
ਉੱਤਰ—ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ 18 ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਹੈ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 56. ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਸੰਪਾਦਨ ਕੀਤੇ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ?
ਉੱਤਰ—ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ, ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ, ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ, ਬ੍ਰਹਮ ਅਵਤਾਰ, ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ, ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਰੁਦਰ ਅਵਤਾਰ, ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ, ਚੌਬੀਸ ਅਵਤਾਰ, ਸ਼ਸਤਰ ਨਾਮਮਾਲਾ ਅਤੇ ਸਵੈਈਏ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 57. ਕੋਈ ਚਾਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—(1) ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (2) ਮੇਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (3) ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ (4) ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 58. ਪੁਰਾਤਨ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਸੰਪਾਦਨ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—1926 ਈ.

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 59. ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕਦੋਂ ਸ਼ਬੋਭਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਉੱਤਰ—1604 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 60. ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਿੰਦੂ ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਿਮ ਫਕੀਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਭਗਤ ਨਾਮਦੇਵ, ਭਗਤ ਰਾਮਾਨੰਦ, ਪੰਨਾ, ਸੈਣ, ਰਵਿਦਾਸ, ਸੂਰਦਾਸ, ਜੈਦੇਵ, ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ, ਪੀਪਾ, ਭੀਖਨ, ਸਧਨਾ, ਬੈਣੀ ਅਤੇ ਪਰਮ ਨੰਦ ਆਦਿ ਦੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 61. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਦਾ ਜਨਮ 1558 ਈ. ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 62. ਫਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਉੱਘੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸੋਮਿਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਤੁਜ਼ਕ-ਏ-ਬਾਬਰੀ, ਆਇਨ-ਏ-ਅਕਬਰੀ, ਅਕਬਰਨਾਮਾ, ਤੁਜ਼ਕ-ਏ-ਜਹਾਂਗੀਰ, ਦਬਿਸਤਾਨ-ਏ-ਮਜ਼ਾਹਿਬ ਅਤੇ ਜੰਗਨਾਮਾ ਆਦਿ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 63. ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਮੇਂ ਤੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪੱਤਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 64. ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ?

ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 65. ਗੁਰੂ ਸੋਭਾ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਤੇ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ?

ਉੱਤਰ—ਸੈਨਪਤ ਨੇ 1741 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 66. ਬੰਸਾਵਲੀ ਨਾਮਾ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਰਚਨਾ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?

ਉੱਤਰ—ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿੱਬੜ 1780 ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 67. ਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਛੇਵੀਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ?

ਉੱਤਰ—1718 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 68. ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਾਵਿ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ?

ਉੱਤਰ—ਸਰੂਪ ਦਾਸ ਨੇ 1776 ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 69. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵਾਲੇ ਚਾਰ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ—(1) ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ (2) ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ (3) ਬਚਿਤਰ ਨਾਟਕ (4) ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 70. ਗੁਰੂ ਬਿਲਾਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਦਸਵੀਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?

ਉੱਤਰ—1797 ਈ. ਵਿੱਚ ਭਾਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 71. ਤਵਾਰੀਖ ਗੁਰੂ ਖ਼ਾਲਸਾ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਗਿਆਨੀ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 72. ਆਇਨ-ਏ-ਅਕਬਰੀ ਅਤੇ ਅਕਬਰਨਾਮੇ ਦਾ ਲੇਖਕ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਅਬੁਲ ਫਜ਼ਲ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 73. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਰਹੇ ?

ਉੱਤਰ—(1) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ, (2) ਤਰਨਤਾਰਨ, (3) ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ, (4) ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ (5) ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ (6) ਬਾਬਾ ਬਕਾਲਾ ਆਦਿ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 74. ਤੁਜ਼ਕ ਏ-ਬਾਬਰੀ ਕਿਸ ਨੇ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਬਾਬਰ ਨੇ, ਤੁਰਕੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 75. ਉਸਦਤ-ਉੱਤ-ਤਵਾਰੀਖ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?

ਉੱਤਰ—ਮੁਨਸ਼ੀ ਸੋਹਨ ਲਾਲ ਸੂਰੀ ਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 76. ਮੀਰ ਮੰਨੂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਕੀਤੇ ?

ਉੱਤਰ—ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਖੇ ਸ਼ਹੀਦ ਗੰਜ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ)।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 77. ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਗਵਰਨਰ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 78. ਪਾਨੀਪਤ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਤੇ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?

ਉੱਤਰ—ਬਾਬਰ ਤੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ 1526 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 79. ਬਾਬਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਕਿੰਨੇ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ?

ਉੱਤਰ—ਪੰਜ ਹਮਲੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 80. 1500 ਈ. ਦੇ ਲਗਭਗ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁਸਲਿਮ ਸਮਾਜ ਕਿਹੜੇ ਤਿੰਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—(੧) ਉੱਚ ਵਰਗ, (੨੨) ਮੱਧ ਵਰਗ ਤੇ (੩੩੩) ਹੇਠਲਾ ਵਰਗ ਆਦਿ ਤਿੰਨਾਂ ਵਰਗਾਂ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 81. 1500 ਈ. ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਉਦਯੋਗ ਕਿਹੜੇ ਸਨ ?

ਉੱਤਰ—ਕੱਪੜਾ ਬੁਣਨਾ, ਕੱਪੜਾ ਰੰਗਣਾ, ਸ਼ਸਤਰ ਬਣਾਉਣਾ, ਦਰੀਆਂ ਤੇ ਕਾਲੀਨ ਆਦਿ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 82. ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਲੋਧੀ ਸੁਲਤਾਨਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—ਬਹਿਲੋਲ ਲੋਧੀ, ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਅਤੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 83. ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਤਾਤਾਰ ਖਾਂ ਦਾ ਬੇਟਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 84. ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਪੰਜਾਬ ਉੱਤੇ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਸੂਬੇਦਾਰ ਰਿਹਾ ?

ਉੱਤਰ—1500 ਈ. ਤੋਂ 1524 ਈ. ਤੱਕ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 85. ਸਿਕੰਦਰ ਲੋਧੀ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਨਿਆਂ ਪਸੰਦ, ਅਕਲਮੰਦ ਅਤੇ ਕੱਟੜ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 86. 1500 ਈ. ਦੇ ਲਗਭਗ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਧੰਦੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਸਨ ?

ਉੱਤਰ—ਮੁੱਖ ਪੰਦੇ ਸਨ—ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਅਤੇ ਵਪਾਰ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 87. ਆਲਮ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਕੌਣ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਦਾ ਮਤਰੇਇਆ ਭਰਾ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 88. ਬਾਬਰ ਨੇ ਪਹਿਲਾ ਹਮਲਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ?
 ਉੱਤਰ—1519 ਈ. ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 89. ਇਸਲਾਮ ਧਰਮ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਮੁੱਖ ਫਿਰਕੇ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਮੁੱਖ ਫਿਰਕੇ ਸਨ—ਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਸੁੰਨੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 90. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਭਗਤੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਕੌਣ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 91. ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
 ਉੱਤਰ—ਮੁੱਖ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਸੰਤ ਰਵਿਦਾਸ, ਸਦਨਾ, ਸੈਣ ਅਤੇ ਪੰਨਾ ਭਗਤ ਆਦਿ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 92. ਜੋਗੀ ਮਤ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਕੌਣ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਮਛੰਦਰ ਨਾਥ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 93. ਵੈਸ਼ਨਵ ਭਗਤੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
 ਉੱਤਰ—ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ—ਰਾਮਾਨੰਦ, ਰਾਮਾਨੁਜ ਵੱਲਭਚਾਰੀਆ ਅਤੇ ਚੈਤੰਨਯ ਮਹਾਪ੍ਰਭੂ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 94. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤਿਕੋਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤਿਕੋਣੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਤਿੰਨ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਬਾਬਰ, ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਤੇ ਇਬਰਾਹੀਮ ਲੋਧੀ ਦਾ ਆਪਸੀ ਸੰਘਰਸ਼।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 95. 1500 ਈ. ਦੇ ਲਗਭਗ ਇਸਤਰੀ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਬੁਰਾਈਆਂ ਦੱਸੋ।
 ਉੱਤਰ—ਬੁਰਾਈਆਂ ਸਨ—(੧) ਕੰਨਿਆ ਹੱਤਿਆ, (੨) ਬਹੁ-ਵਿਆਹ (੩੩੩) ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ (੪) ਪਰਦੇ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 96. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—1469 ਈ. ਵਿੱਚ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਖੇ)।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 97. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
 ਉੱਤਰ—ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਦੇਵੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 98. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਭੈਣ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
 ਉੱਤਰ—ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 99. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨਾਨਕ ਕਿਉਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ?
 ਉੱਤਰ—ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਦਾ ਵੀਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 100. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਕੋਲੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਪੰਡਤ ਗੋਪਾਲ ਦਾਸ, ਮੌਲਵੀ ਕੁਤੁਬਦੀਨ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਬ੍ਰਿਜਨਾਥ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 101. ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸ ਲੋਧੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—ਦੌਲਤ ਖਾਂ ਲੋਧੀ ਅਧੀਨ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 102. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਅਸਥਾਨ ਨੂੰ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 103. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ?
 ਉੱਤਰ—22 ਸਾਲ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 104. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪਿੱਛੋਂ ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 105. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 106. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਕਦੋਂ ਤਕ ਗੁਰਗੱਦੀ ਉੱਤੇ ਰਹੇ ?
 ਉੱਤਰ—1539 ਈ. ਤੋਂ 1552 ਈ. ਤੱਕ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 107. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੀ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਨੂੰ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਕੀਤਾ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 108. ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਬਉਲੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਿਥੇ ਕਰਵਾਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 109. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿੱਥੇ ਤੇ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—1504 ਈ. ਨੂੰ ਮੱਤੋ ਦੀ ਸਰਾਂ (ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ) ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 110. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਸਿੱਖ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਦੁਰਗਾ ਮਾਤਾ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 111. ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 112. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਹਿਤਕ ਕੰਮ ਦੱਸੋ।
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਯ ਕਰਨਾ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 113. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ?
 ਉੱਤਰ—62 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 114. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਦੋ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ?
 ਉੱਤਰ—ਸੰਗਤ ਤੇ ਪੰਗਤ (ਲੰਗਰ) ਨਾਉਂ ਦੀਆਂ ਦੋ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 115. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੁਮਾਯੂੰ ਨਾਲ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 116. ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਵਾਰਿਸ ਕੌਣ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਸਨ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 117. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1479 ਈ. ਨੂੰ ਬਾਸਰਕੇ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 118. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
 ਉੱਤਰ—ਮੋਹਨ ਅਤੇ ਮੋਹਰੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 119. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਪੁੱਤਰੀਆਂ ਦੇ ਕੀ ਨਾਉਂ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—‘ਦਾਨੀ ਅਤੇ ਭਾਨੀ’
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 120. ‘ਮੰਜੀਆਂ’ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 121. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਗੁਰਗੱਦੀ ਉੱਤੇ ਰਹੇ ?
 ਉੱਤਰ—1552-1574 ਈ. ਤੱਕ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 122. ਉਹ ਕਿਹੜੇ ਦੋ ਰਾਜੇ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦਾ ਸਫ਼ਰ ਕੀਤਾ ?
 ਉੱਤਰ—ਅਕਬਰ ਅਤੇ ਹਰੀਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜੇ ਨੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 123. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 124. ਸਰੋਵਰ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 125. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਤਮਕ ਸਾਮਰਾਜ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਹਿੱਸਿਆ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—22 ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 126. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਮੁੱਖ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ?
 ਉੱਤਰ—ਛੂਤ-ਛਾਤ, ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ, ਪਰਦੇ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਅਤੇ ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 127. ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ?
 ਉੱਤਰ—907 ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 128. ‘ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ’ ਨਾਉਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੀ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 129. ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—1534 ਈ. ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਚੂਨਾ ਮੰਡੀ ਵਿਖੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 130. ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਕੌਣ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਤਨੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 131. ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਦੋ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੀ ਖੁਦਵਾਈ ਕਰਵਾਈ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—‘ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ’ ਅਤੇ ‘ਸੰਤੋਖਸਰ’ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 132. ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਚੱਕ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 133. ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹਨ ?
 ਉੱਤਰ—679 ਸ਼ਬਦ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 134. ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦੱਸੋ।
 ਉੱਤਰ—ਪ੍ਰਿਥੀਆ, ਮਹਾਦੇਵ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 135. ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਕੀ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—1574 ਈ. ਤੋਂ 1581 ਈ. ਤੱਕ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 136. ਰਾਮਦਾਸਪੁਰਾ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਦੋ ਦੋ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?
 ਉੱਤਰ—ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਸੰਤੋਖਸਰ ਨਾਉਂ ਦੇ ਸਰੋਵਰਾਂ ਦੀ ਖੁਦਾਈ ਦਾ ਕੰਮ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 137. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿੱਥੇ ਤੇ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—15 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1563 ਈ. ਨੂੰ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 138. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
 ਉੱਤਰ—ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀ ਅਤੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 139. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਿਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ?
 ਉੱਤਰ—ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਕੋਲੋਂ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 140. ਗੁਰਮੁਖੀ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਕੀ ਅਰਥ ਹਨ।
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸ਼ਬਦ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 141. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਸੁਪਤਨੀ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਖੋ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੰਗਾ ਦੇਵੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 142. ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—1595 ਈ. ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 143. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਪ੍ਰਿਥੀਆ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 144. ਚੰਦੂ ਸ਼ਾਹ ਕੌਣ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਲਾਹੌਰ ਦਾ ਦੀਵਾਨ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 145. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਕਾਲ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—1581 ਈ. ਤੋਂ 1606 ਈ. ਤੱਕ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 146. ‘ਅੰਮ੍ਰਿਤ’ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਬਣਵਾਈ ‘ਧਰਮਸਾਲ’ ਨੂੰ ਕੀ ਨਾਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ?
 ਉੱਤਰ—ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਵਿੱਚ ਬਣਵਾਈ ‘ਧਰਮਸਾਲ’ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ’ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 147. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਤਰਨਤਾਰਨ, ਸ੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਗਰਾਂ ਦੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 148. ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਮਸੰਦ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 149. ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦਾ ਸੰਕਲਨ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੇ ਕਦੋਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 1604 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 150. ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅੰਕਿਤ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ, ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਵੀ ਦਰਜ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 151. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਮੁਗਲ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦੇ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 152. ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—2216 ਸ਼ਬਦ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 153. ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਰੱਖੀ ?

ਉੱਤਰ—ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨੀਂਹ 1588-89 ਈ. ਵਿੱਚ ਸੂਫੀ ਫਕੀਰ ਮੀਆ ਮੀਰ ਨੇ ਰੱਖੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 154. ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਦੋਂ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—1601 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 155. ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਕਦੋਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ?

ਉੱਤਰ—1604 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 156. ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁੱਖ ਗ੍ਰੰਥੀ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਭਾਈ ਬੁੱਢਾ ਜੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 157. ਤਰਨਤਾਰਨ ਅਤੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ?

ਉੱਤਰ—ਕ੍ਰਮਵਾਰ 1590 ਈ. ਅਤੇ 1593 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 158. ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਿੱਚ ਖੁਦਵਾਏ ਗਏ ਸਰੋਵਰ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਗੰਗਾਸਰ ਸਰੋਵਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 159. ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਡੱਬੀ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਬਾਉਲੀ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਿਸ ਨੇ ਕਰਵਾਇਆ ?

ਉੱਤਰ—ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 160. ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 161. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—116 ਸ਼ਬਦ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 162. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ—ਭਗਤ ਕਬੀਰ, ਨਾਮਦੇਵ, ਪੰਨਾ ਭਗਤ, ਜੈ ਦੇਵ, ਰਾਮਾ ਨੰਦ, ਪਰਮਾਨੰਦ, ਰਵਿਦਾਸ ਅਤੇ ਸੂਰਦਾਸ ਆਦਿ ਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 163. ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਕਿਨ੍ਹਾਂ-ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਭੱਟਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਰਜ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਨਲ, ਭਲ ਦਾਸ, ਭੀਖਾ, ਗੰਗਾ, ਕੀਰਤ, ਮਥੁਰਾ ਅਤੇ ਹਰਬੰਸ ਭੱਟਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 164. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕੁਲ ਕਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—31 ਰਾਗਾਂ ਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 165. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਅੰਗ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਕੁੱਲ 1430 ਅੰਗ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 166. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਕਦੋਂ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ?

ਉੱਤਰ—1606 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 167. ਰਾਜਕੁਮਾਰ ਖੁਸਰੋ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਮੁਗਲ ਸਮਰਾਟ ਜਹਾਂਗੀਰ ਦਾ ਸ਼ਹਿਜ਼ਾਦਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 168. ਖੁਸਰੋ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਕੈਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਉੱਤਰ—27 ਅਪ੍ਰੈਲ 1606 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 169. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—1595 ਈ. ਨੂੰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਵਡਾਲੀ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 170. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿਹੜਾ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1606 ਤੋਂ 1645 ਈ. ਤੱਕ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 171. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਿਸ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਕਰਵਾਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਜਹਾਂਗੀਰ ਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 172. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਛੱਡ ਕੇ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਿਖੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 173. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ—ਬਾਬਾ ਗੁਰਦਿੱਤਾ, ਸੂਰਜ ਮਲ, ਅਟੱਲ ਰਾਏ, ਅਣੀ ਰਾਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 174. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨਾਲ ਕੁਲ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ 500 ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 175. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੀਯਤ ਕੀਤੇ ?

ਉੱਤਰ—ਫੂਲ, ਬਾਲੂ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਅਤੇ ਬਿਧੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੀਯਤ ਕੀਤਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 176. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਕਦੋਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ?

ਉੱਤਰ—1645 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 177. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹੜੀ ਪਦਵੀ ਧਾਰਨ ਕੀਤੀ ?

ਉੱਤਰ—‘ਸੱਚਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ’ ਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 178. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ?

ਉੱਤਰ—ਸ਼ਸਤਰ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭੋਟਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 179. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਅੰਗ ਰੱਖਿਅਕ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਕੁੱਲ 52 ਜਾਂ 60 ਅੰਗ ਰੱਖਿਅਕ ਸਨ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 180. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਦੋਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ?
 ਉੱਤਰ—1609 ਈ. ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 181. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰਬੰਦ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ?
 ਉੱਤਰ—ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 182. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਵਾਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 183. ਅਟੱਲ ਰਾਏ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—1619 ਈ. ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 184. ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—1621 ਈ. ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 185. ਕੀਰਤਪੁਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਅਤੇ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਨੇ 1635 ਈ. ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 186. ਕੀਰਤਪੁਰ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਸ ਨੇ ਦਾਨ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਕਹਿਲੂਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਕਲਿਆਣ ਚੰਦ ਨੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 187. ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਅਰਥ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਗੱਦੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 188. ਕਿਸ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸਮੇਂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਮੁਗਲਾਂ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਲੜਨੇ ਪਏ ?
 ਉੱਤਰ—ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜ ਕਾਲ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 189. ਲਹਿਰਾ ਦੀ ਲੜਾਈ (1634 ਈ.) ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਦੱਸੋ ?
 ਉੱਤਰ—ਦਿਲਬਾਗ ਤੇ ਗੁਲਬਾਗ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 190. ਲਹਿਰਾ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਮੁਗਲ ਸੈਨਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਿਹੜੇ ਦੋ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਲਾਲਾ ਬੇਗ ਤੇ ਕਮਰ ਬੇਗ ਨਾਉਂ ਦੇ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 191. ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਲਗਭਗ ਕਿੰਨੇ ਸਿੱਖ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਲਗਭਗ 700 ਸਿੱਖ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 192. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਮੁਗਲਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਫਗਵਾੜਾ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ?
 ਉੱਤਰ—1635 ਈ. ਨੂੰ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 193. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—ਆਪਣੇ ਪੋਤਰੇ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 194. ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਸੱਤਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੀ ਨਾਉਂ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਏ ਸਾਹਿਬ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 195. ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕਾਲ ਕੀ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—1645 ਈ. ਤੋਂ 1661 ਈ. ਤੱਕ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 196. ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿਥੇ ਤੇ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—ਕੀਰਤਪੁਰ ਵਿਖੇ 30 ਜਨਵਰੀ 1630 ਈ. ਨੂੰ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 197. ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਦੀ ਸੈਨਾ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਘੋੜਸਵਾਰ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—2200 ਘੋੜਸਵਾਰ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 198. ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਦੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖੋ।
 ਉੱਤਰ—ਰਾਮ ਰਾਇ ਅਤੇ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 199. ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਕਦੋਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ?
 ਉੱਤਰ—6 ਅਕਤੂਬਰ, 1661 ਈ. ਨੂੰ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 200. ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕੀ ਨਾਉਂ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 201. ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—7 ਜੁਲਾਈ, 1656 ਈ. ਨੂੰ ਕੀਰਤਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 202. ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਗੱਦੀ ਕਦੋਂ ਸੰਭਾਲੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਅਕਤੂਬਰ 1661 ਈ. ਨੂੰ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 203. ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਸ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਬੁਲਾਇਆ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 204. ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਿਹੜੀ ਬੀਮਾਰੀ ਨਾਲ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਚੇਚਕ ਨਾਲ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 205. ਗੁਰੂ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਦੋਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—30 ਮਾਰਚ, 1664 ਈ. ਨੂੰ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 206. ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨੌਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੌਣ ਸਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 207. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਏ ਕਸ਼ਮੀਰੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦਾ ਨੇਤਾ ਕੌਣ ਸੀ ?
 ਉੱਤਰ—ਕਿਰਪਾ ਰਾਮ ਜੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 208. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਵਾਰਿਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਨੂੰ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 209. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਨਾਲ ਸ਼ਹੀਦੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤਿੰਨ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖੋ।
 ਉੱਤਰ—ਭਾਈ ਮਤੀ ਦਾਸ, ਭਾਈ ਸਤੀ ਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਭਾਈ ਦਿਆਲਾ ਜੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 210. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਸੀਸ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਸੰਸਕਾਰ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?

ਉੱਤਰ—16 ਨਵੰਬਰ, 1675 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 211. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਧਰਮ ਕਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਪਵਿੱਤਰ ਧੜ ਭਾਈ ਲੱਖੀ ਸ਼ਾਹ ਨਾਉਂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 212. ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸ ਸੰਨ ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1699 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 213. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—22 ਨਵੰਬਰ, 1666 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 214. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਉਂ ਗੁਜਰੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 215. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 216. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਗੱਦੀ ਕਦੋਂ ਮਿਲੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—8 ਜੁਲਾਈ 1675 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 217. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਾਰ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਨਾਉਂ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ—ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਚੰਦ, ਕਾਜ਼ੀ ਪੀਰ ਮੁਹੰਮਦ, ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਹਰਜਸ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 218. ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਉੱਤੇ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ ਕਿੰਨੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਨੌਂ ਸਾਲ ਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 219. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਦਾ ਕਾਲ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—1675 ਈ. ਤੋਂ 1708 ਈ. ਤੱਕ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 220. ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ 'ਤੇ ਬੈਠਣ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—ਮਾਮਾ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 221. ਹਰੇਕ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਉਂ ਨਾਲ ਕਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ?

ਉੱਤਰ—ਹਰੇਕ ਖਾਲਸਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ 'ਨਾਉਂ ਦੇ ਨਾਲ' ਸਿੰਘ ਸ਼ਬਦ ਧਾਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 222. ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਰਹਿਤਨਾਮਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 223. ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਮੌਬਰ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਲੱਗਿਆਂ ਕਿਵੇਂ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਵਾਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਫਤਿਹ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 224. ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਦੀ ਰਸਮ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?

ਉੱਤਰ—ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 225. ਅਨੰਦਪੁਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?

ਉੱਤਰ—1701 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 226. ਸਿਰਮੌਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?

ਉੱਤਰ—1702 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 227. ਭੰਗਣੀ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਿਸ ਨਾਲ ਤੇ ਕਦੋਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1688 ਈ. ਨੂੰ ਬਿਲਾਸਪੁਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਭੀਮ ਚੰਦ, ਕਾਂਗੜਾ ਦੇ ਰਾਜਾ ਕਿਰਪਾਲ ਚੰਦ ਅਤੇ ਗੜ੍ਹਵਾਲ ਦੇ ਰਾਜਾ ਫਤਿਹ ਸ਼ਾਹ ਨਾਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 228. ਨਾਦੌਨ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1690 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 229. ਬਸੌਲੀ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—1702 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 230. ਅਨੰਦਪੁਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—1704 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 231. 'ਬੇਦਾਵਾ' ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—'ਬੇਦਾਵਾ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਕਿ 'ਨਾ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡੇ ਗੁਰੂ ਤੇ ਨਾ ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿੱਖ'।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 232. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਕਿਥੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿਛੜੇ ਸਨ ?

ਉੱਤਰ—ਸਰਦਾ ਨਦੀ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 233. ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜੁਝਾਰ ਸਿੰਘ ਕਿਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ ?

ਉੱਤਰ—ਚਮਕੌਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 234. ਚਮਕੌਰ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1704 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 235. ਖਿਦਰਾਣਾ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1705 ਈ. ਵਿੱਚ ਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 236. ਵਜ਼ੀਰ ਖਾਂ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਸਰਹਿੰਦ ਦਾ ਸੂਬੇਦਾਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 237. ਜ਼ਫਰਨਾਮਾ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਵਿਜੈ-ਪੱਤਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 238. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਥੇ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—27 ਅਕਤੂਬਰ, 1670 ਈ. ਨੂੰ ਪੱਛਮੀ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਪੁੰਛ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਰਾਜੌਰੀ ਵਿਖੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 239. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਰਾਮ ਦੇਵ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 240. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਲਛਮਣ ਦੇਵ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 241. ਲਛਮਣ ਦੇਵ (ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ) ਕਿਸ ਬੈਰਾਗੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਜਾਨਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਬੈਰਾਗੀ ਦਾ ਚੇਲਾ ਬਣਿਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 242. ਜਾਨਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨੇ ਲਛਮਣ ਦੇਵ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਰੱਖਿਆ ?

ਉੱਤਰ—ਮਾਧੋ ਦਾਸ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 243. ਮਾਧੋ ਦਾਸ 1686 ਈ. ਕਿਸ ਬੈਰਾਗੀ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਬੈਰਾਗੀ ਰਾਮ ਦਾਸ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 244. ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਦਾ ਮੇਲ ਔਘੜ ਨਾਥ ਨਾਲ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਨਾਸਿਕ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 245. ਮਾਧੋ ਦਾਸ ਨੇ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਆਪਣਾ ਵੱਖਰਾ ਡੇਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1691 ਈ. ਵਿੱਚ ਨੰਦੇੜ ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 246. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਕਦੋਂ ਮੁਲਾਕਾਤ ਹੋਈ ?

ਉੱਤਰ—1708 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 247. ਬੰਦੇ ਨੇ ਸਮਾਣਾ ਉੱਤੇ ਕਦੋਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—26 ਨਵੰਬਰ, 1709 ਈ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 248. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੇ ਹਮਲੇ ਸਮੇਂ ਕਪੂਰੀ ਦਾ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮ ਕਿਹੜਾ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਹਾਕਮ ਕਮਰ-ਉਦ-ਦੀਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 249. ਸਢੌਰੇ ਦਾ ਹਾਕਮ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਸਢੌਰੇ ਦਾ ਹਾਕਮ ਉਸਮਾਨ ਖਾਂ ਹਿੰਦੂਆਂ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਭੈੜਾ ਤੇ ਅਤਿਆਚਾਰੀ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 250. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਕਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵੱਚ ਕੂਜ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—1708 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 251. ਸਰਹਿੰਦ ਦੀ ਜਿੱਤ ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਨੇ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—24 ਮਈ, 1710 ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 252. ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਲੋਹਗੜ੍ਹ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 253. ਅਮੀਨਾਬਾਦ ਜਾਂ ਅਮੀਨਗੜ੍ਹ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਦੋਂ ਲੜੀ ਗਈ ? ਇਸ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—26 ਅਕਤੂਬਰ 1710 ਈ. ਨੂੰ ਲੜੀ ਗਈ ਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 254. ਸਢੌਰੇ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—12 ਨਵੰਬਰ, 1710 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 255. ਲੋਹਗੜ੍ਹ ਦੇ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚੋਂ ਦੌੜ ਕੇ ਬੰਦੇ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਕਿਧਰੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ?

ਉੱਤਰ—ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਤੋਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 256. ਬਹਿਰਾਮਪੁਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਵਿਚ ਹੋਈ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਬੰਦਾ ਬਹਾਦਰ ਅਤੇ ਜੰਮੂ ਦੇ ਫੌਜਦਾਰ ਬਾਯੀਜ਼ ਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ 4 ਜੂਨ, 1710 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 257. ਗੁਰਦਾਸ ਨੰਗਲ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—ਦਸੰਬਰ 1715 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 258. ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਂ ਨੇ ਕਦੋਂ ਸਮਝੌਤਾ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—1733 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 259. ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਿਸ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਦੀ ਪਦਵੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 260. ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਦੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਦਲ ਬਣਾਏ ਸਨ ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਦਲ ਬਣਾਏ ਸਨ ?

ਉੱਤਰ—1734 ਈ. ਨੂੰ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਦਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਦਿੱਤਾ—ਇੱਕ ਬੁੱਢਾ ਦਲ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਤਰੁਣਾ ਦਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 261. ਬੁੱਢੇ ਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨੇਤਾ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਬੁੱਢੇ ਦਲ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨੇਤਾ ਸਨ ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 262. ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਂ ਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਮੁੜ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—1735 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 263. ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਦੀਵਾਨ ਲਖਪਤ ਰਾਏ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 264. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਗਰੰਥੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 265. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1673 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 266. ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਹੀਦੀ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1738 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 267. ਜ਼ਕਰੀਆ ਖਾਂ ਕਦੋਂ ਮਰਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1745 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 268. ਪਹਿਲਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਉਤਰ—1746 ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 269. ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਹਮਲਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—1741-48 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 270. ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਚੌਥਾ ਹਮਲਾ ਭਾਰਤ ਉਦੋਂ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—1756-57 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 271. ਵੱਡਾ ਘੱਲੂਘਾਰਾ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—1762 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 272. ਅਹਿਮਦਸ਼ਾਹ ਅਬਦਾਲੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਦੋਂ ਲੜੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—17 ਅਕਤੂਬਰ, 1762 ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 273. ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਉਤੇ ਕਦੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—16 ਮਈ, 1765 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 274. ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਇਮ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਕਿਹੜੀ ਮਿਸਲ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਫੈਜ਼ਲਪੁਰੀਆ ਜਾਂ ਸਿੰਘਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 275. ਫੈਜ਼ਲਪੁਰੀਆ ਜਾਂ ਸਿੰਘਪੁਰੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਬਾਨੀ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 276. ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਸ ਕੋਲੋਂ ਖੰਡੇ ਦਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਕੋਲੋਂ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 277. ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਕੀਤੀ ?

ਉੱਤਰ—1734 ਈ. ਤੋਂ 1748 ਈ. ਤੱਕ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 278. ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨਵਾਬ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਕਦੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1733 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 279. ਨਵਾਬ ਕਪੂਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?

ਉੱਤਰ—1753 ਈ. ਨੂੰ ਹੋਈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 280. ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸੰਸਥਾਪਕ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 281. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—1718 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 282. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦਲ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੈਨਾਪਤੀ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ ?

ਉੱਤਰ—1748 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 283. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਆਹਲੂਵਾਲੀਆ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?

ਉੱਤਰ—1783 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 284. ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖਣ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਛੱਜਾ ਸਿੰਘ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 285. ਛੱਜਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਕੌਣ ਬਣਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਬਣਿਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 286. ਭੀਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਕੌਣ ਸਰਦਾਰ ਬਣਿਆ ?

ਉੱਤਰ—ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਭੰਗੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 287. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੇ ਸੈਨਿਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿੰਨੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਤਕ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 288. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਕਿਸ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਪਟਿਆਲੇ ਦੇ ਫੂਲਕੀਆ ਸਰਦਾਰ ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਵਿਰੁੱਧ ਲੜਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 289. ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਕਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਆਈ ?

ਉੱਤਰ—ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੱਥ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 290. ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਸ ਨੇ, ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਮਰਵਾਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 1774 ਈ. ਵਿੱਚ ਜੈ ਸਿੰਘ ਘਨੂਈਆ ਨੇ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦੇ ਕੇ ਮਰਵਾਇਆ ਸੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 291. ਝੰਡਾ ਸਿੰਘ ਪਿੱਛੋਂ ਭੰਗੀ ਮਿਸਲ ਦਾ ਕੌਣ ਸਰਦਾਰ ਬਣਿਆ ?

ਉੱਤਰ—ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 292. ਭੰਗੀ ਸਰਦਾਰਾਂ ਪਾਸੋਂ ਲਾਹੌਰ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਖੋਹ ਲਏ ਸਨ ?

ਉੱਤਰ—ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ 1799 ਈ. ਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਤੇ 1805 ਈ. ਵਿੱਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਖੋਹ ਲਏ ਸਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 293. ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਮਿਸਲ ਦੀ ਨੀਂਹ ਕਿਸ ਨੇ ਰੱਖੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 294. ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਅਸਲੀ ਬਾਨੀ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਠੋਕਾ (ਤਰਖਾਣ)।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 295. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਦਾ ਜਨਮ ਕਿੱਥੇ, ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਸ ਦੇ ਘਰ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1723 ਈ. ਨੂੰ ਇਛੋਗਿਲ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਭਗਵਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 296. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨੇ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਕਿਲੇ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਰੱਖ ਲਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਰਾਮਗੜ੍ਹ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 297. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਏ ਨੇ ਕਿਹੜੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਰਾਜ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਦੀਨਾਨਗਰ, ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ, ਬਟਾਲਾ, ਕਲਾਨੌਰ ਤੇ ਕਾਦੀਆਂ ਆਦਿ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਉੱਤੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 298. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਏ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 299. ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜੀਏ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1803 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 300. ਸੁਕਰਚੱਕੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 301. ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ? ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—1721 ਈ. ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਂ ਨੌਧ ਸਿੰਘ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 302. ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਸੁਕਰਚੱਕੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ ?

ਉੱਤਰ—1752 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 303. ਚੜ੍ਹਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਪਿੱਛੋਂ ਸੁਕਰਚੱਕੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਕੌਣ ਬਣਿਆ ?

ਉੱਤਰ—ਪੁੱਤਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 304. ਸੁਕਰਚੱਕੀਆ ਮਿਸਲ ਦੀ ਅਸਲੀ ਵਾਗਡੋਰ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਦੋਂ ਸੰਭਾਲੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1780 ਈ. ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 305. ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਦੋਂ ਦੇਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1792 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 306. ਘਨ੍ਹਈਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਜੈ ਸਿੰਘ ਕਨ੍ਹਈਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 307. ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪੋਤਰੀ (ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਦੀ ਧੀ) ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਕਿਸ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 308. ਪਟਿਆਲਾ ਵਿੱਚ ਫੂਲਕੀਆ ਮਿਸਲ ਦਾ ਰਾਜ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਆਲਾ ਸਿੰਘ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 309. ਆਲਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਦਿਹਾਂਤ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—1765 ਈ. ਨੂੰ।

ਬਹੁ-ਚੋਣਵੇਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ

(\$†‡••••• 3*•••• “ 0†•• ††••••••••••)

♥••†-9

1. ਕਿਸ ਮੁਗਲ ਸਮਰਾਟ ਨੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ

ਗਿਆ ?

(▲) ਅਕਬਰ (★) ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ

(★) ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਹ ਪਹਿਲਾ (➤) ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਉੱਤਰ (➤)

2. ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਦੂਜੇ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਸਨ ?

(▲) ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਇ ਜੀ (★) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ

(★) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (➤) ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਉੱਤਰ (★)

3. ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਪੰਜਵੇਂ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਸਨ ?

(▲) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (★) ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ

(★) ਗੁਰੂ ਹਰ ਰਾਇ ਜੀ (➤) ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਉੱਤਰ (▲)

4. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਕਿੰਨਵੇਂ ਗੁਰੂ ਸਨ ?

(▲) ਤੀਜੇ (★) ਪੰਜਵੇਂ

(★) ਸੱਤਵੇਂ (➤) ਨੌਵੇਂ ਉੱਤਰ (➤)

5. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?

(▲) 1621 ਈ. ਵਿੱਚ (★) 1623 ਈ. ਵਿੱਚ

(★) 1625 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1627 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)

6. ਲੋਹੜੀ ਕਦੋਂ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

(▲) ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ (★) ਪੋਹ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ

(★) ਚੇਤਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ (➤) ਫੱਗਣ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਉੱਤਰ (★)

7. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਾਘੀ ਦਾ ਮੇਲਾ ਕਿੱਥੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ?

(▲) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ (★) ਸ੍ਰੀ ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਖੇ

(★) ਨਾਨਕਸਰ ਵਿਖੇ (➤) ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਵਿਖੇ ਉੱਤਰ (★)

8. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਤਿਉਹਾਰ ਕਿਰਸਾਣੀ ਜੀਵਨ ਢੰਗਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ ?

(▲) ਵਿਸਾਖੀ (★) ਲੋਹੜੀ

(★) ਮਾਘੀ (➤) ਰੱਖੜੀ ਉੱਤਰ (▲)

9. ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਮੇਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਖੇਤੀਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

(▲) ਦੀਵਾਲੀ ਦਾ ਮੇਲਾ (★) ਜਗਰਾਵਾਂ ਦਾ ਮੇਲਾ

(★) ਜਗਰਾ ਦਾ ਮੇਲਾ (➤) ਛਪਾਰ ਦਾ ਮੇਲਾ ਉੱਤਰ (★)

10. ਲੋਕ ਗੀਤ 'ਕੀਰਨੇ' ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸ ਨਾਲ ਹੈ ?

(▲) ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨਾਲ (★) ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਕੁੜਮਾਈ ਨਾਲ

(★) ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ (➤) ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਨਾਲ ਉੱਤਰ (★)

11. ਲੋਕ ਗੀਤ 'ਘੋੜੀਆਂ' ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸ ਨਾਲ ਹੈ ?

(▲) ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨਾਲ (★) ਕੁੜੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਨਾਲ

(★) ਬੱਚੇ ਦੇ ਜਨਮ ਨਾਲ (➤) ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਮਰਨ ਨਾਲ ਉੱਤਰ (▲)

12. ਹੋਲੇ ਮੁਹੱਲੇ ਦਾ ਮੇਲਾ ਕਿੱਥੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ?

- (▲) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (★) ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ
 (★) ਫਤਿਹਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ (➤) ਕਿਲ੍ਹਾ ਰਾਏਪੁਰ ਉੱਤਰ (★)
 13. ਦੁਸਹਿਰਾ ਦੀਵਾਲੀ ਤੋਂ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) 10 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ (★) 15 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ
 (★) 20 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ (➤) 25 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਉੱਤਰ (★)
 14. ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸ ਨਾਲ ਹੈ ?
 (▲) ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ (★) ਹਕੀਕਤ ਰਾਏ ਨਾਲ
 (★) ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ (➤) ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉੱਤਰ (★)
 15. ਬਸੰਤ ਪੰਚਮੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਕਿਸ ਮਹੀਨੇ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਚੇਤਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ (★) ਮਾਘ ਦੇ ਮਹੀਨੇ
 (★) ਫੱਗਣ ਦੇ ਮਹੀਨੇ (➤) ਪੋਹ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਉੱਤਰ (★)
 16. ਆਧੁਨਿਕ ਪੰਜਾਬ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਮੋਢੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ (★) ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਨੂੰ
 (★) ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ (➤) ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉੱਤਰ (▲)
 17. ਪੰਜਾਬ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹੜੀ ਡਿਗਰੀ ਦਿੱਤੀ ?
 (▲) ਮਾਸਟਰ ਆਫ ਲੈਂਗੁਏਜਜ਼ (★) ਪ੍ਰੋਫੈਸੀਅੰਸੀ ਇਨ ਲੈਂਗੁਏਜਜ਼
 (★) ਡਾਕਟਰ ਆਫ ਫਿਲਾਸਫੀ (➤) ਡਾਕਟਰ ਆਫ ਓਰੀਐਂਟਲ ਲਰਨਿੰਗ ਉੱਤਰ (➤)
 18. ਚਾਤ੍ਰਕ ਨੇ ਕਿਸ ਨਾਲ 'ਚੰਦਨਵਾੜੀ' ਕਾਵਿ-ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ?
 (▲) 1911 ਈ. ਵਿੱਚ (★) 1921 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) 1931 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1941 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (★)
 19. ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰ ਬਟਾਲਵੀ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ ?
 (▲) ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਕਵੀ (★) ਬਿਰਹਾ ਦਾ ਕਵੀ
 (★) ਦੁੱਖਾਂ ਦਾ ਕਵੀ (➤) ਪੀੜਾਂ ਦਾ ਕਵੀ ਉੱਤਰ (★)
 20. ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 (▲) 20 ਅਕਤੂਬਰ, 1905 ਈ. ਨੂੰ (★) 20 ਦਸੰਬਰ, 1915 ਈ. ਨੂੰ
 (★) 20 ਅਕਤੂਬਰ 1925 ਈ. ਨੂੰ (➤) 20 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1935 ਈ. ਨੂੰ ਉੱਤਰ (▲)
 21. ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
 (▲) 3 ਮਈ, 1978 ਈ. ਨੂੰ (★) 23 ਅਪ੍ਰੈਲ, 1973 ਈ. ਨੂੰ
 (★) 13 ਦਸੰਬਰ, 1987 ਈ. ਨੂੰ (➤) 3 ਜੂਨ, 1970 ਨੂੰ ਉੱਤਰ (▲)
 22. ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 (▲) 31 ਅਗਸਤ, 1919 ਨੂੰ (★) 13 ਅਗਸਤ, 1929 ਨੂੰ
 (★) 31 ਅਗਸਤ, 1939 ਨੂੰ (➤) 13 ਅਗਸਤ 1949 ਨੂੰ ਉੱਤਰ (▲)
 23. ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ ?

- (▲) ਸੂਰਜ ਭਾਨ (★) ਹੰਸਰਾਜ
 (★) ਗੁਰਦਾਸ ਮੱਲ (➤) ਬਲਬੀਰ ਨਾਥ ਉੱਤਰ (★)
 24. ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ?
 (▲) ਨਾਵਲਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ (★) ਕਵੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ
 (★) ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (▲)
 25. ਡਾਕਟਰ ਦੇਵ ਦਾ ਨਾਵਲਕਾਰ ਕੌਣ ਹੈ ?
 (▲) ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ (★) ਪੂਰਨ ਸਿੰਘ
 (★) ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (★)
 26. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਚੌਥੇ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਸਨ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ (★) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ
 (★) ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ (➤) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਉੱਤਰ (★)
 27. ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਅੱਠਵੇਂ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਸਨ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ (★) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ
 (★) ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ (➤) ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਉੱਤਰ (➤)
 28. ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ ?
 (▲) ਲਹਿਣਾ (★) ਜੇਠਾ
 (★) ਸੂਰਜ ਮੱਲ (➤) ਹਰੀ ਦਾਸ ਉੱਤਰ (★)
 29. ਲਹਿਣਾ ਨੂੰ 'ਅੰਗਦ' ਨਾਂ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ (★) ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ
 (★) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ (➤) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ (★)
 30. 'ਮੀਰੀ' ਤੇ 'ਪੀਰੀ' ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ (★) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ
 (★) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ (➤) ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨਾਲ ਉੱਤਰ (▲)
 31. ਕਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਕ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ ਅਖਵਾਏ ?
 (▲) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ (★) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ
 (★) ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ (➤) ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਉੱਤਰ (▲)
 32. ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
 (▲) 1699 ਈ. ਵਿੱਚ (★) 1668 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) 1689 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1688 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 33. ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ 'ਬਾਲ ਗੁਰੂ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਯਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ (★) ਗੁਰੂ ਹਰਿ ਰਾਏ ਜੀ ਨੂੰ
 (★) ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ (➤) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰ (▲)
 34. 'ਉਦਾਸੀ ਮੱਤ' ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?

- (▲) ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਨੇ (★) ਲਖਮੀ ਚੰਦ ਨੇ
 (★) ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨੇ (➤) ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੇ ਉੱਤਰ (★)
 35. ਲੰਗਰ ਪ੍ਰਥਾ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਿਸਨੇ ਕੀਤਾ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ (★) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ
 (★) ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ (➤) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ (➤)
 36. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਤਖ਼ਤ ਹਨ ?
 (▲) 2 (★) 3
 (★) 4 (➤) 5 ਉੱਤਰ (➤)
 37. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ ?
 (▲) ਲੁਧਿਆਣਾ (★) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
 (★) ਮੋਗਾ (➤) ਫ਼ਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਉੱਤਰ (★)
 38. ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
 (▲) 1947 ਵਿੱਚ (★) 1966 ਵਿੱਚ
 (★) 1972 ਵਿੱਚ (➤) 1965 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (★)
 39. ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਖੋਜ ਸੰਬੰਧੀ 'ਵਿਸ਼ਵੇਸ਼ਵਰਾ ਨੰਦ ਵਿਦਿਆਲਾ' ਕਿੱਥੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ?
 (▲) ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿੱਚ (★) ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ
 (★) ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿੱਚ (➤) ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 40. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਨਵੀਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਖੋਲ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ ?
 (▲) ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (★) ਟੈਕਨੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ
 (★) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ (➤) ਮੈਡੀਕਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਉੱਤਰ (★)
 41. ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਜੰਗਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹਨ ?
 (▲) ਜਲੰਧਰ (★) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
 (★) ਕਪੂਰਥਲਾ (➤) ਪਟਿਆਲਾ ਉੱਤਰ (★)
 42. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਾਈਕਲਾਂ ਦੇ ਪੁਰਜ਼ੇ ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਬਣਦੇ ਹਨ ?
 (▲) ਰਾਜਪੁਰਾ (★) ਮਲੇਰਕੋਟਲਾ
 (★) ਲੁਧਿਆਣਾ (➤) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (➤)
 43. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚੀਨੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰਖਾਨਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ?
 (▲) 2 (★) 4
 (★) 9 (➤) 8 ਉੱਤਰ (➤)
 44. ਮੱਧਕਾਲ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਸੀ ?
 (▲) ਲਾਹੌਰ (★) ਦਿੱਲੀ
 (★) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (➤) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉੱਤਰ (▲)
 45. ਜਨਸੰਖਿਆ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ ?

- (▲) ਪੰਜਵਾਂ (★) ਸੱਤਵਾਂ
 (★) ਨੌਵਾਂ (➤) ਚੌਦਵਾਂ ਉੱਤਰ (➤)
 46. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਬਿਜਲੀਘਰ ਕਦੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?
 (▲) 1932 ਵਿੱਚ (★) 1923 ਵਿੱਚ
 (★) 1945 ਵਿੱਚ (➤) 1954 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 47. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਥਰਮਲ ਪਲਾਂਟ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?
 (▲) ਬਠਿੰਡਾ (★) ਕਪੂਰਥਲਾ
 (★) ਪਠਾਨਕੋਟ (➤) ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਉੱਤਰ (▲)
 48. ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ 'ਪਾਵਰ ਸਿਟੀ' ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ?
 (▲) ਬਠਿੰਡਾ (★) ਰੂਪਨਗਰ
 (★) ਜਲੰਧਰ (➤) ਨੰਗਲ ਉੱਤਰ (▲)
 49. ਭਾਖੜਾ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਝੀਲ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ ?
 (▲) ਗੋਬਿੰਦ ਸਾਗਰ (★) ਜਵਾਹਰ ਸਾਗਰ
 (★) ਨਾਨਕ ਸਾਗਰ (➤) ਸ਼ਿਵਾਲਕ ਸਾਗਰ ਉੱਤਰ (▲)
 50. ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
 (▲) ਰੋਪੜ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ (★) ਗੰਗੂਵਾਲ ਤੇ ਕੋਟਲਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ
 (★) ਮਾਧੋਪੁਰ ਤੇ ਤੇਜਪੁਰ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ (➤) ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ ਦੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਉੱਤਰ (★)

♥♦♣-99

1. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਰਾਜ ਹਨ ?
 (▲) 25 (★) 26
 (★) 27 (➤) 2੯ ਉੱਤਰ (➤)
 2. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਿਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਨ ?
 (▲) 6 (★) 7
 (★) 8 (➤) 9 ਉੱਤਰ (★)
 3. ਭਾਰਤ ਕਿਸ ਮਹਾਂਦੀਪ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ?
 (▲) ਯੂਰਪ ਮਹਾਂਦੀਪ (★) ਏਸ਼ੀਆ ਮਹਾਂਦੀਪ
 (★) ਯੂਰਪ ਅਤੇ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (★)
 4. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਭਾਰਤ ਦਾ ਗੁਆਂਢੀ ਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ?
 (▲) ਨੇਪਾਲ (★) ਚੀਨ
 (★) ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ (➤) ਜਪਾਨ ਉੱਤਰ (➤)
 5. ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੁੱਲ ਖੇਤਰਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ?
 (▲) 32,87,263 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ (★) 23,78,362 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ
 (★) 38,27,632 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ (➤) 87,32,263 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ

- ਉੱਤਰ (▲)
6. ਭਾਰਤ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਖੇਤਰਫਲ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਕਿੰਨਵੇਂ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਹੈ ?
 (▲) ਤੀਜੇ (★) ਪੰਜਵੇਂ
 (★) ਸਤਵੇਂ (➤) ਨੌਵੇਂ ਉੱਤਰ (★)
7. ਭਾਰਤ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕੁੱਲ ਭੂਮੀ ਦਾ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਥਾਨ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ?
 (▲) 4.4 (★) 6.4
 (★) 2.2 (➤) 5.6 ਉੱਤਰ (★)
8. ਭਾਰਤ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਰਾਜ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੈ ?
 (▲) ਮਿਜ਼ੋਰਮ (★) ਰਾਜਸਥਾਨ
 (★) ਨਾਗਾਲੈਂਡ (➤) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਤਰ (★)
9. ਹਿਮਾਲਿਆ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਚੋਟੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?
 (▲) ਜਾਸਕਰ (★) ਕਰਾਕੁਰਮ
 (★) ਕੈਲਾਸ਼ (➤) ਐਵਰੈਸਟ ਉੱਤਰ (➤)
10. ਮਾਊਂਟ ਐਵਰੈਸਟ ਦੀ ਉਚਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ?
 (▲) 4888 ਮੀਟਰ (★) 8848 ਮੀਟਰ
 (★) 8884 ਮੀਟਰ (➤) 9888 ਮੀਟਰ ਉੱਤਰ (★)
11. ਭਾਰਤ ਦਾ ਧਰਾਤਲ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ?
 (▲) ਭਿੰਨਤਾ ਭਰਿਆ (★) ਪੱਧਰਾ
 (★) ਪਠਾਰੀ (➤) ਪਰਬਤੀ ਉੱਤਰ (▲)
12. ਛੋਟਾ ਨਾਗਪੁਰ ਕਿਸ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ?
 (▲) ਫਲ ਅਤੇ ਸਬਜ਼ੀਆਂ ਲਈ (★) ਉਦਯੋਗਾਂ ਲਈ
 (★) ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥਾਂ ਲਈ (➤) ਸੈਰ-ਸਪਾਟੇ ਲਈ ਉੱਤਰ (★)
13. ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਸਾਗਰ ਹੈ ?
 (▲) ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ (★) ਲਾਲ ਸਾਗਰ
 (★) ਅਰਬ ਸਾਗਰ (➤) ਉਪਰੋਕਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (★)
14. ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਸਰਦੀ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ?
 (▲) ਪੂਰਬੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ (★) ਪੱਛਮੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ
 (★) ਉੱਤਰੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ (➤) ਦੱਖਣੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (➤)
15. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਰਦੀ ਦੀ ਰੁੱਤ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ?
 (▲) ਮਾਰਚ ਤੱਕ (★) ਫਰਵਰੀ ਤੱਕ
 (★) ਦਸੰਬਰ ਤੱਕ (➤) ਅਕਤੂਬਰ ਤੱਕ ਉੱਤਰ (★)
16. ਭਾਰਤ ਦੀ ਜਲਵਾਯੂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ?
 (▲) ਗਰਮ (★) ਗਰਮ ਸਿਲਾ
 (★) ਉਸ਼ਣ-ਮਾਨਸੂਨੀ (➤) ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਉੱਤਰ (★)

17. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਰਖਾ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
 (▲) ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ ਮਾਰਚ ਤੱਕ (★) ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਅਗਸਤ ਤੱਕ
 (★) ਜੂਨ ਤੋਂ ਸਤੰਬਰ ਤੱਕ (➤) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (★)
18. ਭਾਰਤ ਦੀ ਖੇਤੀ 'ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਤੱਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਜਲਵਾਯੂ (★) ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਮਿਹਨਤ
 (★) ਵਰਖਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ (➤) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (★)
19. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਨਸੂਨ ਪੌਣਾਂ ਕਿਸ ਮਹੀਨੇ ਪੁੱਜਦੀਆਂ ਹਨ ?
 (▲) ਜਨਵਰੀ (★) ਫਰਵਰੀ
 (★) ਮਈ (➤) ਜੂਨ ਉੱਤਰ (➤)
20. ਚਿਰਾਪੁੰਜੀ ਵਿੱਚ ਔਸਤ ਸਾਲਾਨਾ ਵਰਖਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ?
 (▲) 1087 ਸੈ.ਮੀ. (★) 8710 ਸੈ.ਮੀ.
 (★) 1780 ਸੈ.ਮੀ. (➤) 7801 ਸੈ.ਮੀ. ਉੱਤਰ (▲)
21. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਿੰਜਾਈ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਧਨ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?
 (▲) 2 (★) 2
 (★) 4 (➤) 5 ਉੱਤਰ (★)
22. ਚਾਵਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ ?
 (▲) ਪਹਿਲਾ (★) ਦੂਜਾ
 (★) ਤੀਜਾ (➤) ਚੌਥਾ ਉੱਤਰ (★)
23. ਕਣਕ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ ?
 (▲) ਪਹਿਲਾ (★) ਦੂਜਾ
 (★) ਤੀਜਾ (➤) ਚੌਥਾ ਉੱਤਰ (➤)
24. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੰਨਾ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ (★) ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ
 (★) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ (➤) ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (➤)
25. ਚਾਹ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ ?
 (▲) ਦੂਜਾ (★) ਚੌਥਾ
 (★) ਤੀਜਾ (➤) ਪਹਿਲਾ ਉੱਤਰ (➤)
26. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਚਾਹ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
 (▲) 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (★) 60 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
 (★) 70 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (➤) 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉੱਤਰ (★)
27. ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਮਿੱਟੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਉਪਜਾਊ ਹੈ ?
 (▲) ਲਾਲ ਮਿੱਟੀ (★) ਦਰਿਆਈ ਮਿੱਟੀ
 (★) ਦੋਮਟ ਮਿੱਟੀ (➤) ਚੀਕਣੀ ਮਿੱਟੀ ਉੱਤਰ (★)
28. ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਜਲ ਦੇ ਭਾਗ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ?

- (▲) 69 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (☆) 71 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
 (★) 73 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (➤) 75 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉੱਤਰ (☆)
 29. ਇੱਕ ਅੰਦਾਜ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਹੇ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਹਨ ?
 (▲) 15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (☆) 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
 (★) 35 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (➤) 45 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉੱਤਰ (☆)
 30. ਮੈਗਨੀਜ਼ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ ?
 (▲) ਪਹਿਲਾ (☆) ਦੂਜਾ
 (★) ਤੀਜਾ (➤) ਚੌਥਾ ਉੱਤਰ (★)
 31. ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਬਰਕ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) 20 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (☆) 40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
 (★) 60 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (➤) 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉੱਤਰ (➤)
 32. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਤਾਂਬੇ ਦੇ ਭੰਡਾਰ ਕਿਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਹਨ ?
 (▲) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ (☆) ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ
 (★) ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ (➤) ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (★)
 33. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਕੱਪੜਾ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 (▲) 1850 ਈ. ਵਿੱਚ (☆) 1852 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) 1854 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1856 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (★)
 34. ਇਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਚਿਸ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਹਨ ?
 (▲) 800 (☆) 625
 (★) 450 (➤) 975 ਉੱਤਰ (★)
 35. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਖਾਦ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਕਿੱਥੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?
 (▲) ਬਿਹਾਰ ਵਿੱਚ (☆) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ
 (★) ਗੁਜਰਾਤ ਵਿੱਚ (➤) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 36. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਲੋਹਾ-ਇਸਪਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਕਦੋਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?
 (▲) 1940 ਈ. ਵਿੱਚ (☆) 1905 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) 1906 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1907 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (➤)
 37. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚਿਤਰੰਜਨ ਕਿਸ ਉਦਯੋਗ ਲਈ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ?
 (▲) ਕੱਪੜਾ ਉਦਯੋਗ (☆) ਮੋਟਰ-ਕਾਰ ਉਦਯੋਗ
 (★) ਰੇਲਵੇ-ਇੰਜਣ ਉਦਯੋਗ (➤) ਰਸਾਇਣਿਕ ਖਾਦ ਉੱਤਰ (★)
 38. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਚਮੜੇ ਦੀ ਸਫ਼ਾਈ ਤੇ ਰੰਗਾਈ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਹਨ ?

- (▲) 125 (☆) 250
 (★) 375 (➤) 500 ਉੱਤਰ (☆)
 39. ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵੱਡਾ ਕਾਰਖਾਨਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ?
 (▲) ਤ੍ਰਿਵੇਂਦਰਮ (☆) ਕੋਚੀਨ
 (★) ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ (➤) ਮੁੰਬਈ ਉੱਤਰ (★)
 40. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੱਚੀਆਂ ਪੱਕੀਆਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਲੰਬਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ?
 (▲) 10 ਲੱਖ ਕਿਲੋਮੀਟਰ (☆) 11 ਲੱਖ ਕਿਲੋਮੀਟਰ
 (★) 12 ਲੱਖ ਕਿਲੋਮੀਟਰ (➤) 13 ਲੱਖ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਉੱਤਰ (➤)
 41. ਗ੍ਰੈਂਡ ਟਰੰਕ ਰੋਡ ਦਾ ਆਧੁਨਿਕ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ ?
 (▲) ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਮਾਰਗ (☆) ਵਿਦਿਆਲਾ ਮਾਰਗ
 (★) ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਮਾਰਗ (➤) ਜੀ.ਟੀ. ਰੋਡ ਉੱਤਰ (★)
 42. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਰੇਲ ਮਾਰਗ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ?
 (▲) 1850 ਈ. ਵਿੱਚ (☆) 1851 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) 1852 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1853 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (➤)
 43. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸੜਕਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਲਿੰਕ ਮਾਰਗ (☆) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਹਾਮਾਰਗ
 (★) ਵਿਕਸਿਤ ਮਾਰਗ (➤) ਅੰਤਰਰਾਜੀ ਮਾਰਗ ਉੱਤਰ (☆)
 44. ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?
 (▲) ਰਾਂਚੀ (☆) ਜੈਪੁਰ
 (★) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (➤) ਅੰਬਾਲਾ ਉੱਤਰ (▲)
 45. ਛਤੀਸਗੜ੍ਹ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?
 (▲) ਪਟਨਾ (☆) ਰਾਇਪੁਰ
 (★) ਆਗਰਾ (➤) ਲਖਨਊ ਉੱਤਰ (☆)
 46. ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?
 (▲) ਹਰਿਦੁਆਰ (☆) ਸਹਾਰਨਪੁਰ
 (★) ਦੇਹਰਾਦੂਨ (➤) ਮਸੂਰੀ ਉੱਤਰ (★)
 47. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਘਣਤਾ ਵਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਮੁੰਬਈ (☆) ਦਿੱਲੀ
 (★) ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ (➤) ਕੋਲਕਾਤਾ ਉੱਤਰ (☆)
 48. ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਰਾਜ ਦੀ ਵਸੋਂ ਘਣਤਾ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਹੈ ?
 (▲) ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (☆) ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼
 (★) ਅਰੁਣਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦੀ ਉੱਤਰ (★)
 49. ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਵਸੋਂ ਸਾਖਰ ਹੈ ?
 (▲) 40.15 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (☆) 52.40 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ

- (*) 65.38 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (➤) 75.00 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉੱਤਰ (*)
 50. ਕੇਰਲ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਲੋਕ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹਨ ?
 (▲) 91 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (✱) 81 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
 (*) 71 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (➤) 61 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉੱਤਰ (✱)

♥♣♠-999

1. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੁੱਲ ਖੇਤਰਫਲ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ?
 (▲) 50,226 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ (✱) 50,052 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ
 (*) 50,362 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ (➤) 36,623 ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਉੱਤਰ (*)
 2. ਪੰਜਾਬ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ?
 (▲) ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ (✱) ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ
 (*) ਕਸਬਿਆਂ ਦਾ (➤) ਖੁੱਲੇ-ਭੁੱਲੇ ਮੈਦਾਨਾਂ ਉੱਤਰ (✱)
 3. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਹਨ ?
 (▲) 18 (✱) 12
 (*) 15 (➤) 22 ਉੱਤਰ (➤)
 4. ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਮੰਡਲਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?
 (▲) 2 (✱) 4
 (*) 3 (➤) 5 ਉੱਤਰ (✱)
 5. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ?
 (▲) 99 (✱) 66
 (*) 96 (➤) 81 ਉੱਤਰ (➤)
 6. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਵਿਕਾਸ ਖੰਡ ਹਨ ?
 (▲) 135 (✱) 132
 (*) 145 (➤) 138 ਉੱਤਰ (*)
 7. ਇਸ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਕਸਬੇ ਹਨ ?
 (▲) 100 (✱) 110
 (*) 130 (➤) 157 ਉੱਤਰ (➤)
 8. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਸੂਬਾ ਹੈ ?
 (▲) ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ (✱) ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ
 (*) ਹਰਿਆਣਾ (➤) ਰਾਜਸਥਾਨ ਉੱਤਰ (✱)
 9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹੁਣ ਕਿਹੜੇ ਦਰਿਆ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
 (▲) ਬਿਆਸ ਤੇ ਰਾਵੀ (✱) ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਬਿਆਸ
 (*) ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ (➤) ਚਨਾਬ ਅਤੇ ਜਿਹਲਮ ਉੱਤਰ (➤)
 10. ਅੱਜ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਤਿੰਨ ਦਰਿਆ ਵਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
 (▲) ਸਤਲੁਜ ਰਾਵੀ ਅਤੇ ਬਿਆਸ (✱) ਘੱਗਰ, ਗੋਮਤੀ ਅਤੇ ਗੰਗਾ

- (*) ਰਾਵੀ, ਘੱਗਰ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ (➤) ਸਿੰਧ, ਚਨਾਬ, ਜਿਹਲਮ ਉੱਤਰ (▲)
 11. ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਤਹਿਸੀਲਾਂ ਹਨ ?
 (▲) 4 (✱) 5
 (*) 3 (➤) 9 ਉੱਤਰ (▲)
 12. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਵਸੋਂ ਵਾਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਲੁਧਿਆਣਾ (✱) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ
 (*) ਜਲੰਧਰ (➤) ਪਟਿਆਲਾ ਉੱਤਰ (▲)
 13. 'ਮਾਝਾ' ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਮੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ (✱) ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ
 (*) ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਉੱਤਰ (*)
 (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ
 14. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਭਾਗ ਹੈ।
 (▲) ਪਹਾੜੀ (✱) ਰੇਤਲਾ
 (*) ਮੈਦਾਨੀ (➤) ਦਲਦਲੀ ਉੱਤਰ (*)
 15. 'ਦੁਆਬਾ' ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ
 (✱) ਦਰਿਆ ਘੱਗਰ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦੇ ਮੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਨੂੰ
 (*) ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰਲੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਉੱਤਰ (*)
 (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ।
 16. 'ਮਾਲਵੇ ਦਾ ਖੇਤਰ' ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਮੱਧ ਦੇ ਮੈਦਾਨ (✱) ਹੜ੍ਹ ਦੇ ਮੈਦਾਨ
 (*) ਪਹਾੜੀ ਅਤੇ ਚੋਆਂ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰ
 (➤) ਉਚ ਭੂਮੀ ਦੇ ਜਲੋੜ ਮੈਦਾਨਾਂ ਵਿਚਲੇ ਰੇਤਲੇ ਟਿੱਬੇ ਉੱਤਰ (➤)
 17. ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਰਿਆ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਬਿਆਸ (✱) ਸਤਲੁਜ
 (*) ਰਾਵੀ (➤) ਘੱਗਰ ਉੱਤਰ (✱)
 18. ਰਣਜੀਤ ਸਾਗਰ ਡੈਮ ਕਿਸ ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?
 (▲) ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਉੱਤੇ (✱) ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਉੱਤੇ
 (*) ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਉੱਤੇ (➤) ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ ਉੱਤੇ ਉੱਤਰ (✱)
 19. ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਦਾ ਮੁੱਢ ਕਿਹੜਾ ਦੱਰਾ ਹੈ ?
 (▲) ਦੱਰਾ ਬੈਥਰ (✱) ਦੱਰਾ ਰੋਹਤਾਂਗ
 (*) ਦੱਰਾ ਪੰਜਾਬ (➤) ਦੱਰਾ ਬੰਗਾਲ ਉੱਤਰ (✱)
 20. ਬਿਆਸ ਅਤੇ ਸਤਲੁਜ ਦਾ ਸੰਗਮ ਕਿਸ ਸਥਾਨ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

- (▲) ਨੰਗਲ (☆) ਮੰਗੂਵਾਲ
 (★) ਹਰੀਕੇ ਪੱਤਣ (➤) ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਉੱਤਰ (★)
 21. ਪੁੱਸੀ ਬੰਨ੍ਹ ਕਿਸ ਦਰਿਆ ਤੇ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?
 (▲) ਰਾਵੀ ਦਰਿਆ ਉੱਤੇ (☆) ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਉੱਤੇ
 (★) ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਉੱਤੇ (➤) ਘੱਗਰ ਦਰਿਆ ਉੱਤੇ ਉੱਤਰ (☆)
 22. ਬਿਆਸ ਕੁੰਡ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੈ ?
 (▲) ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ (☆) ਹਰਿਆਣਾ ਵਿੱਚ
 (★) ਹਿਮਾਚਲ ਵਿੱਚ (➤) ਦਿੱਲੀ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (★)
 23. ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ 'ਤੇ ਕਿਹੜੇ ਰਮਣੀਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵੱਸੇ ਹੋਏ ਹਨ ?
 (▲) ਦਸੂਹਾ ਅਤੇ ਮੁਕੇਰੀਆਂ (☆) ਢਿਲਵਾਂ, ਕਪੂਰਥਲਾ ਅਤੇ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਲੋਧੀ
 (★) ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਹਰਗੋਬਿੰਦਪੁਰ
 (➤) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ। ਉੱਤਰ (➤)
 24. ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ ਕਿਸ ਨਦੀ ਉੱਤੇ ਉਸਾਰਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?
 (▲) ਬਿਆਸ ਨਦੀ ਉੱਤੇ (☆) ਰਾਵੀ ਨਦੀ ਉੱਤੇ
 (★) ਸਤਲੁਜ ਨਦੀ ਉੱਤੇ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤੇ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (★)
 25. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਗਰਮ ਰੁੱਤ ਕਦੋਂ ਅਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 (▲) ਮਈ ਤੋਂ (☆) ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ
 (★) ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ (➤) ਅਪ੍ਰੈਲ ਤੋਂ ਉੱਤਰ (➤)
 26. ਕਿਸ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਗਰਮੀ ਸਿਖਰ ਉੱਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 (▲) ਮਈ-ਜੂਨ ਵਿੱਚ (☆) ਅਪ੍ਰੈਲ-ਮਈ ਵਿੱਚ
 (★) ਜੂਨ-ਜੁਲਾਈ ਵਿੱਚ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (▲)
 27. ਕਿਸ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਰਦੀ ਸਿੱਖਰ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 (▲) ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ (☆) ਜਨਵਰੀ ਵਿੱਚ
 (★) ਫਰਵਰੀ ਵਿੱਚ (➤) ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (☆)
 28. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਘਣੇ ਰੁੱਖ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ?
 (▲) 2 (☆) 4
 (★) 6 (➤) 8 ਉੱਤਰ (☆)
 29. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸੇ ਉੱਤੇ ਖੇਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
 (▲) 63 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (☆) 73 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
 (★) 84 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (➤) 93 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉੱਤਰ (★)
 30. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਚਾਵਲ ਕਿਸ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਬੀਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਗਰਮ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ (☆) ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ
 (★) ਪਤਝੜ ਵਿੱਚ (➤) ਇੱਛਾ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਤਰ (▲)
 31. ਪੰਜਾਬ ਇੱਕ ਕਣਕ ਕਿਸ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

- (▲) ਗਰਮ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ (☆) ਸਰਦ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ
 (★) ਪਤਝੜ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ (➤) ਬਸੰਤ ਰੁੱਤ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (☆)
 32. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਧੇਰੇ ਹੜ੍ਹ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ?
 (▲) ਰੂਪਨਗਰ (☆) ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ
 (★) ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (➤)
 33. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ ?
 (▲) 2 (☆) 3
 (★) 4 (➤) 5 ਉੱਤਰ (▲)
 34. ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਕਿਹੋ ਜਿਹੀ ਹੈ ?
 (▲) ਬਹੁਤ ਉਪਜਾਊ (☆) ਉਪਜਾਊ
 (★) ਘੱਟ ਉਪਜਾਊ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (★)
 35. ਮਿੱਟੀ ਦੇ 'ਕੱਲਰ' ਹੋਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ ?
 (▲) ਹੜ੍ਹ (☆) ਸੋਮ
 (★) ਮੌਨਸੂਨ (➤) ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਰਖਾ ਉੱਤਰ (☆)
 36. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਧਨ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ?
 (▲) 2 (☆) 3
 (★) 4 (➤) 5 ਉੱਤਰ (☆)
 37. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸਾਧਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਖੂਹ (☆) ਦਰਿਆ
 (★) ਨਹਿਰਾਂ (➤) ਵਰਖਾ ਉੱਤਰ (★)
 38. ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਨਹਿਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ?
 (▲) 8 (☆) 10
 (★) 12 (➤) 16 ਉੱਤਰ (☆)
 39. ਅਪਰਬਾਰੀ ਦੁਆਬ ਨਹਿਰ ਕਿਸ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਹੈ ?
 (▲) ਬਿਆਸ (☆) ਸਤਲੁਜ
 (★) ਰਾਵੀ (➤) ਘੱਗਰ ਉੱਤਰ (★)
 40. ਬਿਸਤ ਦੁਆਬ ਨਹਿਰ ਕਿਸ ਦਰਿਆ ਤੋਂ ਕੱਢੀ ਗਈ ਹੈ ?
 (▲) ਬਿਆਸ (☆) ਸਤਲੁਜ
 (★) ਰਾਵੀ (➤) ਘੱਗਰ ਉੱਤਰ (★)
 41. ਭਾਖੜਾ ਨਹਿਰ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕਿਸ ਦਰਿਆ ਨਾਲ ਹੈ ?
 (▲) ਸਤਲੁਜ (☆) ਬਿਆਸ
 (★) ਰਾਵੀ (➤) ਚਨਾਬ ਉੱਤਰ (▲)
 42. ਅਪਰਬਾਰੀ ਦੁਆਬ ਨਹਿਰ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?

- (▲) ਕਪੂਰਥਲਾ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ (☆) ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ
 (★) ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ (➤) ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਉੱਤਰ (★)
 43. ਸ਼ਾਹ ਨਹਿਰ ਕਿਸ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸਿੰਜਦੀ ਹੈ ?
 (▲) ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਮਾਰੂਥਲੀ ਖੇਤਰ ਨੂੰ (☆) ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਅਤੇ ਅਰਧ ਪਹਾੜੀ ਭਾਗ ਨੂੰ
 (★) ਚੌਆਂ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (☆)
 44. ਸਤਲੁਜ ਅਤੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਵਿਚਾਲੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਬੇਈਆਂ ਵਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ?
 (▲) ਕਾਲੀ ਬੇਈ ਅਤੇ ਚਿੱਟੀ ਬੇਈ (☆) ਨੀਲੀ ਬੇਈ ਅਤੇ ਚਿੱਟੀ ਬੇਈ
 (★) ਲਾਲ ਅਤੇ ਚਿੱਟੀ ਬੇਈ (➤) ਭੂਰੀ ਅਤੇ ਪੀਲੀ ਬੇਈ ਉੱਤਰ (▲)
 45. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਨਵੰਬਰ-ਦਸੰਬਰ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਕੇ ਅਪ੍ਰੈਲ-ਮਈ ਵਿੱਚ ਕੱਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ?
 (▲) ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ (☆) ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ
 (★) ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (▲)
 46. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ ਅਪ੍ਰੈਲ-ਮਈ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਕੇ ਅਕਤੂਬਰ-ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਕੱਟੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ?
 (▲) ਹਾੜੀ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ (☆) ਸਾਉਣੀ ਦੀਆਂ ਫ਼ਸਲਾਂ
 (★) (▲) ਅਤੇ (☆) ਦੋਵੇਂ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (☆)
 47. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਹੜੀ ਫ਼ਸਲ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
 (▲) ਕਣਕ (☆) ਗੰਨਾ
 (★) ਚਾਵਲ (➤) ਕਪਾਹ ਉੱਤਰ (▲)
 48. ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਫ਼ਸਲ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
 (▲) ਗੰਨਾ (☆) ਸਰ੍ਹੋਂ
 (★) ਕਪਾਹ (➤) ਕਣਕ ਉੱਤਰ (➤)
 49. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ ਉਦਯੋਗ ਕਿਉਂ ਉੱਨਤ ਨਾ ਹੋ ਸਕੇ ?
 (▲) ਖਣਿਜ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ (☆) ਸੀਮਾਵਰਤੀ ਸਥਿਤੀ ਕਾਰਨ
 (★) ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ (➤) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਾਰਨ ਉੱਤਰ (➤)
 50. ਕਿਹੜਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੌਜ਼ਰੀ ਦਾ ਸਾਮਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ?
 (▲) ਜਲੰਧਰ (☆) ਲੁਧਿਆਣਾ
 (★) ਕਪੂਰਥਲਾ (➤) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਉੱਤਰ (☆)

♥5“-90

1. ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ?
 (▲) 77 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (☆) 78 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ
 (★) 79 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ (➤) 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਉੱਤਰ (★)
 2. ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕਦੋਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ?
 (▲) 1901 ਵਿੱਚ (☆) 1911 ਵਿੱਚ

- (★) 1921 ਵਿੱਚ (➤) 1931 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (★)
 3. ਭਾਰਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਹਾਨਗਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਦਿੱਲੀ (☆) ਚੌਨਈ
 (★) ਕਲਕੱਤਾ (➤) ਮੰਬਈ ਉੱਤਰ (➤)
 4. ਮੁੰਬਈ ਕਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ (☆) ਕੇਰਲ ਦੀ
 (★) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ (➤) ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਉੱਤਰ (★)
 5. ਕੋਲਕਾਤਾ ਕਿਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ ?
 (▲) ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀ (☆) ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ
 (★) ਕੇਰਲ ਦੀ (➤) ਗੁਜਰਾਤ ਦੀ ਉੱਤਰ (▲)
 6. ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਜ ਚਿੰਨ੍ਹ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (★) ਗਾਂਧੀ ਸਤੰਭ (➤) ਅਸ਼ੋਕ ਸਤੰਭ ਉੱਤਰ (➤)
 7. ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਚਿੰਨ੍ਹ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ?
 (▲) ਸਤਿਅਮ ਸ਼ਿਵਮ ਸੁੰਦਰਮ (☆) ਮੇਰਾ ਭਾਰਤ ਮਹਾਨ
 (★) ਸਾਰੇ ਜਹਾਂ ਸੇ ਅੱਛਾ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਮੇਰਾ (➤) ਸਤਿਅਮੇਵ ਜਯਤੇ ਉੱਤਰ (➤)
 8. ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਿੱਚ ਦੋ ਹੋਰ ਪਸ਼ੂ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ?
 (▲) ਹਾਥੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਰਾਫ਼ (☆) ਸਾਨੂ ਅਤੇ ਘੋੜਾ
 (★) ਗਾਂ ਅਤੇ ਮੱਝ (➤) ਉਠ ਅਤੇ ਬੱਕਰੀ ਉੱਤਰ (☆)
 9. ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗੀਤ ਕਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ?
 (▲) ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ (☆) ਬੰਕਿਮ ਚੈਟਰਜੀ
 (★) ਰਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ (➤) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (☆)
 10. ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਗਾਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਜਨ ਗਣ-ਮਨ (☆) ਸਾਰੇ ਜਹਾਂ ਸੇ ਅੱਛਾ
 (★) ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ (➤) ਸੱਤਿਆ ਸ਼ਿਵਮ ਸੁੰਦਰਮ ਉੱਤਰ (▲)
 11. ਵੰਦੇ ਮਾਤਰਮ ਕਿਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ?
 (▲) ਰਾਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ ਦੀ (☆) ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੀ
 (★) ਬੰਕਿਮ ਚੈਟਰਜੀ ਦੀ (➤) ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (★)
 12. ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਝੰਡਾ ਕਦੋਂ ਅਪਣਾਇਆ ਗਿਆ ?
 (▲) 15 ਅਗਸਤ, 1947 ਨੂੰ (☆) 16 ਜਨਵਰੀ 1951 ਨੂੰ
 (★) 22 ਜੁਲਾਈ, 1947 ਨੂੰ (➤) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (★)
 13. ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਸ਼ੂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਲੰਮੜੀ (☆) ਗਾਂ

- (*) ਹਾਥੀ (➤) ਚੀਤਾ ਉੱਤਰ (➤)
 14. ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਛੀ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਕਾਂ (✱) ਮੋਰ
 (✱) ਕੱਠਫੌੜਾ (➤) ਕਾਲ ਕੜਛੀ ਉੱਤਰ (✱)
 15. ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਫੁੱਲ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਲਾਬ (✱) ਲਾਜਵੰਤੀ
 (✱) ਕਮਲ (➤) ਗੋਂਦਾ ਉੱਤਰ (✱)
 16. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਲੈਂਡਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮਹੀਨਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਫੱਗਣ (✱) ਚੇਤ
 (✱) ਮੱਘਰ (➤) ਕੱਤਕ ਉੱਤਰ (✱)
 17. ਸੁਤੰਤਰ ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਦੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?
 (▲) 15 ਅਗਸਤ 1947 ਨੂੰ (✱) 26 ਜਨਵਰੀ 1951 ਨੂੰ
 (✱) 26 ਜਨਵਰੀ, 1950 ਨੂੰ (➤) 26 ਜਨਵਰੀ 1948 ਨੂੰ ਉੱਤਰ (✱)
 18. ਪਹਿਲੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕੌਣ ਸਨ ?
 (▲) ਡਾ. ਅੰਬੇਦਕਰ (✱) ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ
 (✱) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ (➤) ਡਾ. ਰਾਜੇਂਦਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਉੱਤਰ (▲)
 19. ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਹੈ ?
 (▲) ਇਕੱਠ ਤੇ ਏਕਾਤਮਕ (✱) ਏਕਾਤਮਕ
 (✱) ਇਕੱਠ (➤) ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (▲)
 20. ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਪਾਠ ਹਨ ?
 (▲) 11 (✱) 9
 (✱) 16 (➤) 18 ਉੱਤਰ (✱)
 21. ਭਾਰਤੀ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
 (▲) ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਨੇ (✱) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ
 (✱) ਏ. ਓ. ਹਿਊਮ ਨੇ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ ਉੱਤਰ (✱)
 22. ਭਾਰਤ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
 (▲) 1947 ਵਿੱਚ (✱) 1941 ਵਿੱਚ
 (✱) 1857 ਵਿੱਚ (➤) 1925 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)
 23. ਸਾਈਮਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਕਿਸ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ?
 (▲) ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ (✱) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ
 (✱) ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਨੇ (➤) ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਨੇ ਉੱਤਰ (➤)
 24. ਪਲਾਸੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੜਾਈ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
 (▲) 1857 ਵਿੱਚ (✱) 1901 ਵਿੱਚ
 (✱) 1757 ਵਿੱਚ (➤) 1805 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)

25. ਮਹਾਭਾਰਤ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਿੱਥੇ ਲੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?
 (▲) ਗੰਗਾ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ (✱) ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ
 (✱) ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ (➤) ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)
 26. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਪੰਜ ਸਾਲਾ ਯੋਜਨਾ ਕਦੋਂ ਚਾਲੂ ਹੋਈ ?
 (▲) 1950 ਵਿੱਚ (✱) 1951 ਵਿੱਚ
 (✱) 1952 ਵਿੱਚ (➤) 1953 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)
 27. 'ਜੈ ਜਵਾਨ, ਜੈ ਕਿਸਾਨ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਕਿਸਨੇ ਦਿੱਤਾ ?
 (▲) ਪੰ. ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨੇ (✱) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ
 (✱) ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੇ (➤) ਸ. ਪਟੇਲ ਨੇ ਉੱਤਰ (✱)
 28. 'ਹੇ ਰਾਮ' ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸ ਦੇ ਹਨ ?
 (▲) ਪੰ. ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ (✱) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਦੇ
 (✱) ਸ. ਪਟੇਲ ਦੇ (➤) ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ ਦੇ ਉੱਤਰ (✱)
 29. ਪਹਿਲੀਆਂ ਏਸ਼ੀਆਈ ਖੇਡਾਂ ਕਦੋਂ ਹੋਈਆਂ ?
 (▲) 1951 ਵਿੱਚ (✱) 1956 ਵਿੱਚ
 (✱) 1953 ਵਿੱਚ (➤) 1954 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)
 30. ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੀ ਨੀਂਹ ਕਿਸ ਨੇ ਰੱਖੀ ?
 (▲) ਸਵਾਮੀ ਦਇਆਨੰਦ ਨੇ (✱) ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਮੋਹਨ ਰਾਏ ਨੇ।
 (✱) ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਨੇ (➤) ਰਾਮਾਨੁਜ ਨੇ ਉੱਤਰ (▲)
 31. ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਿਸ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉੱਤੇ ਪਿਆ ?
 (▲) ਪੰਜਾਬ ਤੇ (✱) ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਤੇ
 (✱) ਬਿਹਾਰ ਤੇ (➤) ਉੜੀਸਾ ਤੇ ਉੱਤਰ (▲)
 32. ਵਿਧਵਾ ਵਿਆਹ ਸੰਬੰਧੀ ਕਾਨੂੰਨ ਕਦੋਂ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ?
 (▲) 1865 ਵਿੱਚ (✱) 1856 ਵਿੱਚ
 (✱) 1869 ਵਿੱਚ (➤) 1868 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)
 33. ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੂ ਕਾਲਜ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
 (▲) 1817 ਵਿੱਚ (✱) 1810 ਵਿੱਚ
 (✱) 1820 ਵਿੱਚ (➤) 1832 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 34. 'ਸਵਰਾਜ ਸਾਡਾ ਜਨਮ ਸਿੱਧ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ' ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਕਿਸ ਨੇ ਲਗਾਇਆ ਸੀ ?
 (▲) ਲੋਕਮਾਨਿਆ ਤਿਲਕ ਨੇ (✱) ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਨੇ
 (✱) ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਨੇ (➤) ਲਾਲ ਹਰਦਿਆਲ ਨੇ ਉੱਤਰ (▲)
 35. ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਵੰਡ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
 (▲) ਲਾਰਡ ਕਰਜ਼ਨ ਨੇ (✱) ਲਾਰਡ ਮਿੰਟੋ ਨੇ
 (✱) ਲਾਰਡ ਵੇਵਲ ਨੇ (➤) ਲਾਰਡ ਕਲਾਈਵ ਨੇ ਉੱਤਰ (▲)
 36. ਭਾਰਤ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਚੀਨੀ ਯਾਤਰੀ ਕੌਣ ਸੀ ?

- (▲) ਫਾਹੀਯਾਨ (★) ਮਾਰਕੋ ਪੋਲ
 (★) ਹਿਊਨਸਾਂਗ (➤) ਵਾਸਕੋ-ਡੀ-ਗਾਮਾ ਉੱਤਰ (▲)
 37. ਅਸ਼ੋਕ ਨੇ ਜਿਸ ਸਤੰਭ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ?
 (▲) ਸਾਰਨਾਥ ਵਿਖੇ (★) ਵਾਰਾਣਸੀ ਵਿਖੇ
 (★) ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਵਿਖੇ (➤) ਪੂਰੀ ਵਿਖੇ ਉੱਤਰ (▲)
 38. ਭਾਰਤ ਕਦੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਕਦੋਂ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ?
 (▲) 1947 (★) 1950
 (★) 1951 (➤) 1952 ਉੱਤਰ (▲)
 39. ਭਾਰਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਖਬਾਰ ਕਿਹੜਾ ਸੀ ?
 (▲) ਸਟੇਟਸਮੈਨ (★) ਹਿੰਦੂ
 (★) ਬੰਗਾਲ ਗਜ਼ਟ (➤) ਦਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ ਉੱਤਰ (★)
 40. ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
 (▲) 1885 ਈ. ਵਿੱਚ (★) 1880 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) 1890 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1882 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 41. ਇੰਡੀਅਨ ਨੈਸ਼ਨਲ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸਭਾ ਕਿੱਥੇ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ?
 (▲) ਕੋਲਕਾਤਾ ਵਿਖੇ (★) ਮੁੰਬਈ ਵਿਖੇ
 (★) ਬੰਗਾਲ ਵਿਖੇ (➤) ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਖੇ ਉੱਤਰ (★)
 42. ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਵੰਡ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
 (▲) 1911 ਵਿੱਚ (★) 1921 ਵਿੱਚ
 (★) 1931 ਵਿੱਚ (➤) 1941 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 43. ਕੁਤਬਮੀਨਾਰ ਦੀ ਵਰਤਮਾਨ ਉੱਚਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ?
 (▲) 65.5 ਮੀਟਰ (★) 56.5 ਮੀਟਰ
 (★) 72.3 ਮੀਟਰ (➤) 27.3 ਮੀਟਰ ਉੱਤਰ (★)
 44. ਕੁਤਬਮੀਨਾਰ ਦੀਆਂ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੀਆਂ ਮੰਜ਼ਿਲਾਂ ਹਨ ?
 (▲) 2 (★) 3
 (★) 4 (➤) 5 ਉੱਤਰ (➤)
 45. ਲਾਲ ਕਿਲ੍ਹਾ ਕਦੋਂ ਬਣ ਕੇ ਤਿਆਰ ਹੋਇਆ ?
 (▲) 1611 ਈ. ਵਿੱਚ (★) 1621 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) 1628 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1648 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (➤)
 46. ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਨੀ ਕੌਣ ਸਨ ?
 (▲) ਚੈਤਨਯ ਮਹਾਪ੍ਰਭੂ (★) ਮਹਾਤਮਾ ਬੁੱਧ
 (★) ਮਹਾਵੀਰ ਸਵਾਮੀ (➤) ਯੂਚੀ ਉੱਤਰ (★)
 47. ਇੰਡੀਅਨ ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?

- (▲) 1928 (★) 1912
 (★) 1906 (➤) 1902 ਉੱਤਰ (★)
 48. ਭਾਰਤ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਾਇਸਰਾਇ ਕੌਣ ਸੀ ?
 (▲) ਲਾਰਡ ਡਲਹੌਜੀ (★) ਵਾਰੇਨ ਹੈਸਟਿੰਗਜ਼
 (★) ਲਾਰਡ ਮਾਊਂਟਬੈਟਨ (➤) ਲਾਰਡ ਵੇਵਲ ਉੱਤਰ (★)
 49. ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਲਹਿਰ ਕਿਸ ਨੇ ਚਲਾਈ ?
 (▲) ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ (★) ਲਾਲ ਹਰਦਿਆਲ
 (★) ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ (➤) ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਉੱਤਰ (▲)
 50. ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਕਦੋਂ ਪਾਸ ਹੋਇਆ ?
 (▲) 1910 ਈ. ਵਿੱਚ (★) 1925 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) 1936 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1928 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (★)
 ♥♦♣-੭
 1. ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ ਕਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਘੇਰਾ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ?
 (▲) 2100 ਮੀਟਰ (★) 2200 ਮੀਟਰ
 (★) 2000 ਮੀਟਰ (➤) 2300 ਮੀਟਰ ਉੱਤਰ (▲)
 2. ਜਿੱਥੇ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ਗਈ, ਉਥੇ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹਾ ਕਿਹੜਾ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬੇਰ ਸਾਹਿਬ (★) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ
 (★) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ (➤) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਉੱਤਰ (★)
 3. ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਦੂਜਾ ਨਾਂ ਕੀ ਹੈ ?
 (▲) ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ (★) ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕਸਰ
 (★) ਬੁਰਜ ਬਾਬਾ ਅੱਟਲ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (▲)
 4. ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ (★) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ
 (★) ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ (➤) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ (★)
 5. ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਕਿਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹੈ ?
 (▲) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਵਿੱਚ (★) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿੱਚ
 (★) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਬਠਿੰਡਾ ਵਿੱਚ (➤) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਲੁਧਿਆਣਾ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (★)
 6. ਗੁਪਤ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜਿਆਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਉਤੇ ਕਿੰਨੇ ਵਰ੍ਹੇ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ?
 (▲) 400 ਵਰ੍ਹੇ (★) 200 ਵਰ੍ਹੇ
 (★) 250 ਵਰ੍ਹੇ (➤) 300 ਵਰ੍ਹੇ ਉੱਤਰ (★)
 7. ਗੁਪਤ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਜਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 (▲) ਅਸ਼ੋਕ (★) ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਵਿਕਰਮਾਦਿੱਤ
 (★) ਚੰਦਰਗੁਪਤ ਮੌਰੀਆ (➤) ਕਨਿਸ਼ਕ ਉੱਤਰ (★)
 8. ਅਫ਼ਗਾਨਾਂ ਅਤੇ ਮੁਗਲਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਤੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਰਾਜ ਕੀਤਾ ?

- (▲) 200 ਸਾਲ (☆) 400 ਸਾਲ
 (★) 600 ਸਾਲ (➤) 800 ਸਾਲ ਉੱਤਰ (➤)
 9. ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੌਰੇ ਕਿੰਨੇ ਹਨ ?
 (▲) 2 (☆) 3
 (★) 4 (➤) 5 ਉੱਤਰ (★)
 10. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਧਰਮ ਦੀ ਨੀਂਹ ਰੱਖੀ ?
 (▲) ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ (☆) ਸਿੱਖ ਧਰਮ
 (★) ਈਸਾਈ ਧਰਮ (➤) ਖ਼ਾਲਸਾ ਧਰਮ ਉੱਤਰ (☆)
 11. ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਕਦੋਂ ਮਿਲਾਇਆ ?
 (▲) 1848 ਈ. ਵਿੱਚ (☆) 1849 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) 1839 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1857 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (☆)
 12. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦਾ ਸ਼ਾਸਨ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲ ਰਿਹਾ ?
 (▲) 25 ਸਾਲ (☆) 50 ਸਾਲ
 (★) 75 ਸਾਲ (➤) 100 ਸਾਲ ਉੱਤਰ (➤)
 13. ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
 (▲) 1835 ਈ. ਵਿੱਚ (☆) 1837 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) 1839 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1849 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (★)
 14. ਜ਼ਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਦਾ ਖ਼ੂਨੀ ਸਾਕਾ ਕਦੋਂ ਵਾਪਰਿਆ ?
 (▲) 1909 ਈ. ਵਿੱਚ (☆) 1919 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) 1929 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1939 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (☆)
 15. ਮੀਰੀ ਅਤੇ ਪੀਰੀ ਦੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ (☆) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ
 (★) ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ (➤) ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰ (★)
 16. ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਮਹਲਾ ਪੰਜਵਾਂ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (☆) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ
 (★) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ (➤) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਉੱਤਰ (➤)
 17. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਹੈ ?
 (▲) ਤੀਹ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ (☆) ਚਾਲੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ
 (★) ਪੈਂਤੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ (➤) ਅਠਾਈ ਰਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 18. ਕੂਕਾ ਅੰਦੋਲਨ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦੋਲਨ ਸੀ ?
 (▲) ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀ ਅੰਦੋਲਨ (☆) ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਅੰਦੋਲਨ
 (★) ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਅੰਦੋਲਨ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (☆)
 19. 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀ ਸੰਕਲਨ ਕਿਸ ਨੇ ਤੇ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ, 1604 ਈ. ਵਿੱਚ

- (☆) ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ, 1608 ਈ. ਵਿੱਚ
 (★) ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ, 1668 ਈ. ਵਿੱਚ
 (➤) ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ, 1618 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 20. ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ (☆) ਗੁਰੂ ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੇ
 (★) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ (➤) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ (★)
 21. 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ (☆) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ
 (★) ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ (➤) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉੱਤਰ (▲)
 22. 'ਦੇਹਿ ਸ਼ਿਵਾ ਵਰ ਮੋਹਿ ਇਹੈ' ਦੇ ਰਚਾਇਤਾ ਕੌਣ ਹਨ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (☆) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
 (★) ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ (➤) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਉੱਤਰ (☆)
 23. 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ (☆) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ
 (★) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ (➤) ਗੁਰੂ ਰਾਮ ਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ (▲)
 24. 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਲਿਖਣ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ?
 (▲) ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ (☆) ਪ੍ਰੋ. ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ
 (★) ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ (➤) ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ (➤)
 25. 'ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ' ਕਿਸ ਧਰਮ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ?
 (▲) ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਨਾਲ (☆) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨਾਲ
 (★) ਮੁਸਲਿਮ ਧਰਮ ਨਾਲ (➤) ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਨਾਲ ਉੱਤਰ (☆)
 26. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿੱਥੇ ਸ਼ਹੀਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ?
 (▲) ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ (☆) ਆਗਰਾ ਵਿਖੇ
 (★) ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ (➤) ਲਾਹੌਰ ਵਿਖੇ ਉੱਤਰ (▲)
 27. 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਕਿੰਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ?
 (▲) 10 (☆) 14
 (★) 18 (➤) 22 ਉੱਤਰ (★)
 28. 'ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ' ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਆਪਣੀ ਜੀਵਨੀ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (☆) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ
 (★) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ (➤) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਉੱਤਰ (☆)
 29. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਿਹੜੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ ?
 (▲) ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ (☆) ਬਚਿੱਤਰ ਨਾਟਕ ਵਿੱਚ
 (★) ਜ਼ਫ਼ਰਨਾਮਾ ਵਿੱਚ (➤) ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 30. 'ਚੰਡੀ ਦੀ ਵਾਰ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?

- (▲) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ (✱) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ
 (✱) ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ (➤) ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਨੇ ਉੱਤਰ (✱)
 31. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ?
 (▲) ਹਿੰਦੀ (✱) ਪੰਜਾਬੀ
 (✱) ਉਰਦੂ (➤) ਫ਼ਾਰਸੀ ਉੱਤਰ (➤)
 32. ਗੁਰਮੁਖੀ ਲਿਪੀ ਦਾ ਵਰਤਮਾਨ ਸ਼ੋਧ ਰੂਪ ਕਿਸ ਗੁਰੂ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ (✱) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ
 (✱) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ (➤) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ (➤)
 33. 'ਅਨੰਦ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ (✱) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ
 (✱) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ (➤) ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਉੱਤਰ (▲)
 34. 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਕਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ (✱) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ
 (✱) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ (➤) ਗੁਰੂ ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਉੱਤਰ (✱)
 35. ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਦਾ ਵਾਰਸ ਕਿਸ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ?
 (▲) ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ ਨੂੰ (✱) ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਨੂੰ
 (✱) ਗੋਬਿੰਦ ਰਾਏ ਜੀ ਨੂੰ (➤) ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰ (▲)
 36. ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਦਾ ਨਾਂ ਕੀ ਸੀ ?
 (▲) ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ (✱) ਹਰਿਰਾਇ
 (✱) ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ਨ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (▲)
 37. ਤਰਨਤਾਰਨ ਨਗਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
 (▲) 1588 ਈ. ਵਿੱਚ (✱) 1688 ਈ. ਵਿੱਚ
 (✱) 1572 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1578 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)
 38. ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਾਣੀ ਕਿਸ ਦੀ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ (✱) ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ
 (✱) ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੀ (➤) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀ ਉੱਤਰ (➤)
 39. 'ਹਿੰਦ ਦੀ ਚਾਦਰ' ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ (✱) ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੂੰ
 (✱) ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ ਨੂੰ (➤) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰ (✱)
 40. ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਦੀ ਬਾਉਲੀ ਦੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ ਹਨ ?
 (▲) 54 (✱) 164
 (✱) 177 (➤) 84 ਉੱਤਰ (➤)
 41. 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਵਿੱਚ ਬਾਬਾ ਫ਼ਰੀਦ ਜੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਸ਼ਲੋਕ ਦਰਜ ਹਨ ?
 (▲) 104 (✱) 108

- (✱) 112 (➤) 116 ਉੱਤਰ (✱)
 42. 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਜੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਕਿਸ ਤੋਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
 (▲) ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਤੋਂ (✱) ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਤੋਂ
 (✱) ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ (➤) ਸੁਖਮਨੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਉੱਤਰ (▲)
 43. 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਵਿੱਚ ਮਹਲਾ ਪਹਿਲਾ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
 (▲) ਪਹਿਲਾ ਰਾਗ (✱) ਪਹਿਲੀ ਪੌੜੀ
 (✱) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ (➤) ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ (✱)
 44. 'ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਮਹਾਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦਰਜ ਹੈ ?
 (▲) 12 (✱) 14
 (✱) 36 (➤) 48 ਉੱਤਰ (✱)
 45. ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 (▲) 1465 ਈ. ਵਿੱਚ (✱) 1467 ਈ. ਵਿੱਚ
 (✱) 1469 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1496 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)
 46. ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਭਗਤੀ ਅੰਦੋਲਨ ਦੇ ਸੰਚਾਲਕ ਕੌਣ ਸਨ ?
 (▲) ਭਗਤ ਕਬੀਰ (✱) ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ
 (✱) ਭਗਤ ਧੰਨਾ (➤) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਉੱਤਰ (➤)
 47. ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੁਕਮਨਾਮੇ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਸਨ ?
 (▲) ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਗੋਬਿੰਦ ਜੀ
 (✱) ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਹਰਿਰਾਇ ਜੀ
 (✱) ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ
 (➤) ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਉੱਤਰ (✱)
 48. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਦੋਂ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਏ ?
 (▲) 1708 ਈ. ਵਿੱਚ (✱) 1709 ਈ. ਵਿੱਚ
 (✱) 1710 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1711 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 49. ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
 (▲) 1662 ਈ. ਵਿੱਚ (✱) 1664 ਈ. ਵਿੱਚ
 (✱) 1666 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1668 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)
 50. ਕਿਸ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ?
 (▲) 1673 ਈ. ਵਿੱਚ (✱) 1674 ਈ. ਵਿੱਚ
 (✱) 1675 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1676 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)

ਵਿਸ਼ਵ ਤੇ ਜਨਰਲ

(☞) ④♣*4 × 75⑤♣1*

ਕੁਝ ਉੱਘੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੇਖਕ

ਪੁਸਤਕ

ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਂ

ਏਡੋਂਜਰਸ ਪਲੇਸ
 ਅਰਾਊਡ ਦਾ ਵਰਲਡ ਇਨ ਏਟੀ ਡੇਜ਼
 ਏਮਿਡ ਨਾਈਟ ਸਮਰਜ਼ ਡਰੀਮ
 ਏ ਪੇਅਰ ਆਫ਼ ਬਲਿਊ ਆਈਜ਼
 ਏ ਪੈਸੇਜ਼ ਟੂ ਇੰਡੀਆ
 ਏ ਪੈਸੇਜ਼ ਟੂ ਇੰਗਲੈਂਡ
 ਏ ਟੇਲ ਆਫ਼ ਟੂ ਸਿਟੀਜ਼
 ਏ ਵੀਕ ਵਿਦ ਗਾਂਧੀ
 ਐਡਵੈਂਚਰਜ਼ ਆਫ਼ ਸ਼ੇਰਲਾਕ ਹੋਮਜ਼
 ਅਸੈਂਟ ਆਫ਼ ਦੀ ਐਵਰੈਸਟ
 ਐਜ਼ ਯੂ ਲਾਈਕ ਇਟ
 ਐਡਵੈਂਚਰਜ਼ ਆਫ਼ ਟਾਮ ਸੇਵੇਅਰ
 ਅਕਬਰਨਾਮਾ
 ਏ ਟੇਲ ਆਫ਼ ਟੂ ਸਿਟੀਜ਼
 ਏਲਿਸ ਇਨ ਵੰਡਰਲੈਂਡ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਔਰ ਵਿਸ਼
 ਐਨ ਅਨਨੋਨ ਇੰਡੀਅਨ
 ਏਸ਼ੀਆ ਐਂਡ ਵੈਸਟਰਨ ਡੋਮੀਨੀਅੰਸ
 ਕਰਾਈਮ ਐਂਡ ਪਨਿਸ਼ਮੈਂਟ
 ਦਾਸ ਕੈਪੀਟਲ
 ਡਾ. ਜ਼ਿਵਾਗੋ
 ਡੇਵਿਡ ਕਾਪਰਫੀਲਡ
 ਗੀਤਾਂਜਲੀ
 ਗਲਿੰਪਸਿਜ਼ ਆਫ਼ ਵਰਲਡ ਹਿਸਟਰੀ
 ਗੋਰਾ
 ਪਿਲਗ੍ਰਿਮੇਜ਼ ਪ੍ਰੋਗਰੈੱਸ
 ਪੈਰਾਡਾਈਜ਼ ਲਾਸਟ
 ਪਰਾਈਡ ਐਂਡ ਪਰਿਜ਼ੁਡਿਸ਼
 ਪੰਚਤੰਤਰ
 ਰਾਈਟਸ ਆਫ਼ ਮੈਨ
 ਰਾਬਿਨਸਨ ਕਰੂਸੋ
 ਰੋਮਿਓ ਐਂਡ ਜੁਲੀਅਟ
 ਰੁਬਾਈਆਤ
 ਰੇਜਰਜ਼ ਐਂਜ਼

ਡੋਨੀਅਲ ਪੈਟ੍ਰਿਕ ਮੋਨੀਹਾਨ
 ਜੂਲਸ ਵਰਨੇ
 ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ
 ਥਾਮਸ ਹਾਰਡੀ
 ਈ.ਐੱਮ. ਫੋਰਸਟਰ
 ਨਿਰਾਦ ਸੀ. ਚੌਧਰੀ
 ਚਾਰਲਸ ਡਿਕਨਸ
 ਲੂਈ ਫਿਸ਼ਰ
 ਆਰਥਰ ਕੋਨਾਲ ਡੋਈਲੇ
 ਸਰ ਜਾਨ ਹੰਟ
 ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ
 ਮਾਰਕ ਟਵੇਨ
 ਅਬੁਲ ਫਜ਼ਲ
 ਚਾਰਲਸ ਡਿਕਨਜ਼
 ਲੂਈਸ ਕੈਰੋਲ
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਲਾਲ ਨਾਗਰ
 ਨੀਰਦ ਸੀ. ਚੌਧਰੀ
 ਕੇ. ਐੱਮ. ਪਾਨੀਕਰ
 ਦੋਸਤੋਵਸਕੀ
 ਕਾਰਲ ਮਾਰਕਸ
 ਬੋਰਿਸ ਪਾਸਟਰਨਾਕ
 ਚਾਰਲਸ ਡਿਕਨਜ਼
 ਰਾਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ
 ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ
 ਰਾਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ
 ਜਾਨ ਬਨੀਆਨ
 ਜਾਨ ਮਿਲਟਨ
 ਜੇਨ ਆਸਟਿਨ
 ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਾ
 ਟਾਮਸ ਪੇਨ
 ਡੋਨੀਅਲ ਡੇਫੋ
 ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ
 ਉਮਰੋ-ਬਿਆਮ
 ਡਬਲਿਊ ਸਮਰਸੈਂਟ ਮਾਮ

ਰਿਪਬਲਿਕ
 ਸਾਕੇਤ
 ਆਲ ਕਵਾਈਟ ਆਨ ਵੈਸਟਰਨ ਫਰੰਟ
 ਐਂਬਾਸਡਰ ਜਨਰਲ
 ਏਨਸੈਂਟ ਮੈਰੀਨਰ
 ਐਨੀਮਲ ਫਾਰਮ
 ਅੰਨਾ ਕਾਰਨੀਨਾ
 ਐਂਟਨੀ ਐਂਡ ਕਲੋਪੱਤਰਾ
 ਫਾਰ ਫਰਾਮ ਦਿ ਮੈਡਿੰਗ ਕ੍ਰਾਊਡ
 ਫ੍ਰੈਂਡਜ਼ ਨਾਟ ਮਾਸਟਰਜ਼
 ਗੈਦਰਿਗ ਸਟਾਰਮ
 ਗੁੱਡ ਅਰਥ
 ਗੁਲੀਵਰਜ਼ ਟ੍ਰੈਵਲਜ਼
 ਹੈਮਲੈਟ
 ਇਲੀਅਡ
 ਦਿ ਇੰਡੋ-ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਕਨਫਲਿਕਟ
 ਇਨ ਮੈਮੋਰੀਅਮ
 ਇਨਸਾਈਡ ਏਸ਼ੀਆ
 ਇਨਸਾਈਡ ਯੂਰਪ
 ਆਇਵਨ ਹੋ
 ਜੰਗਲ ਬੁੱਕ
 ਕੁਬਲਾ ਖਾਂ
 ਕਿੰਗ ਲੀਅਰ
 ਕਿੱਪਸ
 ਮੈਜਿਕ ਮਾਊਂਟਨ
 ਮੈਨ ਈਟਰਜ਼ ਆਫ਼ ਕੁਮਾਊਂ
 ਮੇਨਕੋਫ
 ਏਪ ਐਂਡ ਅਸੈਂਸ
 ਏਪਲ ਕਾਰਟ
 ਆਰਮਜ਼ ਐਂਡ ਦਾ ਮੈਨ
 ਏਸ਼ੀਅਨ ਡਰਾਮਾ
 ਬੈਕ ਟੂ ਮੈਖੁਸੇਲਾ
 ਬੈਨ ਹੂਰ
 ਦਿ ਬਰਥ ਐਂਡ ਡੈੱਥ ਆਫ਼ ਦਿ ਸਨ

ਪਲੈਟੋ
 ਮੈਥਿਲੀਸ਼ਰਨ ਗੁਪਤ
 ਐਰਿਕ ਮੇਰੀਆ ਡਿਮਾਰਕ
 ਗਿਲਬਰਟ
 ਕਾਲਰਿਜ਼
 ਜਾਰਜ ਓਰਵੈਲ
 ਟਾਲਸਟਾਏ
 ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ
 ਥਾਮਸ ਹਾਰਡੀ
 ਅਯੂਬ ਖਾਂ
 ਵਿੰਸਟਨ ਚਰਚਿਲ
 ਪਰਥ ਬੱਕ
 ਜੋਨਾਥਨ ਸਵਿਫਟ
 ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ
 ਹੋਮਰ
 ਰਸਲ ਬ੍ਰਾਈਨਸ
 ਟੈਨੀਸਨ
 ਜਾਨ ਗੁੰਥਰ
 ਜਾਨ ਗੁੰਥਰ
 ਵਾਲਟਰ ਸਕਾਟ
 ਰੁਡਯਾਰਡ ਕਿਪਲਿੰਗ
 ਕਾਲਰਿਜ਼
 ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ
 ਐਚ. ਜੀ. ਵੈਲਜ਼
 ਥਾਮਸ ਮੈਨ
 ਜਿਮ ਕਾਰਬੇਟ
 ਹਿਟਲਰ
 ਏ. ਹਕਸਲੇ
 ਜੀ.ਬੀ. ਸ਼ਾਅ
 ਜੀ.ਬੀ. ਸ਼ਾਅ
 ਗੁਨਾਰ ਮਿਰਡਲ
 ਜੀ.ਬੀ. ਸ਼ਾਅ
 ਲੂਈ ਵੈਲੇਸ
 ਜਾਰਜ ਗੈਮੇ

ਬਿਟਰ ਸਵੀਟ
 ਦਿ ਬਲਾਈਡ ਬਿਊਟੀ
 ਸੀਜ਼ਰ ਐਂਡ ਕਲਿਓਪਤਰਾ
 ਕੈਂਟਰਬਰੀ ਟੇਲਜ਼
 ਕਾਮੇਡੀ ਆਫ ਐਰਰਜ਼
 ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਮੈਨੀਫੈਸਟੋ
 ਦਿ ਯੂਟੋਪੀਆ
 ਉਰਵਸ਼ੀ
 ਦਾ ਕੈਂਟਰਬਰੀ ਟੇਲਜ਼
 ਦਾ ਵਿਕਾਰ ਆਫ ਵੈਕਫੀਲਡ
 ਵਾਰ ਐਂਡ ਪੀਸ
 ਦਿ ਵੈਲਥ ਆਫ ਨੈਸ਼ਨਜ਼
 ਯਸ਼ੋਧਰਾ/ਸਾਕੇਤ
 ਟੂਵਰਡਜ਼ ਏ ਨਿਊ ਮੈਨ ਐਂਡ ਏ ਨਿਊ
 ਸਿਵਿਲਾਈਜੇਸ਼ਨ
 ਦਿ ਫਿਫਥਜੈਨਰੇਸ਼ਨ
 ਦਿ ਐਫਲਯੂਟ ਸੋਸਾਇਟੀ
 ਵਨ ਵਰਲਡ
 ਸਾਲੀਚਿਊਡ
 ਆਊਟ ਆਫ ਡਸਟ
 ਪੈਰਾਡਾਈਜ਼ ਲੌਸਟ
 ਦਿ ਪ੍ਰਿੰਸ
 ਸੋਸ਼ਲ ਕਾਂਟ੍ਰੈਕਟ
 ਸੋਹਰਾਬ ਐਂਡ ਰੁਸਤਮ
 ਟੂਲੀਵਜ਼ ਐਂਡ ਏ ਬੱਡ
 ਟਰੇਜ਼ਰ ਆਈਲੈਂਡ
 ਦਿ ਟੈਮਪੇਸਟ
 ਅਨ ਟੂ ਦਿਸ ਲਾਸਟ
 ਦਿ ਅਨਹੈਪੀ ਇੰਡੀਆ
 ਟਵੈਂਟੀ ਲੈਟਰਜ਼ ਟੂ ਏ ਫਰੈਂਡ
 ਓਲੀਸਸ
 ਯੂਟੋਪੀਆ
 ਯੂਨੀਵਰਸ ਅਰਾਊਡ ਅਸ
 ਵਾਰ ਐਂਡ ਪੀਸ

ਨੋਇਲ ਕਾਵਰਡ
 ਬੋਰਿਸ ਪਾਸਚਰਨਕ
 ਜੀ. ਬੀ. ਸ਼ਾਅ
 ਚੌਸਰ
 ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ
 ਮਾਰਕਸ ਐਂਡ ਏਂਜਲਸ
 ਸਰ ਟਾਮਸ ਮੂਰ
 ਰਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘ ਦਿਨਕਰ
 ਚਾਸਰ
 ਆਲੀਵਰ ਗੋਲਡ ਸਮਿਥ
 ਲਿਓ ਟਾਲਸਟਾਏ
 ਐਡਮ ਸਮਿੱਥ
 ਮੈਥਲੀਸ਼ਰਨ ਗੁਪਤ
 ਐੱਮ. ਆਰ. ਪਟੇਲ

ਐਡਵਰਡ ਏ. ਫਿਰਗੋਨਵਾਮ
 ਗਾਲਬ੍ਰੇਥ
 ਵੈਂਡਲ ਵਿਲਕੀ
 ਆਰਕਿਓਸ
 ਐੱਫ. ਡੀ. ਕਰਕਾ
 ਜਾਨ ਮਿਲਟਨ
 ਮੈਕੀਆਵਲੀ
 ਰੂਸੋ
 ਮੈਥਿਊ ਆਰਨਲਡ
 ਮੁਲਕ ਰਾਜ ਆਨੰਦ
 ਆਰ. ਐੱਲ. ਸਟੀਵਨਸਨ
 ਵਿਲੀਅਮ ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ
 ਜਾਨ ਰਸਕਿਨ
 ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਇ
 ਸਵੇਤਲਾਨਾ
 ਜਮੇਜ਼ ਜੁਅਇਸ
 ਥਾਮਸ ਮੂਰ
 ਜੇਮਜ਼ ਜੀਨਜ਼
 ਟਾਲਸਟਾਏ

ਵੇਸਟਲੈਂਡ
 ਡਾ. ਜ਼ਿਵਾਗੋ
 ਰੰਤੀ ਅੰਗਾਜੀ
 ਦਿ ਬਬਲ
 ਖੁੰਟੀ ਪਰ ਟੰਗੇ ਲੋਗ
 ਮਿਊਰ ਸੰਦੇਸ਼ਮ
 ਟੂ ਹੋਮ ਵਿਦ ਹਾਕੀ
 ਸਟ੍ਰਗਲ ਫਾਰ ਚੇਂਜ
 ਭਾਰਤ ਮੇਂ ਬੰਧੂਆ ਮਜ਼ਦੂਰ
 ਯੂ ਕੈਨ ਨਾਟ ਪਲੀਜ਼ ਐਵਰੀਵਨ
 ਇੰਡੀਅਨ ਵਿਮੈਨਸ ਬੈਟਲ ਫਾਰ ਫ੍ਰੀਡਮ ਕਮਲਾ
 ਦਿ ਦੇਹਲੀ ਰੋਆਇਟਸ
 ਇੰਡੀਅਨ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਸਟੇਟ
 ਗਾਰਡਨਰ
 ਚਿੱਤਰਾਪਵਈ
 ਕਨਫੈਸ਼ਨ ਆਫ ਏ ਲਵਰ
 ਕੰਟੀਨੈਂਟ ਆਫ ਸਾਈਰਸ
 ਕੁਲੀ
 ਕ੍ਰਾਇਸਿਸ ਆਫ ਇੰਡੀਆ
 ਦਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਚਰਿਤਰਮ
 ਦੇਵਦਾਸ
 ਡੀਵਾਈਨ ਲਾਈਫ
 ਡਿਸਕਵਰੀ ਆਫ ਇੰਡੀਆ
 ਗਣਦੇਵਤਾ
 ਮਿਥੀਕਲ ਐਨਮੀਲਜ਼ ਇਨ ਇੰਡੀਅਨ,
 ਆਰਟ
 ਅੰਤਰਾ, ਭਵੰਤੀ, ਸ਼ਾਸ਼ਵਤੀ
 ਸ਼ੋਮਾ
 ਈਰਾਨ-ਇਰਾਕ ਵਾਰ
 ਕਮਿਊਨਲ ਹਾਰਮਨੀ ਐਂਡ ਫਿਊਜ਼ਰ
 ਆਫ ਇੰਡੀਆ
 ਕੁਸ਼ਾ ਗ੍ਰਾਮ
 ਰਾਮ ਚਰਿਤ ਮਾਨਸ
 ਰਾਮਾਇਣ ਦਰਸ਼ਨ

ਟੀ. ਐੱਸ. ਇਲੀਅਟ
 ਬੋਨਿਸ ਪਾਸਟਰਨੇਕ
 ਟੀ. ਐੱਸ. ਪਿੱਲੇ
 ਮੁਲਕ ਰਾਜ ਆਨੰਦ
 ਸਰਵੇਸ਼ਵਰ ਦਿਆਲ ਸਕਸੈਨਾ
 ਕੇਵਲ ਵਰਮਾ
 ਅਸਲਮ ਸ਼ੇਰ ਖਾਂ
 ਕੇ. ਬੀ. ਲਾਲ
 ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ ਦੇਵੀ, ਨਿਰਮਲ ਘੋਸ਼
 ਕਵਿਤਾ ਸਰਕਾਰ
 ਦੇਵੀ ਚਟੋਪਾਧਿਆਇ
 ਨੰਦਨੀ ਹਸਕਰ, ਉਮਾ ਚੱਕਰਵਰਤੀ
 ਧਰਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ
 ਰਵਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ
 ਪੀ ਵੀ ਅਕਲਿੰਮ
 ਮੁਲਕ ਰਾਜ ਆਨੰਦ
 ਨੀਰਦ ਸੀ. ਚੌਧਰੀ
 ਮੁਲਕ ਰਾਜ ਆਨੰਦ
 ਰੋਨਾਲਡ ਸਹਿਗਲ
 ਦੰਡੀ
 ਸ਼ਰਤ ਚੰਦਰ
 ਸ਼ਿਵਾ ਨੰਦ
 ਪੰ. ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ
 ਤਾਰਾ ਸ਼ੰਕਰ ਬੰਧੋਪਾਧਿਆਇ
 ਕੇ. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਮੂਰਤੀ
 ਅਗਿਏ
 ਅਗਿਏ
 ਸ੍ਰੀਧਰ
 ਡਾ. ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ
 ਐੱਮ.ਕੇ. ਕਾਅ
 ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ
 ਕੇ. ਵੀ. ਪੁਟੱਪਾ

ਰੰਤੀ ਤੰਗਾਜ਼ਹੀ	ਟੀ.ਐੱਲ. ਪਿੱਲੇ
ਸ਼ੈਡੋ ਫਰਾਮ ਲੱਦਾਖ	ਭਵਾਨੀ ਭੱਟਾਚਾਰੀਆ
ਸ਼ਾਹਨਾਮਾ	ਫਿਰਦੌਸ
ਸੂਰਸਾਗਰ	ਸੂਰਦਾਸ
ਸਵਪਨ ਵਾਸਵੱਦਤਾ	ਭਾਸ
ਮਾਈ ਅਕਸਪੈਰੀਮੈਂਟਸ ਵਿਦ ਟਰੁੱਥ	ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ
ਨਿਸ਼ੀਥ	ਉਮਾ ਸੰਕਰ ਜੋਸ਼ੀ
ਪੰਚ ਗ੍ਰਾਮ	ਤਾਰਾ ਸ਼ੰਕਰ ਬੰਦੋਪਾਧਿਆਇ
ਦਿ ਪੋਸਟ ਆਫਿਸ (ਡਾਕਘਰ)	ਰਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ
ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਰਤੀ	ਆਸ਼ਾਪੂਰਨਾ ਦੇਵੀ
ਪ੍ਰਿਜਨ ਡਾਇਰੀ	ਜੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨਾਰਾਇਣ
ਪ੍ਰੇਮ ਪਚੀਸੀ	ਮੁਨਸ਼ੀ ਪ੍ਰੇਮ ਚੰਦ
ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਰਾਜ ਰਾਸੋ	ਚੰਦਰਬਰਦਾਈ
ਰਘੂਵੰਸ਼	ਕਾਲੀਦਾਸ
ਰਾਜਤਰੰਗਿਣੀ	ਕਲਹਣ
ਕਾਇਰ	ਟੀ. ਐੱਸ. ਪਿੱਲੇ
ਕਿਰਤਾਰਜੁਨੀਆ	ਭੈਰਵੀ
ਕੁਮਾਰ ਸੰਭਵ/ਅਭਿਗਿਆਨ ਸੰਕੁਤਲਮ ਕਾਲੀਦਾਸ	
ਮੇਘਦੂਤ	
ਦਿ ਲਾਸਟ ਫੇਜ਼	ਪਿਆਰੇ ਲਾਲ
ਲਾਈਫ ਡਿਵਾਈਨ	ਸੀ. ਅਰਬਿੰਦੂ ਘੋਸ਼
ਮਾਲਤੀ ਸਾਧਵ	ਭਵਭੂਤੀ
ਮਾਨਵਿਨੀ ਭਾਵੈ	ਪੰਨਾ ਲਾਲ ਪਟੇਲ
ਮ੍ਰਿਛਕਟਿਕਮ	ਸ਼ੁਦਰਕ
ਮੁਦਰਾ ਰਾਕਸ਼ਸ	ਵਿਸ਼ਾਖਾਦੱਤ

ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਕਾਵਾਂ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1. ਗ੍ਰਾਮਫੋਨ ਦੀ ਕਾਢ ਕਿਸ ਨੇ ਕੱਢੀ ?

(▲) ਕਾਰਟਰਾਈਟ (✱) ਵਾਟਰਮੈਨ (✱) ਐਡੀਸਨ (➤) ਟੈਗੋਰ (✱) ਉੱਤਰ (✱)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2. ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਇਜਾਦ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?

(▲) ਐੱਮ. ਫੋਰੇਡੇ (✱) ਰਾਈਟ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ (✱) ਪ੍ਰੀਸਟਰਲੇ (➤) ਵੈਲਟਾਸ ਉੱਤਰ (✱)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3. ਰੰਗੀਨ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਦੀ ਕਾਢ ਕਿਸ ਨੇ ਕੱਢੀ ?

(▲) ਲਿਪਮੈਨ (✱) ਮੈਡਮ ਕੀਊਰੀ (✱) ਲੂਈ ਬ੍ਰੈਲ (➤) ਨਿਊਟਨ ਉੱਤਰ (▲)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4. ਪਾਵਰ-ਲੂਮ ਦੀ ਇਜਾਦ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?

(▲) ਡਾਰਵਿਨ (✱) ਨਿਊਟਨ (✱) ਡਾਲਟਨ (➤) ਕਾਰਟਰਾਈਟ ਉੱਤਰ (➤)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5. ਮਸ਼ੀਨਗੰਨ ਦੀ ਇਜਾਦ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?

(▲) ਕਾਰਟਰਾਈਟ (✱) ਐਡੀਸਨ (✱) ਡਾ. ਸੈਟਲਿੰਗ (➤) ਰਾਈਟ ਬ੍ਰਦਰਜ਼ ਉੱਤਰ (✱)

ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਸਮੱਗਰੀ

ਭੌਤਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਰਸਾਇਣ ਵਿਗਿਆਨ

ਇਜਾਦ	ਇਜਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲਾ
ਰੇਡੀਓ ਟ੍ਰਾਂਸਮੀਟਰ	ਅਲੈਗਜ਼ੈਂਡਰ ਸਨ
ਰਡਾਰ	ਟੇਲਰ ਤੇ ਯੰਗ
ਐਟੋਮਿਕ ਸਿਧਾਂਤ	ਡਾਲਟਨ
ਐਡਿੰਗ ਮਸ਼ੀਨ	ਡਬਲਯੂ. ਐੱਸ. ਬਰੋਜ਼
ਫਾਊਂਟੇਨ ਪੈਨ	ਵਾਟਰਮੈਨ
ਸ਼ੇਵਟੀ ਰੇਜ਼ਰ	ਜਿਲੇਟ
ਖ਼ਨ ਦਾ ਸੰਚਾਰ	ਹਾਰਵੇ
ਬਿਜਲੀ ਤਰੰਗਾਂ	ਹਰਟਸ
ਐਨਿਲੀਨ ਡਾਈ	ਹਾਫਮੈਨ
ਤਾਪ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ	ਲਾਰਡ ਕੈਲਵਿਨ
ਫਿਲਮ ਅਤੇ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਵਸਤੂਆਂ	ਕੋਡਕ
ਸਾਈਕਲੋਟਰੋਨ	ਅਰਨੈਸਟ ਲਾਰੈਂਸ
ਹੀਲੀਅਮ ਗੈਸ	ਲੋਕੀਅਰ
ਬਰੇਲ ਲਿਪੀ	ਲੂਈ ਬਰੇਲ
ਰੇਡੀਓ ਵਾਇਰਲੈਸ/ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ	ਮਾਰਕੋਨੀ
ਵੰਸ਼-ਅਨੁਕ੍ਰਮ ਦੇ ਨਿਯਮ	ਗ੍ਰੇਗਰੀ ਮੈਂਡਲ
ਗਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂਤਾ-ਖਿੱਚ ਦੇ ਨਿਯਮ	ਨਿਊਟਨ
ਡਾਈਨਾਮਾਈਟ	ਐਲਫਰੈਡ ਨੋਬਲ
ਕੁਆਂਟਮ ਥਿਊਰੀ	ਮੈਕਸ ਪਲੈਂਕ
ਆਕਸੀਜਨ	ਜੇ. ਪੀ. ਪ੍ਰੀਸਟਲੇ
ਰਮਨ ਪ੍ਰਭਾਵ	ਸੀ. ਵੀ. ਰਮਨ
ਗਨ ਪਾਊਡਰ	ਰੌਜਰ ਬੇਕਨ
ਐਕਸਰੇਜ਼	ਰੌਜੇਟਨ
ਇੰਡਕਸ਼ਨ ਕਾਇਲ	ਫੈਰਾਡੇ
ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਵਿਖੰਡਨ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ	ਰੁਦਰਫੋਰਡ
ਰੇਲਵੇ ਇੰਜਣ	ਸਟੀਫਨਸਨ
ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨ	ਜੇ. ਜੇ. ਟਾਮਸਨ
ਨਿਊਨ ਗੈਸ ਦੀ ਖੋਜ	ਰੇਮਸੇ ਅਤੇ ਟਰੇਵਰਸ

ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਬੈਟਰੀ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਧਾਰਾ ਵੋਲਟਾ
ਜੈਵੀ ਹਾਈਡਰੋਜਨ ਯੂਰੀ
ਮੀਸੋ ਬਕਾਵਾ ਹਾਈਡੋਕੀ
ਪੌਣ ਪਾਣੀ ਵਿਗਿਆਨ ਡੀ. ਐੱਨ. ਵਾਡੀਆ

ਇਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਯੰਤ੍ਰਿਕ ਖੋਜਾਂ

ਯੰਤਰ ਖੋਜੀ
ਮੋਟਰਕਾਰ ਆਸਟਿਨ
ਰੋਟਰੀ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਹੋਵ
ਨਿਊਮੈਟਿਕ ਟਾਇਰ ਡਨਲਪ
ਪਣਡੁੱਬੀ ਬੁਸ਼ਵੈਲ
ਗੁਬਾਰਾ ਮੋਟ ਗਰੇਫਰ
ਟੈਲੀਸਕੋਪ ਗੈਲੀਲੀਓ
ਸ਼ਾਰਟਹੈਂਡ ਪਿਟਮੈਨ
ਸਟੈਬਲਾਈਜ਼ਰ ਲੈਨੀ
ਬਰਮਾਮੀਟਰ ਰੋਹਸ
ਇੰਡਕਸ਼ਨਕਾਇਲ ਫੈਰਾਡੇ
ਗੈਸ ਬਰਨਰ ਬੁਨਸੇਨ
ਮਾਈਕ੍ਰੋਫੋਨ ਬਰਲਿਨਰ
ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਰਾਈਟ ਭਰਾ
ਭਾਫ਼ ਇੰਜਣ ਸਟੀਫਨਸਨ
ਟੈਲੀਫੋਨ ਗ੍ਰਾਹਮ ਬੈਲ
ਗ੍ਰਾਮੋਫੋਨ ਐਡੀਸਨ
ਬੈਰੋਮੀਟਰ ਟੋਰੀਸੇਲੀ
ਟ੍ਰਾਂਜਿਸਟਰ ਡਬਲਿਊ. ਸ਼ੋਕਲੇ
ਸਫੇਟੀ ਲੈਂਪ ਡੇਵੀ
ਹੈਲੀਕਾਪਟਰ ਬਰੇਕੇਟ
ਸਾਈਕਲ ਮੈਕਮਿਲਨ
ਡਾਈਨਮੋ ਫੈਰਾਡੇ
ਰਿਵਾਲਵਰ ਕੋਲਟ
ਟਾਈਪ ਰਾਈਟਰ ਸੀ. ਸੋਲਜ਼
ਟੈਂਕ ਸਵਿੰਟਨ
ਨਾਈਲਨ ਡਬਲਿਊ. ਐਚ ਕੈਰਾਥਰਜ਼
ਸੈਂਟਮ ਮੈਥਿਊ ਰੇਨਾਲਡ
ਬੈਕਟੀਰੀਆ ਕਾਲਮੇਟ

ਮਿਲਟਰੀ ਟੈਂਕ ਸਵਿੰਟਨ
ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਬਲਬ ਐਡੀਸਨ
ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ ਗੁਟੇਨਬਰਗ
ਲੈੱਸ ਕੈਮਰਾ ਜੀਸ
ਲਾਈਨੋਟਾਈਪ ਮਰਗੈਂਬਰਲਰ
ਮਸ਼ੀਨਗੰਨ ਗੋਥਿਗ
ਜੇਟ ਪ੍ਰੋਪੈਲਸ਼ਨ ਫਰੈਂਕ ਵਿਟਲ
ਡੀਜ਼ਲ ਇੰਜਣ ਰੂਡੋਲਫ ਡੀਜ਼ਲ

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ, ਭਾਰੀ ਅਤੇ ਲੰਬਾ

ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ ਗਤੀ ਚੀਤਾ (ਲਗਭਗ 100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ/ਘੰਟਾ)
ਵੱਡਾ ਬੈਂਕ (ਸ਼ਾਖਾਵਾਂ ਪੱਖੋਂ) ਸਟੇਟ ਬੈਂਕ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ
ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟ ਵਾਲੀ ਖਾੜੀ ਹਡਸਨ ਦੀ ਖਾੜੀ (ਕੈਨੇਡਾ 12268 ਕਿ.ਮੀ.)
ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਸੜਕੀ ਪੁਲ ਗਾਂਧੀ ਸੇਤੂ (ਭਾਰਤ, ਪਟਨਾ, ਗੰਗਾ ਉਤੇ 5.5 ਕਿ.ਮੀ.)
ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲ ਹਵੇ ਪੀ. ਲਾਂਗ ਬ੍ਰਿਜ (ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ.)
ਸਭ ਤੋਂ ਡੂੰਘਾ ਸਮੁੰਦਰ ਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ
ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮੀ ਝੀਲ (ਤਾਜ਼ੇ, ਮਿੱਠੇ ਪਾਣੀ ਦੀ) ਝੀਲ ਸੁਪੀਰੀਅਰ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਡੈਲਟਾ ਸੁੰਦਰ ਵਣ (ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਾਰੂਥਲ ਸਹਾਰਾ
ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਪਹਾੜੀ ਚੋਟੀ ਮਾਊਂਟ ਐਵਰੈਸਟ
ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਅਜਾਇਬਘਰ
ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਬੰਦਰਗਾਹ ਸਿਡਨੀ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਦੀਵਾਰ ਚੀਨ ਦੀ ਮਹਾਨ ਦੀਵਾਰ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਏਸ਼ੀਆ
ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਆਸਟਰੇਲੀਆ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਫ਼ੌਜ ਰੂਸ ਦੀ ਰੈੱਡ ਆਰਮੀ
ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਦਿਨ 22 ਜੂਨ
ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਦਿਨ 22 ਦਸੰਬਰ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪ ਭਾਰਤ
ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਇਮਾਰਤ ਸਿਅਰਸ ਟਾਵਰ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ, 110 ਮੰਜ਼ਿਲ 443 ਮੀਟਰ)
ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਜਹਾਜ਼ੀ ਨਹਿਰ ਸਵੇਜ਼ ਨਹਿਰ (160 ਕਿ.ਮੀ.)
ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਆਵਾਜਾਈ ਵਾਲੀ ਪਨਾਮਾ ਨਹਿਰ
(ਵਿਆਸਤ) ਨਹਿਰ

ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾਈ ਤੇ ਸਥਿਰ ਦੇਸ਼/ਤਿੱਬਤ ਤਿੱਬਤ ਪਠਾਰ

ਉੱਚਾ ਪਠਾਰ

ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਬੁੱਤ	ਸਟੈਂਚੂ ਆਫ ਲਿਬਰਟੀ (ਅਮਰੀਕਾ)
ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਦੇਸ਼	ਚਿੱਲੀ (ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ (ਖੇਤਰਫਲ ਪੱਖੋਂ)	ਲੰਦਨ (ਇੰਗਲੈਂਡ)
ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਡੈਮ	ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ (ਭਾਰਤ)
ਸਭ ਤੋਂ ਡੂੰਘੀ ਘਾਟੀ	ਐਲ ਕੈਨਨ ਡੀਕੋਲਕਾ (ਪੇਰੂ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਚਰਚ	ਸੈਂਟਮੀਟਰ (ਰੋਮ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਘਾਟੀ	ਗ੍ਰੈਂਡ ਕੈਨੀਅਨ (ਕੋਲਾਰੋਡੋ ਨਦੀ)
ਮੂੰਗੇ ਨਾਲ ਬਣੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੱਟਾਨ ਦਿ ਗ੍ਰੇਟ ਬੈਰੀਅਰ ਰੀਫ (ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਵਿੱਚ)	
ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵੋਟਾਂ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼	ਭਾਰਤ (ਲਗਭਗ ਸੌ ਕਰੋੜ ਤੋਂ ਉਪਰ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੇਸ਼	ਰੂਸ
ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਅਜ਼ਾਦ ਦੇਸ਼	ਵੈਟੀਕਨ ਸਿਟੀ ਰਾਜ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਹੀਰਾ	ਕੁਲਿਨਨ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮੋਤੀ	ਲਾਓਤਜ ਮੋਤੀ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਹਾ ਕਾਵਿ	ਮਹਾਭਾਰਤ
ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਹਿਰੀਲੀ ਮੱਛੀ	ਸਟੋਨ ਮੱਛੀ (ਹਿੰਦ, ਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ)
ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਚਲ ਮੱਛੀ	ਇਲੈਕਟ੍ਰਿਕ ਈਲ ਮੱਛੀ
ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੀ ਫਿਲਮ	ਦਿ ਲਾਮੇਸਟ ਮੋਸਟ ਮੀਨਿੰਗਲੇਸ ਮੂਵੀ ਇਨ ਦੀ ਵਰਲਡ (48 ਘੰਟੇ, 1970)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਜਮੀਨਦੋਜ਼ ਝੀਲ	ਲਾਸਟ ਸੀ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀ	ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ
ਸਭ ਤੋਂ ਡੂੰਘੀ ਖਾਈ	ਮੈਰੀਨਾ (ਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਡੂੰਘਾ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ	
ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਸਕਰ ਪੁਰਸਕਾਰ	
ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਤਾ	ਵਾਲਟਰ ਅਲਿਯਸ ਡਿਸਨੇ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਾਰਕ	ਵੁੱਡ ਬਵੇਲੋ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਅਲਬਰਟਾ (ਕੈਨੇਡਾ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗ੍ਰਹਿ ਪਿੰਡ	ਬ੍ਰਹਿਸਪਤੀ

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸੱਤ ਅਜੂਬੇ

1. ਮਿਸਰ ਦੇ ਪਿਰਾਮਿਡ (ਲਗਭਗ 2700 ਈ: ਪੂ:)
2. ਬੇਬੀਲੋਨੀਆ ਦੇ ਲਟਕਦੇ ਬਾਗ (ਹੈਰੀਗ ਗਾਰਡਨਜ਼)
3. ਯੂਫੇਸਸ (ਰੋਮ) ਵਿਖੇ ਸਥਿਤ ਡਾਇਨਾ ਦਾ ਮੰਦਰ
4. ਓਲੰਪਿਆ ਵਿਚ ਜੂਪੀਟਰ ਦੀ ਮੂਰਤੀ
5. ਹੈਲੀਕਾਰਨਸ ਵਿੱਚ ਮੋਮੋਲਸ

6. ਸਿਕੰਦਰੀਆ ਵਿੱਚ ਫਾਰੋਸ ਲਾਈਟ ਹਾਊਸ

7. ਰਡੋਸ ਦਾ ਕੋਲੋਸਮ (ਵਿਸ਼ਾਲ ਮੂਰਤੀ) (ਲਗਭਗ 280 ਈ. ਪੂ.)

ਮੱਧਕਾਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਅਜੂਬੇ

1. ਰੋਮ ਦਾ ਕੋਲੋਸਿਅਮ
2. ਚੀਨ ਦੀ ਵੱਡੀ ਕੰਧ
3. ਨਾਨਕਿੰਗ ਦੀ ਪੋਰਸੀਲੀ ਮੀਨਾਰ
4. ਸੈਂਟ ਸੇਫੀਆ (ਕੁਸਤੁਨਤੁਨੀਆ) ਦੀ ਚਰਚ
5. ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਸਨੋਨਹੋਜ਼
6. ਸਿਕੰਦਰੀਆ ਦੇ ਕਬਰਾਂ ਦੇ ਤਹਿਖਾਨੇ
7. ਪੀਸਾ ਦੀ ਝੁਕੀ ਮੀਨਾਰ
8. ਤਾਜ ਮਹੱਲ (ਭਾਰਤ)

ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਦਾਂ ਦੇ ਨਾਂਸ

ਦੇਸ਼ ਸੰਸਦ	ਦੇਸ਼ ਸੰਸਦ
ਜਪਾਨ = ਡਾਈਟ	ਈਰਾਨ = ਮਜਲਿਸ
ਸਵੀਡਨ = ਰਿਕਸਦਾਗ	ਨਾਰਵੇ = ਸਟੋਰਟਿੰਗ
ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ = ਸ਼ੋਰਾ	ਡੈਨਮਾਰਕ = ਫੋਕੋਟਿੰਗ
ਇਜ਼ਰਾਈਲ = ਨਸੇਟ	ਸਪੇਨ = ਕੋਰਟਸ
ਨੀਦਰਲੈਂਡ = ਸਟੇਟਸ ਜਨਰਲ	ਆਇਸਲੈਂਡ = ਆਲਵੀਂਜੀ
ਭਾਰਤ = ਸੰਸਦ (ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ) ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ = ਕਾਂਗਰਸ	
ਪੋਲੈਂਡ = ਸੇਜਮ	ਨੇਪਾਲ = ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੰਚਾਇਤ
ਮਯਾਮਾਰ = ਪੀਪਲਜ਼ ਅਸੈਂਬਲੀ	ਮੰਗੋਲੀਆ = ਗੁੱਟ ਪੀਪਲਜ਼ ਖੁਰਾਲ
ਚੀਨ = ਨੈਸ਼ਨਲ ਪੀਪਲਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ	ਜਰਮਨੀ = ਬੁੰਡੇਸਟੇਗ
ਤਾਈਵਾਨ = ਯੂਆਨ	ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ = ਫੈਡਰਲ ਅਸੈਂਬਲੀ

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ

ਕਵੀ ਦਾ ਨਾਂ	ਭਾਸ਼ਾ
ਸ਼ੇਕਸਪੀਅਰ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
ਵਰਜਿਲ	ਲੇਟਿਨ
ਗੋਇਥੇ	ਜਰਮਨ
ਸੂਲੀ ਪਰਾਉਡਹੋਨ	ਫਰੈਂਚ
ਹੋਮਰ	ਗਰੀਕ
ਡੈਨਟੇ	ਇਟੇਲੀਅਨ
ਸ਼ੇਖ ਸਾਊਦੀ	ਪਰਸ਼ੀਅਨ
ਕਾਲੀਦਾਸ	ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ
ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ	ਹਿੰਦੀ

ਮਿਰਜ਼ਾ ਗਾਲਿਬ
ਰਬਿੰਦਰ ਨਾਥ ਟੈਗੋਰ
ਭਾਈ ਵੀਰ ਸਿੰਘ

ਉਰਦੂ
ਬੰਗਲਾ
ਪੰਜਾਬੀ

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੇ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ ਚੀਨੀ ਯਾਤਰੀ ਫ਼ਾਹੀਆਨ
ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਪਹਿਲਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਮਲਾਵਰ ਸਿਕੰਦਰ ਮਹਾਨ (ਯੂਨਾਨੀ)
ਪਹਿਲਾ ਐਟਮ ਬੰਬ ਕਿਥੇ ਡਿੱਗਿਆ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ (ਜਾਪਾਨ)
ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ
ਪਹਿਲਾ ਹੈਰੋਲਡ ਮੈਕਮਿਲਨ
ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ
ਚੀਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਮਾਰਕੋ ਪੋਲੋ
ਯੂਰਪੀਅਨ
ਪਹਿਲਾ ਪੁਲਾੜ ਯਾਤਰੀ ਯੂਰੀ ਗਾਗਰਿਨ (ਸਾਬਕਾ ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ)
ਪਹਿਲੀ ਵਿਚ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ
ਵਿਅਕਤੀ ਅਲੈਕਸੀ ਟੇਲਿਯੋਨੋਵਾ (ਉਰੀ)
ਚੰਦਰਮਾ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ
ਵਿਅਕਤੀ ਨੀਲ ਆਰਮਸਟਰਾਂਗ (ਅਮਰੀਕਾ)
ਐਵਰੈਸਟ ਉੱਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਨਵਾਂਗ ਰੋਬੂ
ਵਿਅਕਤੀ
ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਰਜ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ
ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਹਵਾਈ ਡਾਕ ਇਲਾਹਾਬਾਦ ਤੋਂ ਭੇਜੀ ਗਈ (ਫਰਵਰੀ
1911)
ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਿਰੀਮਾਓ ਭੰਡਾਰਨਾਇਕੇ (ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ)
ਇੰਗਲਿਸ਼ ਚੈਨਲ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਮੈਥਿਊ ਵੇਬ
ਵਿਅਕਤੀ
ਇੰਗਲਿਸ਼ ਚੈਨਲ ਪਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਗਰਟ੍ਰਿਡਕਾਰੋਲਿਨ ਅਡਰਲੀ
ਮਹਿਲਾ
ਐਵਰੈਸਟ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਔਰਤ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜਨਕੇ ਤਬੇਈ (ਜਪਾਨ)
ਪਹਿਲਾ ਪਰਖ ਨਲੀ ਬੱਚਾ ਲੁਈਸ ਬਰਾਊਨ (ਬ੍ਰਿਟੇਨ 1978)
ਪਹਿਲੀ ਬੋਲਦੀ ਫਿਲਮ ਜਾਜ ਸਿੰਗਰ (1927)
ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਈਧਨ ਭਰੇ ਬਿਨਾਂ ਸੰਸਾਰ
ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵਾਇਜਰ (ਦਸੰਬਰ 1986)
ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਰਾਬਰਟ ਵਾਲਪੋਲ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿੰਨਾਹ

ਚੀਨੀ ਗਣਰਾਜ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼ੁਨਯਾਤ ਸੇਨ
ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ
ਵਿੰਬਲਡਨ (ਸਿੰਗਲਜ਼) ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਮਿਹਿਰ ਸੇਨ
ਨੀਗਰੋ
ਐਵਰੈਸਟ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ 6 ਵਾਰ ਚੜ੍ਹਨ ਵਾਲਾ ਸ਼ੇਰਪਾ ਆਂਗ ਕੇਟਾ
ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ
ਉੱਤਰੀ ਧਰੁਵ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਬਰਟ ਪੀਅਰੀ
ਵਿਅਕਤੀ
ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਮੈਗਲਨ
ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ
ਦੱਖਣੀ ਧਰੁਵ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਐਮੇਡਸਨ
ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ

ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਪਾਰਕ ਨਾਂ

ਵਸਤੂ ਦਾ ਨਾਂ	ਵਪਾਰਕ ਨਾਂ
ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ	ਕਾਲਟੈਕਸ
ਟਾਇਰ	ਗੁੱਡਈਅਰ
ਮਾਲਟੇਡ ਮਿਲਕ	ਹਾਰਲਿਕਸ
ਕੁਕਿੰਗ ਗੈਸ	ਇੰਡੇਨ
ਬੂਟ ਪਾਲਿਸ਼	ਕੀਵੀ
ਚਾਹ	ਲਿਪਟਨ
ਸਾਬਣ	ਲਕਸ
ਟੁੱਥ-ਪੇਸਟ ਤੇ ਬੁਰਸ਼	ਸਿਬਾਕਾ
ਫੋਟੋ ਸਮੱਗਰੀ	ਐਗਫਾ
ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਸਮਾਨ	ਐਂਕਰ
ਬਲੇਡ	ਵਿਲਟੇਜ
ਬੀਅਰ (ਸ਼ਰਾਬ)	ਕਿੰਗਡਿਸ਼ਰ
ਕੀਟਨਾਸ਼ਕ ਦਵਾਈ	ਫਲਿਟ
ਬੈਟਰੀ, ਸੈੱਲ	ਐਵਰੈੱਡੀ
ਘੜੀ	ਐਚ.ਐਸ.ਟੀ
ਸਿਗਰੇਟ	ਫੌਰ ਸੁਕੇਅਰ
ਮੋਟਰ ਸਾਈਕਲ	ਹੀਰੋ ਹਾਂਡਾ
ਬਨਸਪਤੀ ਘਿਓ	ਗਗਨ
ਦੁੱਧ, ਮੱਖਣ	ਅਮੁਲ
ਰਿਵਾਲਵਰ	ਕੋਲਟ

ਸਕੂਟਰ	ਚੇਤਕ
ਬਾਲ ਪੈਂਨ	ਰੇਨਾਲਡ
ਬੂਟ	ਲਿਬਰਟੀ
ਟੈਲਕਮ ਪਾਊਡਰ	ਸਿੰਬੋਲ
ਨੇਲ ਪਾਲਿਸ਼	ਰੈਵਲਾਨ
ਫਰੂਟ ਸਾਲਟ	ਈਨੋ
ਮੋਟਰਕਾਰ, ਟਰੱਕ, ਟਰੈਕਟਰ	ਫੋਰਡ
ਰੇਡੀਓ	ਮਾਉਜਰ
ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਪੱਖੇ	ਖੇਤਾਨ
ਸਿਲਾਈ ਮਸ਼ੀਨ	ਸਿੰਗਰ
ਬਰਮਾਮੀਟਰ	ਹਿਕਸ

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉੱਘੇ ਅਖਬਾਰ

ਇੰਗਲੈਂਡ—ਡੇਲੀ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ, ਡੇਲੀ ਮਿਰਰ, ਡੇਲੀ ਮੇਲ, ਦਿ ਟਾਈਮਜ਼, ਗਾਰਜੀਅਨ, ਵੀਕਲੀ ਅਤੇ ਫਾਈਨੈਂਸ਼ਲ ਸਾਰੇ ਲੰਦਨ ਵਿੱਚ ਛੱਪਦੇ ਹਨ। ਮੈਨਚੈਸਟਰ ਗਾਰਜੀਅਨ ਮਾਨਚੈਸਟਰ (ਬਰਤਾਨੀਆ) ਵਿੱਚ ਛੱਪਦਾ ਹੈ।

ਅਮਰੀਕਾ—ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ, ਬੋਸਟਨ ਗਲੋਬ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼, ਵਾਲਾ ਸਟਰੀਟ ਜਨਰਲ, ਲਾਸ ਏਂਜਲਸ ਟਾਈਮਜ਼, ਡਿਟ੍ਰੋਈਡ ਨਿਊਜ਼, ਡੇਲੀ ਨਿਊਜ਼।

ਰੂੜ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਅਖਬਾਰਾਂ—ਰੂਸ-ਪ੍ਰਾਂਵਦਾ, ਜੇਵੇਸਤਾ (ਰੂਸੀ)—ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਮਾਸਕੋ ਵਿੱਚ ਛੱਪਦੇ ਹਨ।

ਚੀਨ—ਦਿ ਪੀਪਲਜ਼ ਡੇਲੀ (ਚਾਈਨੀਜ਼)—ਪੀਕਿੰਗ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਛੱਪਦੀ ਹੈ।

ਫਰਾਂਸ—ਲਾ ਮਾਂਦ। **ਮਿਸਰ**—ਅਲ ਅਹਰਾਮ-ਕਾਹਿਰਾ ਤੋਂ ਛੱਪਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ—ਦਿ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ, ਟਾਈਮਸ, ਦਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ—ਡਾਨ (ਕਰਾਚੀ)। ਸਪੇਨ-ਏ.ਬੀ.ਸੀ.। ਮਰੰਡੋਕਾ-ਜਕਾਰਤਾ (ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ) ਜਪਾਨ-ਯੋਮੀਉਚੀ ਸੰਬੁਨ।

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਮਾਚਾਰ ਏਜੰਸੀਆ

ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀ	ਦੇਸ਼
ਰਾਇਟਰਜ਼	ਬ੍ਰਿਟੇਨ
ਅਰਬ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀ	ਅਰਬ ਦੇਸ਼
ਗਲੋਬ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀ	ਨੀਅਰ ਐਂਡ ਫਾਰ ਈਸਟ
ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ	ਅਮਰੀਕਾ
ਏਜੰਸੀ ਫਰਾਂਸ ਪ੍ਰੈੱਸ	ਫਰਾਂਸ
ਐਸੋਸੀਏਟਿਡ ਪ੍ਰੈੱਸ	ਅਮਰੀਕਾ
ਨਿਊ ਚਾਈਨਾ ਨਿਊਜ਼ ਏਜੰਸੀ	ਚੀਨ
ਅੰਤਾਰਾ	ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ

ਸੇਤਕਾ	ਚੈਕੋਸਲੋਵਾਕੀਆ ਯੂਨਾਈਟਿਡ ਪ੍ਰੈੱਸ
ਆਫ ਅਮਰੀਕਾ	ਅਮਰੀਕਾ

ਦਰਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸ਼ਹਿਰ ਅਬਾਦ ਹਨ

ਦਰਿਆ	ਸ਼ਹਿਰ	ਦਰਿਆ	ਸ਼ਹਿਰ
ਇਰਾਵਦੀ	ਰੰਗੂਨ (ਮਯਾਂਮਾਰ)	ਸਿੰਧ	ਕਰਾਚੀ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ)
ਓਟਾਵਾ	ਓਟਾਵਾ (ਕੈਨੇਡਾ)	ਰਾਵੀ	ਲਾਹੌਰ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ)
ਨੀਲ	ਸਿਕੰਦਰੀਆ (ਅਰਬ ਗਣਰਾਜ) ਟਾਈਬਰ	ਰੋਮ	(ਇਟਲੀ)
ਨੀਲ	ਖਾਰਤੂਮ (ਸੂਡਾਨ)	ਸੈਲਡ	ਐਂਟਵਰਮ (ਬੈਲਜੀਅਮ)
ਹੁਗਲੀ	ਕੋਲਕਾਤਾ (ਭਾਰਤ)	ਸੁਮੇਦਾ	ਟੋਕੀਓ (ਜਪਾਨ)
ਡੈਨਿਊਬ	ਬੈਲਗ੍ਰੇਡ (ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ)	ਸਪਰੀ	ਬਰਲਿਨ (ਜਰਮਨੀ)
ਟੇਮਜ਼	ਲੰਦਨ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਟਿਰਾਰਿਸ	ਬਗਦਾਦ (ਇਰਾਕ)
ਏਵਨ	ਬ੍ਰਿਸਟਲ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	ਡੈਨਿਊਬ	ਵੀਆਨਾ (ਆਸਟ੍ਰੀਆ)
ਗੰਗਾ	ਵਾਰਾਣਸੀ (ਭਾਰਤ)	ਗੰਗਾ	ਅਲਾਹਾਬਾਦ (ਭਾਰਤ)

ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਸਤੂਆਂ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਕ ਦੇਸ਼

ਵਸਤੂ	ਉਤਪਾਦਕ ਦੇਸ਼
ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਾ	ਚੀਨ, ਭਾਰਤ
ਅਖਬਾਰੀ ਕਾਗਜ਼	ਕੈਨੇਡਾ ਅਮਰੀਕਾ
ਸਿੰਥੈਟਿਕ ਰਬੜਾਂ	ਅਮਰੀਕਾ ਜਪਾਨ
ਸੰਗਤਰਾ	ਅਮਰੀਕਾ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ
ਦੁੱਧ	ਰੂਸ, ਅਮਰੀਕਾ
ਲੱਕੜੀ	ਰੂਸ, ਅਮਰੀਕਾ
ਵਪਾਰਕ ਭਾਂਡੇ	ਜਪਾਨ, ਸਵੀਡਨ
ਕਰਡ ਸਟੀਲ	ਰੂਸ, ਅਮਰੀਕਾ
ਸੀਮੈਂਟ	ਰੂਸ, ਜਪਾਨ
ਮਾਸ	ਰੂਸ, ਅਮਰੀਕਾ
ਉਨ	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ, ਰੂਸ
ਮੱਛੀ ਫੜਨਾ	ਜਪਾਨ, ਅਮਰੀਕਾ
ਬੀਅਰ	ਅਮਰੀਕਾ, ਪੱਛਮੀ ਜਰਮਨੀ
ਕਾਰਾਂ	ਅਮਰੀਕਾ, ਜਪਾਨ
ਅੰਗੂਰ	ਫਰਾਂਸ, ਰੂਸ
ਸੋਬ	ਫਰਾਂਸ, ਅਮਰੀਕਾ

ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਦੇਸ਼ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਜਧਾਨੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁਦਰਾ

ਦੇਸ਼	ਰਾਜਧਾਨੀ	ਮੁਦਰਾ	
ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ		ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ	ਡਾਲਰ

ਰੂਸ ਰਿਪਬਲਿਕ	ਮਾਸਕੋ	ਰੂਬਲ
ਨੇਪਾਲ	ਕਾਠਮੰਡੂ	ਰੁਪਈਆ
ਕੰਬੋਡੀਆ	ਫਨੋਮਪੇਨਹ	ਪੈਸੋ
ਮਲੇਸ਼ੀਆ	ਕੁਆਲਾਲੰਪੁਰ	ਡਾਲਰ ਜਾਂ ਰਿਗਟ
ਭਾਰਤ	ਦਿੱਲੀ	ਰੁਪਈਆ
ਆਸਟਰੇਲੀਆ	ਕੈਨਬਰਾ	ਡਾਲਰ
ਆਸਟਰੀਆ	ਵੀਆਨਾ	ਸ਼ਿਲਿੰਗ
ਈਰਾਨ	ਤਹਿਰਾਨ	ਰਿਆਲ
ਫਰਾਂਸ	ਪੈਰਿਸ	ਫਰੈਂਕ
ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ	ਕੋਲੰਬੋ	ਰੁਪਈਆ
ਚੀਨ	ਬੀਜਿੰਗ	ਯੂਆਨ
ਨਾਰਵੇ	ਓਸਲੋ	ਕਰੋਨ
ਅਲਜੇਰੀਆ	ਅਲਜੀਅਰਜ਼	ਦੀਨਾਰ
ਯੂਨਾਨ	ਏਥਨਜ਼	ਦ੍ਰਾਕਮਾ
ਅਲਬਾਨੀਆ	ਤਿਰਾਕਾ	-
ਬੁਲਗਾਰੀਆ	ਸੋਫੀਆ	ਲੇਵ
ਆਇਰਲੈਂਡ	ਡਬਲਿਨ	-
ਸਲੋਵਾਕ	ਬ੍ਰਾਤੀ ਸਲਾਵਾ	ਕਰਾਊਨ
ਥਾਈਲੈਂਡ	ਬੈਂਕਾਕ	ਘਾਟ
ਸਵੀਡਨ	ਸਟਾਕਹੋਮ	ਕਰੋਨਾ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ	ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ	ਰੁਪਈਆ
ਪੋਲੈਂਡ	ਵਾਰਸਾ	ਜਲੋਟੀ
ਸੂਡਾਨ	ਖਾਰਤੂਮ	ਪੌਂਡ
ਜਪਾਨ (ਨਿਪਨ)	ਟੋਕੀਓ	ਯੇਨ
ਤੁਰਕੀ	ਅੰਕਾਰਾ	ਲੀਰਾ
ਚੈਕ	ਪਰਾਗ	ਕਰਾਊਨ
ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ	ਕਾਬਲ	ਅਫਗਾਨੀ
ਪੁਰਤਗਾਲ	ਲਿਸਬਨ	ਪੈਸੋ
ਮਿਸਰ	ਕਾਹਿਰਾ	ਪੌਂਡ
ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ	ਜਕਾਰਤਾ	ਰੁਪਈਆ
ਮਯਾਂਮਾਰ (ਬਰਮਾ)	ਰੰਗੂਨ	ਕਿਆਤ
ਕਿਊਬਾ	ਹਵਾਨਾ	ਪੈਸੋ
ਇੰਗਲੈਂਡ	ਲੰਡਨ	ਪੌਂਡ
ਤਾਈਵਾਨ	ਤਾਈਪਾਈ	-

ਫਿਨਲੈਂਡ	ਹੈਲਸਿੰਕੀ	ਮਾਰਕ
ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ	ਬਰਨ	ਫਰੈਂਕ
ਡੈਨਮਾਰਕ	ਕੋਪਨਹੈਗਨ	ਕਰੋਨ
ਹੰਗਰੀ	ਬੁਡਾਪੇਸਟ	ਫੋਰਿੰਟ
ਵੀਅਤਨਾਮ	ਹੈਨੋਈ	ਡਾਂਗ
ਪੇਰੂ	ਲੀਮਾ	ਸੋਲ
ਸਪੇਨ	ਮਾਡਰਿਡ	ਪੈਸੇਟਾ

ਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਨਾਂ

ਨਵੇਂ ਨਾਂ	ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਂ	ਨਵੇਂ ਨਾਂ	ਪੁਰਾਣੇ ਨਾਂ
ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼	ਪੂਰਬੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ	ਬੀਜਿੰਗ	ਪੀਕਿੰਗ
ਘਾਣਾ	ਗੋਲਡ ਕੋਸਟ	ਕੇਪ ਕਨੈਡੀ	ਕੇਪ ਕਾਨਵੇਰਲ
ਹੋ ਚੀ ਮਿਨਰ ਸਿਟੀ	ਸੈਗੋਨ	ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ	ਡਚ ਆਫ ਇੰਡੀਜ਼
ਈਰਾਨ	ਪਾਰਸੀਆ	ਈਰਾਕ	ਮੈਸੋਪੋਟਾਮੀਆ
ਮਯਾਂਮਾਰ	ਬਰਮਾ	ਮਲੇਸ਼ੀਆ	ਮਲਾਇਆ
ਨਾਮੀਬੀਆ	ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਅਫਰੀਕਾ ਜ਼ਾਇਰੇ	ਨਾਗੋ	ਨਾਗੋ
ਨੀਦਰਲੈਂਡ	ਹਾਲੈਂਡ	ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ	ਸੀਲੋਨ
ਅਰਬ ਗਣਰਾਜ	ਮਿਸਰ	ਤਾਈਵਾਨ	ਫਾਰਮੋਸਾ
ਯੁਗੋਸਲਾਵੀਆ	ਰੰਗੂਨ	ਜ਼ੈਂਬੀਆ	ਉੱਤਰੀ ਰੋਡੇਸ਼ੀਆ
ਜ਼ਿੰਬਾਬਵੇ	ਦੱਖਣੀ ਰੋਡੇਸ਼ੀਆ	ਵਾਰਾਣਸੀ	ਬਨਾਰਸ
ਪੂਣੇ	ਪੂਨਾ	ਪਣਜੀ	ਪੰਜਿਮ

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਭੂਗੋਲਿਕ ਉਪਨਾਮ

ਚੀਨ ਦੀ ਮੁਸੀਬਤ	ਹਵਾਂਗ-ਹੋ ਨਦੀ
ਯੂਰਪ ਦਾ ਕਾਰਪਿਟ (ਅਖਾੜਾ)	ਬੈਲਜੀਅਮ
ਅਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਛੂੰਹਦੀਆਂ ਇਮਾਰਤਾਂ	ਨਿਊਯਾਰਕ
ਨਿਖੇਧੀ ਸ਼ਹਿਰ	ਲਹਾਸਾ (ਤਿੱਬਤ)
ਅੰਧ ਮਹਾਦੀਪ	ਅਫਰੀਕਾ
ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੁਆਰ	ਮੁੰਬਈ
ਨੀਲ ਦਾ ਵਰਦਾਨ	ਮਿਸਰ
ਲੌਂਗ ਦਾ ਟਾਪੂ	ਜ਼ੈਜ਼ੀਬਾਰ
ਪਵਿੱਤਰ ਜ਼ਮੀਨ	ਯੇਰੂਸ਼ੇਲਮ
ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਦੇਸ਼	ਨਾਰਵੇ
ਭੂਮੱਧ ਸਾਗਰ ਦੀ ਚਾਲੀ	ਜ਼ਿਬ੍ਰਾਲਟਰ
ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਛੱਤ	ਤਿੱਬਤ
ਉਗਦੇ ਸੂਰਜ ਦਾ ਦੇਸ਼	ਜਪਾਨ

ਦੁਨੀਆ ਦਾ ਖੰਡ ਦਾ ਕਟੋਰਾ	ਕਿਊਬਾ
ਗੋਰਿਆਂ ਦੀ ਕਬਰ	ਅਫਰੀਕਾ ਦਾ ਗਿਨੀ ਕੋਸਟ
ਉੱਤਰ ਦਾ ਵੈਨਿਸ	ਸਟਾਕਹੋਮ
ਮੋਤੀਆਂ ਦਾ ਦੀਪ	ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ
ਚਿੱਟੇ ਹਾਥੀਆਂ ਦਾ ਦੇਸ਼	ਬਾਈਲੈਂਡ
ਸੁਨਹਿਰੀ ਉੱਨ ਦਾ ਦੇਸ਼	ਆਸਟਰੇਲੀਆ
ਯੂਰਪ ਦਾ ਖੇਡ ਦਾ ਮੈਦਾਨ	ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ
ਤੂਫਾਨੀ ਹਵਾ ਵਾਲਾ ਸ਼ਹਿਰ	ਸ਼ਿਕਾਗੋ
ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਝੀਲਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼	ਫਿਨਲੈਂਡ

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਜਵਾਲਾਮੁੱਖੀ ਪਰਬਤ

ਜਵਾਲਾਮੁੱਖੀ	ਸਥਿਤੀ	ਉਚਾਈ (ਮੀਟਰਾਂ ਵਿੱਚ)
ਕੋਟੋਪਾਕਸੀ	ਇਕੁਇਡੋਰੋ	5,896
ਕਲਵਸਕਿਆ	ਰੂਸ	4,750
ਮਾਊਂਟ ਵਾਰੰਗਲ	ਅਲਾਸਕਾ	4,267
ਮੀਨਾ ਲਾਓ	ਹਵਾਈ	4,170
ਕੈਮਰੂਨ	ਕੈਮਰੂਨ	4,067
ਨਾਇਰਾਗੋਗੋ	ਜ਼ਾਇਰੇ	3,523
ਇਲਿਆਸਨਾ	ਅਮਰੀਕਾ	3,353
ਏਟਨਾ	ਸਿਸਲੀ	3,340
ਬੇਕਰ	ਕੈਸਕੇਡਸ	3,285
ਇਰੇਬਸ	ਅੰਟਾਰਕਟਿਕਾ	3,178

ਕੁਝ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰੇ ਉਪਨਾਮ

ਸ਼ਖਸੀਅਤ	ਉਪਨਾਮ
ਖਾਨ ਅਬਦੁਲ ਗੱਫਾਰ ਖਾਂ	ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖਾਨ
ਸ਼ੈਕਸਪੀਅਰ	ਅਵਾਮ ਦਾ ਕਵੀ
ਜਨਰਲ ਰੋਮੇਲ (ਜਰਮਨੀ)	ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਲੁੰਬੜੀ
ਜਿਊਫਰੀ ਚਾਸਰ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਪਿਤਾਮਾ
ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਖਾਨ	ਸ਼੍ਰੀਮਾਂਤ ਗਾਂਧੀ
ਏਡੋਲਫ ਹਿਟਲਰ	ਫਿਊਹਰਰ
ਗਲੈਡਸਟੋਨ	ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇਤਾ
ਯੰਗਰ ਪਿਟ	ਗ੍ਰੇਟ ਕਾਮਨਰ
ਡੀ. ਆਇਜ਼ਨਹਾਵਰ	ਆਇਕ
ਖਾਰਤੂਮ ਦਾ ਕਿਚਨਰ	ਕੇ. ਕੇ.
ਫਲੋਰੈਂਸ ਨਾਈਟਿੰਗੇਲ	ਲੇਡੀ ਵਿਦ ਦੀ ਲੈਪ

ਪਰਲ ਬਕ	ਲੀ. ਦੀਵਾਨ
ਨੈਪੋਲੀਅਨ	ਮੈਨ ਆਫ ਡੇਸਟਨੀ, ਲਿਟਿਲ ਕਾਰਪੋਰਲ
ਸਰ ਵਾਲਟਰ ਸਕਾਟ	ਉੱਤਰ ਦਾ ਜਾਦੂਗਰ
	ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ

ਦੇਸ਼	ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਦਾ ਨਾਂ	ਸ਼ਹਿਰ
ਰੂਸ	ਸ਼ੇਰੇਮੇਟਿਏਵੇ	ਮਾਸਕੋ
ਬ੍ਰਿਟੇਨ	ਹੀਥਰੋ	ਲੰਦਨ
ਅਮਰੀਕਾ	ਕੈਨੇਡੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ	ਨਿਊਯਾਰਕ
ਜਪਾਨ	ਨਰੀਤਾ ਤੇ ਹਨੇਡਾ	ਟੋਕੀਓ
ਸਵੀਡਨ	ਅਰਲੰਡਾ	ਸਟਾਕਹੋਮ
ਫਰਾਂਸ	ਚਾਰਲਸ ਡੀਗਾਲ	ਪੈਰਿਸ
ਭਾਰਤ	ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ	ਦਿੱਲੀ
ਭਾਰਤ	ਰਾਜਾ ਸਾਂਸੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡਾ	ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਹਵਾਈ ਸੇਵਾਵਾਂ

1. ਪਾਨ ਅਮਰੀਕਨ ਵਰਲਡ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼	ਅਮਰੀਕਾ
2. ਲੁਫਤਹੰਸਾ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼	ਜਰਮਨੀ
3. ਜਪਾਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼	ਜਪਾਨ
4. ਰਾਇਲ ਨੇਪਾਲ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼	ਨੇਪਾਲ
5. ਐਸ. ਆਈ. ਏ. (ਸਿੰਗਾਪੁਰ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼) ਸਿੰਗਾਪੁਰ	
6. ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼	ਪਾਕਿਸਤਾਨ
7. ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ	ਬ੍ਰਿਟੇਨ
8. ਕਟਾਂਸ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ
9. ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਮਾਨ ਸੇਵਾ	ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼
10. ਗਰੁੜ ਏਅਰਵੇਜ਼ (ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਅਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼)	ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ
11. ਏਅਰ ਫਰਾਂਸ	ਫਰਾਂਸ
12. ਟ੍ਰਾਂਸ ਵਰਲਡ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼	ਅਮਰੀਕਾ
13. ਏਰੋਫਲੋਟ (ਰਸੀਅਨ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼)	ਰੂਸ
14. ਕੈਥੇ ਪੈਸੇਫਿਕ (ਹਾਂਗਕਾਂਗ ਏਅਰ ਲਾਈਨਜ਼)	ਹਾਂਗਕਾਂਗ

ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੰਕੇਤ ਅਤੇ ਚਿੰਨ੍ਹ

ਸੰਕੇਤ	ਸੰਬੰਧ
ਰੈੱਡ ਕਰਾਸ (ਹਸਪਤਾਲ ਮੁੱਢਲਾ ਇਲਾਜ ਕੇਂਦਰ)	ਇਲਾਜ ਸੰਬੰਧੀ ਸਹਾਇਤਾ
ਕਮਲ ਦਾ ਫੁੱਲ	ਸੱਭਿਅਤਾ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ
ਲਾਲ ਬੱਤੀ	ਖ਼ਤਰਾ, ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਰੁਕਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ
ਕਬੂਤਰ	ਇਲਾਜ ਕੇਂਦਰ

ਹਰੀ ਬੱਤੀ	ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ
ਬਾਂਹ ਉੱਤੇ ਕਾਲੀ ਪੱਟੀ	ਦੁੱਖ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ
ਲਾਲ ਤਿਕੋਣਾ	ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ
ਚਿੱਟਾ ਝੰਡਾ	ਸ਼ਾਂਤੀ ਸੰਧੀ
ਦੀਪਕ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਦੇ ਹੱਥ	ਜੀਵਨ ਬੀਮਾ ਨਿਗਮ
ਮਹਾਰਾਜਾ	ਏਅਰ ਇੰਡੀਆ
ਉਲਟਾ ਝੰਡਾ	ਮੁਸੀਬਤ
ਝੁਕਿਆ ਝੰਡਾ	ਕੌਮੀ ਸ਼ੋਕ
ਲਾਲ ਝੰਡਾ	ਕ੍ਰਾਂਤੀ
ਪਹੀਆ/ਚੱਕਰ	ਵਿਕਾਸ
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ 'ਦਾ ਵੀ' ਅੱਖਰ	ਜਿੱਤ
ਲਾਲ ਝੰਡੀ	ਖ਼ਤਰਾ (ਰੁਕੋ)

ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਚਿੰਨ੍ਹ

ਦੇਸ਼ ਕੌਮਾਂਤਰੀ	ਚਿੰਨ੍ਹ	ਦੇਸ਼ ਕੌਮਾਂਤਰੀ	ਚਿੰਨ੍ਹ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ	ਚੰਨ ਤਾਰਾ	ਬਰਤਾਨੀਆ	ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ
ਅਮਰੀਕਾ	ਗੋਲਡਨ ਰਾਡ	ਆਇਵਰੀ ਕੋਸਟ	ਹਾਥੀ
ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	ਕੰਗਾਰੂ	ਕੈਨੇਡਾ	ਮੈਪੇਲ ਪੱਤੀ
ਫ਼ਰਾਂਸ	ਲਿਲੀ	ਇਟਲੀ	ਕਮਲ (ਚਿੱਟੀ ਲਿਲੀ)
ਜਪਾਨ	ਗੁਲਦਾਉਦੀ	ਸਪੇਨ	ਗਰੁੜ (ਪੰਛੀ)
ਜਰਮਨੀ	ਕਾਰਨ ਫਲਾਵਰ ਭਾਰਤ	ਅਸ਼ੋਕ ਚੱਕਰ	
ਡੈਨਮਾਰਕ	ਬੀਚ (ਸਾਗਰ ਤਟ) ਈਰਾਨ	ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਫੁੱਲ	

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਹਾਂਦੀਪ

ਮਹਾਂਦੀਪ ਦਾ ਨਾਂ

ਖੇਤਰਫਲ ਵ. ਕਿ.ਮੀ. ਵਿਚ	
1. ਏਸ਼ੀਆ	4,44,85,900
2. ਅਫ਼ਰੀਕਾ	30,02,59,680
3. ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ	2,42,35,280
4. ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ	17,8,20,770
5. ਐਂਟਾਰਕਟਿਕਾ	1,40,000,000
6. ਯੂਰਪ	1,45,50,750
7. ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	78,30,682

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਝਰਨੇ

ਨਾਂ	ਦੇਸ਼	ਉੱਚਾਈ (ਮੀਟਰ ਵਿੱਚ)
ਇੰਜਿਲ	ਵੇਨੇਜ਼ੁਏਲਾ	979
ਯੋਮੇਮਾਇਟ	ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ (ਅਮਰੀਕਾ)	739

ਦੱਖਣੀ ਮਝ	ਨਾਰਵੇ	655
ਕੁਕਵੇਨਨ	ਵੈਨੇਜ਼ੁਏਲਾ	610

ਉੱਘੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦਸਤਾਵੇਜ਼

ਦਸਤਾਵੇਜ਼	ਸੰਬੰਧਿਤ ਦੇਸ਼
ਗ੍ਰੇਅ ਬੁੱਕ	ਜਪਾਨ ਅਤੇ ਬਲਜੀਅਮ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ।
ਵ੍ਹਾਈਟ ਬੁੱਕ	ਭਾਰਤ ਦੀ ਤੱਥਾਂ ਸਣੇ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ।
ਵ੍ਹਾਈਟ ਬੁੱਕ	ਚੀਨ, ਜਰਮਨੀ ਅਤੇ ਇਟਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ।
ਗਰੀਨ ਬੁੱਕ	ਈਰਾਨ ਅਤੇ ਇਟਲੀ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ।
ਆਰੇਂਜ ਬੁੱਕ	ਨੀਦਰਲੈਂਡ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ।
ਬਲਿਊ ਬੁੱਕ	ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਸਰਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਜਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ।
ਯੈਲੋ ਬੁੱਕ	ਫ਼ਰਾਂਸ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ।

ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ

ਨਾਂ	ਦੇਸ਼	ਗਹਿਰਾਈ (ਮੀ.)
1. ਏਟੇਆ ਕੈਨੇਡਾ	ਪਾਪੁਆ ਨਿਊ ਗਿਨੀ	15,00
2. ਗੋਰਫੇਜੀਨ ਬਰਨਾਡ	ਫ਼ਰਾਂਸ	1,490
3. ਸਿਮਾ ਡੇਲਾਮ	ਪਸ਼ੂਰਟਾਸ ਛੇ	1,338
4. ਈਲਾਮਿਨਾ	ਸਪੇਨ	1,336
5. ਗੋਰਫੇ ਡੇਲਾ ਪਿਰੇ ਸੇਂਟ	ਫ਼ਰਾਂਸ	1,332
ਮਾਰਟਿਨ		
6. ਸਤੇ ਝਨਾਇਆ	ਸੋਵੀਅਤ ਸੰਘ	1,280
7. ਜਸਕੀਨੀ ਗਨੀਜਨੇਜ	ਪੋਲੈਂਡ	783
8. ਹੈਲੋ ਚਸ਼ੇਟੇਨ	ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ	860

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉੱਘੇ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਮਹਾਂਸਾਗਰ

ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਨਾਂ	ਖੇਤਰਫਲ	ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ	ਔਸਤ ਮੀਟਰਾਂ (ਵਿੱਚ)
ਨਾਲ ਲੱਗਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਛੱਡਕੇ)			

(ਵ.ਕਿ.ਮੀ. ਵਿੱਚ) ਖੇਤਰਫਲ ਭੂਘਾਈ

ਫੀਸਦੀ			
1. ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਂਸਾਗਰ	1,65,24,00,00	45.7	4,282
2. ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ	8,23,64,00	22.8	3,926
3. ਹਿੰਦ ਮਹਾਂਸਾਗਰ	7,355,000	20.3	3,963
4. ਆਰਕਟਿਕ ਮਹਾਂਸਾਗਰ	13,98,000	3.9	1,206
5. ਭੂ-ਮੱਧ ਸਾਗਰ	2,509,972	-	-
6. ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਸਾਗਰ	2,300,000	-	-
7. ਬੈਰਿੰਗ ਸਾਗਰ	2,292,000	-	-

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਵੱਡੇ ਟਾਪੂ		
ਟਾਪੂ ਦਾ ਨਾਂ	ਸਮੁੰਦਰ ਦਾ ਨਾਂ	ਖੇਤਰਫ (ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ)
1. ਗ੍ਰੀਨਲੈਂਡ	ਆਰਕਟਿਕ ਮਹਾਸਾਗਰ	2142690
2. ਨਿਊ ਗਿਨੀ	ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ	899892
3. ਬੈਫਿਨ ਲੈਂਡ (ਕੈਨੇਡੀਅਨ)	ਆਰਕਟਿਕ ਮਹਾਸਾਗਰ	598288
4. ਬੋਰਨੀਓ	ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ	795127
5. ਮੈਡਾਗਾਸਕਰ	ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ	590518
6. ਗ੍ਰੇਟ ਬ੍ਰਿਟੇਨ	ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਸਾਗਰ	229849
7. ਸੁਮਾਟਰਾ	ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ	422168
8. ਕੋਂਸ਼ੂ	ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ	226624
9. ਸੁਲਾਵੇਸੀ	ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ	189070
10. ਪ੍ਰਿੰਸ ਅਲਬਰਟ	ਆਰਕਟਿਕ ਮਹਾਸਾਗਰ	153390

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਡੂੰਘੇ ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਖਾੜੀਆਂ

ਮੁੱਖ ਸਮੁੰਦਰ ਅਤੇ ਖਾੜੀਆਂ	ਖੇਤਰਫਲ (ਵਰਗ)	ਔਸਤ ਡੂੰਘਾਈ (ਮੀਟਰਾਂ ਵਿੱਚ)
ਭੂ ਮੱਧ ਰੇਖੀ ਸਮੁੰਦਰ	2,25,03,000	1,485
ਬੈਰਿੰਗ ਸਮੁੰਦਰ	26,81,80	1,400
ਮਲਾਇਆ ਸਮੁੰਦਰ		
(ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ)	8,14,20,00	1,200
ਕੈਰੀਬੀਅਨ ਸਮੁੰਦਰ	2,75,30,00	2,400
ਜਪਾਨ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ	1,00,74,00	1,370
ਅੰਡੇਮਾਨ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ	79,77,00	865
ਉੱਤਰੀ ਸਮੁੰਦਰ	575,300	90
ਕਾਲਾ ਸਮੁੰਦਰ	481,700	4,100
ਲਾਲ ਸਾਗਰ	737,700	490
ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਸਾਗਰ	422,160	55
ਫਾਰਸ ਦੀ ਖਾੜੀ	238,790	40
ਮੈਕਸੀਕੋ ਦੀ ਖਾੜੀ	1542,985	1,400
ਸੀ ਆਫ਼ ਓਪੋਟਸਕ	1,527,570	840
ਪੂਰਬੀ ਚੀਨੀ ਸਮੁੰਦਰ	1,249,150	180
ਹਡਸਨ ਖਾੜੀ	1,232,300	120

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਮਾਰੂਥਲ

ਨਾਂ	ਸਥਿਤੀ	ਖੇਤਰਫਲ ਵ. ਕਿ.ਮੀ. ਵਿੱਚ
1. ਸਹਾਰਾ	ਉੱਤਰੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	84,00,000

2. ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	15,50,000
3. ਅਰਬ	ਦੱਖਣੀ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ	13,00,000
4. ਗੋਬੀ	ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ	10,40,000
5. ਕਾਲਾਹਾਰੀ	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	5,20,000
6. ਤਾਕਲਾ ਮਾਕਨ	ਚੀਨ	3,20,000
7. ਸੋਨੋਰਨ	ਕੈਲੀਫੋਰਨੀਆ 'ਤੇ ਮੈਕਸੀਕੋ	3,10,000
8. ਨਾਮਿਬ	ਦੱਖਣੀ ਪੂਰਬੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	3,10,000
9. ਕਾਰਾਕੁਮਰ	ਤੁਰਕਮਾਨਿਸਤਾਨ	2,70,000
10. ਥਾਰ	ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ	2,60,000
11. ਸੋਮਾਲੀ	ਸੋਮਾਲੀਆ	3,60,000
12. ਐਟਾਕਾਮਾ	ਉੱਤਰੀ ਚਿੱਲੀ	1,80,000
13. ਕਾਜ਼ਿਲਕੁਮ	ਉਜ਼ਬੇਕਿਸਤਾਨ	1,80,000
14. ਦਸ਼ਤੇ-ਏ-ਲੁਟ	ਪੂਰਬੀ	52,000

ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਉੱਚੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ

ਚੋਟੀ ਦਾ ਨਾਂ	ਪਹਾੜ ਦਾ ਨਾਂ	ਉੱਚਾਈ (ਮੀਟਰਾਂ ਵਿੱਚ)
ਐਵਰੈਸਟ	ਹਿਮਾਲਿਆ	8,848
ਕੇ-ਕੇ (ਗੋਡਵਿਨ ਆਸਟਿਨ) ਕਰਾਕੁਰਮ		8,611
ਮਕਾਲੂ	ਹਿਮਾਲਿਆ	8,470
ਕੰਚਨ ਜੰਗਾ	ਹਿਮਾਲਿਆ	8,535
ਨਾਗਾ ਪਰਬਤ	ਹਿਮਾਲਿਆ	8,125
ਪੌਲਗਿਰੀ	ਹਿਮਾਲਿਆ	8,166
ਕੇ-ਕੇ (ਮੁਜਤਗਾਹ)	ਕੁੰਲੁਨ	7,282
ਅਮੀਂ ਮਚਿਨ	ਕੁੰਲੁਨ	7,145
ਗੌਰੀ ਸ਼ੰਕਰ ਪੀਕ	ਪਾਮੀਰ	7,134
ਕੋਰਜ਼ਬੀਨਵਸਕੀ ਪੀਕ	ਪਾਮੀਰ	7,105
ਕਾਂਗਟੋ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,090
ਦੋਨਾਗਿਰੀ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,066
ਮੰਹਨੜੀ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,065
ਅਕਾਂਗਤੂ	ਐਂਡੀਜ਼	7,021
ਰੈਵੇਲੂਏਸ਼ਨ ਪੀਕ	ਪਾਮੀਰ	6,974
ਕਾਂਗੋ ਨੰਦਨ	ਹਿਮਾਲਿਆ	6,919
ਸਿਨਿਓਲਥੂ	ਹਿਮਾਲਿਆ	6,895
ਅੰਨਪੂਰਨਾ	ਹਿਮਾਲਿਆ	8,078
ਗੋਸਾਈਨਾਬਨ	ਹਿਮਾਲਿਆ	8,013

ਨੰਦਾ ਦੇਵੀ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,817
ਕੋਮੋਲੰਜੀਓ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,815
ਰਾਕਾਪੋਸੀ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,788
ਕੈਮਟ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,756
ਜਮਚਾ ਬੜਵਾ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,756
ਗੁਰਾਲਾ ਮੰਧਾਤਾ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,528
ਉਲੁਰਗਾਹੁ ਮੁਜਤਾਘ	ਕੁੰਲੁਨ	7,724
ਤੁਰਕਮੀਰ	ਹਿੰਦੂਕੁਸ਼	7,692
ਕੁਲਾਂ ਕਾਂਗੜੀ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,554
ਸਕਾਈ ਕਾਂਗੜੀ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,544
ਕਮਿਓਨਿਜ਼ਮ ਪੀਕ	ਪਾਮੀਰ	7,482
ਵਿਕਟਰੀ ਪੀਕ	ਪਾਮੀਰ	7,439
ਸੀਆ ਕਾਂਗੜੀ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,419
ਚਮਲਾਂਗ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,319
ਅਲੰਗ ਕਾਂਗੜੀ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,315
ਕੋਮੋ ਲਾੜੀ	ਹਿਮਾਲਿਆ	7,314

ਸੂਰਜ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤੋਂ ਦੂਰੀ	149,600,000 ਕਿ.ਮੀ. ਲਗਭਗ
ਵਿਆਸ	13,91,980 ਕਿ.ਮੀ.
ਪੂਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਮਾਨ ਸੀਮਾ	47.5 ਲੱਖ. ਕਿ.ਮੀ.
ਕੋਰਡ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ	੧,੫੦,੦੦,੦੦੦
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਮੰਡਲ ਦਾ ਅਨੁਪਾਤ	ਲਗਭਗ ੫੭੬੦ ਤੋਂ ੬੦੦੦3

ਚੰਦਰਮਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ

ਵਿਆਸ	3,475 ਕਿ.ਮੀ.
ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਦੂਰੀ	34,8285 ਕਿ.ਮੀ.
ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਵਿਆਸ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮਾ	0.27250
ਦਾ ਵਿਆਸ	
ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਦ੍ਰਵਮਾਨ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿਚ ਚੰਦਰਮਾ	1.81
ਦਾ ਦ੍ਰਵਮਾਨ	
ਘਣਤਾ (ਧਰਤੀ ਦੇ ਸਾਪੇਖ)	0.6058
ਘਣਤਾ (ਪਾਣੀ ਦੇ ਸਾਪੇਖ)	3.34
ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਗੁਰੂਤਾ ਆਕਰਸ਼ਣ	0.166
ਬਲਾਂ ਵਿੱਚ ਅਨੁਪਾਤ	
ਸਤਹਿ ਦਾ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਭਾਗ	0.41

ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਜ ਮੁੱਖੀ ਜਾਂ ਸ਼ਾਸਕ ਮੁੱਖੀ

ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸ਼ਾਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ

ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ	ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ
ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਗਵਰਨਰ ਜਨਰਲ	ਮੁਹੰਮਦ ਅਲੀ ਜਿੰਨਾਹ
ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਸ਼ੇਖ ਮੁਜੀਬੁਰ ਰਹਿਮਾਨ	
ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ	ਜਾਰਜ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ
ਚੀਨੀ ਗਣਰਾਜ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਮੁੱਖੀ	ਸੁਨਯਾਤ ਸੇਨ
ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ	ਸਰ ਰਾਬਰਟ ਵਾਲਪੋਲ
ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਾਰਗ੍ਰੇਟ ਥੈਚਰ (ਇੰਗਲੈਂਡ)	
ਬਣਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ	

ਵਿਸ਼ਵ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਖੇਡਾਂ

ਟਾਡ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਕੱਪ	ਬਾਸਕਟਬਾਲ
ਵਿੰਬਲਡਨ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਲਾਲ ਟੈਨਿਸ
ਵੇਚਟਸੇਸਟਕ ਕੱਪ	ਪੋਲੋ
ਡੇਵਿਸ ਕੱਪ	ਲਾਨ ਟੈਨਿਸ
ਟਾਮਸ ਕੱਪ	ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਡਮਿੰਟਨ
ਕਿੰਗਨ ਕਪ	ਹਵਾਈ ਦੌੜ ਮੁਕਾਬਲਾ (ਇੰਗਲੈਂਡ)
ਮਰਡੇਕਾ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਫੁਟਬਾਲ (ਏਸ਼ੀਆ)
ਜੁਲੇਨ ਰਿਮੋ ਟ੍ਰਾਫੀ	ਵਰਲਡ ਸੌਕਰ (ਫੁਟਬਾਲ)
ਪ੍ਰਿੰਸ ਆਫ ਵੇਲਸ ਕੱਪ	ਗੋਲਫ (ਇੰਗਲੈਂਡ)
ਗ੍ਰਾਂਡ ਨੈਸ਼ਨਲ	ਹਾਰਸ ਸਪੀਟਲ ਚੇਜ਼ ਰੇਸ (ਇੰਗਲੈਂਡ)
ਵਾਕਰ ਕੱਪ	ਗੋਲਫ
ਉਬੇਰ ਕੱਪ	ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਡਮਿੰਟਨ (ਮਹਿਲਾ)
ਅਮਰੀਕਨ ਕੱਪ	ਯਾਟ ਰੇਸਿੰਗ (ਕਿਸਤੀ ਦੌੜ)
ਕੋਲੰਬੋ ਕੱਪ	ਫੁਟਬਾਲ (ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ, ਮਯਾਂਮਾਰ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ)
ਸਵੈਥਲਿੰਗ ਕੱਪ	ਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ਵ ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ
ਸ਼ਿਡਰ ਕੱਪ	ਸੀ ਪਲੇਨ ਦੌੜ (ਇੰਗਲੈਂਡ)
ਡਰਬੀ	ਘੋੜ ਦੌੜ (ਇੰਗਲੈਂਡ)
ਰਾਈਡਰ ਕੱਪ	ਗੋਲਫ (ਇੰਗਲੈਂਡ)

ਮੁਹਿੰਮ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ

‘ਭਾਗ ਸਲੇਜ ਦੁਆਰਾ ਉੱਤਰੀ ਧਰੁਵ’ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਨਾਓਮੀ ਯੋਸ਼ੁਰਾ (ਜਪਾਨ)
ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ
ਪਹਿਲੀ ਭਾਰਤੀ ਇਸਤਰੀ ਜੋ ਐਵਰੇਸਟ ਚੋਟੀ ਬਛੋਂਦਰੀ ਪਾਲ

ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚੀ
ਬਲ ਰਸਤੇ ਤੋਂ ਉੱਤਰੀ ਧਰੁਵ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਬਰਟ ਪਿਆਰੀ
ਵਿਅਕਤੀ
ਦੱਖਣੀ ਧਰੁਵ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਅਮੰਡਸੈਨ
ਐਵਰੈਸਟ ਚੋਟੀ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸ਼ੇਰਪਾ ਤੇਨਜਿੰਗ ਤੇ ਹਿਲੇਰੀ (29
ਮਈ, 1953)

ਐਵਰੈਸਟ ਦੀ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਇਸਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੰਕੋ ਤਾਬੋਈ (ਜਪਾਨ)
ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਜਲ ਮਾਰਗ ਤੋਂ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਮੈਗਲਨ
ਵਿਅਕਤੀ
ਐਵਰੈਸਟ ਉੱਤੇ ਦੋ ਵਾਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨਵਾਂਗ ਗੋਬੂ
ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਐਵਰੈਸਟ ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਆਕਸੀਜਨ ਪੀਟਰ ਹੈਬਲਰ (ਆਸਟ੍ਰੀਆ)
'ਤੇ ਪੀਨ

ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਪਹੁੰਚੇ (ਇਟਲੀ)

ਪਹਿਲਾ ਯਾਤਰੀ

ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਿਕੰਦਰ ਮਹਾਨ
ਭਾਰਤ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਚੀਨੀ ਫਾਹੀਆਨ ਯਾਤਰੀ
ਚੀਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਯੂਰਪੀ ਮਾਰਕੋ ਪੋਲੋ ਯਾਤਰੀ

ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਰਾਜਦੂਤ ਐੱਨ. ਬਾਰਬਰਟਨ
ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿੱਚ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਦਲ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਾਰਗ੍ਰੇਟ ਥੈਚਰ
ਮਹਿਲਾ ਨੇਤਾ ਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ
ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਤਿਆਗ ਪੱਤਰ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਰਿਚਰਡ ਨਿਕਸਨ
ਪਹਿਲਾ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ

ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ

ਇੰਗਲਿਸ਼ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਤੈਰ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਨ ਕੁਮਾਰੀ ਆਰਤੀ ਸ਼ਾਹ (1959) (ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ
ਆਰਤੀ)

ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਰਤੀ ਇਸਤਰੀ ਗੁਪਤਾ)
ਇੰਗਲਿਸ਼ ਚੈਨਲ ਨੂੰ ਤੈਰ ਕੇ ਪਾਰ ਕਰਨ ਮਿਹਿਰ ਸੇਨ (1958)

ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਪੁਰਖ ਵਿਲਸਨ ਜੇਨਸ
ਵਿਸ਼ਵ ਬਿਲੀਅਰਡ ਅਮੈਚਿਓਰ ਟ੍ਰਾਂਡੀ

ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਵਿੰਬਲਡਨ ਲਾਨ ਟੈਨਿਸ ਦੀ ਪੁਰਖ ਸਿੰਗਲ ਆਰਥਰ ਏਸ਼

ਪਾਕ ਜਲਡਮਰੂ ਵਿੱਚ ਤੈਰਾਕੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵੈਦਨਾਥ
ਜਿੱਤਣ ਵਾਲਾ

ਰਾਸ਼ਟਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਡਾਂ

ਰਾਸ਼ਟਰ	ਖੇਡਾਂ
ਭਾਰਤ	ਹਾਕੀ
ਅਮਰੀਕਾ	ਬੇਸਬਾਲ
ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	ਕ੍ਰਿਕਟ
ਕੈਨੇਡਾ	ਬਰਫ ਉੱਤੇ ਹਾਕੀ
ਜਪਾਨ	ਜੂਡੋ
ਇੰਗਲੈਂਡ	ਕ੍ਰਿਕਟ
ਸਪੇਨ	ਸੰਡਿਆਂ ਦੀ ਲੜਾਈ
ਸਕਾਟਲੈਂਡ	ਰਗਬੀ ਫੁਟਬਾਲ

ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ

ਪਹਿਲੇ ਪੁਲਾੜੀ ਯਾਤਰੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਗਭਗ 17 ਐਡਰਿਨ ਨਿਕੋਲਾਈ, ਵਿਟਲੀ
ਸੇਵਾਸਤੀਨੋ

ਦਿਨ ਪੁਲਾੜ ਉਡਾਨ ਵਿੱਚ ਗੁਜ਼ਾਰੇ (ਸੋਯੂਜ-9 ਜੂਨ, 1970)

ਪਹਿਲਾ ਮਨੁੱਖ ਰਹਿਤ ਪੁਲਾੜੀ ਯਾਨ ਲੂਨਾ-16 (ਰੂਸ 21 ਸਤੰਬਰ, 1970)

ਜੋ ਚੰਦਰਮਾ 'ਤੇ ਹੋਈ

ਜਿਹੇ ਉਤਰਿਆ ਅਤੇ ਫਿਰ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਾਪਸ

ਆ ਗਿਆ

ਚੰਨ ਉੱਤੇ ਉਤਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਮਨੁੱਖ ਸਹਿਤ ਈਗਲ

ਸਵਾਰੀ

ਚੰਨ ਉੱਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਪੁਲਾੜੀ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਜਾਣ ਅਪੋਲੋ-2

ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਕੇਟ

ਚੰਦਰਮਾ ਦੀ ਸਤਹਿ 'ਤੇ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਲੂਨਾਖੋਵ ਪਹਿਲੀ (ਰੂਸ)

ਮਨੁੱਖ ਬੱਘੀ

ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਾ ਕੇ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਵਾਪਸ

ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਪੁਲਾੜੀ ਰਾਕੇਟ ਜ਼ੋਡ-5 (ਰੂਸ)

ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਦੋ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਕੇਟਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰੂਸ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ (15 ਜੁਲਾਈ, 1975)

ਮਿਲਾਪ

ਮੰਗਲ ਗ੍ਰਹਿ ਤੇ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਉਤਰਨ ਵਾਲਾ ਵਾਈਕਿੰਗ ਪਹਿਲਾ (ਅਮਰੀਕਾ)

ਪਹਿਲਾ ਰਾਕੇਟ

ਚੰਨ ਤੇ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਦੇਸ਼ ਅਮਰੀਕਾ

ਚੰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਕੇਟ ਲੂਨਾ-10 (ਰੂਸ)

ਚੰਨ 'ਤੇ ਉਤਰਨ ਵਾਲੇ ਪਹਿਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੀਲ ਆਰਮ-ਸਟ੍ਰਾਂਗ, ਐਡਵਿਨ ਐਲਡ੍ਰਿਨ

(21 ਜੁਲਾਈ, 1969)

ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਮੇਜਰ ਯੂਰੀ ਗਾਗਰਿਨ (ਰੂਸ)

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਪੁਲਾੜ ਮਹਿਲਾ ਯਾਤਰੀ ਵੇਲੇਂਟਿਨਾ ਤੇਰੇਸਕੋਵਾ

ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਤੈਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਅਮਰੀਕੀ ਐਡਵਰਡ ਵ੍ਹਾਈਟ

ਪੁਲਾੜੀ ਯਾਤਰੀ

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾ

ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਭਾਰਤੀ ਰਾਕੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ

ਚੀਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਯੂਰਪੀਅਨ ਮਾਰਕੋ ਪੋਲੋ

ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਹੈਰੋਲਡ ਮੈਕਮਿਲਨ

ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ

ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਪੁਰਖ ਕਾਮੇਨਾਟ ਯੂਰੀ ਗਾਗਰਿਨ (ਰੂਸ)

ਚੰਨ ਉੱਪਰ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਨੀਲ ਆਰਮ-ਸਟ੍ਰਾਂਗ (ਅਮਰੀਕਾ)

ਕਿਸੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਇਸਤਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਭੰਡਾਰਨਾਇਕੇ (ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ)

ਉਹ ਸ਼ਹਿਰ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਐਟਮ ਬੰਬ ਸੁੱਟਿਆ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਅਤੇ ਨਾਗਾਸਾਕੀ (ਜਪਾਨ)

ਗਿਆ

ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਰੂਸ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬੁਲਗਾਰਿਨ

ਮੰਤਰੀ

ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਕਲਪਨਾ ਚਾਵਲਾ (19 ਨਵੰਬਰ, 1977)

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਾਮਰਾਜ

1. ਮਿਸਰੀ ਸਾਮਰਾਜ (1600 ਤੋਂ 1200 ਈ:)

2. ਅਸਰੀਅਨ ਸਾਮਰਾਜ (11 ਤੋਂ 7 ਸਦੀ ਈ. ਪੂ:)|

3. ਬੇਬੀਲੋਨੀਆ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ (1870 ਈ. ਪੂ: ਤੋਂ 610-530 ਈ. ਪੂ:)|

4. ਪਰਸ਼ੀਆ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ (559 ਈ. ਪੂ: ਤੋਂ 479 ਈ. ਪੂ:)

5. ਸਿਕੰਦਰ ਮਹਾਨ ਦਾ ਸਾਮਰਾਜ (338 ਈ. ਪੂ: ਤੋਂ 326 ਈ:)|

6. ਰੋਮਨ ਸਾਮਰਾਜ (27 ਈ. ਪੂ: ਤੋਂ 600 ਈ. ਪੂ:)

7. ਅਰਬ ਸਾਮਰਾਜ (635 ਈ. ਪੂ: ਤੋਂ 732 ਈ. ਪੂ:)|

8. ਮੰਗੋਲ ਸਾਮਰਾਜ (13ਵੀਂ ਸਦੀ)|

9. ਪਵਿੱਤਰ ਰੋਮਨ ਸਾਮਰਾਜ (962 ਈ. ਪੂ: ਤੋਂ 1577 ਈ. ਪੂ:)|

10. ਆਟੋਮਨ ਸਾਮਰਾਜ (14ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ 20ਵੀਂ ਸਦੀ)|

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਾਗਰ

1. ਲਾਲ ਸਾਗਰ (♣♣♣ ♡♣♣)

2. ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਸਾਗਰ (♥♣♣♣ 3♣♣♣ ♡♣♣)

3. ਕੈਰੀਬੀਅਨ ਸਾਗਰ (3♣♣♣♣♣♣ ♡♣♣)

4. ਅਰਬ ਸਾਗਰ (1♣♣♣♣ ♡♣♣)

5. ਰੂਸ ਸਾਗਰ (\$♣♣♣♣♣♣♣♣♣ ♡♣♣)

6. ਨਾਰਥ ਸਾਗਰ (♣♣♣♣♣ ♡♣♣)

7. ਜਪਾਨ ਦਾ ਸਮੁੰਦਰ (♥♣♣♣♣♣ ♡♣♣♣♣)

8. ਕੈਸਪੀਅਨ ਸਾਗਰ (3♣♣♣♣♣♣ ♡♣♣)

9. ਪੀਲਾ ਸਾਗਰ (♣♣♣♣♣♣ ♡♣♣)

10. ਬਾਲਟਿਕ ਸਾਗਰ (2♣♣♣♣♣ ♡♣♣)

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਮੁੱਖ ਸਥਾਨ

1. ਪੈਰਿਸ (♣♣♣♣♣♣) : ਫ਼ਰਾਂਸ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ

2. ਵੀਨਸ (♣♣♣♣♣♣) : ਇਟਲੀ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ

3. ਜੇਨੇਵਾ (7♣♣♣♣♣♣) : ਲੀਗ ਆਫ਼ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਦਾ ਦਫਤਰ ਸੀ।

4. ਹਾਲੀਵੁੱਡ (8♣♣♣♣♣♣♣♣♣) : ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਫਿਲਮ ਉਦਯੋਗ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ

5. ਕਿੰਬਰਲੇ (™♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣) : ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦਾ ਹੀਰਿਆਂ ਲਈ ਸ਼ਹਿਰ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ

6. ਓਟਾਵਾ (♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣) : ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ

7. ਹਵਾਨਾ (8♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣) : ਕਿਊਬਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਹੈ

8. ਮਾਨਚੈਸਟਰ (\$♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣) : ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਸੂਤੀ ਕੱਪੜੇ ਦੇ ਉਦਯੋਗ ਹਨ।

9. ਗ੍ਰੀਨਵਿੱਚ (7♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣) : ਲੰਡਨ ਵਿੱਚ ਟੇਮਜ਼ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਵਸਿਆ ਹੈ। ਮਿਆਰੀ ਸਮਾਂ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਦਰ ਨਾਲ ਨਾਪਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੈਦਾਨ

1. ਕੇਂਦਰੀ ਮੈਦਾਨ (3♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣)

2. ਪੂਰਬੀ ਮੈਦਾਨ (5♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣)

3. ਉੱਤਰੀ ਮੈਦਾਨ (♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣)

4. ਤੂਰਾਨ ਦਾ ਮੈਦਾਨ (♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣)

5. ਮਹਾਨ ਕੇਂਦਰੀ ਮੈਦਾਨ (7♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣♣)

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਦਰਿਆ

1. ਚੀਨ ਹਵਾਂਗ ਹੋ, ਸ਼ਿਕਿਆਂਗ, ਯਾਂਗ ਜੇ ਕਿਆਂਗ

2. ਬਰਤਾਨੀਆ ਕਲਾਈਡ ਸ਼ਲਨ, ਵੀਅਰ, ਟਾਈਨ, ਟੇਮਜ਼, ਸੈਵਰਨ, ਹੰਬਰ, ਡੀ.ਟੇ. ਫੋਰਬ, ਮੈਰੀ

3. ਫ਼ਰਾਂਸ ਲੋਇਰ, ਰੋਨ ਅਤੇ ਗਰੋਨ

4. ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਕਾਂਗੋ, ਸੈਨੀਗੋਲ, ਗੋਬੀਆ, ਨਾਈਜ਼ਰ ਲਿਮਪੋਪੋ, ਜ਼ੇਬੇਸੀ, ਆਰੋਂਜ, ਨੀਲ

5. ਯੂਰਪ ਰਾਈਨ, ਰੋਨ, ਐਲਬਾ, ਸੀਏਨ, ਡੈਨਯੂਬ

6. ਭਾਰਤ ਗੰਗਾ, ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ, ਮਹਾਨਦੀ

7. ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਅਮੈਜ਼ਨ

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਲੰਬੇ ਦਰਿਆ

ਦਰਿਆ ਦਾ ਨਾਂ	ਮਹਾਦੀਪ	ਲੰਬਾਈ ਕਿ.ਮੀ. ਵਿੱਚ
1. ਨੀਲ	ਅਫ਼ਰੀਕਾ	6700
2. ਅਮੈਜ਼ਨ	ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ	6430
3. ਸਿੰਕਿਆਂਗ	ਏਸ਼ੀਆ	6300
4. ਮਿਸੀਸਿਪੀ ਮਿਸੌਰੀ	ਉੱਤਰੀ ਅਮਰੀਕਾ	6050
5. ਯੈਂਸੀ ਅੰਗਾਰਾ	ਏਸ਼ੀਆ	5550
6. ਹਵਾਂਗ ਹੋ	ਏਸ਼ੀਆ	5500

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੁੱਖ ਵਪਾਰਕ ਮਾਰਗ

1. ਸਵੇਜ਼ ਮਾਰਗ	2. ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਮਾਰਗ
3. ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ	4. ਇੰਡੀਜ਼ ਮਾਰਗ
5. ਪੱਛਮੀ ਮਾਰਗ	6. ਕੇਪ ਮਾਰਗ
7. ਪਨਾਮਾ ਮਾਰਗ	

ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਜਨਜਾਤੀਆਂ

1. ਅਫ਼ਰੀਦੀ—ਇਹ ਇਕ ਪਹਾੜੀ ਕਬੀਲਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉੱਤਰ-ਪੱਛਮੀ ਸੀਮਾ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।
2. ਬੰਦੂ—ਇਹ ਅਰਬ ਅਤੇ ਉੱਤਰੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦਾ ਟੱਪਰੀਵਾਸ ਕਬੀਲਾ ਹੈ।
3. ਬੋਅਰ—ਇਹ ਇਕ ਡੱਚ ਮੂਲ ਦੀ ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਟ੍ਰਾਂਸਵਾਲ ਅਤੇ ਔਰੇਂਜਫ੍ਰੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵੱਸਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਵੰਸ਼ਜਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
4. ਭੀਲ—ਇਹ ਜਾਤੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੀ ਅਸਭਿਅ ਜਾਤੀ ਹੈ।
5. ਦ੍ਰਾਵਿੜ—ਦੱਖਣ ਭਾਰਤ ਦੇ ਗੈਰ-ਆਰੀਆ ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਹਨ।
6. ਸੀਮਾਈਟ—ਇਹ ਕਾਂਕਸੇਸ ਦੇ ਪੁਰਾਤਨ ਨਿਵਾਸੀ ਹਨ ਅਤੇ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਜਿਊ ਅਤੇ ਈਥੋਪੀਅਨਾਂ ਲਈ ਵਰਤੋਂ ਲਿਆ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
7. ਸ਼ੇਰਪਾ—ਨੇਪਾਲ ਤੇ ਤਿੱਬਤ ਸੀਮਾ ਦੇ ਪਰਬਤਾਂ ਉਤੇ ਚੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਪਹਾੜੀ ਜਨ ਜਾਤੀ ਹੈ।
8. ਖਿਰੀਗੀਜ਼—ਇਹ ਮੱਧ ਏਸ਼ੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ ਵਾਲੀ ਜਾਤੀ ਹੈ।
9. ਟੋਡਾ—ਨੀਲਗਿਰੀ (ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ) ਦੀ ਇਕ ਮੂਲ ਜਨ-ਜਾਤੀ ਹੈ।
10. ਤਤਾਰ—ਇਹ ਸਾਈਬੇਰੀਆ, ਤੁਰਕਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਰੂਸ ਦੇ ਕੁਰਦ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੱਸਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਜਾਤੀ ਹੈ।
11. ਮਾਗਿਆਰਸ—ਹੰਗਰੀ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹਨ।
12. ਜੂਲੂ—ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਜਾਤੀ ਹੈ।
13. ਕੁਰਦ—ਕੁਰਦਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ ਜੋ ਹੁਣ ਟਰਕੀ, ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਈਰਾਨ ਦੇ ਕੁਝ

ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

14. ਖਾਸੀ—ਅਸਾਮ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਕਬੀਲਾ ਹੈ।
15. ਹੋਟਨਟੇਟਸ—ਇਹ ਦੱਖਣੀ-ਪੱਛਮੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਨੀਗਰੋ ਲੋਕ ਹਨ।
16. ਫਲੋਸਿੰਗਜ਼—ਬੈਲਜੀਅਮ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹਨ।
17. ਫਿਲੀਪੇਨੇਜ਼—ਫਿਲੀਪਸ ਟਾਪੂਆਂ ਦੇ ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।
18. ਐਸਕੀਮੋ—ਇਹ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਉੱਤਰੀ ਭਾਗਾਂ, ਗ੍ਰੀਨਲੈਂਡ ਅਤੇ ਆਰਕਟਿਕ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਾਸੀ ਹਨ।
19. ਮਾਊਰੀਜ਼—ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੇ ਮੂਲ ਵਸਨੀਕ ਹਨ।
20. ਮੂਰ—ਉੱਤਰੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਹਨ।
21. ਮੋਪਲਾ—ਮਾਲਾਬਾਰ (ਕੇਰਲਾ) ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਮੁਸਲਿਮ ਵਾਸੀ ਹਨ।
22. ਨਾਗਾ—ਨਾਗਾਲੈਂਡ ਦੀਆਂ ਦੱਖਣੀ
23. ਨੀਗਰੋ—ਇਹ ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਦੇ ਦੱਖਣੀ ਸਹਾਰਾ ਦੇ ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੰਗ ਕਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
24. ਪਿਗਮੀ—ਕਾਂਗੋ ਬੇਸਿਨ ਦੇ ਠਿਗਣੇ ਕਦ ਦੇ ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਹਨ।
25. ਰੈੱਡ ਇੰਡੀਅਨ—ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਮੂਲ ਵਾਸੀ ਹਨ।
26. ਸੰਥਾਲ—ਇਹ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ, ਬਿਹਾਰ ਅਤੇ ਉੜੀਸਾ ਦੀ ਮੂਲ ਜਨਜਾਤੀ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਰੇਲ ਮਾਰਗਾਂ ਦਾ ਅਰੰਭ

ਰੇਲ ਮਾਰਗ	ਸੰਨ	ਰੇਲ ਮਾਰਗ	ਸੰਨ
ਅਮਰੀਕਾ	1830	ਆਸਟਰੀਆ	1838
ਜਰਮਨੀ-ਬੈਲਜੀਅਮ	1835	ਗ੍ਰੇਟ ਬ੍ਰਿਟੇਨ	1825
ਆਇਰਲੈਂਡ	1834	ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ	1844
ਫਰਾਂਸ	1828	ਕੈਨੇਡਾ	1836
ਡੈਨਮਾਰਕ	1847	ਰੂਸ	1837
ਪੋਲੈਂਡ	1845	ਸਪੇਨ	1848
ਇਟਲੀ	1839	ਸਪੀਨ	1848
ਭਾਰਤ	1853	ਮੈਕਸੀਕੋ	1850
ਦਿੱਲੀ	1851	ਪੁਰਤਗਾਲ, ਤੁਰਕੀ	1856
ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ	1899	ਤੇ ਸਵੀਡਨ	
ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1854	ਯੁਗਾਂਡਾ ਤੇ ਤਨਜ਼ਾਨੀਆ	1897
ਅਰਜਨਟੀਨਾ	1857	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	1860
ਫਿਨਲੈਂਡ, ਅਲਜੀਰੀਆ	1862	ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ	1864
ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ	1865	ਬੁਲਗਾਰੀਆ	1866
ਰੋਮਾਨੀਆ, ਯੂਨਾਨ	1869	ਜਪਾਨ	1872

ਟਿਊਨੇਸ਼ੀਆ	1876	ਮਯਾਂਮਾਰ	1877
ਚੀਨ	1881	ਮੌਜ਼ਬੀਕ	1886
ਮਲੇਸ਼ੀਆ	1885	ਥਾਈਲੈਂਡ	1893
ਤਾਈਵਾਨ	1891		

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਝੰਡੇ

1. ਅਮਰੀਕਾ—ਇਸ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਸਟਾਰ ਐਂਡ ਸਟਰਾਈਪਸ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ 13 ਧਾਰੀਆਂ ਅਤੇ 50 ਸਟਾਰ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ।

2. ਬਰਤਾਨੀਆ—ਇਥੋਂ ਦੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ 'ਯੂਨੀਅਨ ਜੈਕ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਕਰਾਸ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਲਾਲ ਤੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੇ ਕਰਾਸ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਸਾਰੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਲੇਟਵੀਆਂ ਰੇਖਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਦੇ ਹਨ।

3. ਭਾਰਤ—ਭਾਰਤ ਦੇ ਝੰਡੇ ਨੂੰ 'ਤਿਰੰਗਾ' ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੇਸਰੀ, ਚਿੱਟੇ ਤੇ ਹਰੇ ਰੰਗ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਬਰਾਬਰ ਚੌੜਾਈ ਦੀਆਂ ਤਿਰਛੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਹਨ। ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਵਿਚਲੀ ਪੱਟੀ ਵਿੱਚ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦਾ ਅਸ਼ੋਕ ਚਕਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ 24 ਅਰਾਂ ਹਨ।

4. ਪਾਕਿਸਤਾਨ—ਇਸ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਗੂੜ੍ਹੇ ਰੰਗ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਉੱਤੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦੀ ਇੱਕ ਰੇਖਾ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਦਾ ਵਕਰਾਕਾਰ ਚੰਨ ਤੇ ਪੰਜ ਨੁਕੀਲੇ ਤਾਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

5. ਫਰਾਂਸ—ਇਹ ਤਿੰਨ ਰੰਗ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਝੰਡਾ ਹੈ। ਇਹ ਰੰਗ ਹਨ—ਨੀਲਾ, ਚਿੱਟਾ ਤੇ ਲਾਲ। ਇਸ ਦੇ ਝੰਡੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰੁਖ਼ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚਲਾ ਨੀਲਾ ਰੰਗ ਪੋਲ ਵਲੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

6. ਚੀਨ—ਇਸ ਦੇ ਉਪਰੀ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡਾ ਤਾਰਾ ਤੇ ਚਾਰ ਛੋਟੇ ਤਾਰੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਹੇਠਲੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਪਹੀਆ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਚਿੰਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਚੱਲ ਤੇ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਬੱਲੀਆਂ ਨੇ ਘੇਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

7. ਤੁਰਕੀ—ਇਸ ਝੰਡੇ ਦਾ ਰੰਗ ਲਾਲ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਚਿੱਟੇ ਰੰਗ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਕਰਾਕਾਰ ਚੰਨ ਤੇ ਇੱਕ ਤਾਰੇ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

8. ਜਪਾਨ—ਇਸ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਚਿੱਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਲਾਲ ਰੰਗ ਦਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਸੂਰਜ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੱਥ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਡੈਮ	ਲਾਇਡ ਡੈਮ (ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ.)
ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਡੈਮ	ਭਾਖੜਾ ਡੈਮ (ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰੇਗਿਸਤਾਨ	ਸਹਾਰਾ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਮਹਾਦੀਪ	ਏਸ਼ੀਆ
ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਮਹਾਦੀਪ	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ
ਸਭ ਤੋਂ ਡੂੰਘਾ ਸਮੁੰਦਰ	ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ
ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮੀ ਝੀਲ	ਝੀਲ ਸੁਪੀਰੀਅਰ

ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਫ਼ੌਜ	ਰੂਸ ਦੀ ਰੈੱਡ ਆਰਮੀ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੰਧ	ਚੀਨ ਦੀ ਮਹਾਨ ਕੰਧ
ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਬੰਦਰਗਾਹ	ਸਿਡਨੀ ਦੀ ਬੰਦਰਗਾਹ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਡੈਲਟਾ	ਸੁੰਦਰਵਣ (ਭਾਰਤ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਬੁੱਤ	ਸਟੈਚ ਆਫ਼ ਲਿਬਰਟੀ (ਅਮਰੀਕਾ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ (ਆਬਾਦੀ ਪੱਖੋਂ)	ਟੋਕੀਓ (ਜਪਾਨ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਾਇਦੀਪ	ਭਾਰਤ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸ਼ਹਿਰ (ਖੇਤਰਫਲ ਪੱਖੋਂ)	ਲੰਦਨ ਇੰਗਲੈਂਡ)
ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਮਾ ਦੇਸ਼	ਚਿੱਲੀ (ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ)
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗੁੰਬਦ	ਗੋਲ ਗੁੰਬਦ (ਭਾਰਤ)
ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚਾਈ ਵਾਲਾ ਦੇਸ਼	ਤਿੱਬਤ
ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਪਰਬਤ ਚੋਟੀ	ਮਾਊਂਟ ਐਵਰੈਸਟ
ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਦਿਨ	22 ਦਸੰਬਰ
ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦਿਨ	22 ਜੂਨ
ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਅਜਾਇਬ ਘਰ	ਬਰਤਾਨੀਆ ਦਾ ਅਜਾਇਬ ਘਰ

ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਜਹਾਜ਼ੀ ਨਹਿਰਾਂ

(1) ਨਹਿਰ ਪਨਾਮਾ (3▲◉▲◉ ◈▲◉▲◈)-ਇਹ ਨਹਿਰ 1914 ਈ: ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਨੇ ਬਣਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਮੱਧ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਪਨਾਮਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਨਹਿਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਯੂ. ਐੱਸ. ਏ. ਲਈ ਸਿਆਸੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਾਲੀ ਇਹ ਨਹਿਰ 80 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਅਤੇ ਲਗਭਗ 70 ਗਜ਼ ਚੌੜੀ ਹੈ।

(2) ਸਵੇਜ਼ ਨਹਿਰ (♥†♣ 3▲◉▲◉)-ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਜਹਾਜ਼ੀ ਨਹਿਰ 1869 ਈ: ਵਿੱਚ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਰੋਮ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇੰਗਲੈਂਡ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਆਉਣ ਲਈ ਇਸ ਨਹਿਰ ਵਿੱਚੋਂ ਹੋ ਕੇ ਆਉਣ ਨਾਲ 7200 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਬਚਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਉੱਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਕੰਟਰੋਲ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਮਿਸਰ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠ ਹੈ। ਵਪਾਰਕ ਪੱਖੋਂ ਮਹੱਤਵ ਵਾਲੀ ਇਹ ਨਹਿਰ 160 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਅਤੇ ਕੋਈ 150 ਗਜ਼ ਚੌੜੀ ਹੈ।

(3) ਸਟਾਲਿਨ ਨਹਿਰ—ਬਾਲਟਿਕ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਆਰਕਟਿਕ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਇਹ ਨਹਿਰ 224 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੀ ਹੈ। ਇਹ ਨਹਿਰ ਲੈਨਿਨ-ਗ੍ਰਾਡ ਬੰਦਰਗਾਹ ਨੂੰ ਚਿੱਟੇ ਸਾਗਰ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਰੂਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।

(4) ਕੀਲ ਨਹਿਰ—ਇਹ ਨਹਿਰ 97.6 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਲੰਬੀ, 44 ਮੀਟਰ ਚੌੜੀ ਅਤੇ 12 ਮੀਟਰ ਡੂੰਘੀ ਹੈ। ਇਹ ਉੱਤਰੀ ਸਾਗਰ ਅਤੇ ਬਾਲਟਿਕ ਸਾਗਰ ਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਹਿਰ ਦੇ ਬਣਨ ਨਾਲ 400 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਦੀ ਬਚਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਜਰਮਨੀ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸਮੁੰਦਰੀ ਵਪਾਰ ਇਸੇ ਨਹਿਰ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਵਪਾਰ

1. ਚੀਨ—ਰੇਸ਼ਮ, ਰਸਾਇਣਿਕ ਰੇਸ਼ੇਦਾਰ ਕੱਪੜਾ ਇਸਪਾਤ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਕੱਚਾ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ।
 2. ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ—ਰਬੜ ਉਦਯੋਗ, ਖੰਡ ਉਦਯੋਗ, ਕਾਫੀ, ਗਰਮ ਮਸਾਲੇ।
 3. ਕੈਨੇਡਾ—ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਛਾਪਖਾਨਾ।
 4. ਡੈਨਮਾਰਕ—ਦੁੱਧ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ, ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੇ ਯੰਤਰ, ਡੱਬਾ ਬੰਦ ਮਾਸ ਆਦਿ।
 5. ਇਜ਼ਰਾਈਲ—ਰਸਾਇਣਿਕ ਪਦਾਰਥ, ਪਾਲਿਸ਼ ਕੀਤੇ ਹੀਰੇ ਅਤੇ ਬਿਜਲੀ ਯੰਤਰ।
 6. ਫਿਨਲੈਂਡ—ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਸੂਤੀ, ਕੱਪੜਾ, ਕਾਗਜ਼ ਉਦਯੋਗ, ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੇ ਯੰਤਰ।
 7. ਫਰਾਂਸ—ਸ਼ਰਾਬ, ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜਾ, ਕਾਗਜ਼ ਉਦਯੋਗ, ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਅਤੇ ਕਾਰ।
 8. ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ—ਖਜੂਰ ਤੇ ਪੈਟਰੋਲ ਉਦਯੋਗ।
 9. ਪਾਕਿਸਤਾਨ—ਚੱਟਾਨੀ ਲੂਣ, ਚਮੜਾ ਤੇ ਖੱਲਾਂ।
 10. ਸਵੀਡਨ—ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੇ ਯੰਤਰ, ਕਾਗਜ਼, ਬਿਜਲਈ ਯੰਤਰ, ਲੱਕੜੀ ਦੇ ਕੰਮ ਦੇ ਉਦਯੋਗ ਤੇ ਮਾਚਿਸ ਉਦਯੋਗ।
 11. ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ—ਘੜੀਆਂ, ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਸਮਾਨ 'ਤੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਉਦਯੋਗ।
 12. ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ—ਗਲੀਚੇ, ਉੱਨ ਤੇ ਮੇਵਾ ਉਦਯੋਗ।
 13. ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ—ਦੁੱਧ, ਉੱਨ ਤੇ ਮਾਸ।
 14. ਕਾਂਗੋ—ਹਾਥੀ ਦੰਦ, ਪੈਟਰੋਲ, ਮੋਤੀ ਤੇ ਹੀਰਾ ਉਦਯੋਗ।
 15. ਕਿਊਬਾ—ਤੰਬਾਕੂ ਤੇ ਖੰਡ।
 16. ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼—ਪਟਸਨ, ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੱਪੜਾ ਅਤੇ ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਾ।
 17. ਬੈਲਜੀਅਮ—ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਾ ਤੇ ਕੱਚਾ ਉਦਯੋਗ।
 18. ਨੀਦਰਲੈਂਡ—ਦੁੱਧ ਉਦਯੋਗ, ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ, ਆਵਾਜਾਈ ਯੰਤਰ ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ।
 19. ਆਸਟਰੀਆ—ਆਵਾਜਾਈ ਦੇ ਯੰਤਰ, ਲੋਹਾ-ਇਸਪਾਤ, ਸੂਤੀ ਧਾਗਾ 'ਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ।
 20. ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ—ਸੋਨਾ ਤੇ ਹੀਰਾ ਉਦਯੋਗ।
 21. ਬਰਤਾਨੀਆ—ਸੂਤੀ ਕੱਪੜਾ, ਦਵਾਈਆਂ, ਮਸ਼ੀਨਰੀ ਤੇ ਮੋਟਰ-ਕਾਰ ਉਦਯੋਗ।
 22. ਅਮਰੀਕਾ—ਰਸਾਇਣਿਕ ਉਦਯੋਗ, ਆਟੇ ਮੋਬਾਈਲ, ਇਸਪਾਤ, ਪੈਟਰੋਲ ਉਦਯੋਗ ਅਤੇ ਮਸ਼ੀਨਰੀ।
 23. ਰੂਸ—ਮਸ਼ੀਨਰੀ, ਖੇਤੀ, ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੇ ਯੰਤਰ, ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਤੇ ਰਸਾਇਣਿਕ ਉਦਯੋਗ।
 24. ਵੈਸਟ ਇੰਡੀਜ਼—ਤੰਬਾਕੂ ਉਦਯੋਗ ਤੇ ਖੰਡ ਉਦਯੋਗ।
 25. ਈਰਾਨ—ਪੈਟਰੋਲ ਤੇ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਫਲ ਮੇਵੇ।
 26. ਜਰਮਨੀ—ਕਾਰ, ਰਸਾਇਣਿਕ ਪਦਾਰਥ ਤੇ ਢੋਆ-ਢੁਆਈ ਦੇ ਯੰਤਰ।
- ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭੂਗੋਲਿਕ ਇਜਾਦ**
1. ਵਾਸਕੋ-ਡੀ-ਗਾਮਾ—ਕੋਪ ਆਫ਼ ਗੁੱਡ ਕੋਪ (ਆਸ਼ਾ ਅੰਤਰੀਪ)—1498 ਈ. ਵਿੱਚ।
 2. ਫਰਾਂਸਿਸ ਯੰਗ ਹਸਬੈਂਡ—ਚੀਨ, ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਤਿਬੱਤ ਸਰਹੱਦ ਦੀ ਖੋਜ।

3. ਫਰਨੀਡੀਜ਼ ਡੀ, ਲੈਸੋਪਸ—1869 ਈ: ਵਿਚ ਸਵੇਜ਼ ਨਹਿਰ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕੀਤਾ।
4. ਜਾਨ ਕੈਬਟ—ਨਿਊਫਾਊਂਡਲੈਂਡ ਦੀ ਖੋਜ 1497 ਈ: ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ।
5. ਕਾਪਰਨਿਕਸ—ਸੌਰ ਮੰਡਲ ਵਿਚ 1540 ਈ: ਵਿੱਚ ਈਜਾਦ ਕੀਤਾ।
6. ਕੈਪਟਨ ਕੁੱਕ—ਹਵਾਈ ਦੀਪ ਸਮੂਹ ਦੀ ਖੋਜ 1770 ਈ: ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ।
7. ਮੈਗਲਨ—ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਦੇ ਦੱਖਣ ਤੋਂ ਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਅਤੇ 1519 ਈ: ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ।
8. ਕੈਪਲਰ (ਜਰਮਨੀ)—ਇਸ ਨੇ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੀ ਗਤੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ 1600 ਈ: ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ।
9. ਮਾਰਕੋ ਪੋਲੋ—ਭਾਰਤ ਦੱਖਣੀ-ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਅਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੇ ਚੀਨ ਦੀ ਯਾਤਰਾ ਕੀਤੀ।
10. ਤਸਮਾਨ ਡੱਚ—1642 ਵਿੱਚ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਅਤੇ ਤਸਮਾਨੀਆ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ।
11. ਫਿਡਟਜ਼ੋਫ ਨਾਨਸੇਨ—ਉੱਤਰੀ ਧਰੁਵ ਅਤੇ ਗ੍ਰੀਨਲੈਂਡ ਦੇ ਪਰਬਤੀ ਖੇਤਰ ਦੀ ਖੋਜ 1888 ਈ: ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ।
12. ਰਾਬਰਟ ਪਿਆਰੇ—ਇਸ ਅਮਰੀਕੀ ਨੇ 1909 ਈ: ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ ਧਰੁਵ ਖੋਜਿਆ।
13. ਰੋਅਲਡ ਐਮੰਡਸਨ—1931 ਈ: ਵਿੱਚ ਦੱਖਣੀ ਧਰੁਵ ਉੱਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਵਿਅਕਤੀ।
14. ਡੇਵਿਡ ਲਿਵਿੰਗ ਸਟੋਨ—ਨਿਆਗਰਾ ਝੀਲ, ਵਿਕਟੋਰੀਆ ਝਰਨਾ ਅਤੇ ਜੇਬਿੰਜੀ ਨਦੀ ਦਾ ਰਸਤਾ ਖੋਜਿਆ।
15. ਕੋਲੰਬਸ—1492 ਈ: ਵਿੱਚ ਵੈਸਟ ਇੰਡੀਜ਼ ਅਤੇ 1498 ਈ: ਵਿੱਚ ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ।

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਖਣਿਜ

1. ਕੋਲਾ—ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ, ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਗ੍ਰੇਟ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਰੂਸ, ਫਰਾਂਸ, ਭਾਰਤ, ਚੀਨ, ਪੋਲੈਂਡ, ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ, ਜਰਮਨ ਆਦਿ।
2. ਲੋਹਾ—ਰੂਸ, ਫਰਾਂਸ, ਭਾਰਤ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ, ਬਰਤਾਨੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ, ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ, ਸਵੀਡਨ ਆਦਿ।
3. ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ—ਰੂਸ, ਈਰਾਨ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਆਦਿ।
4. ਸੋਨਾ—ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ, ਰੂਸ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਚੀਨ, ਫਿਲੀਪੀਨ, ਕੋਲੰਬੀਆ, ਕੈਨੇਡਾ, ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ, ਭਾਰਤ, ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਆਦਿ।
5. ਤਾਂਬਾ—ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ, ਚੀਨ, ਜਪਾਨ, ਰੂਸ, ਈਰਾਨ ਆਦਿ।
6. ਚਾਂਦੀ—ਰੂਸ, ਈਰਾਨ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ, ਕੈਨੇਡਾ ਆਦਿ।
7. ਕਲੀ—ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ ਮਲਾਇਆ, ਚੀਨ ਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਆਦਿ।
8. ਅਬਰਕ—ਭਾਰਤ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਨਾਰਵੇ, ਕੈਨੇਡਾ, ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ ਆਦਿ।
9. ਬਾਕਸਾਈਟ—ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ, ਰੂਸ, ਫਰਾਂਸ, ਹੰਗਰੀ, ਭਾਰਤ, ਚੀਨ, ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ ਆਦਿ।

ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਪੈਦਾਵਾਰ

1. **ਕਣਕ**—ਆਸਟਰੇਲੀਆ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ, ਭਾਰਤ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਰੂਸ, ਚੀਨ, ਟਰਕੀ, ਯੂਕਰੇਨ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ, ਫਰਾਂਸ, ਇਟਲੀ, ਕੈਨੇਡਾ, ਗ੍ਰੇਟ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਆਦਿ।
2. **ਚੌਲ**—ਭਾਰਤ, ਚੀਨ, ਮਯਾਂਮਾਰ, ਜਪਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਹਵਾਈ ਟਾਪੂ, ਵੀਅਤਨਾਮ ਅਤੇ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ ਆਦਿ।
3. **ਮੱਕੀ**—ਰੂਸ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਚੀਨ, ਮੈਕਸੀਕੋ, ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ, ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ, ਯੂਗੋਸਲਾਵੀਆ।
4. **ਜਵਾਰ**—ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ, ਰੂਸ, ਚੀਨ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ, ਜਪਾਨ, ਯੂਗਾਂਡਾ ਸੂਡਾਨ।
5. **ਤੰਬਾਕੂ**—ਰੂਸ, ਅਮਰੀਕਾ, ਤੁਰਕੀ, ਕਿਊਬਾ, ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਚੀਨ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਬੁਲਗਾਰੀਆ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਆਦਿ।
6. **ਗੰਨਾ**—ਭਾਰਤ, ਚੀਨ, ਕਿਊਬਾ, ਫਾਰਮੂਸਾ, ਜਾਵਾ, ਫਿਲੀਪਾਈਨ ਆਦਿ।
7. **ਰਬੜ**—ਭਾਰਤ, ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ, ਮਿਆਂਮਾਰ, ਮਲਾਇਆ, ਇੰਡੋ ਚਾਈਨਾ, ਫਿਲੀਪੀਨਾਨ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਵੀਅਤਨਾਮ ਆਦਿ।
8. **ਚਾਹ**—ਚੀਨ, ਤਾਜਿਕਿਸਤਾਨ, ਜਾਵਾ, ਕੀਨੀਆ, ਇੰਡੋਨੇਸ਼ੀਆ, ਟਰਕੀ, ਭਾਰਤ, ਜਪਾਨ, ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ, ਅਰਜਨਟੀਨਾ, ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਆਦਿ।
9. **ਕਾਹਵਾ**—ਮੈਕਸੀਕੋ ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ, ਈਥੋਪੀਆ, ਕੰਬੋਡੀਆ, ਭਾਰਤ, ਗੋਟੇਮਾਲਾ, ਅੰਗੋਲਾ, ਆਈਵਰੀ ਤੱਟ, ਅਲ-ਸਲਵਾਡੋਰ ਆਦਿ।

ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ

ਭਾਸ਼ਾ	ਬੋਲਣ ਵਾਲੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ (ਦਸ ਲੱਖ ਵਿੱਚ)
ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ	487
ਹਿੰਦੀ	457
ਚੀਨੀ (ਮੰਡਾਰਿਨ)	1119
ਫ਼ਰੈਂਚ	119
ਪੁਰਤਗਾਲੀ	171
ਰੂਸੀ	291
ਬੰਗਲਾ	181
ਜਪਾਨੀ	138
ਸਪੈਨਿਸ਼	401
ਅਰਬੀ	192

ਵਿਸ਼ਵ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਲੜਾਈਆਂ

ਸੰ ਸਾਲਾ ਯੁੱਧ (1338-1453 ਈ.)—ਇਹ ਯੁੱਧ ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਫ਼ਰਾਂਸ ਵਿਚ ਚਲਿਆ। ਆਖਿਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਨੂੰ ਫ਼ਰਾਂਸ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੀ ਪਈ।

ਸਪੇਨ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ੀ ਬੇੜੇ ਦੀ ਹਾਰ (1588 ਈ.)—ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਜਹਾਜ਼ੀ ਬੇੜੇ ਨੇ ਸਪੇਨ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ੀ ਬੇੜੇ (ਆਰਮੇਡਾ) ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਇਸ ਨਾਲ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਸਮੁੰਦਰ ਉੱਤੇ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ।

ਜਿਬਰਾਲਟਰ ਦੀ ਲੜਾਈ (1606 ਈ.)—ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਡੱਚਾਂ ਨੇ ਸਪੇਨ ਅਤੇ ਪੁਰਤਗਾਲ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ।

ਪ੍ਰੈਸਟਨ ਦੀ ਲੜਾਈ (1641 ਈ.)—ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਾਮਵੈਲ ਚਾਰਲਸ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੋਟੈਸਟੈਂਟ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ।

ਨੇਸਬੀ ਦੀ ਲੜਾਈ (1645 ਈ.)—ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਾਜਵੰਸ਼ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।

ਬਲੈਨਹੀਮ ਦਾ ਯੁੱਧ (1704 ਈ.)—ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਅਸਟਰੀਆ ਦੀਆਂ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੇ ਫ਼ਰਾਂਸੀਸੀ ਅਤੇ ਬਾਵੇਰੀਅਨ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ।

ਸੱਤ ਸਾਲਾ ਯੁੱਧ (1756-1763 ਈ.)—ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਜਰਮਨੀ ਨੇ ਫ਼ਰਾਂਸ ਅਤੇ ਰੂਸ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਅਜ਼ਾਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਮ (1776-1783 ਈ.)—ਜਾਰਜ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਫ਼ੌਜਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋ ਗਿਆ।

ਨੀਲ ਨਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ (1798 ਈ.)—ਲਾਰਡ ਨੈਲਸਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਫ਼ਰਾਂਸੀਸੀ ਬੇੜੇ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਭੂਮੱਧ ਸਾਗਰ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਸਰਵ-ਉੱਚਤਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ।

ਟਰੇਫਲਗਰ ਦੀ ਲੜਾਈ (1805 ਈ.)—ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫ਼ੌਜ ਨੇ ਨੈਲਸਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਾਂਸੀਸੀ ਅਤੇ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਬੇੜੇ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਦਾ ਪਤਨ ਹੋਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ।

ਆਸਟਰਲਿਟਜ਼ ਦੀ ਲੜਾਈ (1805 ਈ.)—ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਨੇ ਆਸਟ੍ਰੀਆ ਅਤੇ ਰੂਸ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ।

ਲੇਪਜ਼ੀਗ ਦੀ ਲੜਾਈ (1813 ਈ.)—ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਰੂਸ ਅਤੇ ਪਰਸ਼ੀਆ ਨੇ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਇਸ ਲੜਾਈ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੀ ਲੜਾਈ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਾਟਰਲੂ ਦਾ ਯੁੱਧ (1815 ਈ.)—ਡਿਊਕ ਆਫ ਵੈਲਿੰਗਟਨ ਦੀ ਕਮਾਂਡ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੇਂਟ ਹੈਲੇਨਾ ਟਾਪੂ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਥੇ ਹੀ ਉਸ ਦਾ 1821 ਈ. ਵਿੱਚ ਦਿਹਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਸਵੇਜ਼ ਨਹਿਰ ਦੀ ਲੜਾਈ (1956 ਈ.)—ਜਦੋਂ ਮਿਸਰ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਰਨਲ ਨਾਸਿਰ ਨੇ ਸਵੇਜ਼ ਨਹਿਰ ਦਾ ਕੌਮੀਕਰਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਫ਼ਰਾਂਸ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਮਿਸਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਿਰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਲੜਾਈ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ।

ਅਰਬ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਲੜਾਈ—ਅਰਬਾਂ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਵਿਚਾਲੇ ਲੜਾਈ ਬਿਨਾਂ ਹਾਰ ਜਿੱਤ ਦੇ ਹੀ ਰਹੀ।

ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਉੱਘੀਆਂ ਹਸਤੀਆਂ

ਜੌਨ ਆਫ ਆਰਕ—ਪੰਦਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਇੱਕ ਕਿਸਾਨ ਦੀ ਬਹਾਦਰ ਲੜਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ

ਬਹਾਦਰੀ ਕਾਰਨ ਚਾਰਲਸ ਦਾ ਰਾਜਤਿਲਕ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਫ਼ਰਾਂਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਸੀ। ਪਿੱਛੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਨ ਵਿੱਚ ਜਿਊਂਦੇ ਹੀ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸਟਾਲਿਨ—ਲੈਨਿਨ ਪਿੱਛੋਂ ਰੂਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਮੌਤ 1953 ਈ. ਵਿੱਚ ਹੋਈ।

ਵਿੰਸਟਨ ਚਰਚਿਲ—ਦੂਜੇ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਸਨ।

ਰੂਸੋ—18ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਫ਼ਰਾਂਸ ਦੇ ਇੱਕ ਫਿਲਾਸਫਰ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾ ਦਾ ਨਾਂ ‘ਸੋਸ਼ਲ ਕੰਟਰੈਕਟ’ ਹੈ।

ਹੋਚੀ ਮਿੰਨ—ਉੱਤਰੀ ਵੀਅਤਨਾਮ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਡਟ ਕੇ ਲੌਹਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਜਾਨ ਫਾਸਟਰ ਡਲੇਸ—ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਸਨ। ਇਹ ‘ਸੀਟੋ ਅਤੇ ਸੈਂਟੋ’ ਦੇ (1952-54 ਈ.) ਬਾਨੀ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਮਵਾਦ ਦੇ ਸਖਤ ਵਿਰੋਧੀ ਸਨ।

ਟਾਲਸਟਾਇ—ਰੂਸ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਨ। ‘ਵਾਰ ਐਂਡ ਪੀਸ’ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉੱਘੀ ਰਚਨਾ ਹੈ।

ਮਾਰਗਰੇਟ ਥੈਚਰ—ਇੱਕ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਮਹਿਲਾ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਹੈ। ਉਹ ਐਡਵਰਡ ਹੀਥ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੇ ਕੰਜ਼ਰਵੇਟਿਵ ਦਲ ਦੀ ਨੇਤਾ ਬਣੀ ਸੀ। ਫਿਰ ਬ੍ਰਿਟੇਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਸਨ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਕਈ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲੇ ਲਏ ਸਨ।

ਸਨਯਾਤ ਸੇਨ—ਚੀਨੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਨ।

ਮਾਰਟਿਨ ਲੂਥਰ ਕਿੰਗ—ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨੀਗਰੋ ਨੇਤਾ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਨੀਗਰੋ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਲਈ ਡਟ ਕੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਹ ‘ਅਮਰੀਕਨ ਗਾਂਧੀ’ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੂਜਾ ਨਹਿਰੂ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। 1968 ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਗੋਰੇ ਹੱਥੋਂ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਹੋਮਰ—ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਅਤੇ ਮਹਾਨਤਮ ਕਵੀ ਸੀ।

ਐਡਵਰਡ ਗਿਬਨ—ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਸੀ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਚਨਾ ‘ਡਿਕਲਾਈਨ ਐਂਡ ਫਾਲ ਆਫ਼ ਦੀ ਰੋਮਨ ਐਂਪਾਇਰ’ ਹੈ।

ਲਿਓਨਾਰਦੋ ਦੇ ਵਿੰਸੀ (1454-1519 ਈ:)—ਇਟਲੀ ਦਾ ਸ਼ਿਲਪਕਾਰ, ਪੇਂਟਰ, ਵਿਗਿਆਨੀ ਅਤੇ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸੀ। ਵਿਸ਼ਵ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ‘ਮੋਨਾਲਿਸਾ’ ਇਸ ਦੀ ਉੱਘੀ ਰਚਨਾ ਹੈ।

ਪੇਬਲੇ ਪਿਕਾਸੋ—ਸਪੇਨ ਦਾ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ‘ਕਿਊਬਿਜ਼ਮ’ ਕਲਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਮਾਈਕਲ ਐਂਜਲੋ (1475-1564 ਈ:)—ਇਹ ਇਟਲੀ ਦਾ ਕਵੀ, ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਤੇ ਚਿੱਤਰਕਾਰ ਸੀ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਮਹਾਨ ਕਲਾਕਾਰ ਸੀ।

ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀਆਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ

ਅਮਰੀਕੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ (1775-1776 ਈ:)—ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਜਾਰਜ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦੀ ਸਰਵ-ਉੱਚਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਸੰਘਰਸ਼ ਚਾਲੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ 4 ਜੁਲਾਈ 1776 ਈ. ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ 13 ਬਸਤੀਆਂ ਨੇ ਅਜ਼ਾਦੀ

ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਅਖਿਰ ਇੰਗਲੈਂਡ 1783 ਈ. ਵਿੱਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।

ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਕ੍ਰਾਂਤੀ (799-800 ਈ:)—ਇਹ 1688 ਈ. ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਵਾਪਰੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਰਵ-ਉੱਚਤਾ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰਾਜਤੰਤਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ। ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਖੂਨ ਖਰਾਬੇ ਦੇ ਸੰਪੰਨ ਹੋਈ।

ਮੈਗਨਾਕਾਰਟਾ—ਇਸ ਚਾਰਟਰ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਨਤਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਆਧਾਰਸ਼ਿਲਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਬਾਈਬਲ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਚਾਰਟਰ ਉੱਤੇ 1215 ਈ. ਵਿੱਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਮਰਾਟ ਕਿੰਗ ਜਾਨ ਦੂਜੇ ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ। ਇਸ ਮੁਤਾਬਕ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਜਤਨਾ ਉੱਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ਾਸਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਸਮਰਾਟ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਥੋਪੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਪੁਨਰ ਜਾਗ੍ਰਤੀ (1517-1518 ਈ:)—ਇਹ ਅੰਦੋਲਨ ਮੱਧ ਕਾਲ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਕਾਲ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਅੰਦੋਲਨ ਨੇ ਸਾਹਿਤ, ਸ਼ਿਲਪਕਲਾ ਅਤੇ ਚਿੱਤਰਕਲਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਰਸਮੀ ਆਦਰਸ਼ਾਂ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ 14ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਚਾਲੂ ਹੋਇਆ ਅਤੇ 15ਵੀਂ ਅਤੇ 16ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿੱਚ ਉੱਚੇ ਸਿਖਰਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਰੂਸੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ (1917 ਈ:)—ਰੂਸ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਜ਼ਾਰ ਦੀ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪੀੜਤ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਕਿਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸੋਵੀਅਤ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਜ਼ਾਰ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਝੰਡਾ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਰੂਸ ਦੀ ਫੌਜ ਨੇ ਵੀ ਬਾਗ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ। ਆਖਿਰ ਜ਼ਾਰ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਛੱਡਣੀ ਪਈ ਅਤੇ ਲੈਨਿਨ ਰੂਸੀ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਮੁਖੀ ਬਣੇ।

ਫਰਾਂਸੀਸੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ—ਇਹ ਕ੍ਰਾਂਤੀ 1789 ਈ: ਵਿੱਚ ਫ਼ਰਾਂਸ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਕ੍ਰਾਂਤੀਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜ ਲੁਈਸ 16ਵੇਂ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵ ਹੈ।

ਲਾਲ ਕ੍ਰਾਂਤੀ (ਚੀਨ)—ਇਹ ਸਾਮਵਾਦ ਕ੍ਰਾਂਤੀ 1949 ਈ: ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਮਾਉ-ਤੁਸੇ-ਤੁੰਗ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿੱਚ ਹੋਈ। ਇਸ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਚਿਆਂਗ ਕਾਈ ਸ਼ੇਕ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਖ਼ਾਤਮਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਚੀਨ ਵਿੱਚ ਸਾਮਵਾਦੀ ਸ਼ਾਸਨ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਗਿਆ।

ਵਿਸ਼ਵ ਇਤਿਹਾਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1. ਰੋਮ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?

ਉੱਤਰ—735 ਈ. ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2. ਵਾਸਕੋਡੀਗਾਮਾ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਈ ਸਮੁੰਦਰੀ ਮਾਰਗ ਦੀ ਖੋਜ ਕਿਸ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਕੀਤੀ ?

ਉੱਤਰ—1498 ਈ. ਵਿੱਚ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3. ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਸਿਕੰਦਰ ਦਾ ਹਮਲਾ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?

ਉੱਤਰ—326 ਈ. ਵਿੱਚ।

- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4. ਰੋਮ ਵਿੱਚ ਜੂਲੀਅਸ ਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਦੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ?
ਉੱਤਰ—44 ਈ. ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5. ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਖੋਜ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
ਉੱਤਰ—ਕੋਲੰਬਸ ਪਿੱਛੋਂ ਐਮਰੀਗੋ ਬੇਲੁਪਸਾਇ ਨੇ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6. ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਰਾਜਤੰਤਰ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
ਉੱਤਰ—1689 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7. ਵਾਟਰੂਲ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਿਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਨਾਲ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8. ਈਸਾਈਆਂ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—ਬਾਈਬਲ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9. ਮੈਰਾਥਨ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—499 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10. ਲਿਬੀਆ ਕਦੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—1951 ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11. ਟਰੈਫਲਗਰ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—1805 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12. ਫਰਾਂਸ ਦੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਸੰਨ 1799 ਈ. ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਵਾਗਡੋਰ ਕਿਸ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਗਈ ?
ਉੱਤਰ—ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਦੇ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13. ਲਿੰਕਨ ਨੇ ਦਾਸ ਪ੍ਰਥਾ ਕਦੋਂ ਖਤਮ ਕੀਤੀ ?
ਉੱਤਰ—1863 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 14. 1649 ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ?
ਉੱਤਰ—ਚਾਰਲਸ ਪਹਿਲੇ ਨੂੰ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 15. 'ਇਕਾ' ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਿੱਥੇ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—ਮੈਕਸੀਕੋ ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 16. ਕਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਗਣਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ?
ਉੱਤਰ—ਪਾਕਿਸਤਾਨ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 17. ਪਹਿਲਾ ਮਹਾਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—1914 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 18. ਲੀਗ ਆਫ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਕਦੋਂ ਸਥਾਪਤ ਹੋਈ ?
ਉੱਤਰ—1920 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 19. 1923 ਈ. ਵਿੱਚ ਟਰਕੀ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕੌਣ ਚੁਣੇ ਗਏ ?
ਉੱਤਰ—ਕਮਾਲ ਪਾਸ਼ਾ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 20. 1924 ਈ. ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ ?

- ਉੱਤਰ—ਲੈਨਿਨ ਦੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 21. ਹਿਟਲਰ ਜਰਮਨੀ ਦਾ ਚਾਂਸਲਰ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1939 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 22. ਆਇਰਸ਼ ਫ੍ਰੀ ਸਟੇਟ ਨੂੰ ਡੋਮੀਨੀਅਨ ਦਾ ਦਰਜਾ ਕਦੋਂ ਮਿਲਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1921 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 23. ਇਬਰਾਹੀਮ ਲਿੰਕਨ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕਿੰਨੇਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਨ ?
ਉੱਤਰ—19ਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 24. ਦਾਰਸ਼ਨਿਕ ਸੁਕਰਾਤ ਕਿੱਥੋਂ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਨ ?
ਉੱਤਰ—ਯੂਨਾਨ ਦੇ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 25. ਮਿਸਰ ਦੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਿਸ ਨਦੀ ਘਾਟੀ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—ਨੀਲ ਨਦੀ ਘਾਟੀ ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 26. ਪਹਿਲੀ ਮਹਿਲਾ ਪਰਬਤਾਰੋਹੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੰਕੋਤਾਰੀ ਨੇ ਕਦੋਂ ਐਵਰੇਸਟ ਚੋਟੀ 'ਤੇ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ?
ਉੱਤਰ—1875 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 27. ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸਿਵਲ ਜੰਗ ਕਦੋਂ ਲੱਗੀ ?
ਉੱਤਰ—1661 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 28. ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਬੰਬ ਨਾਗਾਸਾਕੀ ਅਤੇ ਹੀਰੋਸ਼ੀਮਾ ਉੱਤੇ ਕਦੋਂ ਸੁੱਟਿਆ ਗਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1945 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 29. ਵਿਸ਼ਵ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ 1917 ਦੀ ਕਿਉਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—ਰੂਸੀ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਕਾਰਨ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 30. ਈਰਾਨ ਦੇ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨੇਤਾ ਆਇਤ-ਉੱਲਾ-ਖੁਮਾਨੀ ਨੇ ਕਦੋਂ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਲਹਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1979 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 31. ਨਿਕਸਨ ਕਦੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣੇ ?
ਉੱਤਰ—1939 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 32. 1972 ਈ. ਵਿੱਚ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਕੌਣ ਸਨ ? ਜਾਂ ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨਮੰਤਰੀ ਕੌਣ ਬਣੇ ?
ਉੱਤਰ—ਸ਼ੇਖ ਮੁਜੀਬੁਰ ਰਹਿਮਾਨ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 33. ਭਾਰਤ-ਰੂਸ ਸੰਧੀ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
ਉੱਤਰ—1971 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 34. ਚੀਨ ਸਾਮਵਾਦੀ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1949 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 35. ਰੂਜ਼ਵੈਲਟ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
ਉੱਤਰ—1920 ਈ. ਵਿੱਚ।

- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 36. ਦੂਜਾ ਵਿਸ਼ਵ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਤੋਂ ਕਦੋਂ ਤਕ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—1939 ਤੋਂ 1945 ਈ. ਤੱਕ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 37. ਬੈਲਹਮ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹੋਈ ?
ਉੱਤਰ—ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਦੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 38. ਚੀਨ-ਜਪਾਨ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—1894-95 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 39. ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼ ਕਦੋਂ ਬਣਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1971 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 40. ਘਾਨਾ ਕਦੋਂ ਸੁਤੰਤਰ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—1957 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 41. ਗੁਲਾਬ ਦਾ ਯੁੱਧ (۞ ۞ ۞ ۞ ۞ ۞ ۞ ۞) ਨਿਊ-ਯਾਰਕ ਅਤੇ ਲੰਕਾਸ਼ਾਇਰ ਘਰਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—1455-1485 ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 42. ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਸਪੇਨ ਦੇ ਆਰਮੇਡਾ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਹਰਾਇਆ ?
ਉੱਤਰ—1588 ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 43. ਵਰਸੇਲਜ਼ (ਵਰਸਾਏ) ਦੀ ਸੰਧੀ ਤੇ ਕਦੋਂ ਹਸਤਾਖਰ ਹੋਏ ?
ਉੱਤਰ—1919 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 44. ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਅਮਰੀਕਨ ਪੁਲਾੜ ਯਾਤਰੀ ਚੰਨ ਉੱਤੇ ਕਦੋਂ ਉਤਰਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1969 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 45. ਅਨਵਰ ਸਾਦਾਤ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਹਨ ?
ਉੱਤਰ—ਮਿਸਰ ਦੇ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 46. 1965 ਦੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਘਟਨਾ ਕੀ ਹੈ ?
ਉੱਤਰ—ਭਾਰਤ ਪਾਕਿ ਯੁੱਧ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 47. ਚੀਨ ਦੀ ਕੰਧ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤਾ ?
ਉੱਤਰ—221 ਈ: ਪੂਰਵ ਵਿੱਚ ਚੀਨ ਹੰਗਰੀ ਨੇ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 48. ਪੀਟਰ ਮਹਾਨ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸ਼ਾਸਕ ਸੀ ?
ਉੱਤਰ—ਰੂਸ ਦਾ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 49. ਸੱਤ ਸਾਲਾ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਕਿਸ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ ?
ਉੱਤਰ—ਫਰਾਂਸ ਅਤੇ ਰੂਸ ਦੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 50. ਰੂਸ ਅਤੇ ਜਪਾਨ ਦਾ ਯੁੱਧ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—1904-1905 ਈ: ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 51. ਚੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਉੱਤੇ ਕਦੋਂ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ?
ਉੱਤਰ—1962 ਈ: ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 52. 1936 ਈ. ਵਿੱਚ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦਾ ਰਾਜ ਸਿੰਘਾਸਨ ਕਿਸ ਨੇ ਛੱਡਿਆ ਸੀ ?

- ਉੱਤਰ—ਐਡਵਰਡ 8ਵੇਂ ਨੇ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 53. ਅਯੂਬ ਖ਼ਾਨ ਕਦੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਣਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1965 ਈ: ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 54. ਜੂਲੀਅਸ ਸੀਜ਼ਰ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
ਉੱਤਰ—ਬਰੂਟਸ ਨੇ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 55. ਰੂਸ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਕੇਟ ਪੁਲਾੜ ਵਿਚ ਕਦੋਂ ਛੱਡਿਆ ਗਿਆ ?
ਉੱਤਰ—1956 ਈ: ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 56. ਪੋਲੈਂਡ ਦੀ 1981 ਈ. ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਹਲਚਲ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਸੀ ?
ਉੱਤਰ—ਕਿਰਤੀ ਅੰਦੋਲਨ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 57. ਲੈਬਨਾਨ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਬੰਬ ਧਮਾਕੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋਈ ਸੀ ?
ਉੱਤਰ—ਅਮੀਨ ਏਮਾਈਲ ਦੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 58. ਮਾਰਟਿਨ ਲੂਥਰ ਕਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?
ਉੱਤਰ—1971 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 59. ਜਾਰਜ ਡਬਲਿਊ ਬੁਸ਼ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕਿੰਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸਨ ?
ਉੱਤਰ—41ਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 60. ਫਾਰਮੂਸਾ ਵਿੱਚ 1949 ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੀਨ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਕਿਸ ਨੇ ਕੀਤੀ ?
ਉੱਤਰ—ਚਿਆਂਗ ਕਾਈ ਸ਼ੇਕ ਨੇ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 61. ਨਿਸ਼ਸਤਰੀਕਰਨ ਦਾ ਸੰਮੇਲਨ ਜੈਨੇਵਾ ਵਿਚ ਕਿਸ ਸਾਲ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—1962 ਈ. ਵਿੱਚ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 62. ਦੱਖਣੀ ਪੂਰਬੀ ਏਸ਼ੀਅਨ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸੰਗਠਨ 'ਏਸ਼ੀਅਨ' (1♥51©) ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ?
ਉੱਤਰ—ਬਰਮਾ (ਹੁਣ ਮਯਾਂਮਾਰ)।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 63. ਦੂਜੇ ਮਹਾਂਯੁੱਧ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜਾਪਾਨ ਨੇ ਪਰਲ ਹਾਰਬਰ ਉੱਤੇ ਹਮਲਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ?
ਉੱਤਰ—7 ਦਸੰਬਰ 1941 ਨੂੰ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 64. 1978 ਵਿਚ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਘ ਦਾ ਨਿਸ਼ਸਤਰੀਕਰਨ ਉੱਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਮੇਲਨ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਆਯੋਜਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ ?
ਉੱਤਰ—ਮਈ 23 ਤੋਂ 1 ਜੁਲਾਈ 1978 ਤੱਕ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 65. 1979 ਵਿਚ ਬੈਲਗ੍ਰੇਡ ਵਿੱਚ ਗੁਟ ਨਿਰਪੇਖ ਰਾਸ਼ਟਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੇ ਸੰਮੇਲਨ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਭਾਗ ਲਿਆ ?
ਉੱਤਰ—45 ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮੰਤਰੀਆਂ ਨੇ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 66. ਸੋਲੋਮਨ ਦੀਪ 1947 ਈ. ਵਿੱਚ 85 ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਕਿਹੜੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਇਆ ?
ਉੱਤਰ—ਬਰਤਾਨਵੀ ਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 67. ਨੈਪੋਲੀਅਨ ਦੀ ਮੌਤ ਕਿਸ ਸਾਲ ਹੋਈ ?

- (*) ੬੬,੧/੩ (➤) ੨੩,੧/੩ ਪੱਛਮ ਉੱਤਰ (▲)
23. ਦੱਖਣੀ ਗੋਲਾਰਧ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਦਿਨ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
- (▲) 23 ਸਤੰਬਰ (*) 22 ਜੂਨ
- (*) 23 ਦਸੰਬਰ (➤) 21 ਮਾਰਚ ਉੱਤਰ (*)
24. ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਕਿਥੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ?
- (▲) ਧਰੁਵਾਂ ਵਿੱਚ (*) ਗ੍ਰੀਨਵਿਚ ਰੇਖਾ
- (*) ਭੂਮੱਧ ਰੇਖਾ (➤) ਉਸ਼ਣ ਕਟੀਬੰਧ ਖੇਤਰ ਉੱਤਰ (*)
25. ਰੂਸ ਟਾਈਮ ਜ਼ੋਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ—
- (▲) ਇਹ ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਇਕ ਵੱਡਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ।
- (*) ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।
- (*) ਇਸ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਵੰਡ ਲਈ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ
- (➤) ਇਕ ਵੱਡਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ਉੱਤਰ (▲)
26. ਮਾਸਕੋ ਅਤੇ ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਦੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਰਸਤਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
- (▲) ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਰਸਤੇ (*) ਉੱਤਰੀ ਧਰੁਵ ਦੇ ਉੱਪਰ ਤੋਂ
- (*) ਧਰਤੀ ਦੇ ਰਸਤੇ (➤) ਦੱਖਣੀ ਧਰੁਵ ਦੇ ਉੱਪਰ ਤੋਂ ਉੱਤਰ (*)
27. ਝੋਨੇ ਲਈ ਕਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
- (▲) ਚਿਕਨੀ ਦੋਮਟ ਮਿੱਟੀ (*) ਲਾਲ ਮਿੱਟੀ
- (*) ਕਾਲੀ ਮਿੱਟੀ (➤) ਕਛਾਰੀ ਮਿੱਟੀ ਉੱਤਰ (▲)
28. ਚਾਹ ਅਤੇ ਕਾਫੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਬਾਰੇ ਹੇਠਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਹੈ ?
- (▲) ਕਾਫੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਚਾਹ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਨੀਵੇਂ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- (*) ਕਾਫੀ ਦੀ ਖੇਤੀ ਚਾਹ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿੱਚ ਉੱਚੇ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
- (*) ਉੱਚਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ।
- (➤) ਦੋਵੇਂ ਇੱਕ ਹੀ ਉੱਚਾਈ ਉੱਪਰ ਬੀਜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉੱਤਰ (▲)
29. ਵਰਖਾ ਕੇਵਲ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕਿਹੜੀ ਫਸਲ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਪੈਦਾਵਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਵੇਗੀ—
- (▲) ਅਲਪਕਾਲੀਨ ਫਸਲਾਂ (*) ਦੀਰਘਕਾਲੀਨ ਫਸਲਾਂ
- (*) ਦਾਲਾਂ (➤) ਜਵਾਰ-ਬਾਜਰਾ ਉੱਤਰ (➤)
30. ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜੀ ਕੋਲੇ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨਹੀਂ ਹੈ—
- (▲) ਐਂਥਰਾਸਾਈਟ (100% * 100% * 100%) (*) ਲਿਗਨਾਈਟ (* 50% 50% 50%)
- (*) ਮੈਨਾਜ਼ਾਈਟ (50% 100% 100%) (➤) ਕੋਕ (30% 50%) ਉੱਤਰ (*)
31. ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਤਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਇਕ ਤਾਰਾ ਵਿਰਾਟ ਲਾਲ ਧਬੋ ਵਾਂਗ ਹੈ ?
- (▲) ਸ਼ਨੀ (100% 100% 100%) (*) ਸ਼ੁੱਕਰ (50% 100% 100%)
- (*) ਨੈਪਚੂਨ (50% 100% 100%) (➤) ਬ੍ਰਹਿਸਪਤੀ (100% 100% 100%) ਉੱਤਰ (➤)
32. ਕਿਹੜਾ ਗ੍ਰਹਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਚਮਕਦਾਰ ਹੈ ?

- (▲) ਬੁੱਧ (\$ 100% 100% 100%) (*) ਪਲੂਟੋ (50% 100% 100%)
- (*) ਸ਼ੁੱਕਰ (50% 100% 100%) (➤) ਮੰਗਲ (\$ 100% 100% 100%) ਉੱਤਰ (*)
33. ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਮਹਾਂਦੀਪ ਸਭ ਤੋਂ ਛੋਟਾ ਹੈ ?
- (▲) ਏਸ਼ੀਆ (*) ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ
- (*) ਯੂਰਪ (➤) ਅਫ਼ਰੀਕਾ ਉੱਤਰ (*)
- ਅਧਿਐਨ ਸਮੱਗਰੀ ਭੂਗੋਲ ਬਾਰੇ ਆਮ ਜਾਣਕਾਰੀ
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1. ਕਿਹੜਾ ਪਾਣੀ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੁੱਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
- ਉੱਤਰ—ਵਰਖਾ ਦਾ ਪਾਣੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2. ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੇਤਰਫਲ ਤਕ ਫੈਲਿਆ ਮਹਾਸਾਗਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
- ਉੱਤਰ—ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3. ਜਵਾਰ ਭਾਟਾ 24 ਘੰਟੇ 5 ਸੈਕਿੰਡ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ?
- ਉੱਤਰ—ਦੋ ਵਾਰੀ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4. ਉਤਰਾਅ ਦਾ ਭਾਟਾ ਕਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ?
- ਉੱਤਰ—ਅੱਧੇ ਚੰਨ ਦੇ ਸਮੇਂ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5. ਪਾਣੀ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਅ ਦਾ ਭਾਟਾ ਕਦੋਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ?
- ਉੱਤਰ—ਪੂਰੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੌਰਾਨ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6. ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਮੌਸਮ ਦੇ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ?
- ਉੱਤਰ—ਜੰਤੂ ਅਤੇ ਪੌਦੇ ਦੋਵੇਂ ਮੌਸਮ ਦੇ ਬਣਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7. ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਲਗਭਗ ਕਿੰਨਾ ਹੈ ?
- ਉੱਤਰ—12,713 ਕਿਲੋਮੀਟਰ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8. ਧਰੁਵਾਂ ਤੇ ਦਿਨ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕੀ ਹੈ ?
- ਉੱਤਰ—6 ਮਹੀਨੇ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9. ਸੂਰਜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਸਮੇਂ ਲੱਗੇਗਾ ?
- ਉੱਤਰ—8 ਸੈਕਿੰਡ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10. ਪੁਲਾੜ ਵਿੱਚ ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਅਤੇ ਉਪ-ਗ੍ਰਹਿਆਂ ਦੀ ਦੂਰੀ ਨਾਪਣ ਦੀ ਇਕਾਈ ਕੀ ਹੈ ?
- ਉੱਤਰ—ਲਾਈਟ ਈਅਰ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11. ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਾਲ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
- ਉੱਤਰ—ਦੂਰੀ ਦੀ ਇਕਾਈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਇਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਜਿੰਨੀ ਦੂਰੀ ਤੈਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੂਰੀ ਨੂੰ ਇਕਾਈ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਇਕਾਈ ਦਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਾਲ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਗਤੀ 29,760 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਪ੍ਰਤੀ ਸੈਕਿੰਡ ਹੈ।
- ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12. ਡੈਲਟਾ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
- ਉੱਤਰ—ਨਦੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਵਹਾਅ ਕੇ ਲਿਆਂਦੀ ਗਈ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿੱਚ ਡਿਗਣ ਦੇ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਇਕੱਠਾ ਹੋਣ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਡੈਲਟਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13. ਖੁਸ਼ਕ ਖੇਤੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਸੀਮਿਤ ਵਰਖਾ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਸਿੰਚਾਈ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਖੇਤੀ ਕਰਨ ਦੇ ਇਸ ਢੰਗ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕ ਖੇਤੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 14. ਚੰਦਰਮਾ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਦੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦਰਮਾ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 15. ਸੂਰਜ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਦੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜਦੋਂ ਚੰਨ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਅਤੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 16. ਗਾਰਜ ਕੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਪਰਬਤ ਵਿਚਲਾ ਰਾਹ ਗਾਰਜ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 17. ਹਿੰਟਰ ਲੈਂਡ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਪਿਛੋਕੜ ਵਿਚ ਪੈਂਦੀ ਭੂਮੀ ਹਿੰਟਰ ਲੈਂਡ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 18. ਫਲੋਰਾ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਖੇਤਰ ਦਾ ਬਨਸਪਤੀ ਜਗਤ ਫਲੋਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 19. ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੀ ਔਸਤ ਡੂੰਘਾਈ ਮੀਟਰਾਂ ਵਿੱਚ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਹਿੰਦ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੀ ਔਸਤ ਡੂੰਘਾਈ 3963 ਮੀਟਰ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 20. ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਮਹਾਸਾਗਰ 4282 ਮੀਟਰ ਡੂੰਘਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 21. ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਸਾਗਰ ਦੀ ਡੂੰਘਾਈ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਐਟਲਾਂਟਿਕ ਮਹਾਸਾਗਰ 3,926 ਮੀਟਰ ਡੂੰਘਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 22. ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗ੍ਰਹਿ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜੂਪੀਟਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਗ੍ਰਹਿ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 23. 'ਹਰੀਕੇਨ' ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਤੇਜ਼ ਤੂਫਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਗਰਜ ਦੇ ਨਾਲ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 24. ਬਫਰ ਸਟੇਟ ਕਿਸਨੂੰ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਉੱਤਰ—ਦੋ ਵੱਡੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਵਿਚਲੀ ਛੋਟੀ ਰਿਆਸਤ ਨੂੰ ਬਫਰ ਸਟੇਟ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 25. ਅੰਤਰਦੀਪ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਇਕ ਭੂਮੀ ਖੰਡ, ਜਿਹੜਾ ਤਿੰਨ ਪਾਸਿਓਂ ਸਮੁੰਦਰ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 26. ਧੁਰੀ (100°) ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਗੋਲੇ ਅਤੇ ਧਰੁਵਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਕਾਲਪਨਿਕ ਜਾਂ ਵਾਸਤਵਿਕ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਧੁਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 27. ਸੰਗਮ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਦੋ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਮੇਲ ਨੂੰ ਸੰਗਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 28. ਨਮੀ ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਵਾਯੂਮੰਡਲ ਵਿਚ ਜਲ ਵਾਸ਼ਪਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਨੂੰ ਨਮੀ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 29. ਦਿਨ ਰਾਤ ਬਣਨ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਆਪਣੀ ਧੁਰੀ ਉੱਤੇ ਘੁੰਮਣ ਨਾਲ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਬਣਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 30. ਰੁੱਤਾਂ ਦੇ ਬਣਨ ਦਾ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਸੂਰਜ ਦੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਘੁੰਮਣ ਨਾਲ ਰੁੱਤਾਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 31. ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੌਫੀ ਕਿਥੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਬ੍ਰਾਜ਼ੀਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 32. ਵਿਸ਼ਵ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਚਾਂਦੀ ਕਿਥੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਮੈਕਸੀਕੋ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 33. ਪਵਿੱਤਰ ਭੂਮੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਫਲਸਤੀਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 34. ਛਿਪਦੇ ਸੂਰਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜਪਾਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 35. ਅੱਧੀ-ਰਾਤ ਸੂਰਜ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਕਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਨਾਰਵੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 36. ਕਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਵਿਸ਼ਵ ਖੰਡ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਕਿਊਬਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 37. ਦੀਪਾਂ ਦੇ ਮਹਾਦੀਪ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਯੂਰਪ ਮਹਾਦੀਪ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 38. ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕਿਹੜਾ ਮਹਾਦੀਪ ਅਬਾਦ ਨਹੀਂ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਐਂਟਾਰਟਿਕਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 39. ਜ਼ਾਇਰੇ ਦੇਸ਼ ਕਿਸ ਮਹਾਦੀਪ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਏਸ਼ੀਆ ਮਹਾਦੀਪ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 40. ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਿਪੋਨ (☉☼☼☼☼) ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜਪਾਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 41. ਯੂਨਾਨ ਅਤੇ ਬੁਲਗਾਰੀਆ ਕਿਸ ਮਹਾਦੀਪ ਵਿਚ ਸਥਿਤ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਯੂਰਪ ਮਹਾਦੀਪ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 42. ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਪਰਬਤੀ ਲੜੀ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਦੀ ਐਂਡੇਜ਼ (ਦੱਖਣੀ ਅਮਰੀਕਾ)।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 43. ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਝੀਲ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਕੈਸਪੀਅਨ ਝੀਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 44. ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਟਾਪੂ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਗ੍ਰੀਨਲੈਂਡ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 45. ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਸਮੁੰਦਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਦੱਖਣੀ ਚੀਨ ਸਮੁੰਦਰ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 46. ਬੀਅਰ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਦੇਸ਼ ਵਧੇਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 47. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਡੈਲਟਾ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਸਮੁੰਦਰ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 48. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਨ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 49. ਭਾਭਾ ਐਟਮੀ ਰਿਸਰਚ ਸੈਂਟਰ ਕਿਥੇ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਟ੍ਰਾਂਬੇ ਵਿਖੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 50. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੋਕ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਘਾਨਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕੋਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 51. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੰਡ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 52. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 53. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਐਲੂਮੀਨੀਅਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 54. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਰੀਆਂ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 55. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਵਸਤੂ ਅਮਰੀਕਾ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਕੋਇਲਾ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 56. ਹਵਾਂਗ ਹੋ ਦਰਿਆ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਚੀਨ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 57. 16ਵੀਂ ਸਮਾਨੰਤਰ ਰੇਖਾ ਕਿਹੜੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਦੀ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਉੱਤਰੀ ਕੋਰੀਆ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਤੋਂ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 58. ਕੇਂਦਰੀ ਖਾਨ ਖੋਜ ਸੰਸਥਾਨ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਧਨਬਾਦ (ਝਾਰਖੰਡ)।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 59. ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪੁਲ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਪੁਲ (ਬਿਹਾਰ) ਜੋ ਕਿ 56 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਹੈ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 60. ਬਿਹਾਰ ਰਾਸ਼ਟਰ ਭਾਸ਼ਾ ਪਰਿਸ਼ਦ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਪਟਨਾ (ਬਿਹਾਰ) ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 62. ਏਸ਼ੀਆਈ ਵਿਕਾਸ ਬੈਂਕ ਕਿੱਥੇ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਮਨੀਲਾ (ਫਿਲਿਪਾਈਨਜ਼)
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 63. ਕੀ ਰੈਡਕਲਿਫ ਰੇਖਾ ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਮਯਾਂਮਾਰ ਦੇ ਵਿੱਚ 15 ਅਗਸਤ

1947 ਨੂੰ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਨਹੀਂ ਇਹ ਰੇਖਾ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਖਿੱਚੀ ਗਈ ਸੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 64. ਨੀਲ ਨਹਿਰ ਕੀ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਲੰਦਨ ਅਤੇ ਬਾਲਟਿਕ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਜਹਾਜ਼ਰਾਣੀ ਦੇ ਲਈ ਨਹਿਰ ਹੈ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 65. ਪਨਾਮਾ ਨਹਿਰ ਕੀ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਜਹਾਜ਼ਰਾਣੀ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਹਿਰ ਹੈ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 66. ਸਵੇਜ਼ ਨਹਿਰ ਕਿਸ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਸਵੇਜ਼ ਨਹਿਰ ਲੰਦਨ ਨੂੰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਨਾਲ ਜੋੜਦੀ ਹੈ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 67. ਆਗਰਾ ਕਿਹੜੀ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਯਮਨਾ ਨਦੀ ਦੇ ਕੰਢੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 68. ਨਿਊਯਾਰਕ ਕਿਸ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਸਥਿਤ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਹਡਸਨ ਨਦੀ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 69. ਟਿਗਰ ਨਦੀ ਦੇ ਤਟ ਉੱਤੇ ਕਿਹੜਾ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੋਮਨ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਰੋਮ ਸ਼ਹਿਰ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 70. ਸਿਡਨੀ ਕਿਸ ਨਦੀ ਦੇ ਤਟ ਉੱਤੇ ਵਸਿਆ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਡਾਰਲਿੰਗ ਨਦੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 71. ਇਲਾਇਚੀ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਮਿਰਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿੱਥੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਕੋਚੀਨ ਵਿਖੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 72. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਿਨਕੋਨਾ (34°0′N 75°0′E) ਦੇ ਦਰਖਤ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ, ਨੀਲਗਿਰੀ ਪਹਾੜੀਆਂ, ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਅਤੇ ਦਾਰਜਲਿੰਗ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 73. ਨਾਸਿਕ ਕਿਹੜੀ ਨਦੀ ਦੇ ਤਟ ਉੱਤੇ ਵਸਿਆ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਗੋਦਾਵਰੀ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 74. ਨਾਗਾ ਜਾਤੀ ਦੇ ਲੋਕ ਕਿੱਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ?
 ਉੱਤਰ—ਅਸਾਮ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਉੱਤੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 75. ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਪਾਸੇ ਸਮੁੰਦਰ ਲਗਦਾ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਤਿੰਨ ਪਾਸੇ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 76. ਭਾਰਤ ਦੇ ਧਰਾਤਲ ਨੂੰ ਕਿੰਨੇ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਤਿੰਨ ਕੁਦਰਤੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 77. ਭਾਰਤ ਦਾ ਚਾਵਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਹੜਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਦੂਜਾ ਸਥਾਨ।
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 78. ਜਪਾਨ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਕਰੰਸੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ?
 ਉੱਤਰ—ਯੇਨ (¥)
 ਪ੍ਰਸ਼ਨ 79. ਪੋਟੋਸਾ ਕਿਸ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਕਰੰਸੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਸਪੇਨ ਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 80. ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਟ੍ਰਾਮ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿੱਥੇ ਚਲੀ ?

ਉੱਤਰ—1832 ਈ. ਵਿੱਚ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 81. ਹੋਦਰਾਬਾਦ ਦੀ ਨੀਂਹ ਕਦੋਂ ਰੱਖੀ ਗਈ ?

ਉੱਤਰ—1589 ਈ. ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 82. ਅਯੁੱਧਿਆ ਕਿਸ ਨਦੀ ਦੇ ਤੱਟ 'ਤੇ ਵਸਿਆ ?

ਉੱਤਰ—ਸਰਯੂ ਨਦੀ ਉੱਤੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 83. ਤਾਪਤੀ ਨਦੀ ਦੇ ਤੱਟ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਨਗਰ ਵਸਿਆ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਸੂਰਤ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 84. ਪਟਨਾ ਅਤੇ ਵਾਰਾਣਸੀ ਇਕੋ ਨਦੀ ਦੇ ਤੱਟ 'ਤੇ ਵੱਸੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਸ ਨਦੀ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਦੇ ਤੱਟ ਉੱਤੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 85. ਗੋਟਵੇ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਮੁੰਬਈ (ਭਾਰਤ) ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 86. ਸੱਤ ਦੀਪਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਮੁੰਬਈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 87. ਰਬੜ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕਿਸ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਕੇਰਲ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 88. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਨਾਰੀਅਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿੱਥੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਕੇਰਲਾ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 89. ਉੱਤਰ ਤੋਂ ਦੱਖਣ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—3224 ਕਿਲੋਮੀਟਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 90. ਪੂਰਬ ਤੋਂ ਪੱਛਮ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—2933 ਕਿਲੋਮੀਟਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 91. ਖੇਤਰਫਲ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਭਾਰਤ ਦਾ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨਵਾਂ ਸਥਾਨ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਸੱਤਵਾਂ ਸਥਾਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 92. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਤੱਟ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—6100 ਕਿਲੋਮੀਟਰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 93. ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਤੱਟ ਉੱਤੇ ਕਿਹੜੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਕਾਂਡਲਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 94. ਭਾਰਤ ਦੇ ਪੂਰਬੀ ਤੱਟ ਉੱਤੇ ਕਿਹੜੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਚੋਂਨਈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 95. ਮੈਂਗਲੂਰ ਬੰਦਰਗਾਹ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—11 ਜਨਵਰੀ, 1475 ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 96. ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਬੰਦਰਗਾਹ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਮੁੰਬਈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 97. ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੁੰਦਰੀ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਵਿਸ਼ਾਖਾਪਟਨਮ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 98. ਭਾਰਤ ਦੀ ਵਸੋਂ 2011 ਈ. ਦੀ ਮਰਦਮਸ਼ੁਮਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿੰਨੀ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਲਗਭਗ 121 ਕਰੋੜ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 99. ਸੋਨ ਕਿਸ ਦੀ ਸਹਾਇਕ ਨਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 100. 'ਵਣ ਮਹਾਉਤਸਵ' ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕਿਸ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—1950 ਵਿੱਚ ਸ੍ਰੀ ਕੇ. ਐੱਮ. ਮੁਨਸ਼ੀ ਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 101. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੀ ਭੂਮੀ ਉੱਤੇ ਖੇਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—143 ਕਰੋੜ ਹੈਕਟੇਅਰ ਭੂਮੀ ਉੱਤੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 102. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਕੁਲ ਖੇਤੀ ਯੋਗ ਭੂਮੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਖਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਉਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—75 ਫੀਸਦੀ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 103. ਇਕੱਲਾ ਭਾਰਤ ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਚਾਹ ਦੀ ਕੁੱਲ ਉਪਜ ਦਾ ਕਿੰਨੇ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—49 ਫੀਸਦੀ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 104. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਅਬਰਕ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਕਿਸ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਝਾਰਖੰਡ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 105. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਉੱਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਤਪਾਦਕ ਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਆਸਟਰੇਲੀਆ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 106. ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਪੈਟਰੋਲੀਅਮ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਉਤਪਾਦਕ ਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਅਰਬ ਦੇਸ਼

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ

(”○◡✚✚➤ ◎▲✚◡◡○-”.)

ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਤਰ-ਸਹੀ ਕਥਨ ਚੁਣੋ

1. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਉੱਤੇ ਕਦੋਂ ਦਸਤਖਤ ਹੋਏ।

(▲) ਜੂਨ 26, 1945 ਨੂੰ (✚) ਜੁਲਾਈ 26, 1946 ਨੂੰ

(✚) ਜੂਨ 26, 1947 ਨੂੰ (➤) ਜੁਲਾਈ 26, 1947 ਨੂੰ ਉੱਤਰ (▲)

2. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਉੱਪਰ ਕਿੱਥੇ ਦਸਤਖਤ ਹੋਏ—

(▲) ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਖੇ (✚) ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਖੇ

- (*) ਸਾਨਫ਼ਰਾਂਸਿਸਕੋ ਵਿਖੇ (➤) ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਖੇ ਉੱਤਰ (*)
 3. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਕਦੋਂ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ?
 (▲) 24 ਅਕਤੂਬਰ 1945 ਵਿੱਚ (✱) 24 ਅਕਤੂਬਰ, 1946 ਵਿੱਚ
 (✱) 24 ਅਕਤੂਬਰ 1944 ਵਿੱਚ (➤) 25 ਅਕਤੂਬਰ 1943 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (▲)
 4. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਮਹਾਸਭਾ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਇਜਲਾਸ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਥੇ ਹੋਇਆ ?

- (▲) ਲੰਦਨ ਵਿੱਚ, ਜਨਵਰੀ 1946 (✱) ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿੱਚ, ਜਨਵਰੀ 1945
 (✱) ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ, ਜਨਵਰੀ 1944 (➤) ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਵਿੱਚ ਜਨਵਰੀ 1947
 ਉੱਤਰ (▲)

5. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ?

- (▲) ਫ਼ਰਾਂਸੀਸੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ (✱) ਚਾਈਨਾ ਅਤੇ ਜਪਾਨੀ
 (✱) ਇਟਾਲੀਅਨ ਅਤੇ ਸਪੈਨਿਸ਼ (➤) ਉਪਰੋਕਤ ਸਾਰੀਆਂ ਉੱਤਰ (▲)

6. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਝੰਡਾ ਦਿਵਸ ਕਦੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ—

- (▲) 24 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ (✱) 24 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ
 (✱) 24 ਅਕਤੂਬਰ ਨੂੰ (➤) 26 ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਉੱਤਰ (✱)

7. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ—

- (▲) ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ (✱) ਹੇਗ ਵਿੱਚ
 (✱) ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿੱਚ (➤) ਬਰਲਿਨ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)

8. ਯੂਨੇਸਕੋ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

- (▲) ਸਿਡਨੀ ਵਿੱਚ (✱) ਪੈਰਿਸ ਵਿੱਚ
 (✱) ਹੇਗ ਵਿੱਚ (➤) ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)

9. ਯੂ. ਐਨ. ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਬਾਲ ਵਰ੍ਹਾਂ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕਦੋਂ ਕੀਤਾ ਸੀ ?

- (▲) 1991 ਵਿੱਚ (✱) 1971 ਵਿੱਚ
 (✱) 1954 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1984 ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)

10. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ ਪੁਲਾੜ ਸੰਘ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?

- (▲) 1955 ਈ. ਵਿੱਚ (✱) 1956 ਈ. ਵਿੱਚ
 (✱) 1954 ਈ. ਵਿੱਚ (➤) 1953 ਈ. ਵਿੱਚ ਉੱਤਰ (✱)

ਹੋਰ ਅਧਿਐਨ-ਸਮੱਗਰੀ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11. ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰ ਕਿੰਨੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਸਿਰਫ਼ 5 ਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12. ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 15 ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ 9 ਸਾਲ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13. ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਰਿਸ਼ਦ ਦੇ ਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—(1) ਅਮਰੀਕਾ (2) ਰੂਸ (3) ਫ਼ਰਾਂਸ (4) ਚੀਨ (5) ਬ੍ਰਿਟੇਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 14. ਉਸ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਦੱਸੋ, ਜਿਹੜਾ ਯੂ. ਐਨ. ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਉੱਤਰ—ਤਾਇਵਾਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 15. ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਰਿਸ਼ਦ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਅਸਥਾਈ ਮੈਂਬਰ ਦੋ ਸਾਲ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 16. ਆਈ. ਏ. ਓ. ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਵੀਆਨਾ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 17. ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਦੂਰ ਸੰਚਾਰ ਹਵਾਬਾਜ਼ੀ ਸੰਗਠਨ ਆਈ. ਸੀ. ਏ. ਓ. ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਮਾਂਟ੍ਰੀਅਲ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 18. ਭੋਜਨ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਸੰਗਠਨ (ਐਫ. ਏ. ਓ.) ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਰੋਮ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 19. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਉੱਚ-ਕਮਿਸ਼ਨਰ (ਯੂ. ਐਨ. ਐਚ. ਸੀ. ਆਰ.) ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜੈਨੇਵਾ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 20. ਆਈ. ਐਫ. ਸੀ. ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 21. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਟੈਲੀ-ਸੰਚਾਰ ਕੇਂਦਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਮਾਸਕੋ ਵਿੱਚ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 22. ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ ਦਾ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜੈਨੇਵਾ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 23. ਜੀ. ਏ. ਟੀ. ਈ. ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਫ਼ਤਰ ਕਿੱਥੇ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜੈਨੇਵਾ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 24. ਲੀਗ ਆਫ਼ ਨੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਕਦੋਂ ਸਥਾਪਨਾ ਹੋਈ ?

ਉੱਤਰ—1921 ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 25. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਚਾਰਟਰ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਛੇ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 26. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਕੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਜੈਤੂਨ ਦੀਆਂ ਦੋ ਟਹਿਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਨਕਸ਼ਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 27. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦਾ ਬਜਟ ਕੌਣ ਪਾਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਮਹਾ ਸਭਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 28. ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਰਿਸ਼ਦਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿੰਨੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—57।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 29. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਫ਼ਰੈਂਚ, ਚੀਨੀ, ਰੂਸੀ ਅਰਬੀ ਅਤੇ ਸਪੈਨਿਸ਼ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 30. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਅੰਗ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—(੮) ਮਹਾਸਭਾ (੮੮) ਸੁਰੱਖਿਆ ਪਰਿਸ਼ਦ (੮੮੮) ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਪਰਿਸ਼ਦ (੮੮੮) ਅਮਾਨਤੀ ਪਰਿਸ਼ਦ (੮੮੮) ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਅਦਾਲਤਾਂ (੮੮੮) ਸੱਕਤਰੇਤ।

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀਆਂ ਖਾਸ ਏਜੰਸੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੈੱਡਕੁਆਰਟਰ

1. ਖੁਰਾਕ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਸੰਗਠਨ (61੮.)-ਰੋਮ (ਇਟਲੀ) ਸਥਾਪਨਾ 16 ਅਕਤੂਬਰ 1945।

2. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਜ਼ਦੂਰ ਸੰਗਠਨ (9.*.੮.)-ਜੈਨੇਵਾ (ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ) ਸਥਾਪਨਾ 11 ਅਪ੍ਰੈਲ 1919।

3. ਵਿਸ਼ਵ ਸਿਹਤ ਸੰਗਠਨ (੮੮.੮.੮.)-ਜੈਨੇਵਾ (ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ) ਸਥਾਪਨਾ 7 ਅਪ੍ਰੈਲ 1948।

4. ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸਭਿਆਚਾਰ ਸਬੰਧੀ ਸੰਗਠਨ (".੮.5.੮.3.੮.)-ਪੈਰਿਸ (ਫਰਾਂਸ)-ਸਥਾਪਨਾ 4 ਨਵੰਬਰ, 1946।

5. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਂਕ (9.੮.2.)-ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ (ਅਮਰੀਕਾ) ਸਥਾਪਨਾ 22 ਦਸੰਬਰ 1945

6. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁਦਰਾ ਕੋਸ਼ (9.\$.6.)-ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ (ਅਮਰੀਕਾ) ਸਥਾਪਨਾ 27 ਦਸੰਬਰ 1945

7. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿੱਤ ਨਿਗਮ (9.6.3.)-ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ (ਅਮਰੀਕਾ) ਸਥਾਪਨਾ 20 ਜੁਲਾਈ 1956।

8. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦੂਰ ਸੰਚਾਰ ਸੰਘ (9.“.”.)-ਜੈਨੇਵਾ (ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ) ਸਥਾਪਨਾ 1940।

9. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦੂਰ ਸੰਚਾਰ ਹਵਾਈ ਸੰਗਠਨ (9.3.1.੮.)-ਮਾਂਟ੍ਰਿਅਲ (ਕੈਨੇਡਾ) ਸਥਾਪਨਾ 4 ਅਪ੍ਰੈਲ 1947।

10. ਵਿਸ਼ਵ ਪੁਲਾੜ ਸੰਘ (੮੮.\$.੮.)-ਜੈਨੇਵਾ (ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ) ਸਥਾਪਨਾ 2 ਮਾਰਚ, 1950।

11. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਾਲ ਸੰਕਟ ਫੰਡ (".੮.9.3.5.6.)-ਨਿਊਯਾਰਕ ਸਥਾਪਨਾ 11 ਦਸੰਬਰ 1946।

12. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਸਮੁਦਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸੰਗਠਨ (.\$.3.੮.)-ਲੰਦਨ (ਬ੍ਰਿਟੇਨ)।

13. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸ਼ਕਤੀ ਸੰਸਥਾ (9.1.5.੮.)-ਵੀਆਨਾ (ਆਸਟਰੀਆ) ਸਥਾਪਨਾ ਦਸੰਬਰ, 1956।

14. ਵਿਸ਼ਵ ਡਾਕ ਸੰਘ (੮੮.੮.੮.)-ਬਰਨ (ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ) ਸਥਾਪਨਾ 9 ਅਕਤੂਬਰ, 1975।

15. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸ਼ਰਨਾਰਥੀ ਹਾਈ ਕਮਿਸ਼ਨ (".੮.8.3.੮.)-ਜਨੇਵਾ, 1951

16. ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਪੈਸੇਫਿਕ ਲਈ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਕਮਿਸ਼ਨ (5੮314)

ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋਰ ਸੰਸਥਾਵਾਂ

1. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਵਿਕਾਸ ਸੰਘ (941)

2. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਸੰਸਥਾ (”੮94੮)

3. ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਮੇਲਨ (”੮3“14)

4. ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਸੀਮਾ ਸੁਲਕ ਪ੍ਰਤੀ ਸਧਾਰਨ ਸਮਝੌਤਾ (੮7““)

5. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿਕਾਸ ਫੰਡ (9614)

6. ਵਿਸ਼ਵ ਬੌਧਿਕ ਸੰਪੱਤੀ ਸੰਸਥਾ (੮੮9੮੮)

7. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ (”.੮.5.੮.)

8. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦੂਰ ਸੰਚਾਰ ਉਪਗ੍ਰਹਿ ਸੰਘ (9੮“5*੮1“)

9. ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਸੋਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਫੰਡ (”੮6੮1)

ਖੇਡ ਜਗਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉੱਤਰ

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 1. ਪਹਿਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਜੂਨੀਅਰ ਐਥਲੈਟਿਕ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਕਦੋਂ ਹੋਈ ?

ਉੱਤਰ—1986 ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2. ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਮਿਆਦ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—70 ਮਿੰਟ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 3. ਜੈ ਲਕਸ਼ਮੀ ਕੱਪ ਕਿਸ ਖੇਡ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਨੈਸ਼ਨਲ ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ (ਮਹਿਲਾ) ਨਾਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 4. ਸੰਤੋਸ਼ ਟ੍ਰਾਫੀ ਕਿਸ ਖੇਡ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਫੁੱਟਬਾਲ (ਨੈਸ਼ਨਲ ਫੁੱਟਬਾਲ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ) ਨਾਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 5. ਅਮਰੀਕਾ ਕੱਪ ਕਿਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਕਿਸ਼ਤੀ ਦੌੜ ਨਾਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 6. ਟਾਮਸ ਕੱਪ ਕਿਸ ਖੇਡ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਵਿਸ਼ਵ ਬੈਡਮਿੰਟਨ (ਮਹਿਲਾ) ਨਾਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 7. ਵਿੰਬਲਡਨ ਟ੍ਰਾਫੀ ਕਿਸ ਖੇਡ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਲਾਨ ਟੈਨਿਸ ਨਾਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 8. ‘ਸਕੂਪ’ ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਫੁੱਟਬਾਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 9. ‘ਜੇਕੀ’ ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਬਿਜ ਵਿਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 10. ‘ਬਲਸ ਆਇਸ’ ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਸ਼ੂਟਿੰਗ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 11. ਸ਼ਮੈਸਰ ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਵਾਲੀਬਾਲ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 12. ਟੈਨਿਸ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਰੈਕਟ ਡਿੱਗਣ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਬੈਕ ਹੋਂਡ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 13. ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੇ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਗੇਂਦ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਛੂਹ ਕੇ ਦੂਜੀ ਤਰਫ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਬੈਕ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 14. ਜਦੋਂ ਗੇਂਦ ਨਾ ਬੱਲੇ ਨੂੰ ਛੂਹਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਬੱਲੇਬਾਜ਼ ਦੀ ਲੈਂਗ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬਣੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਬਾਈ ਦੇ ਰਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 15. ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਿੱਚ ਬੱਲੇਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਗੇਂਦ ਡਿੱਗਣ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਕ੍ਰੀਜ਼।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 16. ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ ਡਰਬੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਖੇਡ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਘੋੜ ਦੌੜ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 17. ਉਸ ਬੱਲੇਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਬਿਨਾਂ ਦੌੜਾਂ ਬਣਾਏ ਆਊਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉੱਤਰ—ਡੱਕ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 18. ਉਸ ਬਾਊਲਰ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜਿਹੜਾ ਤਿੰਨ ਓਵਰਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਵਿਕਟਾਂ ਹਾਸਲ ਕਰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਹੈਕਟ੍ਰਿਕ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 19. ਜਦੋਂ ਬਾਲਰ ਦੇ ਪੈਰ ਬਾਲਿੰਗ ਕ੍ਰੀਜ਼ ਤੋਂ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਦੋਂ ਉਸ ਬਾਲ ਨੂੰ ਕੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਨੋ ਬਾਲ (© 2▲ ੨੨)

20. ਪਹਿਲਾ ਹੈਕਟ੍ਰਿਕ ਖੇਡਣ ਵਾਲਾ ਭਾਰਤੀ ਖਿਡਾਰੀ ਕਿਹੜਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 21. ਬਾਕਸਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਭਾਰ ਵਰਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—10 ਭਾਰ ਵਰਗ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 22. ਬਾਕਸਿੰਗ ਵਿੱਚ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਘੱਟ ਭਾਰ 8 ਸਟੋਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਕੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਫਲਾਈਵੇਟ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 23. ਬਾਕਸਿੰਗ ਵਿੱਚ ਹਲਕੇ ਭਾਰ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—9 ਸਟੋਨ 7 ਪੌਂਡ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 24. ਬਾਕਸਿੰਗ ਦਾ ਘੇਰਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਿੰਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—12 ਫੁੱਟ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 25. ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਬੈਂਟਮ ਵੇਟ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਕਿੰਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—57 ਕਿਲੋ ਤੱਕ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 26. ਦੰਗਲ ਕੁਸ਼ਤੀ ਲਈ ਹਰੇਕ ਵਾਰ ਕਿੰਨਾ ਸਮਾਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—12 ਮਿੰਟ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 27. ਵਾਲੀਬਾਲ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਕਿੰਨੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—59 ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 28. ਸਮੇਸ਼ ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਲਾਨ ਟੈਨਿਸ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 29. ਡਿਊਸ ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਲਾਨ ਟੈਨਿਸ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 30. ਬਟਿੰਗ ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਬੇਸਬਾਲ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 31. ਡ੍ਰਿਬਲ ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 32. 'ਰੈਬਿਟ ਪਚ' ਕਿਸ ਖੇਡ ਦਾ ਨਾਂ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਬਾਕਸਿੰਗ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 33. ਲਿਬਟ 41 ਏ. ਐੱਮ. ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਬਿਜ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 34. ਡੈੱਡਬਾਲ ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 35. 'ਲੈਂਗ ਸਪਿਨਰ' ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਕ੍ਰਿਕਟ ਵਿੱਚ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 36. ਡੇਵਿਸ ਕੱਪ ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਲਾਨ ਟੈਨਿਸ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 37. ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਗੇਂਦ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹਾਕੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰਾਂ ਉੱਤੇ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਸਟਿੱਕ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 38. ਕਾਰਬਿਲਨ ਕੱਪ ਕਿਸ ਖੇਡ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਵਿਸ਼ਵ ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ (ਮਹਿਲਾ)।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 39. 1981 ਵਿੱਚ ਰਣਜੀ ਟਰਾਫੀ ਕਿਸ ਨੇ ਜਿੱਤੀ ?

ਉੱਤਰ—ਦਿੱਲੀ ਨੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 40. ਸਿਲੀ ਪੁਆਇੰਟ ਕਿਸ ਖੇਡ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—ਕ੍ਰਿਕਟ ਨਾਲ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 41. ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਦਾ ਖੇਡ ਸਮਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਖੇਡਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕਿੰਨੇ ਮਿੰਟ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—20 ਮਿੰਟ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 42. ਬੇਸਬਾਲ ਦੇ ਖੇਡਣ ਦੀ ਮਿਆਦ ਕਿੰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—24 ਮਿੰਟ ਦੀ ਮਿਆਦ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 43. ਬਾਸਕਟਬਾਲ ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ-ਕਿੰਨੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—5-5 ਖਿਡਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 44. ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਦੀ ਸ਼ਟਲ ਕਾਕ ਦਾ ਭਾਰ ਕਿੰਨਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—4.73 ਗ੍ਰਾਮ ਤੋਂ 5.50 ਗ੍ਰਾਮ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 45. ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਬਲਜ਼ ਖੇਡ ਦੀ ਕਿੰਨੀ ਲੰਬਾਈ ਚੌੜਾਈ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ?

ਉੱਤਰ—44 ਫੁੱਟ ਲੰਬਾ ਅਤੇ 17 ਫੁੱਟ ਚੌੜਾ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 46. ਐਥਲੈਟਿਕ ਸੰਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ?

ਉੱਤਰ—ਐਥਲੈਟਿਕ ਸੰਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡ ਸਕਦੇ ਹਾਂ—(1) ਟਰੈਕ ਸੰਯੋਗ (2) ਫੀਲਡ ਸੰਯੋਗ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 47. ਸਪਰਿੰਟਸ (ਤੇਜ਼ ਦੌੜਾਂ) ਕਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਸਪਰਿੰਟਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਦੌੜਾਕ ਬੋਝੇ ਫਾਸਲੇ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਵਾਂਗੂ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਵੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 48. ਤੇਜ਼ ਦੌੜਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀਆਂ-ਕਿਹੜੀਆਂ ਖੇਡਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਤੇਜ਼ ਦੌੜਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੌੜਾਂ ਹਨ—100, 200, 400, 4×400 ਮੀਟਰ ਰਿਲੇ ਦੌੜਾਂ ਆਦਿ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 49. ਦਰਮਿਆਨੇ ਫਾਸਲੇ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਦਰਮਿਆਨੇ ਫਾਸਲੇ ਦੀਆਂ ਦੌੜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੌੜਾਕ ਤੇਜ਼ ਦੌੜ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਫਾਸਲੇ ਲਈ ਗਤੀ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਰੱਖ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 50. ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਖਿਡਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੌਣ-ਕੌਣ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਹਾਕੀ ਦੀ ਖੇਡ ਖਿਡਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਰੈਫਰੀ, ਇੱਕ ਅੰਪਾਇਰ ਅਤੇ ਦੋ ਲਾਈਨਮੈਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 51. ਹਾਕੀ ਦੀ ਗੇਂਦ ਦਾ ਵਜ਼ਨ ਅਤੇ ਘੇਰਾ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਹਾਕੀ ਦੀ ਗੇਂਦ ਦਾ ਵਜ਼ਨ 156 ਗ੍ਰਾਮ ਅਤੇ ਘੇਰਾ ੯ ਇੰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 52. ਖੋ-ਖੋ ਵਿੱਚ ਕਿੰਨੇ ਖਿਡਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਖੋ-ਖੋ ਵਿੱਚ 12 ਖਿਡਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ 9 ਖਿਡਾਰੀ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਅਤੇ 3 ਖਿਡਾਰੀ ਵਾਧੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 53. ਖੋ-ਖੋ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ ਲਿਖੋ।

ਉੱਤਰ—ਖੋ-ਖੋ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਦੀ ਲੰਬਾਈ 27 ਮੀਟਰ ਅਤੇ ਚੌੜਾਈ 15 ਮੀਟਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 54. ਖੋ-ਖੋ ਦੀ ਖੇਡ ਮਿਆਦ ਦੱਸੋ।

ਉੱਤਰ—ਖੋ-ਖੋ ਦੀ ਖੇਡ ਦੀ ਮਿਆਦ 7-2-7 ਮਿੰਟ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪਾਰੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਰਮਿਆਨ 5 ਮਿੰਟ ਅਰਾਮ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 55. ਪਹਿਲੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਥੇ ਹੋਣੀਆਂ ਹਨ ?

ਉੱਤਰ—ਹੈਮਿਲਟਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿੱਚ 1930 ਨੂੰ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 56. ਆਸਟਰੇਲੀਆ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਕ੍ਰਿਕਟ ਕੱਪ 5 ਵੀ ਵਾਰ ਕਦੋਂ ਤੇ ਕਿਸ ਤੋਂ ਜਿਤਿਆ ?

ਉੱਤਰ—29 ਮਾਰਚ 2015 ਨੂੰ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਤੋਂ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 57. ਵਿਸ਼ਵ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਵਿੱਚ ਸੋਨ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਪਹਿਲੀ ਭਾਰਤੀ ਮਹਿਲਾ ਨਿਸ਼ਾਨਬਾਜ਼ ਕੌਣ ਸੀ ?

ਉੱਤਰ—ਡੋਜਸਵਿਨੀ ਸਾਵੰਤ।

ਪ੍ਰਸ਼ਨ 58. ਭਾਰਤ ਨੇ 2010 ਦੀਆਂ ਰਾਸ਼ਟਰਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਕੁਲ ਕਿੰਨੇ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਦੂਜਾ ਸ਼ਾਸਨ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ?

ਉੱਤਰ—101 ਤਮਗੇ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ 2010 ਨੂੰ 19ਵੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ

ਭਾਰਤ ਨੇ 76 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ 101 ਤਮਗੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਰਚਿਆ ਨਵਾਂ ਇਤਿਹਾਸ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ—ਭਾਰਤ ਨੇ 19ਵੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਆਖਰਕਾਰ 76 ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ 101 ਤਮਗੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਇਤਿਹਾਸ ਰਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਚੌਥੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੇ ਸਥਾਨ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹੋਏ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ 38 ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤੇ। ਇੱਕ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 101 ਤਕ ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਸਫ਼ਰ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ। ਸਾਲ 1966 ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਨੇ 10, 1982 ਵਿੱਚ 16, 1998 ਵਿੱਚ 25 ਅਤੇ 2006 ਮੈਲਬੋਰਨ ਵਿੱਚ 49 ਤਮਗੇ ਜਿੱਤੇ ਸਨ।

ਭਾਰਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ 14 ਵਾਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਉਸ ਨੇ 1934 ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਅੰਪਾਇਰ ਗੇਮ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਭਾਰਤ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਮੈਡਲ ਰਸਿਦ ਅਨੰਦਰ ਨੇ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਵੈਲਟਰ ਵੇਟ ਕੁਸ਼ਤੀ ਵਿੱਚ ਤਾਂਬੇ ਦਾ ਤਗਮਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਮਗਾ ਉਡਨ ਸਿੱਖ ਮਿਲਖਾ ਸਿੰਘ ਨੇ 440 ਮੀਟਰ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਦੂਆਇਆ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਸੋਨੇ ਦਾ ਤਮਗਾ 1958 ਵਿੱਚ ਕਾਡਰਿਫ ਵਿੱਚ ਛੇਵੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਿੱਤਿਆ ਸੀ।

19ਵੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਮੈਕਾ ਟਰੇਸਿਆ ਸਮਿਥ ਸਰਵਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਐਥਲੀਟ ਪੁਰਸਕਾਰ

ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਤਿਰਛੀ ਫਲਾਂਗ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੀ ਜਮੈਕਾ ਟਰੇਸਿਆ ਨੂੰ ਸਰਵੋਤਮ ਐਥਲੀਟ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ। ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਾਈਕਲ ਫਨੇਲ ਨੇ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ। ਸਮਾਪਨ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਮਗੇ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਮਾਈਕਲ ਫਨੇਲ ਨੇ ਕੀਤੀ। ਪਿਛਲੀ ਮੈਲਬੋਰਨ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਇਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮਰੇਸ਼ ਜੰਗ ਨੂੰ 5 ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤਣ ਕਾਰਨ ਮਿਲਿਆ ਸੀ। ਨਿਸ਼ਾਨੇ ਬਾਜ਼ ਗਗਨ ਨਾਰੰਗ 4 ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਮਗੇ ਜਿੱਤ ਕੇ ਇਸ ਦੌੜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ ਪਰ ਉਹ ਆਖਰੀ 2 ਸੋਨੇ ਦੇ ਤਮਗੇ ਨਾ ਜਿੱਤ ਸਕਣ ਕਾਰਨ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ।

19ਵੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਵਿੱਚ ਭਾਰਤ ਵੱਲੋਂ ਜਿੱਤੇ ਤਮਗੇ ਸੋਨਾ-38, ਚਾਂਦੀ 27, ਕਾਂਸੀ-

ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ

ਸੋਨਾ-14, ਚਾਂਦੀ-11, ਕਾਂਸੀ-05

ਸੋਨਾ—ਅਭਿਨਵ ਬਿੰਦਰਾ, ਗਗਨ ਨਾਰੰਗ (ਪੁਰਖ 10 ਮੀਟਰ ਏਅਰ ਰਾਈਫਲ ਡਬਲਜ਼), ਅਨੀਸਾ ਸੱਯਦ, ਰਾਹੀ ਸਨੌਰਬਤ (ਮਹਿਲਾ 50 ਮੀਟਰ ਪਿਸਟਲ ਡਬਲਜ਼) ਅਨੀਸਾ (25 ਮੀਟਰ ਪਿਸਟਲ) ਓਕਾਰ (ਪੁਰਖ 50 ਮੀਟਰ ਪਿਸਟਲ), ਗਗਨ ਨਾਰੰਗ (ਪੁਰਖ 10 ਮੀ. ਏਅਰ ਰਾਈਫਲ), ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ-ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ (25 ਮੀਟਰ ਰੈਪਿਡ ਫਾਇਰ ਪਿਸਟਲ ਡਬਲਜ਼), ਓਕਾਰ-ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ (10 ਮੀਟਰ ਏਅਰ ਪਿਸਟਲ ਡਬਲਜ਼), ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ (10 ਮੀਟਰ ਏਅਰ ਪਿਸਟਲ), ਗਗਨ ਨਾਰੰਗ-ਇਮਰਾਨ ਖਾਨ (50 ਮੀਟਰ ਏਅਰ ਰਾਈਫਲ ਥ੍ਰੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਡਬਲਜ਼), ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ (25 ਮੀਟਰ ਰੈਪਿਡ ਫਾਇਰ ਪਿਸਟਲ ਡਬਲਜ਼), ਵਿਜੇ ਕੁਮਾਰ-ਹਰਪ੍ਰੀਤ (25 ਮੀਟਰ ਸੈਂਟਰ ਫਾਇਰ ਪਿਸਟਲ ਡਬਲਜ਼), ਹੀਨਾ-ਅਨੁਰਾਜ (10 ਮੀ. ਏਅਰ ਪਿਸਟਲ ਡਬਲਜ਼)।

ਚਾਂਦੀ—ਦੀਪਕ ਸ਼ਰਮਾ ਓਕਾਰ (50 ਮੀ. ਪਿਸਟਲ ਡਬਲਜ਼) ਲੱਜਾ ਕੁਮਾਰੀ-ਤੇਜਸਵਨੀ (50 ਮੀ. ਰਾਈਫਲ ਥ੍ਰੀ ਪੁਜ਼ੀਸ਼ਨ ਡਬਲਜ਼), ਨੋਰੀਆ ਆਸ਼ੇਰ ਰੰਜਨ ਸੋਢੀ (ਡਬਲ ਟਰੈਪ), ਅਭਿਨਵ ਬਿੰਦਰਾ (10 ਮੀ. ਏਅਰ ਰਾਈਫਲ), ਰਾਹੀ ਸਨੌਰਬਤ (25 ਮੀ. ਪਿਸਟਲ), ਰੰਜਨ ਸੋਢੀ (ਡਬਲਜ਼ ਟਰੈਪ), ਭਾਰਤੀ ਟੀਮ (ਪੁਰਖ ਟਰੈਪ), ਸਮਰੇਸ ਜੰਗ-ਚੰਦਰਸ਼ੇਖਰ (25 ਮੀ. ਸਟੈਂਡਰਡ ਪਿਸਟਲ), ਤੇਜਸਵਨੀ (50 ਮੀ. ਪਰੋਨ ਰਾਈਫਲ), ਹੀਨਾ (10 ਮੀ. ਏਅਰ ਪਿਸਟਲ)।

ਕਾਂਸੀ—ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ (25 ਮੀ. ਰੈਪਿਡ ਫਾਇਰ ਪਿਸਟਲ), ਮਾਨਵਜੀਤ ਸਿੰਘ (ਟਰੈਪ ਸਿੰਗਲ), ਤੇਜਸਵਨੀ-ਮੀਨਾ ਕੁਮਾਰੀ (50 ਮੀ. ਰਾਈਫਲ ਪਰੋਨ ਡਬਲਜ਼), ਸਮਰੇਸ ਜੰਗ (25 ਮੀ. ਸਟੈਂਡਰਡ ਪਿਸਟਲ), ਸੁਮਾ ਸ਼ਿਰੂਰ ਕਵਿਤਾ (50 ਮੀ. ਮਹਿਲਾ ਪਰੋਨ ਰਾਈਫਲ)।

ਕੁਸ਼ਤੀ

ਸੋਨਾ-10, ਚਾਂਦੀ 05, ਕਾਂਸੀ-04

ਸੋਨਾ—ਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਗ੍ਰੀਕੋ ਰੋਮਨ 60 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.) ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ (ਗ੍ਰੀਕੋ ਰੋਮਨ 96 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਸੰਜੇ (ਗ੍ਰੀਕੋ ਰੋਮਨ 74 ਕਿ. ਗ੍ਰਾ.), ਰਜਿੰਦਰ (ਗ੍ਰੀਕੋ ਰੋਮਨ 55 ਕਿ. ਗ੍ਰਾ.), ਗੀਤਾ (ਫ੍ਰੀ ਸਟਾਈਲ 55 ਕਿ. ਗ੍ਰਾ.), ਅਲਕਾ ਤੋਮਰ (ਫ੍ਰੀ ਸਟਾਈਲ 59 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਅਨੀਤਾ ਤੋਮਰ (ਫ੍ਰੀ ਸਟਾਈਲ 67 ਕਿ. ਗ੍ਰਾ.). ਨਰਸਿੰਘ ਯਾਦਵ (ਫ੍ਰੀ ਸਟਾਈਲ 74 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਯੋਗੇਸ਼ਵਰ ਦੱਤ (ਫ੍ਰੀ ਸਟਾਈਲ 60 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.) ਸੁਸ਼ੀਲ ਕੁਮਾਰ (ਫ੍ਰੀ ਸਟਾਈਲ 66 ਕਿ. ਗ੍ਰਾ.)

ਚਾਂਦੀ—ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ (ਗ੍ਰੀਕ ਰੋਮਨ 84 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਬਬੀਤਾ (51 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.) ਜੋਗਿੰਦਰ (120 ਕਿ. ਗ੍ਰਾ.), ਅਨੁਜ (84 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.)।

ਕਾਂਸੀ—ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ (66 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਧਰਮਿੰਦਰ ਦਲਾਲ (120 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਸੁਮਨ ਕੁੰਭੂ (63 ਕਿ. ਗ੍ਰਾ.)

ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ

ਸੋਨਾ-03, ਚਾਂਦੀ-00, ਕਾਂਸੀ-04

ਸੋਨਾ—ਸੁਰੰਜੇ (ਫਲਾਈ ਵੇਟ 92 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਮਨੋਜ ਕੁਮਾਰ (ਲਾਈਟ ਵੈਲਟਰ ਵੇਟ 64 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.) ਪਰਮਜੀਤ ਸਮੇਟਾ (ਲਾਈਟ ਸੁਪਰ ਹੇਵੀ ਵੇਟ 91 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.)

ਕਾਂਸੀ—ਵਿਜੇਦਰ (75 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਜੈ ਭਗਵਾਨ (60 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਦਿਲਬਾਗ ਸਿੰਘ (69

ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਅਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ (49 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.)

ਵੇਟ ਲਿਫਟਿੰਗ

ਸੋਨਾ-02, ਚਾਂਦੀ-02, ਕਾਂਸੀ-04

ਸੋਨਾ—ਰਵੀ ਕੁਮਾਰ (69), ਕਿ.ਗ੍ਰਾ. ਰੇਣੂ ਬਾਲਾ ਚਾਨੂ (58 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.)।

ਚਾਂਦੀ—ਸੁਖੇਨ (56 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.)

ਕਾਂਸੀ—ਸੰਧਿਆ ਰਾਣੀ ਦੇਵੀ (48 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਰਾਓ (56 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.), ਸੁਧੀਰ ਕੁਮਾਰ (77 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.) ਮੋਨਿਕਾ ਦੇਵੀ (75 ਕਿ.ਗ੍ਰਾ.)

ਬੈਡਮਿੰਟਨ

ਸੋਨਾ-02, ਚਾਂਦੀ-01, ਕਾਂਸੀ-01

ਸੋਨਾ—ਸਾਈਨਾ ਨੇਹਵਾਲ (ਮਹਿਲਾ ਸਿੰਗਲਜ਼), ਜਵਾਲਾਗੁੱਟਾ-ਅਸ਼ਵਨੀ ਪੋਨੱਪਾ (ਮਹਿਲਾ ਡਬਲਜ਼)।

ਚਾਂਦੀ—ਟੀਮ ਇੰਡੀਆ (ਮਿਕਸਡ ਟੀਮ)।

ਕਾਂਸੀ—ਪੀ. ਕਸ਼ਿਅਪ (ਪੁਰਖ ਸਿੰਗਲਜ਼)।

ਤੀਰਅੰਦਾਜ਼ੀ

ਸੋਨਾ-03, ਚਾਂਦੀ-01, ਕਾਂਸੀ-04

ਸੋਨਾ—ਦੀਪਿਕਾ ਸਿੰਘ (ਮਹਿਲਾ ਰਿਕਰਵ ਨਿੱਜੀ), ਰਾਹੁਲ ਬੈਨਰਜੀ (ਪੁਰਖ ਰਿਜ਼ਰਵ ਨਿੱਜੀ), ਦੀਪਿਕਾ-ਡੋਲਾ ਬੋਂਬਾਯਲਾ (ਮਹਿਲਾ ਰਿਕਰਵ ਟੀਮ)

ਚਾਂਦੀ—ਟੀਮ ਇੰਡੀਆ (ਪੁਰਖ)

ਕਾਂਸੀ—ਜਯੰਤ ਤਾਲੁਕਦਾਰ, ਚਾਝ ਹੰਸਦਕਾ-ਗਗਨਦੀਪ (ਮਹਿਲਾ ਕੰਪਾਊਂਡ ਟੀਮ), ਰਾਹੁਲ ਤਰਨਦੀਪ ਜੈਅੰਤ (ਪੁਰਖ ਰਿਕਰਵ ਟੀਮ), ਡੋਲਾ ਟੀਮ।

ਐਥਲੈਟਿਕਸ

ਸੋਨਾ—ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਪੂਨੀਆ (ਮਹਿਲਾ ਡਿਸਕਸ ਥ੍ਰੋ.), ਮਹਿਲਾ ਰਿਲੇਅ ਟੀਮ (ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ-ਸਿਮੀ ਜੋਸ-ਅਸ਼ਵਨੀ, ਮਨਦੀਪ)।

ਚਾਂਦੀ—ਹਰਵੰਤ ਕੌਰ (ਡਿਸਕਸ), ਪ੍ਰਿਜ਼ਸਾ (ਮਹਿਲਾ ਲੰਬੀ ਛਾਲ), ਵਿਕਾਸ ਗੋਡਾ (ਜੈਵਲਿਨ ਥਰੋ)।

ਕਾਂਸੀ—ਸੀਮਾ ਅੰਤਿਲ (ਡਿਸਕਸ ਥਰੋ) ਕਵਿਤਾ ਰਾਉਤ (ਮਹਿਲਾ 10000 ਮੀਟਰ), ਕਾਂਸੀ ਨਾਥ ਨਾਇਕ (ਜੈਵਲਿਨ ਥਰੋ) ਰੰਜੀਤ ਮਹੇਸ਼ਵਰੀ (ਤੀਹਰੀ ਛਾਲ), ਪੁਰਖ ਰਿਲੇਅ ਟੀਮ, ਮਹਿਲਾ ਰਿਲੇਅ ਟੀਮ।

ਟੇਬਲ ਟੈਨਿਸ

ਸੋਨਾ-01, ਚਾਂਦੀ-01, ਕਾਂਸੀ-03

ਸੋਨਾ—ਸੁਭਾਜੀਤ ਸਾਹਾ ਸ਼ਰਤ ਕਮਲ (ਪੁਰਖ ਡਬਲਜ਼)।

ਚਾਂਦੀ—ਮੋਮਾ ਦਾਸ-ਪੋਲਮੀ ਘਟਕ-ਸ਼ਾਮਿਲ, ਸ਼ਰਤ-ਐਂਥੋਨੀ-ਅਭਿਸ਼ੇਕ।

ਕਾਂਸੀ—ਪੋਲਮੀ ਘਟਕ ਸੋਮਾ ਦਾਸ (ਮਹਿਲਾ ਡਬਲਜ਼), ਸ਼ਰਤ ਕਮਲ (ਪੁਰਖ ਸਿੰਗਲਜ਼)।

ਤੈਰਾਕੀ

ਸੋਨਾ-00, ਚਾਂਦੀ-00, ਕਾਂਸੀ-01

ਕਾਂਸੀ—ਪ੍ਰਸੰਥਾ ਕਾਮਾਕਾਰ (50 ਮੀਟਰ ਫ੍ਰੀ ਸਟਾਈਲ)।

ਜਿਮਨਾਸਟਿਕ

ਸੋਨਾ-00, ਚਾਂਦੀ-01, ਕਾਂਸੀ-01

ਚਾਂਦੀ—ਆਸੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਵਾਲਟ)

ਕਾਂਸੀ—ਆਸੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ (ਫਲੋਰ)

ਟੈਨਿਸ

ਸੋਨਾ-01, ਚਾਂਦੀ-01, ਕਾਂਸੀ-02

ਹਾਕੀ

ਸੋਨਾ-00, ਚਾਂਦੀ-01, ਕਾਂਸੀ-00

19ਵੀਂ ਰਾਸ਼ਟਰ ਮੰਡਲ ਖੇਡਾਂ ਦਿੱਲੀ-2010 ਤਮਗਾ ਸੂਚੀ

ਦੇਸ਼	ਸੋਨਾ	ਚਾਂਦੀ	ਕਾਂਸੀ	ਕੁਲ
ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	74	55	48	177
ਭਾਰਤ	38	27	36	101
ਇੰਗਲੈਂਡ	37	59	46	142
ਕੈਨੇਡਾ	26	17	32	75
ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	12	11	10	33
ਕੀਨੀਆ	12	11	9	32
ਮਲੇਸ਼ੀਆ	12	10	13	35
ਸਿੰਗਾਪੁਰ	11	11	9	31
ਨਾਈਜੀਰੀਆ	11	10	14	35
ਸਕਾਟਲੈਂਡ	9	10	7	26
ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ	6	22	8	36
ਸਾਈਪਰਸ	4	3	5	12
ਉੱਤਰੀ ਆਇਰਲੈਂਡ ³	3	4	10	
ਸਾਮੋਆ	3	0	1	4
ਵੇਲਸ	2	7	10	19
ਜਮਾਇਕਾ	2	4	1	7
ਪਾਕਿਸਤਾਨ	2	1	2	5
ਯੂਗਾਂਡਾ	2	0	0	2
ਬਾਹਾਮਸ	1	1	3	5
ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ	1	1	1	3
ਨੌਰੂ	1	1	0	2
ਬੋਤਸਵਾਨਾ	1	0	3	4

ਕੋਮੈਨ ਆਇਸਲੈਂਡ	0	0	0	1
ਸੇਂਟ ਵਿਨਸੇਂਟ	1	0	0	1
ਐਂਡ ਦਿ ਗ੍ਰੀਡੀਨਸ				
ਤ੍ਰਿਨੀਦਾਦ 'ਤੇ ਤੋਬਾਗੋ	0	4	2	6
ਕੈਮਰੂਨ	0	2	4	6
ਘਾਣਾ	0	1	3	4
ਨਾਮੀਬੀਆ	0	1	2	3
ਸੇਚਿਲਸ ਪਾਪੂਆ ਨਿਊ	0	1	1	
ਗੁਨੀਆ	0	1	0	1
ਇਸਲੇ ਆਫ਼ ਮੈਨ	0	0	2	2
ਮਾਰੀਸ਼ੀਅਸ	0	0	2	2
ਟੋਂਗਾ	0	0	2	2
ਸੇਂਟ ਲੂਸ਼ੀਆ	0	0	1	1
ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼	0	0	1	1
ਗੁਆਨਾ	0	0	1	1
ਕੁਲ	272	274	282	828

ਕ੍ਰਿਕਟ-ਆਈ. ਪੀ. ਐਲ-4 (9♦*-8) ਜਨਵਰੀ 2011

ਕੋਲਕਾਤਾ ਨਾਈਟ ਰਾਈਡਰਜ਼

ਖਿਡਾਰੀ ਦਾ ਨਾਂ	ਦੇਸ਼	ਕੀਮਤ
1. ਗੌਤਮ ਗੰਭੀਰ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	11.04 ਕਰੋੜ
2. ਯੂਸਫ਼ ਪਠਾਣ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	9.70 ਕਰੋੜ
3. ਕਾਲਿਸ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	5.10 ਕਰੋੜ
4. ਮਨੋਜ ਤਿਵਾੜੀ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	2.20 ਕਰੋੜ
5. ਸਾਕਿਬ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਬੰਗਲਾ ਦੇਸ਼	2.00 ਕਰੋੜ
6. ਬ੍ਰੇਟ ਲੀ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1.84 ਕਰੋੜ
7. ਇਓਨ ਮਾਰਗਨ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਇੰਗਲੈਂਡ	1.60 ਕਰੋੜ
8. ਬਰੈਡ ਹੈਡਿਨ (ਵਿਕਟਕੀਪਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1.50 ਕਰੋੜ
9. ਬਾਲਾ ਜੀ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	5.00 ਲੱਖ
10. ਜੈਦੇਵ ਉਨਾਦਕਤ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	2.50 ਲੱਖ
11. ਡੇਵਿਡ ਚੇਟ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਹਾਲੈਂਡ	1.50 ਲੱਖ
12. ਜੇਮਸ ਪੈਂਟਸਨ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1.00 ਲੱਖ
	ਪੂਣੇ	
1. ਉਥਾਪਾ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	9.66 ਕਰੋੜ
2. ਯੁਵਰਾਜ ਸਿੰਘ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	8.30 ਕਰੋੜ

3. ਗਰੀਮ ਸਮਿਥ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	2.30 ਕਰੋੜ
4. ਏਜੈਂਲੋ ਮੈਥਯੂਜ਼ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ	4.40 ਕਰੋੜ
5. ਆਸ਼ੀਸ਼ ਨੇਹਰਾ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	3.90 ਕਰੋੜ
6. ਕੈਲਮ ਮਿਊਰਸਨ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1.40 ਕਰੋੜ
7. ਟਿਮ ਪਾਈਨੋ (ਵਿਕਟਕੀਪਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1.20 ਕਰੋੜ
8. ਨਾਥਨ ਮੈਕਕੂਲਮ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ	46.00 ਲੱਖ
9. ਮੁਰਲੀ ਕਾਰਤਕ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	4.00 ਲੱਖ
10. ਮਿਸ਼ੇਲ ਮਾਰਸ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	2.90 ਲੱਖ
11. ਵੇਨ ਪਾਰਨਲ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	1.60 ਲੱਖ
12. ਜੇਸੀ ਰਾਈਡਰ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ	1.50 ਲੱਖ
13. ਜੇਰੋਮ ਟੇਲਰ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਵੈਸਟ ਇੰਡੀਜ਼	1.00 ਲੱਖ
14. ਅਲਫੋਸੋ ਬਾਮਸ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	1.00 ਲੱਖ

ਮੁੰਬਈ ਇੰਡੀਅਨਜ਼

ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਟੀਮ ਵਿੱਚ

1. ਸਚਿਨ	ਭਾਰਤ
2. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ	ਭਾਰਤ
3. ਲਸਿਥ ਮਲਿੰਗਾ	ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ
4. ਕੈਰੇਨ ਪੋਲਾਰਡ	ਵੈਸਟ ਇੰਡੀਜ਼

ਨਵੇਂ ਖਰੀਦੇ

5. ਰਹਿਤ ਸ਼ਰਮਾ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	9.20 ਕਰੋੜ
6. ਸਾਈਮੰਡਸ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	3.90 ਕਰੋੜ
7. ਡੇਵਿਡ ਜੈਕਬਸ (ਵਿਕਟਕੀਪਰ)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	87.00 ਲੱਖ
8. ਫਰੈਂਕਲਿਨ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ	46.00 ਲੱਖ
9. ਮੁਨਾਫ ਪਟੇਲ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	7.00 ਲੱਖ
10. ਕਿਲੰਟ ਮੈਕਾਯ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1.10 ਲੱਖ
11. ਐਮ. ਹੇਨਰਿਕਸ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	50 ਹਜ਼ਾਰ
12. ਏਡੇਨ ਬਿਜਾਰਡ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	20 ਹਜ਼ਾਰ

ਦਿੱਲੀ ਡੇਅਰ ਡੇਵਿਡਸ

ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਟੀਮ ਵਿੱਚ

1. ਵਰਿੰਦਰ ਸਹਿਵਾਰਾ	ਭਾਰਤ
-------------------	------

ਨਵੇਂ ਖਰੀਦੇ

2. ਇਰਫਾਨ ਪਠਾਣ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਭਾਰਤ	8.70 ਕਰੋੜ
3. ਡੇਵਿਡ ਵਾਰਨਰ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	3.50 ਕਰੋੜ
4. ਮੋਰਨ ਮੋਰਕਲ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	2.20 ਕਰੋੜ

5. ਜੇਮਸ ਹੋਮਜ਼ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1.60 ਕਰੋੜ
6. ਏਰੋਨ ਫਿੰਚ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1.40 ਕਰੋੜ
7. ਨਮਨ ਓੜਾ (ਵਿਕਟਕੀਪਰ)	ਭਾਰਤ	1.10 ਕਰੋੜ
8. ਉਮੇਸ਼ ਯਾਦਵ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	7.50 ਲੱਖ
9. ਵੇਨੂ ਗੋਪਾਲ (ਅਲਰਾਊਂਡਰ)	ਭਾਰਤ	7.00 ਲੱਖ
10. ਅਸ਼ੋਕ ਡਿੰਡਾ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	3.75 ਲੱਖ
11. ਅਜੀਤ ਆਗਰਕਰ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	2.10 ਲੱਖ
12. ਮੈਥਯੂ ਵਡੇ (ਵਿਕਟਕੀਪਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1.00 ਲੱਖ
13. ਕੋਲਿਨ ਇਗਰਾਮ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	1.00 ਲੱਖ
14. ਮੈਕਡੋਨਾਲਡ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	80 ਹਜ਼ਾਰ
15. ਟ੍ਰੇਵਿਸ ਬਿਟਰ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	20 ਹਜ਼ਾਰ
16. ਰਾਬਰਟ ਫਰੈਲਿਕ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	20 ਹਜ਼ਾਰ
17. ਵਾਨਡਰ ਮਰਬ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	50 ਹਜ਼ਾਰ

ਕੋਚੀ

1. ਜਬਰਦਨੇ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ	6.90 ਕਰੋੜ
2. ਲਫਮਣ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	1.84 ਕਰੋੜ
3. ਬਰੇਂਡਨ ਮੈਕੂਲਮ (ਵਿਕਟਕੀਪਰ)	ਇੰਗਲੈਂਡ	2.20 ਕਰੋੜ
4. ਸ਼੍ਰੀਸ਼ਾਂਤ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	4.10 ਕਰੋੜ
5. ਆਰ.ਪੀ. ਸਿੰਘ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	2.30 ਕਰੋੜ
6. ਪਾਰਥਨਾ ਪਟੇਲ (ਵਿਕਟਕੀਪਰ)	ਭਾਰਤ	1.30 ਕਰੋੜ
7. ਰਵਿੰਦਰ ਜੁਡੇਜਾ (ਆਲਰਾਊਂਡਰ)	ਭਾਰਤ	4.40 ਕਰੋੜ
8. ਸਟੀਵਨ ਸਮਿਥ (ਆਲਰਾਊਂਡਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	92 ਲੱਖ
9. ਮੂਰਲੀਧਰਨ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ	5.10 ਕਰੋੜ
10. ਬ੍ਰੈਂਡ ਹਾਜ਼ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	2.00 ਕਰੋੜ
11. ਰਮੇਸ਼ ਪਵਾਰ ਗੇਂਦਬਾਜ਼	ਭਾਰਤ	82 ਲੱਖ
12. ਜਾਨ ਹੇਸਟਿੰਗ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	20 ਹਜ਼ਾਰ
13. ਵਿਨੈ ਕੁਮਾਰ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	4.75 ਲੱਖ
14. ਔਵੇਸ਼ ਸ਼ਾਹ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਇੰਗਲੈਂਡ	2.00 ਲੱਖ
15. ਤਿਸਾਰਾ ਪਰੇਰਾ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ	80 ਹਜ਼ਾਰ
16. ਮਾਈਕਲ ਕਿਲੰਗਰ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	75 ਹਜ਼ਾਰ
17. ਸਟੀਵਨ ਓਕੀ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	20 ਹਜ਼ਾਰ

ਰਾਜਸਥਾਨ

ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਟੀਮ ਵਿੱਚ

1. ਸੇਨ ਵਾਰਨ	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ
-------------	-----------

2. ਸੇਨ ਵਾਟਸਨ	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ
ਨਵੇਂ ਖਰੀਦੇ	
3. ਰਾਸ ਟੇਲਰ	ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ
4. ਜੋਹਾਨ ਬੋਥਾ	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ
5. ਰਾਹੂਲ ਦ੍ਰਵਿੜ	ਭਾਰਤ
6. ਸਾਨ ਟੈਟ	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ
7. ਪਾਲ ਕੋਲਿੰਗਵੁਡ	ਇੰਗਲੈਂਡ
8. ਪੰਕਜ ਸਿੰਘ	

ਰਾਇਲ ਚੈਲਜਰ ਬੰਗਲੂਰੂ

ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਟੀਮ ਵਿੱਚ

1. ਵਿਰਾਟ ਕੋਹਲੀ	ਭਾਰਤ	
ਨਵੇਂ ਖਰੀਦੇ		
2. ਡਿਬਲਯਰਸ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	5.10 ਕਰੋੜ
3. ਦਿਲਸ਼ਾਨ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ	2.90 ਕਰੋੜ
4. ਜਹੀਰ ਖਾਨ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	4.14 ਕਰੋੜ
5. ਵੇਟੋਰੀ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ	2.50 ਕਰੋੜ
6. ਸੌਰਭ ਤਿਵਾੜੀ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	7.40 ਕਰੋੜ
7. ਪੁਜਾਰਾ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	3.20 ਕਰੋੜ
8. ਡਿਕਰ ਨੇਨੇਸ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	3.00 ਕਰੋੜ
9. ਅਭਿਮੰਨੂ ਮਿਥਨ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	2.60 ਲੱਖ
10. ਚਾਰਲ ਲੈਂਗਵੇਡੇਲਟ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	1.40 ਲੱਖ
11. ਮੁਹੰਮਦ ਕੈਫ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	1.30 ਲੱਖ
12. ਵਾਂਡਰ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	50 ਹਜ਼ਾਰ
13. ਪਾਮਰਸ਼ਵੇਸ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	50 ਹਜ਼ਾਰ
14. ਰਿਲੀ ਰਾਸੋਵ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	20 ਹਜ਼ਾਰ
15. ਨੂਵਾਨ ਪ੍ਰਦੀਪ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ	20 ਹਜ਼ਾਰ
16. ਜੋਨਾਥਨ ਵਾਂਡੀਅਰ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	20 ਹਜ਼ਾਰ

ਡੈੱਕਨ ਚਾਰਜਰਸ

1. ਪੀਟਰਸਟ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਇੰਗਲੈਂਡ	3.00 ਕਰੋੜ
2. ਸੰਗਾਕਾਰਾ (ਵਿਕਟਕੀਪਰ)	ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ	3.20 ਕਰੋੜ
3. ਕੈਮਰੂਨ ਵ੍ਹਾਈਟ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	5.10 ਕਰੋੜ
4. ਡੇਲ ਸਟਾਈਨ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	5.50 ਕਰੋੜ
5. ਪਰਗਿਆਨ ਓੜਾ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	2.30 ਕਰੋੜ
6. ਇਸ਼ਾਂਤ ਸ਼ਰਮਾ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	2.10 ਕਰੋੜ

7. ਅਮਿਤ ਮਿਸਰਾ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	1.40 ਕਰੋੜ
8. ਸ਼ਿਖਰ ਧਵਨ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	1.40 ਕਰੋੜ
9. ਜੇ. ਪੀ. ਡੁਮਿਨੀ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	1.40 ਕਰੋੜ
10. ਕ੍ਰਿਸੀਟਨ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	9 ਲੱਖ
11. ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਗੋਨੀ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	2.90 ਲੱਖ
12. ਜੁਆਨ ਥਿਰੋਨ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ	85 ਹਜ਼ਾਰ
13. ਮਾਈਕਨ ਲੰਬ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਇੰਗਲੈਂਡ	80 ਹਜ਼ਾਰ
14. ਕ੍ਰਿਸਲਿਨ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	20 ਹਜ਼ਾਰ

ਕਿੰਗਜ਼ ਇਲੈਵਨ ਪੰਜਾਬ

1. ਗਿਲਕਰਿਸਟ (ਵਿਕਟਕੀਪਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	4.10 ਕਰੋੜ
2. ਸ਼ਾਨ ਮਾਰਸ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1.80 ਕਰੋੜ
3. ਡੇਵਿਡ ਹਸੀ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	6.40 ਕਰੋੜ
4. ਦਿਨੇਸ਼ ਕਾਰਤਿਕ (ਵਿਕਟਕੀਪਰ)	ਭਾਰਤ	4.10 ਕਰੋੜ
5. ਪੀਯੂਸ਼ ਚਾਵਲਾ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	4.10 ਕਰੋੜ
6. ਪ੍ਰਵੀਨ ਕੁਮਾਰ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	3.70 ਕਰੋੜ
7. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਨਾਇਅਰ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਭਾਰਤ	3.70 ਕਰੋੜ
8. ਸਟੂਅਰਟ ਬ੍ਰਾਡ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਇੰਗਲੈਂਡ	1.80 ਕਰੋੜ
9. ਰੇਯਾਨ ਹੈਰਿਸ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1.50 ਕਰੋੜ
10. ਮੈਸਕਾਰੇਨਹਾਸ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਇੰਗਲੈਂਡ	1 ਲੱਖ
11. ਨਾਥਨ ਰਿਮਿੰਗਟਨ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	20 ਹਜ਼ਾਰ

ਚੇਂਨਈ ਸੁਪਰ ਕਿੰਗਜ਼

ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਟੀਮ ਵਿੱਚ

1. ਐਮ. ਐਸ. ਧੋਨੀ	ਭਾਰਤ
2. ਸੁਰੇਸ਼ ਰੈਨਾ	ਭਾਰਤ
3. ਮੁਰਲੀ ਵਿਜਯ	ਭਾਰਤ
4. ਐਲ. ਵੀ. ਮੋਰਕਲ	ਦੱਖਣੀ ਅਫ਼ਰੀਕਾ

ਨਵੇਂ ਖਰੀਦੇ

5. ਰਿਦਰਮਾਨ ਸਾਹਾ (ਵਿਕਟਕੀਪਰ)	ਭਾਰਤ	46 ਲੱਖ
6. ਆਰ. ਅਸ਼ਵਿਨ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	3.190 ਕਰੋੜ
7. ਬਦਰੀ ਨਾਥ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	3.70 ਕਰੋੜ
8. ਭਗ ਬੋਲਿੰਗਰ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	3.20 ਕਰੋੜ
9. ਮਾਈਕ ਹਸੀ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	2.00 ਕਰੋੜ
10. ਡਵੇਨ ਬਰਾਵੇ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਵੈਸਟ ਇੰਡੀਜ਼	92 ਲੱਖ
11. ਸੁਦੀਪ ਤਿਆਗੀ (ਗੇਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	2.40 ਲੱਖ

12. ਸਟਾਈਰਸ (ਆਲ ਰਾਊਂਡਰ)	ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ	2 ਲੱਖ
13. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸ਼ਰਮਾ (ਗੋਂਦਬਾਜ਼)	ਭਾਰਤ	1.50 ਲੱਖ
14. ਏਫਡੀ ਪਲੇਸਿਸ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਦੱਖਣੀ ਅਫਰੀਕਾ	1.20 ਲੱਖ
15. ਨੁਵਾਨ ਕੁਲਸ਼ੇਖਰ (ਗੋਂਦਬਾਜ਼)	ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ	1 ਲੱਖ
16. ਬੇਨ ਹਿਲਫੇਨਹਾਸ (ਗੋਂਦਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	1 ਲੱਖ
17. ਸੂਰਜ ਰਣਦੀਪ (ਗੋਂਦਬਾਜ਼)	ਸ਼੍ਰੀਲੰਕਾ	80 ਹਜ਼ਾਰ
18. ਜਾਰਜ ਬੈਲੀ (ਬੱਲੇਬਾਜ਼)	ਆਸਟ੍ਰੇਲੀਆ	50 ਹਜ਼ਾਰ

ਆਈ. ਪੀ. ਐਲ-4 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਗੀਆਂ ਆਹਮੋ-ਸਾਹਮਣੇ ਟੀਮਾਂ

ਟੀਮ	ਵਿਰੁੱਧ ਘਰੇਲੂ ਬਾਹਰੀ ਮੈਦਾਨ ਤੇ	ਵਿਰੁੱਧ ਘਰੇਲੂ ਵਿਰੁੱਧ ਬਾਹਰੀ ਮੈਦਾਨ ਤੇ ਮੈਦਾਨ
-----	-----------------------------	--

ਪੂਣੇ	ਦਿੱਲੀ, ਡੈਕਨ, ਕਿੰਗਜ਼ ਮੁੰਬਈ	ਕੋਚ, ਕੋਲਕਾਤਾ
ਬੰਗਲੁਰੂ ਰਾਜ	ਚੇਨਈ	ਰਾਇਲਸ
ਦਿੱਲੀ	ਡੈਕਨ, ਕਿੰਗਜ਼ ਮੁੰਬਈ, ਪੂਣੇ ਕੋਚ	ਕੋਲਕਾਤਾ ਬੰਗਲੁਰੂ
	ਚੇਨਈ	ਰਾਜ ਰਾਇਲਜ਼
ਡੈਕਨ	ਕਿੰਗਜ਼ ਮੁੰਬਈ, ਪੂਣੇ, ਦਿੱਲੀ, ਬੰਗਲੁਰੂ ਰਾਜ ਰਾਇਲਜ਼	ਚੇਨਈ ਕੋਚ
	ਕੋਲਕਾਤਾ	
ਕਿੰਗਜ਼- 2 ਮੁੰਬਈ ਪੂਣੇ, ਦਿੱਲੀ, ਡੈਕਨ, ਬੰਗਲੁਰੂ ਰਾਜ, ਰਾਇਲਜ਼, ਚੇਨਈ ਕੋਚ,		
ਮੁੰਬਈ ਪੂਣੇ, ਦਿੱਲੀ, ਡੈਕਨ, ਕਿੰਗਜ਼ ਰਾਜ, ਰਾਇਲ ਚੇਨਈ ਕੋਚ ਕੋਲਕਾਤਾ ਬੰਗਲੁਰੂ		
ਚੇਨਈ ਕੋਚ, ਕੋਲਕਾਤਾ, ਬੰਗਲੁਰੂ ਰਾਜ,		
	ਰਾਇਲਸ, ਪੂਣੇ	
ਕੋਚ	ਕੋਲਕਾਤਾ, ਬੰਗਲੁਰੂ ਰਾਜ, ਡੈਕਨ, ਕਿੰਗਜ਼, ਮੁੰਬਈ ਮੁੰਬਈ-ਪੂਣੇ	
	ਰਾਇਲਜ਼ ਚੇਨਈ ਦਿੱਲੀ	
ਕੋਲਕਾਤਾ	ਬੰਗਲੁਰੂ, ਰਾਜ, ਰਾਇਲਜ਼ ਕਿੰਗਜ਼- 2 ਮੁੰਬਈ ਪੂਣੇ ਦਿੱਲੀ	
	ਚੇਨਈ ਕੋਚ, ਡੈਕਨ	

ਬੰਗਲੁਰੂ ਚੇਨਈ ਕੋਚ, ਕੋਲਕਾਤਾ, ਬੰਗਲੁਰੂ ਪੂਣੇ-ਦਿੱਲੀ ਡੈਕਨ, ਕਿੰਗਜ਼-99

ਰਾਜ ਰਾਇਲਜ਼ ਮੁੰਬਈ

ਹਵਾਈ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ 12 ਅੱਖ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ 20 ਜੂਨ 1951 ਤੋਂ 17 ਅਪ੍ਰੈਲ 1952

ਤਕ ਲਾਗੂ ਹੋਇਆ।

ਚਿੱਲੀਏ ਐਟਾਕਾਮਾ ਰੇਗਿਸਤਾਨ ਵਿੱਚ 'ਏਰਿਕਾ' ਵਿੱਚ 14 ਸਾਲ ਤੱਕ ਵਰਖਾ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਸਰੋਤ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਐਕਟ 1935 ਹੈ।

ਪੰਚਾਇਤ ਰਾਜ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਅਤੇ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਏਸ਼ੀਆ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪਸ਼ੂ ਮੇਲਾ ਬਿਹਾਰ ਦੇ ਸੋਨਪੁਰ ਵਿੱਚ ਲੱਗਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ੇਰਸ਼ਾਹ ਸੂਰੀ ਨੇ ਪਾਟਲੀਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਪਟਨਾ ਨਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਪਜ਼ਿਆਰ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।